STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 09158

TRIT IN GESL

Joseph Ehrlich

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יוסף ערליך

★

טריט אין געסל

דאָס בוך ווערט אַרויסגעגעבן מיט
דער הילף פון פאָנד אויפן נאָמען
פון **פאָלאַ ציגעלמאַן** ז״ל
(בת ר׳ יחיאל און צערקע)

יוסף ערליך

טריט אין געסל

פארלאג
י. ל. פרץ
ישראל

תל־אביב, תשל״ב — 1972

YOSEF ERLICH
TRIT IN GESL

I. L. Peretz Publishing-House
31, Allenby St. Tel-Aviv

יוסף ערליך / טריט אין געסל

שער געצייכנט: יהודית ריכרט

פארלאג א. נ. י. ל. פרץ, תל־אביב, רח׳ אלנבי 31

©

נדפס בישראל, תשל״ב
Printed in Israel
1972

דפוס „מופת״, י. ריזמן, ת״א, רח׳ עין־הקורא 6 טל. 32968

געווידמעט דב סדן,
דעם תלמיד־חכם און בר־סמכא
אין אונדזערע ביידע ליטעראַטורן

א

דער הימל־געוועלב איז געווען בלוילעך, ווי דורכזיכ־טיק. דער הימל האָט ווי געווען נאָך דעם שווערן ווינטער. די תבואות אויף די ווייטע פעלדער האָבן גערייפט זיך, די זאַנגען זענען כסדר דיקער געוואָרן. די גראָזן אויף די אַרר־מיקע לאַנקעס זענען געווען זאַפטיק, זייער גרין האָט גע־שימערט די זונען־שטראַלן אַנטקעגן. די צייטיקע פאַר־וועלקטע בלעטער זענען געפאַלן פון די ביימער. יונגע גרינע בלעטלעך האָבן זיך געפיקט אויף די דינע אָנגעוואַקסענע צווייגלעך.

די זונען־שטראַלן האָבן מילד געוואַרעמט, ווי זיי זאָלן גלעטן אַלץ אונטער זיך. די לופט איז געווען פריש. די אַרומיקייט האָט געעטעמט מיט פרילינג, ציצה. דער ענג באַווינטער קוואַרטאַל איז געווען אַרומגעהילט מיט דער פרילינג־פרישקייט ווי מיט אַ וואַל. די הייזלעך זענען געשטאַנען איינס ביים אַנדערן. די פעלדער פון אַרום האָבן זיי געגאַרטלט. איין וואַנט האָט געדריקט די אַנדערע — זיך אונטערגעהאַלטן. איין דאַך איז אַרויפגעקראָכן אויפן אַנדערן ווי ער זאָל וועלן זיך אַראָפגליטשן. דער אַנטקעגנ־איבער פון איין רייע הייזלעך צו דער צווייטער איז געווען אַ נאָענטער. דער איבערגעבליבענער צווישן זיי שטח איז געווען שמאָל און קרום. די געסלעך זענען מערסטנטייל געלאָפן אין אַ זיגזאַג. זיי זענען געווען געפלאַסטערט און זאַמדיק. די מענטשן און די בעל־חי זענען געגאַנגען מיט דעם זעלבן וועג. פאַראַן געווען לענגערע און קורצע געסלעך.

די פענצטער אין די הייזלעך זענען געווען מערסטנטייל פירקאַנטיקע, קליין און אין דער נידער. די דאָרטיקע איינ־ווינער האָבן זיך געקענט אַריבערקוקן און אַדורכרעדן. די הייף זייערע זענען געווען קליין און אָפּגעשלאָסן. נידעריקע מויערלעך האָבן זיי געצוימט. דאָ און דאָרט האָט געוואַקסן אַ קוסטע, ווו נישט ווו איז געשטאַנען אַ צוגעבונדענע ציג אָדער שעפּס, וואָס האָט מעלה גרה געווען אָדער געמע־קעט. אַ געגליווערטע שטילקייט. אַ קוילן־ און אייל־סוואָנד האָבן אויסגעפילט ס׳רוב געסלעך.

דריי גאַסן, ווי אַ שין, האָבן פונאַנדערגעטיילט דעם קוואַרטאַל. דער לינקער אָרעם פון דער שין, אַ לאַנגע ברייטע גאַס מיט קראָמען, איז געווען די הויפּט־גאַס, דער האַנדלס־צענטער. דער רעכטער אָרעם פונעם אות איז גע־ווען די גאַס, וואָס האָט געפירט אין קוואַרטאַל אַריין. דער מיטלסדיקער אָרעם איז געווען די מאַרק־גאַס. די מאַרק־גאַס האָט זיך געצויגן העט, ביז אַראָפּ איבער דער גאַנצער לענג פון דעם קוואַרטאַל. די גאַס איז געווען אָנגע־פּיקט מיט קראָמען. פון ביידע זייטן גאַס זענען געווען נאָרמאַלע קראָמען ווי אין דער שטאָט. אין די קראָמען האָט מען געקענט קויפן אַלץ, אָבער דער רוב פון זיי איז געווען שמאָל, קליין ווי האַלבירט. אין זיי האָבן די סוח־רים געהאַלטן דאָס גרינס איבער נאַכט. איבערן טאָג איז די גאַס געווען פאַרשטעלט מיט סטראַגאַנעס, וועלכע זע־נען געווען איבערלייגט מיט אַלערליי אויבסטן און גרינס, וואָס זענען געווען אָנגעשיט קאָפּאַסטע ווי פּיראַמידן. דער רויט, גרין, גראַנאַט, ברוין און בלוי פאַרבן־בייט פון די גרינסן און אויבסטן, האָבן זיך ווי געשפּיגלט אינעם אַס־פאַלט, וועלכן די דורכגייער האָבן אָן אויפהער געטרעטן. אַרום די סטראַגאַנעס זענען געשטאַנען די פאַרקויפער, וועל־כע האָבן אויסגערופן און געלויבט זייערע סחורות. דער המון

האָט געשטראָמט. מענטשן זענען געקומען און געגאַנגען. אַ זשום האָט אויסגעפילט די מאַרק־גאַס ווי אַ בינען־ראַי זאָל זיך האָבן אין איר פאַנאַנדערגעזעצט. דער מאַרק איז געווען פאַרצווייגט אויך אין די דערבייאיקע געסלעך. אין די קורצע, ווי אָפּגעהאַקטע געסלעך האָט מען פאַרקויפט: לעבעדיקע און געשאָכטענע הינער, קעז, קרייטעכצער, פיש און גאַלאַנטעריע. עס זענען געווען אויך רעסטאָראַנען, ווו אַ ראַדיאָ האָט הילכיק געציקלט ניגונים. אַ דיקער סוואָנד פון אייל און קוילן האָט אויסגעפילט דעם חלל פון די צעפראַלטע טירן. אין די אָפענע טירן האָבן זיך געזען נאָר די קעפּ, וואָס זענען געווען ווי איינגעהילט אין אַ נעפּל פון רויך. די קעפּ האָבן זיך באַוויגן אַהין און צוריק. די מענטשן דאָרט האָבן געשפּירט זייער הונגער.

דאָס ערשטע געסל, פּאַראַלעל צו דער מאַרק־גאַס, איז געווען דאָס קצבים־געסל. דאָס געסל איז געווען נישט גע־פלאַסטערט. די יאַטקעס זענען קליין ווי די קראָמען אין מאַרק. דעם הויפּט־שטח האָבן פאַרנומען די אייז־שענק. די קצבים האָבן זיך באַוויגן אין די שמאָלע דורכגענג צווישן די טישן. דורכגעשטאָכענע, אויף האָקעס זענען אַראָפּגע־האָנגען זייטן פלייש, וואָס די הויט אויף זיי איז געווען געלבלעך. גאַנצע און געטיילטע שעפּסן, אויף וועלכע די הויט איז געווען דין אויסגעטרוקנט. דאָ, דאָרט, צווישן אַ יאַטקע און אַ יאַטקע, ווי איינגעפּוגעוועט, זענען געזעסן פרויען מיט אַרומגעבונדענע טיכער אַרום די קעפּ, מיט צעשפּרייטע קניען, וואָס זענען געווען איבערגעדעקט מיט אַ זאַק. זיי האָבן גערייניקט די געדערים פון די בהמות. די אויסגעטרעטענע אין געסל ערד איז געווען פייכט. זי איז געווען אַדורכגעזאַפּט מיט בלוט און וואַסער.

אין דער מאַרק־גאַס אין מיטן פון דער רעכטער זייט, ווען מען קומט אָן פון דער אַריינפאָר־גאַס, האָט זיך גע־

פונען יצחק עניס קראַם. די גרויס פון דער קראַם איז געווען אַ נאָרמאַלע. איבער דער איינגאַנגס־טיר איז גע־האָנגען אַ געלער שילד מיט שוואַרצע אותיות. די קעמער־לעך און סטראַגאַנעס זענען געווען אָן נעמען. די פאַרבן אויף דעם שילד זענען געווען שוין מאַט פון אַלטקייט. די וואַנט אונטער דער טיר איז געווען פאַרשטעלט מיט אַ פּאָליצע, אויף וועלכער עס זענען געווען אויסגעשטעלט פושקעס קאָנסערוון און סלאָיען מיט געזייערטער גרינס. אין דער קראַם האָט זיך געפילט אַ געזאַלצענע זויערקייט, וואָס איז געווען פייכטלעך. אין דער אָפענער טיר פאַר דעם קאַסע־טיש איז געשטאַנען אַ לענגלעכער טיש מיט קיי־לעכיקע לעכער, אין וועלכע עס זענען געזעסן שיסלען מיט געזייערטע מאכלים: שוואַרצע און גרינע אָליוון, וואָס האָבן געגלאַנצט, קליינע, בלוילעכע געזייערטע באַקלאַ־זשאַנעס, זויערקרויט, האַרבע פעפערלעך, געזייערטע שאיף, געזאַלצענע אוגערקעס און אַ שיסל מיט ביקלס. דער קאַ־סע־טיש איז געווען פאַרלייגט מיט אַלערליי געזאַלצענע קעזן. יעדע עדה יידן האָט ביי יצחקן געפונען אַ קעז, וואָס איז זיי געווען פאַרן גומען. אויף דעם פּאָל זענען געשטאַנען פּיראַמידעס פון בלעכענע פושקעס אין וועלכע עס האָבן זיך געפונען געזייערטע גרינס. אויפן טיש, לענג־אויס דער צווייטער וואַנט, זענען געשטאַנען קעסטלעך מיט סאַרדינען און כל מיני פיש.

די ווענט פון דער קראַם זענען געווען קרעם. דער קאַלך אויף זיי האָט געגלאַנצט פון אַלטקייט. דער פּאָל איז געווען פאַרשפּרייט מיט זאַמד. די יידן האָבן גערן גע־קויפט ביי יצחקן. ער האָט געגעבן גוטע וואָג, גוטע סחורה און עפּעס ביליקער ווי אַנדערע. ביי יצחקן אין קראַם זענען שטענדיק געווען קונים. יצחק איז געווען אַ הויכער, ברייטביינער ייד. זיין קאָפּ איז געווען פּירקאַנטיק אָן

אַ האָר. די שלייפן זיינע זענען געווען גרוי. לויט זיין גע־שטאַלט זענען די הענט זיינע געווען אַ ביסל צו קורץ. ער איז געגאַנגען לאַנגזאַם ווי ער זאָל מעסטן די טריט. ער האָט געהאַט דריי זין און אַ טאָכטער. די עלטערע צוויי זין זענען געווען אויסגעגעבן. אברהם האָט געהאַט אַ קראָם אין פליימאַרק אין יפו. ער האָט פאַרקויפט אַנטיקן פון מעש. ציון, דער צווייטער זון, האָט פאַרקויפט גרינס אין אַ סופערמאַרק. די דריטע איז געווען די טאָכטער, שושנה. זי האָט געאַרבעט אין דער באַנק, וווּ יצחק האָט געמאַכט זיינע טראַנזאַקציעס. ברוך, דער יינגסטער זון, האָט גע־אַרבעט מיטן פאָטער אין געשעפט. די עלטערע צוויי זין זענען געווען ענלעך צום פאָטער. אויך ברוך, — ער איז נאָר געווען נידעריקער. זיין פּנים איז געווען קיילעכיק, ווי ביי דער מוטער. ברוך האָט באַדינט די קונים העפלעך. דער פאָטער האָט איינגעקויפט די סחורות. דאָנערשטיק, ווען די יידן האָבן איינגעקויפט אויף שבת, איז יצחק אויך גע־שטאַנען אין קראָם. יצחק האָט נישט געטראָגן קיין באָרד, אָבער אַ מעסער האָט נישט באַרירט זיין פּנים. זייער אָפט איז די טונקעלע הויט פון זיין פּנים געווען באַוואַקסן מיט דיקע קורצע האָר. ברוך, אַז ער האָט געוואָלט צו עפּעס דערלאַנגען, האָט ער געמוזט איבערבייגן זיך איבערן טיש, צוליב זיין וווּקס. אָבער ער האָט נישט גערוט, אויב עס איז נישט געווען קיין קונה האָט ער איבערגעקליבן און איבערגעלייגט די סחורות.

דער נאָכמיטאָג איז געווען דורכזיכטיק, אָבער אין קוואַרטאַל האָט זיך געפילט אַ פאַרנעקייט. די אָנגעוואַ־רעמטע ערד האָט נישט פונאַנדערגעפירט די אָנגעזאַמלטע דורכן טאָג ריחות. אַ פייכטע זויערקייט האָט אויסגעפילט די געסלעך. פון איבער די פאַרהויקערטע דעכער האָבן גע־נומען זיך אַפּירגליטשן בלאַסע, קוים מערקבאַרע שאָטנס.

די אַנגעוואַרעמטע אין משך פון טאָג דורך דער זון פענצ־טער־שויבן האָבן געגלימערט, ווי די שיין זאָל זיך אין זיי לעשן. דאָ און דאָרט האָט פון אַן אָפענער טיר אַרויסגע־קוקט אַ פּרויען־קאָפּ, וואָס איז געווען אַרומגעבונדן מיט אַ טיכל. ווו נישט ווו איז פּאָר אַ טיר שטיין געבליבן אַן אויסגעאַרבעטע יידענע אויף צעקראַטשעטע פיס. זי האָט פאַרלייגט די הענט הינטערן בוזעם און געקוקט אין געסל אַריין ווי זי זאָל אויסקוקן מענטשן. אַ יינגל מיט אַ פּאָר־דרייטן קאַשקעט — דער דאַשעק איבערן קאָרק, איז גע־לאָפן אין אַ געסל און געקוילערט אַן אַלטע רייף פון אַ ראָווער. אַ מיידל מיט צעפּלעד און גרויסע, אויפגעריסענע שוואַרצע אויגן, האָט אייליק געטראָגן אַהיים אַ שטייסל גרויסע, דינע, הייסע פּיתעס.

ביים סוף פון דעם גענוג ברייטן געסל, וואָס האָט זיך געצויגן שטייל אַרויף איז געשטאַנען יצחקס הויז. נאָך דעם הויז איז געווען אַ ליידיקער שטח, וואָס איז געווען באַוואַקסן מיט אַ דין געלבלעך אויסגעטראָטן גראָז. דער שטח איז געווען די גרענעץ צווישן צוויי קוואַרטאַלן. דאָ אין דער געגנט האָט יצחק געוווינט ערשט עטלעכע יאָר. זיין הויז איז געווען אַ פּירקאַנט מיט אַ פלאַכן דאַך און איז געווען אַרומגענומען מיט אַ געמויערטן פּאַרקן. פון פּאָרנט דעם הויז האָבן געוואַקסן עטלעכע קוסטן זשיראַניום, דריי קוסטעס רויזן און אַ פעפער־קוסטע. הינטערן הויז זענען געוואַקסן עטלעכע פרוכט־ביימער. מיט דעם גאָרטן האָט זיך מתעסק געווען יצחק אַליין. דאָס הויז האָט געהאַט אויף זיך אַ בלויען שפּריץ־טינק, אָבער דער איינגאַנג איז געווען דורך אַ שמאָל פּירקאַנטיק פּעדערהייזל, וואָס האָט פוןביידע זייטן געהאַט צוויי לאַנגע קיילעכיקע פענצטער. דאָס פּעדערהייזל איז געווען באַדעקט מיט אַ קאָפּולע.

דאָס הויז איז באַשטאַנען פון איין לאַנג גרויס אויפ־

נאָם־צימער און דריי קלענערע צימערן. יצחק איז געווען דער איינציקער סוחר אין געסל. די רעשט איינוווינער זע־נען געווען אַרבעטער און גאַסן־הענדלער. אין די ווינקלעך פון די צימערן האָט שוין געהויזט דער טונקל. די שיין אין די פענצטער האָט זיך שוין געזעצט. דאָס ליכט אין די צי־מערן איז שוין געווען צוגעטענט. די ערשטע שאָטן־סילועטן האָבן גענומען אַפּירקריכן פון די ווינקלען.

אין קיך, ביים טיש אַנטקעגן דעם פענצטער, זי זאָל זען, איז געשטאַנען שרה — די מוטער. זי האָט אין אַ גע־צינטער מעש־שיסל איבערגעקליבן רייז. שרה איז געווען אַ הויכע, קאָרפּולענטע, פליישיקע פרוי מיט אַ פולן בו־זעם. אירע אברים זענען געווען פּראָפּאָרציאָנעלע און אָנ־זעעוודיק. גרויע ווי פעדים האָר האָבן אַדורכגעפלאָכטן אי־רע שוואַרצע, גלאַנציקע האָר. זיי זענען געווען פאַרקעמט מיט אַ שרינט און פאַרפלאָכטן מיט אַ קאָקס פון הינטן. איר קיילעכיק, פליישיק, גוטמוטיק פּנים איז געווען פר־נאַנדערגעטיילט מיט אַ לענגלעכער נאָז. אירע שוואַרצע אויגן האָבן געגלאַנצט ווי זיי זאָלן זיין פייכט. זי איז געווען אין די פופציקער יאָרן. אין שטוב איז געווען שטיל, מען האָט נאָר געהערט דעם שאָרך פון די איבערגערוקטע אין דער שיסל רייז־קערנדלעך, וואָס אירע לאַנגע, דיקע פינגער האָבן איבערגעקליבן. די שאָטנס פון די ווינקלעך האָבן כסדר זיך גערוקט פאָרויס. דער זייגער־טיק־טאַק האָט זיי באַגלייט.

עס האָט זיך דערהערט אַ געפּילדער אין גאָס. די פאָרטקע האָט אַ קראַץ געטאָן און זיך פאַרקלאַפּט. די מוטער האָט אויסגעגליכן איר רוקן. איר האַנט איז ליגן געבליבן אין דער שיסל. אירע נאָז־לעפלעך האָבן אַ פלאַטער געטאָן. זי האָט פאַרזשמורעט די אויגן ווי זי זאָל אויס־קוקן. זי האָט דערקענט די שטימען. זי איז אַריין אין שטוב. די איינגאַנגס־טיר האָט אַ קאָרץ געטאָן און זיך

אויפגעפראַלט. יצחק דער זיידע, וועלכער האָט געאַרבעט אין גאָרטן, האָט דורך דער אָפענער טיר ווי אַדורכגע־שטופט די צוויי אייניקלעך. די יינגלעך, אברהמס זין, האָבן זיך געשפּאַרט. יעדער פון זיי האָט געוואָלט אַדורכגיין די טיר דער ערשטער. ביידע יינגלעך האָבן געהאַט גרויסע, קיילעכיקע, שוואַרצע אויגן, געלאָקטע שוואַרצע האָר און האָבן געטראָגן בלויע קאַפּעלעך אויף די קעפּ. אויף יעדן קאַפּעלע איז געווען אויסגעהאָפטן מיט אַ ווייסן פאָדעם דער מגדל דוד און אונטער אים מיט אותיות „ירושלים״. די צוויי יינגלעך זענען געווען צווישן זיך ענלעך. איינער איז אַלט געווען פינף יאָר מיט אַ האַלב, דער צווייטער — פיר. דער זיידע, וואָס איז זיי נאָכגעגאַנגען, האָט געוואָלט זיי נעמען ביי די הענט, אָבער זיי זענען צוגעלאָפן צו דער באָבען. זיי האָבן זיך איינגעטוליעט אין דער ברייט פון איר קלייד ווי אונטער אַ פירהאַנג.

די באָבע האָט זיך אָנגעבויגן, געוואָלט זיי אַרומנע־מען, אָבער זיי זענען אָפּגעשפּרונגען אין אַ זייט.

ערשט איצט האָט זייער מוטער לונה צוגעמאַכט די טיר נאָך זיך און איז שטיין געבליבן אויפן אָרט. לונה איז געווען הויך און דיקלעך. זי האָט געהאַט אַ לענגלעך, סימ־פּאַטיש פּנים און שוואַרצע, גלאַנציקע, אונטערגעשוירענע האָר. איר בויך איז געווען אָנזעעוודיק. אַ ווײַלע זענען אַלע געשטאַנען. איינער האָט באַטראַכט דעם אַנדערן. אַלע האָבן גוטמוטיק געשמייכלט.

— ברוכים הבאים! — האָט די באָבע זאָג געטאָן.

— ברוך בנמצא! — האָט די שנור געענטפערט.

דעם זיידנס קאָפּ האָט צוגעשאָקלט.

די יינגלעכס אויגן זענען נאָך גרעסער געוואָרן. זיי האָבן כמעט געלאַכט. די זון אין דרויסן, וואָס האָט זיך געזעצט, האָט געגלימערט אויף די פענצטער־שויבן. די פענצ־

טער־העלקייט האָט באַשיינט דעם לאַנגן פּירקאַנטיקן טיש. די ייִנגלעך האָבן נישט אויסגעהאַלטן לענגער. זיי האָבן זיך אַ לאָז געטאָן לויפן איבערן צימער. די מוטער האָט אויס־געשטרעקט די אָרעמס, געוואָלט זיי פאַרהאַלטן. דער זיידע איז זיי נאָכגעלאָפן מיט אַ פאַמעלעכן טריט. די באָבע איז געשטאַנען און געקוקט אויף זיי. אויף איר אויבערשטער ליפּ איז געזעסן אַ באַהאַלטענער שמייכל.

— קינדער, זעצט אייך, איך וועל אייך געבן גוטע זאַכן, — האָט די באָבע אַ זאָג געטאָן.

— אַה! — האָט דער זיידע אַ האָרך געטאָן אַ צו־פרידענער און איינגעקלאַפּט זיך די הענט.

די ייִנגלעך זענען שטיין געבליבן. אַ ווײַלע שפּעטער האָבן זיי אײַליק זיך אַוועקגעזעצט אויף דעם רויטן מיט ברוין געוועבטן דיוואַן.

די באָבע האָט זיך אַנגעבויגן. אַ ווײַלע האָט זי זיך געפּאָרעט ביי דעם בייכיקן קופערט.

די ייִנגלך האָבן נישט אַראָפּגענומען די אויגן פון איר רוקן. אַ ווײַלע שפּעטער האָט די באָבע צוגעטראָגן און אַוועקגעשטעלט פאַר זיי אַ בלוי פּלאַסטיק־טעצל.

די ייִנגלעך האָבן אויסגעצויגן און פונאַנדערגעשפּרייט די פּיס. זייערע אויגן זענען ווידער גרויס געוואָרן. אויפן טעצל זענען פאַראַן געווען: ברוינע, לאַנגע ראָזשינקעס, לאַנגע, קאָלירטע מאַנדל־צוקערלעך, זיס־קײַלעכיקע צוקער־לעך, וואָס זענען געווען דורכזיכטיק און צווײ שטיקלעך רחת לוקום (אַ מין זשילע־זיסיקייט). די ייִנגלעך האָבן אויסגעשטרעקט די הענט. יעדער האָט געוואָלט אַ כאַפּ טאָן וואָס מער.

זייער מוטער האָט זיך אָנגעבויגן און דאָס נאַשוואַרג פונאַנדערגעטיילט גלייך אויף גלייך.

די ייִנגלעך האָבן גענומען צמאָקען און בייסן. זייערע

ליפּן האָבן געמליאַסקעט, — זיי האָבן נישט געהאַט קיין צייט צו קוקן און זען.

דער זיידע איז פון זיי נישט אָפּגעטרעטן. ער האָט זיי באַטראַכט פון אַלע זייטן, ווי זיי באַלעקן זיך. זיינע גרויסע אויגן האָבן געגלאַנצט פון פרייד. אַמאָל האָט ער זיך אַוועקגעזעצט אויף אַ בענקל און געקוקט ווי זיי קייען. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער זיך אויפגעשטעלט און געקוקט ווי זיי לעקן.

אין צווישן האָט די באָבע אַוועקגעשטעלט אויפן טיש אַ פּאָרצעלאַנענעם טעלער מיט געזאַלצענע ערד־ניסן און באַניע־קערן.

— לונה! — האָט די שוויגער אַ רוף געטאָן די שנור. שרה, די באָבע האָט זיך איינגעקוקט אין די אייניקלעך. אירע אויגן האָבן געגלאַנצט.

די ווייבער האָבן זיך אַוועקגעזעצט ביים טיש. לונה האָט אַ נעם געטאָן אַ גאָפּן קערנער פון דער שיסל. שרה האָט איר אונטערגערוקט דעם גרויסן אַשן־בעכער, וואָס איז געשטאַנען אויפן טיש, זי זאָל האָבן אין וואָס אַריינצולייגן די שאָלן.

לונה האָט מיט די ציין געקנאַקט די קערנער, געשלונגען די יאָדרע און אין דעם צווייטן גאָפּן געזאַמלט די שאָלן.

אַ ווײַלע האָט שרה געקוקט אויף דער שנור און געשוויגן.

— די קינדער כאַוועען זיך? — האָט זי אַ פרעג געטאָן לונהן און באַלד ממשיך געווען: — זיי מאַכן דיר נישט קיין צרות מיטן עסן? — זי האָט אויסגעפרעגט די שנור, ווי זי זאָל זי נישט האָבן געזען אַ לענגערע צייט, כאָטש זי האָט געוווינט נאָר עטלעכע הייזער פון איר אין אַ דערבייאיקן געסל.

— ברוך השם! — האָט לונה שנעל איר אַ זאָג געטאָן

און זי האָט ווייטער געקנאַקט די קערנער. אַ ווײַלע שפּע־טער האָט זי אַ זאָג געטאָן דער שוויגער: — געווען ביי חנהן.

שרה האָט אָנגעשטעלט אויף איר די אויגן.

— אַ זיס מיידעלע, — האָט לונה איר אַ זאָג געטאָן און געקנאַקט ווייטער די קערנער.

שרה, די באָבע האָט געשמייכלט. ציונס ווייב, — חנה, די צווייטע שנור, איז איצט געקומען צו די שווער־און־שווי־גער זעלטענער. זי האָט געזייגט שמחהן, אַ האַלב־יעריק מיידעלע.

יצחק איז אַרומגעגאַנגען דעם טיש אין אַ האַלב־רונד. ער האָט אַרומגעקרייזט די שטוביקע. ער האָט געשפּרייזט לאַנגזאַם, האַלטנדיק די הענט הינטער זיך. אין שטוב איז געווען שטיל. מען האָט נאָר געהערט ווי לונה קנאַקט די קערנער, ווי די יינגלעך נוטשן און יצחקס טריט ווען ער איז אַראָפּ פון דיוואַן און געטראָטן אויף די באַלאַטעס.

— לונה! — האָט די מוטער זי אַ רוף געטאָן.

די שנור האָט נאָר אונטערגעהויבן דעם קאָפּ, זי זאָל קענען ווייטער קנאַקן די קערנער און זי אָנגעקוקט.

— האָסט געגעסן עסן אין שטוב פאַר דער משפּחה? — האָט שרה איר אַ פרעג געטאָן.

לונה האָט אַרויפגעלייגט אירע ביידע פולע פויסטן אויפן טיש און זי האָט אַ זאָג געטאָן:

— נישט צו פאַרזינדיקן. קיין מאָל נישט ערגער, — און זי האָט שוין געקנאַקט ווייטער אירע קערנער.

שרה די מוטער האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. אירע פליישיקע ליפּן האָבן אַ ציטער געטאָן.

יצחק איז שטיין געבליבן, ער האָט אַ קוק געטאָן אין פענצטער.

— שושנה דאַרף באַלד קומען, — האָט ער זיך אַ ווענד געטאָן צום ווייב.

— דאָס עסן איז אויפן פייער, — האָט שרה אים געענטפערט.

לונה האָט געעפנט די פויסט. זי האָט אויסגעשיט די שאָלן און זי האָט ווייטער אָבער פּאַמעלעכער געקנאַקט די איינצלנע קערנער, וואָס זענען איר געבליבן אין האַנט.

שרה, וועלכע האָט די גאַנצע צייט געקוקט אויף דער שנור, האָט מיט די הענט זיך אָפּגעווישט דאָס פּנים און דערנאָך זיך אויסגערעגנט אַ פינגער פון דער לינקער האַנט. אַ ווײַלע שפּעטער האָט זי אַ זאָג געטאָן:

— אַז דו וועסט גיין, זאָלסטו פאַרבייגיין די קראָם. ברוך וועט דיר אַהיימגעבן אַ ביסל געזייערטע מאכלים.

— פאַראַן אין שטוב נאָך גענוג. עס וועט סטייען ביז שבת, — האָט לונה זי באַרויקט.

— געענדיקט! — האָט שמעון, דאָס קלענערע ייִנגל, אַ זאָג געטאָן. ער האָט מיט די הענט זיך אָפּגעווישט דאָס מויל אָבער ער האָט אַזוי אַנאָך צעשמירט זיך די זיסקייט איבערן גאַנצן פּנים.

— אויך איך! — האָט יצחק, דער בכור, וואָס האָט געהייסן ווי דער זיידע, אים, דעם ברודער, אָנגעזאָגט און צוגעגעבן: — איך האָב געהאַט מער פון דיר.

שמעון האָט זיך אויפגעשטעלט. ער האָט פאַרצויגן אַ ליפּ, ווי ער זאָל וועלן וויינען. דער זיידע, איינהערנדיק זיך ווי די ייִנגלעך רעדן זיך איבער, איז שטיין געבליבן אַ צעשמייכלטער. ער איז צוגעגאַנגען און מיט די פּיס אַרומגענומען שמעונען ווי ער זאָל אים האַלטן אין דער שויס. יצחקן, דעם גרעסערן, האָט ער אַרומגעאָרעמט.

די טיר האָט אַ סקריפּע געטאָן און לאַנגזאַם זיך געעפנט.

— אַה! — האָט שושנה, די טאָכטער, דערשטוינט אַ זאָג געטאָן. די טיר האָט פון זיך אַליין זיך צוגעמאַכט. די צוויי ייִנגלעך זענען צו איר צוגעלאָפן. זיי האָבן

אַרומגעכאַפּט אירע פּיס. זי האָט זיך איינגעבויגן, זיי אַרומ־גענומען.

— שלום, טייערינקע! — האָט זי אַ זאָג געטאָן זיי און מיט אַן אונטערגעהויבענעם קאָפּ געקוקט אויף די פּרוי־ען. אַזוי אַרום האָט זי באַגריסט אַלע.

— שלום! שלום! — האָבן אַלע איר געענטפערט. די יינגלעך האָבן אַרויפגעקוקט צו איר. זייערע אויגן האָבן פאַרוואונדערט זי באַטראַכט. זיי האָבן געשמייכלט.

שושנה איז לאַנגזאַם אַריינגעגאַנגען אין מיטן שטוב. די צוויי יינגלעך, וועלכע האָבן געהאַלטן זיך אין איר קלייד, זענען איר נאָכגעגאַנגען. דער זיידע איז זיי נאָכגעגאַנגען, לאַנגזאַם, ווי ער זאָל זיי פירן, זיי זאָלן נישט פאַלן.

די מוטער האָט נישט אַראָפּגענומען די אויגן פון דער טאָכטער. אויך לונה, די שוועגערין, האָט זי באַטראַכט, האַלטנדיק דעם קאָפּ אָפּגעבויגן אין אַ זייט.

שושנה איז געווען אַ הויך, שלאַנק מיידל. יעדער אבר אירער איז געווען ווי געטאָקט. איר הויט איז געווען מאַט־ברוין. זי האָט געהאַט אַן אָוואַל פּנים און גרויסע שוואַר־צע אויגן מיט געדיכטע ברעמען. איר שטערן איז געווען גרויס. אירע פעך־שוואַרצע האָר זענען געווען אונטערגע־שוירן. פון הינטן זענען זיי געווען צונויפגעבונדן ווי אַ ווײדל. זי האָט געטראָגן אַ גראַנאַטענעם ראָק און אַ בלוי בלוזקעלע. די מלבושים זענען געווען אויסגעפּאַסט אויף איר. זי האָט געהאַט לייַדיקע הענט. פון איר אָנגעצויגענעם אַרום דער האַנט אַרבל האָט אַרויסגעשטעקט אַ ווייס צו־נויפגעלייגט טאַשנטיכל.

— לונה, ביסט שוין לאַנג דאָ? — האָט שושנה אַ פרעג געטאָן.

— שוין אַ ווײַלע, — האָט זי געענטפערט שושנהן און זי האָט צענומען די קיניען אויפן בענקל, געמאַכט זיך באַקוועם.

— מיר ווילן היינט דאָ שלאָפן, — האָט יצחק, דאָס ייִנגעלע, אַ זאָג געטאָן און ער האָט אַ קוק געטאָן אויף דער מוטער.

שושנה און דער פּאָטער האָבן זיך צעשמייכלט.

— דו האָסט אַ היים, דו וועסט גיין מיט דיין מאַמען שלאָפן אין שטוב, — האָט די באָבע אים אַ זאָג געטאָן מיט אַ דיקער אָנגעשטעלטער שטימע, ווי זי זאָל זיך בייזערן.

— יאָ! יאָ! — האָט דאָס ייִנגל איר אַ זאָג געטאָן. דער ענטפער האָט געקענט באַדייטן אַז ער איז מסכים אָדער אויך, אַז ער שטעלט זיך אַנטקעגן. ער איז צוגעגאַנגען צו דער מוטער און אַריינגעלייגט זיין קאָפּ אין איר שויס.

די מוטער האָט אים גענומען אויף זיך.

די באָבע האָט אים אַ גלעט געטאָן איבערן קאָפּ.

שמעון, דאָס צווייטע ייִנגעלע, האָט זיך צוגעשטעלט צו דער באָבען. דער זיידע האָט אַ קוק געטאָן אויף דער באָבע — אונטער זיין נאָז איז געלעגן אַ שמייכל.

— די טאָכטער איז הונגעריק, — האָט שרה אַ זאָג געטאָן. זי האָט מיט די פויסטן זיך אָנגעלענט אין טיש און זי האָט זיך אויפגעשטעלט. זי האָט געוואָלט גיין אין קיך אַריין. יצחק איז אַראָפּגעקראָכן פון דער מוטער. ביידע ייִנגלעך זענען שטיין געבליבן ביי דער באָבען.

— איך האָב געגעסן ביי דער אַרבעט, — האָט שושנה אַ זאָג געטאָן דער מוטער און זי האָט זיך אַוועקגעזעצט ביים טיש.

— דאָרט אין שטאָט וועט זי ווערן אַ „וויז־וויז", — האָט לונה אַ זאָג געטאָן און זי האָט אַ קוק געטאָן אויפן שווער.

יצחק איז געשטאַנען צו איר מיטן רוקן. ער האָט גע־קוקט אויף דער טאָכטער. די מוטער האָט זיך צוריק אַוועק־געזעצט.

— אַה! — האָט די טאָכטער אַ זיפץ געטאָן.

די שנור האָט אַ קוק געטאָן אויפן שווער. יצחק האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן.

— שוש, ביסט מיד? — האָט די מוטער זי אַ פרעג געטאָן.

— ניין, — האָט שושנה געענטפערט דער מוטער. זי האָט אָבער אַ גענעץ געטאָן און מיט דער האַנט זיך פאַרשטעלט דאָס מויל.

— עסן דאַרף מען אין שטוב, — האָט דער פאָטער אַ זאָג געטאָן דער טאָכטער און ער האָט זיך אויסגעדרייט צום פענצטער. אים אַליין האָבן געאַרט זיינע רייד.

די מוטער האָט זיך ווידער אויפגעשטעלט און איז אַריין אין קיך. די יינגלעך זענען איר נאָכגעגאַנגען. די מוטער האָט אויסגעלאָשן דאָס גאַז־פייער אונטערן עסן, וואָס האָט זיך געוואַרעמט, און זי מיט די אייניקלעך זענען צוריק אַריין אין צימער. די אייניקלעך האָבן איצט זיך אַוועקגעשטעלט נעבן דער מוטער. שרה האָט זיך אַוועקגעזעצט דער שנור אַנטקעגן. די מוטער האָט געעפנט דאָס מויל און זי האָט מיט דער האַנט זיך אַרומגעווישט די אונטערשטע ליפּ.

— נו, וואָס אַזוינס האָסטו געגעסן דאָרט, טאָכטער? — האָט זי אַ פרעג געטאָן. אויך איצט האָט זי גערעדט גוטמוטיק אָבער אין דעם פרעגן האָט זיך געפילט גרינגשעצונג און פאַרדרוס.

— לאָז געמאַכט, — האָט דער פאָטער אַ זאָג געטאָן און אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט. ער האָט מבטל געמאַכט דעם ענין.

שושנה האָט אויסגעשטרעקט דעם קאָפּ און זי האָט אַ שלונג געטאָן דאָס שפּייעכץ אין מויל. זי האָט געוואָלט געווינען צייט.

— איך האָב נישט קיין הנאה געהאַט פונעם עסן. דאָס עסן איז געווען זיס ווי ביי די פּוילישע, — האָט זי

אַ זאָג געטאָן. זי האָט געוואָלט צופרידנשטעלן די מוטער און זי האָט באַלד צוגעגעבן: — אַזוי ווי די מאַמע קאָכט, קאָכט קיינער נישט.

דער פאָטער האָט אַ שמייכל געטאָן.

לונה האָט אַ קריץ געטאָן מיט אַן אויג שושנהן.

— וואָס אַזוינס האָט מען דיר געגעבן צו עסן דאָרט? — האָט די מוטער ווייטער געפרעגט.

די צוויי יינגלעך האָבן גענומען ציען זיך ביי די הענט.

— ניטע! — האָט די באָבע זיי אַ זאָג געטאָן. זי איז נייגעריק געווען צו הערן די טאָכטער.. די יינגלעך האָבן זיך באַרויִקט.

— איך האָב געגעסן אַ זופּ פון גרינס און אַ שניצל מיט פּיורע, — האָט שושנה אַ זאָג געטאָן.

— וואָס פאַר אַ מאכל איז דאָס פּיורע? — האָט די מוטער אַ פרעג געטאָן די טאָכטער.

— צעריבענע קאַרטאָפל, מאַמע.

— אוף! אַ פאַרטיקע וווז־ווז, — האָט לונה אַ זאָג געטאָן און זי האָט אַ וואָרף געטאָן מיט די פינגער אויף באַשטעטיקונג פון איר „אוף". די יינגלעך האָבן זיך צע־לאַכט.

— און מיט וועמען האָסטו דאָרט געגעסן? — האָט דער פאָטער אַ פרעג געטאָן כלאחר־יד און מיט צוויי פינ־גער אַ צי געטאָן זיך אַ האָר פון באַק.

שושנה האָט אַ הייב געטאָן אַן אַקסל ווי דעם פאָ־טערס פראַגע זאָל זי פאַרדריסן און זי האָט אים אַ זאָג געטאָן צעציענדיק די ווערטער: — „מיט די מיידלעך פון דער אַרבעט". דאָס האָט באַדאַרפט זיין קלאָר פאַר אַלע, אָבער זי האָט אַ וואָרף געטאָן אַ בליק פון דער זייט ווי איר ענטפער האָט געווירקט.

אַלע האָבן געקוקט אויף שושנהן: אפשר וועט זי נאָך

עפּעס זאָגן. אין שטוב איז געווען שטיל. די שטילקייט איז געווען אַן אומהיימלעכע.

שושנה האָט געשוויגן. אַ דין פּעלדל האָט פונאַנדער־געטיילט איר שטערן. זי האָט נאָכגעטראַכט.

יצחק, דאָס יינגל, האָט אַ זאָג געטאָן: — אוי ! — און ער האָט אַ ווייז געטאָן מיט אַ פינגער.

אַלע האָבן אַ קוק געטאָן אין דער ריכטונג. דורכן פענצטער האָט אַריינגעקוקט אַ קאָפּ און אַ האַלבער קאָפּ, — די וואַנט האָט פאַרשטעלט דעם צווייטן האַלבן, פון צווי מיידלעך. שושנה איז אויפגעשפּרונגען. זי איז גע־גאַנגען און געעפנט די טיר. דאָס זענען געווען אירע חברטעס.

— שלום, שוש, — האָבן זיי שטיל איר אַ זאָג געטאָן.

שושנה האָט זיי אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. זי איז געווען קרעמפּירט.ביידע מיידלעך זענען אין איינעם אַדורך דעם חלל פון דער טיר.

— קומט ווייטער, — האָט די מוטער זיי אַ זאָג געטאָן.

— שלום ! — האָבן די מיידלעך אַ זאָג געטאָן און זענען אַריין אין שטוב. זיי זענען געבליבן שטיין ביי דער טיר און האָבן אַ קוק געטאָן אויף שושנהן. די סיטואַציע איז זיי געווען נישט באַקוועם. דליה איז געווען הע־כער פון ליזאַן, אָבער ביידע מיידלעך זענען געווען נידע־ריקער פון שושנהן. אַלע זענען זיי געווען מער־ווייניקער אין דער זעלבער עלטער. ביידע האָבן געהאַט שוואַרצע, אונטערגעשוירענע האָר. ביידע זענען זיי געווען פּוללייביק. די קליידער אויף זיי זענען געווען אויסגעפּילט.

לונה, די שנור, האָט אָפּגערוקט דאָס בענקל פון טיש. זי האָט געוואָלט זיי בעסער זען. די יינגלעך האָבן זיך צוגערוקט צו דער מוטער. זיי האָבן אַראָפּגעלאָזט די קעפּ און באַטראַכט די אַריינגעקומענע מיט אויפגעהויבענע אויגן.

— זעצט אייך, — האָט די מוטער פאַרבעטן די מיידלעך.

די מיידלעך האָבן זיך איבערגעקוקט. זיי האָבן געצעגערט, נישט געוווסט וואָס צו טאָן.ביידע האָבן אַ קוק געטאָן אויף שושנהן.

— כלה־מיידלעך! ווערט היימיש, — האָט לונה זיי אַ זאָג געטאָן און זיך צעשמייכלט.

די מוטער האָט אַרויפגעלייגט די עלנבויגנס אויפן טיש.

יצחק, דער פאָטער, האָט געמאַכט אַ טריט אין שטוב אַריין ווי ער זאָל וועלן זיי העלפן.

שושנה האָט אַ נעם געטאָן ביידע מיידלעך אונטער די אָרעמס און זיי צוגעפירט צום פענצטער. זיי האָבן אין דרייען זיך איבערגעקוקט.

יצחק, דער פאָטער, האָט זיך צוגערוקט צו אַ טיר. ער האָט זיך אונטערגעלייגט די הענט און זיך אָנגעלענט אין דער פוטרינע. ער איז געשטאַנען און געקוקט אַראָפּ.

די מיידלעך זענען געשטאַנען נאָענט צו זיך, ווי זיי זאָלן האָבן צונויפגעלייגט די קעפּ און אַרויסגעקוקט פון פענצטער. זיי האָבן גערעדט שטיל, — די שטוביקע האָבן נאָר געהערט אָפּגעהאַקטע ווערטער: געווען, וועסט גיין. שושנה האָט זיי יעדעס מאָל געענטפערט, ווי זי זאָל ברומען.

די מוטער און די שנור האָבן געקוקט אויף זיך, אָבער זייערע אויערן האָבן געהאָרכט. די אייניקלעך זענען געשטאַנען ביי זייער מוטער, מיט די פּנימלעך צו די מיידלעך.

די מיידלעך האָבן כסדר זיך איבערגערעדט, אָבער די גאַנצע צייט האָט מען ווייטער נאָר געהערט אָפּגעהאַקטע ווערטער: פאָרן, געווען; מורא האָבנדיק מען זאָל זיי נישט אונטערהערן, האָבן זיי פון מאָל צו מאָל אַ זאָג געטאָן אַ זאַץ, וואָס האָט זיך נישט געבונדן מיט זייער געשפּרעך. „ס'קלייד מיינס איז צעקנייטשט" — האָט ליזאַ אַ זאָג געטאָן.

די פנימער פון דער מוטער און דער שנור זענען איצט געווען אָן אויסדרוק, זיי האָבן נישט פאַרשטאַנען די מייד־לעכס רייד.

אַ ווײַלע שפּעטער האָט דליה אַ זאָג געטאָן: „געקר־מען אַ קוק טאָן און זיך פאַרהאַלטן‟״.

לונה האָט זיך אונטערגעהויבן און מיט די היפּטן אָפּירגערוקט פון הינטער זיך דאָס בענקל. זי איז שטיין געבליבן און זי האָט אַ זאָג געטאָן: — צייט צו גיין!

שרה האָט זיך אויך אויפגעשטעלט. דער פּאָטער האָט זיך אַוועקגערוקט פון דער טיר. די ייִנגלעך האָבן געקוקט אויף זייער מוטער. די דריי חברטעס האָבן זיך אויסגע־דרייט און געקוקט אין שטוב אַריין.

די מוטער האָט זיך אויסגעדרייט. זי האָט זיך אָנגע־בויגן צום בופעט. זי האָט אַרויסגענומען אַ צוגעגרייטן שוין שקאָרמיץ און אים אַרייַנגעשטופּט דער שנור אין האַנט. זי האָט זיך אָנגעבויגן צו די אייניקלעך און מיט דער שאַרץ זיי אַרומגעווישט די אויסגעשמירטע פּנימער. ביידע אין איינעם האָבן אַרומגענומען מיט די הענט איר האַלדז און זיי האָבן זיך צעקושט. איצט זענען די ייִנגלעך צוגעגאַנגען צו שושנהן. אויך זי האָט געשטעלט אַ טריט פאָרויס. זי האָט זיך אָנגעבויגן און יעדן פון זיי אַ קוש געטאָן.

— זייט געזונט! — האָט די שנור געזאָגט און גע־נומען גיין.

— גאָט זאָל אײַך בענטשן און היטן, — האָט די מוטער זיי געבענטשט און זיי באַגלייט צו דער טיר.

דער זיידע, וואָס האָט געוואַרט, האָט אָנגענומען די אייניקלעך ביי די הענט און איז מיט זיי אַרויס. גייענדיק, האָט ער זיי געפרעגט:

— ווען וועט איר קומען ווידער?

— מאָרגן! — האָבן ביידע אים געענטפערט.

די מוטער איז אַריין אין קיך. עס האָט זיך דערהערט אַ קלאַנג פון טעלער און טעפּ, דאָס קלאַפּן פון דער אויפגעמאַכטער און צוגעמאַכטער טיר פונעם אייזשאַנק.

ערשט איצט, אַז די מיידלעך זענען געבליבן אַליין, האָבן זיי זיך צערוקט ווי זיי זאָלן האָבן באַקומען מער רוים אין שטוב. זיי האָבן גערעדט פרייער. דליה האָט מיט נייגער אַ פרעג געטאָן שושנהן: — האָסט אים געזען היינט?

שושנה האָט זיך אומגעקוקט צי די מוטער הערט נישט, אָבער וועלנדיק זיין זיכער האָט זי איר נאָר אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ „ניין".

— ווען? — האָט ליזאַ געפרעגט.

— שפּעטער, — האָט שושנה איר אַ זאָג געטאָן ווי זי זאָל איר ענטפערן אויף עפּעס אַנדערש און זי האָט גענומען זיך אונטערברומען. די חברטעס האָבן פאַרשטאַנען. ביידע האָבן איר אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. אַלע דריי האָבן זיך איבערגעקוקט.

דער פאָטער איז אַריין צוריק פון גאַס. ער איז שטיין געבליבן אין דורכגאַנג און אַריינגעקוקט. ער האָט געזען, אַז די מיידלעך היטן זיך אויס. ער האָט אַ טראַכט געטאָן און ער איז אַריין אין באַדצימער אָפּשווענקען זיך די הענט.

די דריי מיידלעך האָבן זיך איבערגעקוקט. מען האָט נאָר געהערט דעם וואַסער־שטראָם, וואָס איז גערונען פון קראַן.

— דאַרפסט זיך גרייטן, — האָט ליזאַ אַ זאָג געטאָן שושנהן.

שושנה האָט איר אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ.

דליה האָט ליזאַן אַ ווייז געטאָן מיטן פינגער זי זאָל שטיל בלייבן. זיי האָבן געהערט ווי די מוטער רוקט אין קיך שיסלען און טעפּ.

דער פאָטער איז אַריין אין פאַדערהויז. ער האָט אַראָפּ־

גענומען פון הענגער דאָס רעקל און עס זיך אָנגעטאָן אויפן גרינעם וועסטל, וואָס ער האָט געטראָגן.

ביי יעדער געשעעניש האָבן די מיידלעך זיך איבערגעקוקט. אויך איצט. זיי האָבן געשוויגן, נאָר זייערע גלאַנציקע אויגן האָבן שטום גערעדט.

די מוטער איז שטיין געבליבן אין דער קיך־טיר.

דער פאָטער האָט געעפנט די אויסגאַנג־טיר. „אַ גוטן!" האָט ער אַ זאָג געטאָן. ער האָט אַ קוש געטאָן די מזוזה און פאַרמאַכט נאָך זיך די טיר. ער איז געגאַנגען צו מנחה־מעריב.

די מוטער איז געשטאַנען מיט פאַרמאַכטע אויגן. ווען דער פאָטער האָט צוגעמאַכט די טיר נאָך זיך, האָט די מוטער אַ קוש געטאָן זיך די שפּיץ פינגער און זיי צוגעלייגט זיך צו די אויגן. איצט איז זי צוריק אַריין אין קיך.

ליזאַ האָט אַ קוק געטאָן אין פענצטער.

„פאַרנאַכט שוין", — האָט זי געזאָגט.

דליה האָט אַ קריץ געטאָן מיט אַן אויג שושנהן. „דו דאַרפסט שוין גיין", — האָט זי איר געזאָגט.

שושנה האָט אַראָפּגעלאָזט די ווימערן. אירע ברעמען האָר זענען געוואָרן שטייף. זי האָט אַ קוק געטאָן דורכן פענצטער.

— איך גיי זיך אָנטאָן, — האָט זי געזאָגט צו זיי. — איך גיי! — האָט זי אַ זאָג געטאָן הויך די מוטער זאָל הערן.

— טאָכטער, וווּ אַהין? — האָט די מוטער זי געפרעגט.

— צו די חברטעס אין שטוב, — האָט זי שנעל איר געענטפערט. די מיידלעך האָבן זיך איבערגעקוקט. שושנה איז אַריין צו זיך אין שטוב. זי האָט געלאָזט אָפן די איינגאַנגס־טיר און אונטער דער אָפענער שאַנק־טיר גענומען זיך איבערטאָן.

די מיידלעך האָבן זיך צוגערוקט און אַריינגעקוקט צו איר. שושנה האָט זיך געאײַלט. אַז זי איז פֿאַרטיק געוואָרן, האָט זי נאָך אַמאָל זיך אָנגעקוקט אין שפּיגל. זי האָט פֿאַרמאַכט די שאַנק און זי מיט די מיידלעך זענען אַריין אין שטוב. זי איז שטיין געבליבן פֿאַר זיי די חבר־טעס זאָלן זי אָנקוקן. זי האָט געטראָגן אַ בלוי מיט אַ טוניק קלייד, שוואַרצע שיך און אַ שוואַרצע האַנט־טאַש. אירע יונגע ברוסטן זענען געווען שטראַם.

— דו ביסט שיין! — האָט ליזאַ איר אַ זאָג געטאָן.

— דו געפֿעלסט יעדן און אים אַוודאַי, — האָט דליה איר אַ זאָג געטאָן און זיך צעשמייכלט, די מוטער זאָל נאָר נישט הערן.

— מאַמע, שלום! — האָט שושנה אַ זאָג געטאָן און זי איז אַוועק צו דער טיר. די חברטעס זענען איר נאָכגעגאַנגען.

— גאָט זאָל דיך פֿירן מיין קינד, — האָט די מוטער איר געענטפֿערט און צוגעגעבן: — קום נישט שפּעט.

ביז די מוטער איז צוגעקומען צו דער קיך־טיר האָבן די מיידלעך שוין געהאַט פֿאַרמאַכט די טיר נאָך זיך. די מיידלעך האָבן שושנהן אַריבערגעפֿירט איבער דער פֿאָרטקע.

— זיי מצליח! — האָט ליזאַ איר אַ זאָג געטאָן.

דליה האָט אַ שאָקל געטאָן שושנהן מיטן קאָפּ. ביידע מיידלעך זענען אַוועק צו זיך אין שטוב.

שושנה האָט זיך איינגעקוקט. דאָס געסל איז געווען ליידיק. זי האָט זיך געלאָזט גיין.

די שטוביקע ליידיקייט האָט זיך צונויפֿגעגאָסן מיט דער שטילקייט. די מוטער האָט גענומען די שיסל רייז און זי איז מיט איר אַוועק צום פֿענצטער זיי איבערקלייבן.

ב.

דער מאָרגן איז געווען אַ הייסער. די זונען־שטראַלן האָבן פון גאַנץ פרי שוין געבריט. די לופט איז געווען פייכט. די צונויפגעדריקטע אין קוואַרטאַל הייזלעך האָבן ווי געטריפט. די פייכטקייט איז געווען אַ שווערע. די באַוועגונגען פון די מענטשן זענען געווען פאַמעלעכע. זיי זענען שוין געווען מיד.

מענטשן אין די געסלעך האָבן געאײַלט. מענער אין אַרבעטס־מלבושים זענען געגאַנגען צו דער אַרבעט. קינדער, — ווער פון זיי איז געגאַנגען געלאַסן און ווער פון זיי איז געלאָפן אין די שולן. אַן אייזל, מיט אַ פולן איבערגעלייגטן איבערן רוקן זאַק, האָט געשטעלט די פיס אַ טריט אויף אַ טריט, ווי ער זאָל זוכן דעם וועג. זיינע אַוועקגעשטעלטע אויפן אַספאַלט קלאָען האָבן אָפּגעהילכט ווי אַן אָנגערירטע מיטן פינגער פויק. אין אַ זאַמדיק געסל האָט אַן איבערגעלאָדנטער דריי־רעדער־ביציקלעט געקאָרצט אונטער דער משא. דער געביקטער איבער אים בעל־הבית האָט אים געשטופט פאָרויס. די מענטשן אין די געסלעך, מענער און ווייבער, האָבן מערסטנטייל געאײַלט אין איין ריכטונג: אין מאַרק אַריין.

אין קצבים־געסל איז געווען אַ שאָטנדיקע היץ. די אַרויסגעלאָזטע פון ביידע זייטן הייזלעך דעכלעך איבער די יאַטקעס, האָבן פאַרשטעלט די זון. די האַרט אויסגעטראָטענע, איצט פייכטע ערד האָט געפּראַכט. דער קוילן־סוואָנד און דער קאַווע־ריח פון דעם דערבייאיקן געסל האָבן זיך געמישט מיט דעם בלוט־זויער פון די יאַטקעס.

די יאַטקעס פון ביידע זייטן געסל זענען געווען צעפּראַלט ווי צעדזשאַוועטע מיילער. פאַראַן געווען יאַטקעס, וואָס האָבן פאַרקויפט בהמה־פליש, יאַטקעס, וואָס האָבן פאַרקויפט שעפּסן־פליש און יאַטקעס, וואָס האָבן פאַר־קויפט אי שעפּסן־ אי בהמה־פליש. אויף די טישן זענען געלעגן פונאַנדערגעלייגט פאַצנעס פליש. פרישע, רויטע, אויסגעשניטענע פון אַ בהמה און אויך שטיקער מיט אַ טרוקן, שוין פאַרצויגן הייטל. אין די זייטן, אויף די האַ־קעס, זענען געווען פונאַנדערגעהאַנגען זייטן פליש און שעפּסן מיט אונטערגעשניטענע העלדזער. ווו־נישט־ווו האָט אַן אַנגעריירטער שעפּס זיך פונאַנדערגעשאָקלט און זיינע פאַרגלייזטע אויגן האָבן געגלאַנצט, ווי דער שעפּס זאָל זיך באַדויערן.

אין זייטיקע שמאָלע הייף ביי שעכט־קאַסטנס, וואָס זענען געווען באַלייגט מיט פאַרטרוקנט בלוט־גרינדלען, זע־נען געשטאַנען שוחטים מיטן חלף אין האַנט און גע־קוילעט הינער.ביים סוף פונעם קצבים־געסל אין די זיי־טיקע דאָרט געסלעך, זענען געווען די קראָמען, ווו מען האָט פאַרקויפט די הינער. אין אַ סך פון די קראָמען זענען אויך געווען די שטייגן מיט די עופות. איינצלנע קצבים האָבן אויף אַ טישל אין אַ זייט פאַרקויפט אויך געשאָכ־טענע הינער. ביי עטלעכע פון די יאַטקעס אין דרויסן אין געסל איז געזעסן אַ פרוי, וואָס האָט גערייניקט בהמה־געדערים. יעדע פון די פרויען האָט געטראָגן כפכפים (הילצערנע סאַנדאַלן) און זי איז געווען אַרומגעבונדן מיט אַ זאַק. דער קאָפּ אירער איז געווען אַרומגעבונדן מיט אַ טיכל ביז איבער די אויערן. כמעט יעדע פון זיי האָט געראויכערט. אַרום די פרויען זענען געווען אויסגעשטעלט שיסלען און שעפלעך, אין וועלכע עס האָבן זיך געוויקט געדערים. אין יעדער יאַטקע איז געווען פאַראַן אַן אויפ־שריפט מיט די דריי אותיות „כשר". אין יעדער יאַטקע

איז געהאָנגען אַ קמיע, וואָס איז געווען געדרוקט מיט קליינע אותיות און האָט זיך אָנגעהויבן מיט אַ גרויסן שם המפורש.

אין ראָג פונעם קצבים־געסל, אין דעם געסל מיט די קראָמען, האָט זיך געפונען זכריהס יאַטקע. זכריהס יאַט־קע האָט געהאַט צוויי טירן פוןביידע זייטן געסלעך. ביידע טירן זענען געווען פאַרשטעלט מיט טישן. די קונים זענען געשטאַנען אויף דער גאַס. אין ווינקל צווישן די צוויי טישן איז געשטאַנען דער יאַטקע־קלאָץ. אין אַן אַר־בעטס־טאָג, ווען עס זענען פאַראַן געווען סך קונים, האָט זכריה פאַרקויפט ביי איין טיש, דער זון ביים צווייטן. זכריה איז געווען אַ הויכער, קאָרפולענטער ייד. ער האָט געהאַט שוואַרצע אויגן, געלבלעכע ווייסלען און אַ לענג־לעך פנים. זכריה איז געווען אין די מיטן פערציקער יאָרן. זיינע נידעריק געשוירענע שוואַרצע האָר זענען געווען ווי איבערגעזאַלצן מיט גרויע הערלעך. ער האָט געהאַט קליינע אויערן, גרויסע הענט און אַ קיילעכיקן בויך ווי אַ פויק. זיין זון, שלום, איז געווען אַ קאָפּיע פון פאָטער. ער האָט נאָר געטראָגן באַקנבערד, געהאַט דיקע ליפּן און איז נאָר אַלט געווען איבער די צוואַנציק. זיין גלאַריט איז געווען פעד־שוואַרץ, די יוגנט איז געלעגן אויף אים. זכריה איז באַלד נאָך דער חתונה געקומען אין לאַנד אַריין. ער איז אַ תושב אין קצבים־געסל שוין יאָרן. ווי נאָר ער האָט צונויפגעקליבן דאָס ביסל געלט, האָט ער געעפנט דאָ אַ יאַטקע. אויך דאָ, אין דעם ווינקל, זיצט ער שוין עט־לעכע יאָר. אַלע קענען זכריהן. ער איז אַן אַרבעטס־מענטש. ער פאַרקויפט בהמה־ און שעפּסן־פלייש. די קצבים רופן אים אין דער שטיל דער „איינרייסער". קיין קצב וויל זיך נישט מיט אים פאַרטשעפּען... ער האָט די „מטבע", גוט פלייש און אַ סך קונים. דער טאָג גרויט קוים, ווען ער לויפט אין שאַכטהויז אַריין. ער באַווייזט שטענדיק זיך

צוקלייבן די פליישיקע, נישט פעטע „שטיקלעך". ער האָט אויך ליב צו טאָן אַ טובה. אַ קצב, וואָס איז אין אַ צרה, לאָזט ער אים אָפּ אַ זייטל אָדער אַ האַלבע בהמה אָן ריווח.

אויף דער גאַס, אין ווינקל צווישן די צוויי טירן, זיצט סירענע אויף אַ נידעריק בענקעלע, וואָס איז איבערגע־דעקט מיט אַן איינגעלייגטער דערקע. אירע פאַנאַנדער־געשפרייטע קניען זענען איבערגעדעקט מיט אַ זאַק. זי איז מיטלוווקסיק און פעטלייביק. יעדעס מאָל ווען זי בייגט זיך איבער, זעט מען אַרויס פון איר דעקאָלט אירע פליישיקע ברוסטן. זי איז אין די פערציקער יאָרן. די וואָרצ־לען פון אירע שוואַרצע האָר זענען גרוי. איר קיילעכיק, פליישיק פנים איז פעט, ווי אויסגעשמירט. אין איר לאַנגן אויערן־לעפּל שטעקט אַ קליין ווי אַ קנעפּל אויערנרינגל. אירע אויגן זענען שטאָל־גרוי. אַרום איר שטייען צע־שטעלט שיסלען און שעפלעך, אין וועלכע עס ווייקן זיך שעפּסן־פיסלעך און געדערים. ביי איר אויף דער שויס אויפן איבערגעלייגטן איבער איר זאַק ליגט אַ ברעטל, אויף וועלכן זי עפנט מיט אַ טעמפּער האַק אַ קאָפּ פון אַ שעפּס און זי וועט פון אים אַרויסנעמען דעם מוח.

זכריה איז געשטאַנען אין דער זייט טיש. ער באַ־דינט זיינע קונים, וואָס שטייען אויף דער גאַס. ער אַרבעט בנעימותדיק. יעדע טייל פלייש איז אים באַקאַנט. ער ווייסט וועלכע חלקים צו געבן דעם קונה. פון מאָל צו מאָל האָט ער אָפּגעווישט די בלאַנקנדיקע מעסער־שאַרף אויף דער שטאָל. ער האָט געשניטן די שטיקער פלייש, וואָס זענען געווען צעהאַנגען איבער דער יאַטקע. יעדער זיין צי מיטן מעסער האָט אָפּגעשניטן אַ קאַנטיקע אָדער פלאַכע פריטש. ער וועגט און פאַקט. דאָס געלט וואַרפט ער אַריין אינעם אַרויסגערוקטן שופלעדל. די פאַרשטעל־טע זון באַשיינט די קונים. צווישן זיי און זכריהן איז

פאַראַן אַ שאָטן ווי אַ מחיצה. די טירן פון דער קיל־שאַנק זענען צעפראַלט. דער טיש, וואָס שטייט ביי דעם קראָמען־געסל, איז אָפּגערייניקט. די מעסערעס ליגן אָפּגערוקט אין אַ זייט. שלום שטייט ווי אַ גלאַדיאַטאָר. ער אָטעמט שנעל און וואַרט. ווי נאָר דער פלייש־טרעגער, אַ הויכער פאַר־שוין אין אַ בלוי, מיט פאַרטרוקנט בלוט יעקל, האָט אים צוגעטראָגן פון אויטאָ אַרויס, וואָס שטייט אויפן הויפּט־וועג, אַ זייט פלייש, אָדער אַ שעפּס, האָט ער עס אַ צי געטאָן צו זיך, זיך אַריבערגעלייגט עס איבער אַן אַקסל, עס אַוועקגעטראָגן און אויפגעהאָנגען אין קילשאַנק. אַז דער טרעגער האָט אים צוגעברענגט דעם צעדזשאַוועטן קאָפּ פון דער בהמה, פון וועלכן עס האָט אַרויסגעהאָנגען די צונג און געשלעפּט נאָך זיך די וואַמפּן, ווי אַ זאַק, אין וועלכן עס זענען געווען פאַרוויקלט די געדערים, האָט ער אַ זאָג געטאָן: חלס ! (גענדיקט).

— אַ יישר־כוח ! — האָט שלום אים געענטפערט.

דער טרעגער האָט אים סאַלוטירט און איז אַוועק.

שלום האָט אַ שלעפּ געטאָן דעם קאָפּ פון דער בהמה און די וואַמפּן אין אַ ווינקל אַריין. ער האָט אָפּגעעטעמט. זיין שטערן און האַלדז זענען געווען באַדעקט מיט אַ די־נעם שווייס. ער האָט זיך אַרומגעווישט מיטן האַנטוך, וואָס איז געהאָנגען אין דער זייט. ער האָט אַ קוק געטאָן אויפן פאָטער און באַקוקט וויפל קונים עס זענען פאַראַן. ער האָט פאַרקריצט אַן אויג און איינגעביסן די אונטער־שטע ליפּ. זיין קאָפּ איז הענגען געבליבן אויפן ברוסט־קאַסטן. אַ ווילע שפּעטער האָט ער אַ זאָג געטאָן:

— דו וועסט שוין אָפּפאַרטיקן די עטלעכע קונים, איך גיי !

— וווּ אַהין ? — האָט דער פאָטער אים אַ פרעג געטאָן און ער האָט אויסגעדרייט צו אים דעם קאָפּ.

שלום האָט אַ קוק געטאָן אויפן פּאָטער פון אונטערן שטערן אַפּיר.

זכריה מיטן מעסער אין האַנט האָט זיך צוגערוקט צו אים און אים אונטערגעשטעלט אַן אויער.

— צו אַ מיידל! — האָט ער געענטפערט דעם פּאָטער צווישן די ציין.

דעם פּאָטערס פּנים האָט זיך פאַרקרומט. ער האָט געשמייכלט. ער האָט זיך צוריק אָפּגעבויגן און ער האָט ווייטער געשניטן די שוין איינגעשניטענע פריטשע פלייש.

שלום האָט אויסגעטאָן דאָס פאַרבלוטיקטע רעקל. ער האָט אַראָפּגעלאָזט די פאַרשאַרצטע העמד־אַרבל, אויפגעבויגן די פאַרלייגטע נאָגאַוויצעס און פאַרקנעפּלט אויף זיך דאָס העמד. ער האָט אַ שטעל געטאָן אַ פוס, ער האָט זיך איבערגעבויגן אויף אים און ער האָט אַ גראַבל געטאָן אין שופלעדל. ער האָט די עטלעכע מטבעות אַרייַנגערוקט אין הויזן־טאַש.

— איך גיי! — האָט ער געזאָגט און ער איז אַריבערגעשפרונגען דעם טיש.

סירענע האָט אויפגעהויבן די אויגן און זי האָט באַלד ווייטער געשאָבן די קישקע, וואָס זי האָט געהאַלטן אין האַנט.

דער פּאָטער האָט אַ קוק געטאָן ווו אַהין דער זון גייט און געגומען וועטשן דאָס מעסער. שפּעטער, אַז דער פּאָטער האָט זיך אָפּגעפּאָרעט מיט די קונים, ער איז געבליבן אַליין, האָט ער מיטן הינטערשטן זיך אָנגעשפּאַרט אין יאַטקע־קלאָץ און ער האָט אויסגעשטרעקט די פיס.

— ממזר! ער זאָל מיר נאָר נישט פאַרקאָכן אַ קאַשע, — האָט ער צו זיך אַ זאָג געטאָן. אַ ווייַלע שפּעטער האָט ער צוגעגעבן: — יונג בלוט...

איצט האָט זכריה זיך אָפּגעריסן פון יאַטקע־קלאָץ און אַרומגעקוקט זיך. די יאַטקע איז געווען ליידיק און

ס'איז אים געווען לאַנגווייליק. ער האָט געעפנט די קיל־שאַנק און באַטראַכט דאָס פלייש, וואָס מען האָט היינט אים געבראַכט.

ער האָט צוריק פאַרמאַכט די קילשאַנק און אַ קוק געטאָן אין געסל אַריין. ער האָט זיך צוגערוקט צום טיש. אים אַנטקעגן האָט זודי געהאַט זיין יאַטקע. ער האָט אויך פאַרקויפט הינער. „— קוקוריקו!" — האָט זיך זכריה פונאַנדערגעקרייעט.

זודי האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ ווי ער זאָל נישט האָבן געהערט. ער האָט געוווּסט, אַז זכריה האָט אים געטשעפּעט.

זכריה האָט מיטן גראָבן פינגער אַ קראַץ געטאָן זיך די שפּיץ גאָמבע און האָט זיך מיט אַ זייט אָנגעשפּאַרט אין טיש. אים האָט פאַרדראָסן, פאַר וואָס ער האָט באַ־ליידיקט זודין. זודי איז געווען אַ נידעריקער ברייטבייני־קער ייד מיט אַ קנאָכיק פּנים. אַ שליץ אין דער לענג האָט פאַנאַנדערגעטיילט זיין גאָמבע.

שלום איז געגאַנגען און געקוקט אַראָפּ. ער האָט געשטעלט אַ פוס איבער אַ פוס ווי זיין טריט זאָל נישט זיין זיכער. די מענטשן־מאַסע, דורך וועלכער ער האָט זיך געטאָרעוועט אַ וועג, האָט ער נישט געזען. ער איז געווען פאַרטראַכט. אין ראָג פון געסל, אין דער מאַרק־גאַס איז ער אינסטינקטיוו שטיין געבליבן.

— שלום, „מורי!" (לערער) — האָט ער באַגריסט דעם בשמים־קרעמער.

— שלום וברכה! — האָט שמאי, וועלכער האָט מיט דער האַנט אויסגעקליבן די באָבעס אין אָפענעם זאַק, אים געענטפערט. שמאי, אַ ייד מיט אַ גרוילעכער באָרד און פאות, האָט געהאַט לאַנגע, פאַרגעלטע פון טאַבאַק ציין. ער האָט געטראָגן אַ נידעריקע סאַמעטענע פעזקע און אַ וועסט אָן אַרבל איבער זיין ווייס העמד. שמאיס האַנט

איז געבליבן שטעקן אין די באָבעס. ער האָט אַ קוק געטאָן אויף שלומען. ער האָט געוואַרט שלום זאָל זאָגן וואָס ער וויל קויפן. שלום האָט ביי אים איינגעקויפט קליינינקייטן, וואָס זענען אים געווען נייטיק אין דער יאַטקע.

שלום האָט מיט אַן עלנבויגן זיך אָנגעשפּאַרט אין אַ פּולן זאַק און געקוקט אַראָפּ.

שמאי איז געשטאַנען אים אַנטקעגן, האָט אים באַטראַכט און געוואַרט.

— שלום! — האָט שלום אַ זאָג געטאָן. ער האָט זיך אָפּגעריסן פון זאַק און געוואָלט גיין.

— בחורעץ! וואַרט אונטער, — האָט שמאי אים אַ זאָג געטאָן און ער האָט אַרויפגעלייגט די האַנט אויף זיין אַקסל, ער זאָל נישט גיין. — וואָס האָט פּאַסירט? — האָט שמאי אים געפרעגט און אים אָנגעקוקט.

שלום האָט נישט אויסגעהאַלטן דעם בליק. ער האָט אַ קוק געטאָן אויף שמאין פון אונטערן שטערן אָפּיר און געזאָגט: — „נישט גוט, אַז אַ מיידל עגבערט דעם מוח". זיין לענגלעך פּנים האָט זיך אויסגעקרומט. ער האָט שטיל געלאַכט.

שמאי האָט אויסגעדענט די ליפּן ווי ער זאָל אַ קוש טאָן.

— שלום! — האָט שלום אייליק אַ זאָג געטאָן נאָך אַ מאָל. ער איז אָפּגעשפּרונגען אין אַ זייט און ער איז אַוועק. ער איז געגאַנגען מיט דער מאַרק־גאַס אַרויף מיט שנעלע טריט. יעדן אָנגעטראָפּענעם באַקאַנטן האָט ער געקוקט אין פּנים און צוריק אַוועקגעדרייט דעם קאָפּ. אים האָט זיך געדאַכט, אַז יעדער פון זיי ווייסט שוין, וואָס אים דריקט.

שלום איז צוגעגאַנגען און ער איז שטיין געבליבן ביי יצחקס קראָם, וואָס האָט אים געבלענדט. אַ קונה איז

אַרויס פון קראָם. ברוך האָט איצט באַדינט אַ צווייטן קונה. שלום איז אַריין אין קראָם.

— שלום! — האָט ער געזאָגט צווישן די ציין.

— שלום! — האָט ברוך אים געענטפערט.

שלום איז געשטאַנען אין אַ זייט און געוואַרט. ער האָט דערווייל באַטראַכט די אויסגעסדרטע אין דער פּאָליצע סלאָיען און פּושקעס. זיין מויל איז געווען פאַרמאַכט, זיינע קינבאַקן בולט. ער האָט נישט באַמערקט, אַז די פרוי, וואָס האָט געקויפט, איז אַרויס פון קראָם.

ברוך האָט געוואַרט.

שלום האָט אַ דריי געטאָן דעם קאָפּ. ער האָט דערזען, אַז ער איינער איז נאָר דאָ אין קראָם.

— דריי פּושקעס סאַרדינען, די בעסטע! — האָט ער באַפוילן.

ברוך האָט אויסגעשטרעקט די האַנט אַרויף צו דער פּאָליצע און ער האָט אָנגענומען מיט די פינגער די באַשטעלונג.

— אַ שיינע שוועסטער, — האָט שלום אַ שטאַמל געטאָן און שטיל צוגעגעבן: — האָסטו... ער האָט זיך באַמיט צו זיין דעליקאַט לגבי ברוכן.

ברוך האָט אַרויפגעלייגט די פּושקעס אויפן טיש און ער האָט אַרויפגעקוקט צו שלומען. ער איז געווען נידעריקער פון שלומען. זיין קיילעכיק פנים איז געווען בלאַס. זיינע ליפּן זענען געווען פאַרצויגן. זיי האָבן אויסגעדריקט שפּאָט.

— דריי פונט, — האָט ברוך אים אַ זאָג געטאָן און ער האָט גענומען אויסווישן די פינגער אין דער שטשערקע, וואָס איז געהאָנגען אויפן קאַסע־טיש.

שלום האָט געעפנט דאָס מויל ווי ער זאָל אָפּעטעמען און ער האָט אַ זאָג געטאָן צעציענדיק די ווערטער:

— כ׳וואָלט געוואָלט זי באַקענען.

ברוך האָט אַרויפגעלייגט די האַנט־פלאַכן אויפן קאַ־סע־טיש, ווי ער זאָל וועלן אין אים זיך אָנהאַלטן. דאָס בלוט איז געקומען אים אין פנים אַריין. זיין לענגלעכע נאָז האָט ווי פאַנאַנדערגעטיילט זיין צעגליט פון כעס פנים. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ברוך זיך צוזאַמענגענומען. ער האָט פאַרזשמורעט די אויגן און ער האָט שטיל אָפּגעענטפערט שלומען:

— עס פּאַסט דיר נישט אַזוי זיך אויפצופירן.

שלום האָט אָפּגעלעקט מיט דער צונג אַ שפּיץ פינגער. ער האָט אָפּגעבויגן דעם קאָפּ אין אַ זייט און ער האָט גע־זאָגט:

— אַלע אין דעם קוואַרטאַל ווייסן ווער איך בין — מען קען מיין משפחה... — אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער צוגעגעבן: — די טאַטעס קענען זיך אַדורכרעדן.

ברוכס פנים רויט פון כעס האָט זיך אויסגעצויגן. די אויגן זיינע זענען אים ווי אַריינגעקראָכן אין פנים:

— גיי געזונטערהייט, פאַרדריי נישט קיין קאָפּ, — האָט ברוך אים אָפּגעענטפערט. ער האָט זיך אָפּגערוקט אין אַ זייט און גענומען איבערסדרן די קעזן אויפן טיש.

שלום האָט אַרויסגעצויגן פון טאַש דריי ניקלנע פונט. ער האָט די מטבעות אַ וואָרף געטאָן אויפן טיש. ער האָט אַ כאַפּ געטאָן די דריי פּושקעס סאַרדינען און ער איז אַרויס פון קראָם אָן צו זאָגן שלום.

— אַן אויסוווּרף! איך וועל אַפילו נישט איבער־חזרן פאַרן טאַטן, — האָט ברוך זיך אַ זאָג געטאָן.

שלום איז געגאַנגען מיט אַ נאַכלעסיקן טריט ווי עס זאָל אים גאָרנישט אינטערעסירן. ער האָט אָבער גע־אָטעמט שנעל און געקריצט מיט די ציין. זיינע קינבאַקן זענען געווען בולט. עטלעכע צענדליק שפּאַן ווייטער, אין מיטן גאַס, איז געזעסן אויף די קניען אַן אַלטער ייד. אויף אַן אויסגעשפּרייט פּאַר אים אויפן אַספאַלט זעקל זענען

געלעגן פֿאַנאַנדערגעסדרט בינטלען פּעטרישקע, וואָס ער האָט פֿאַרקויפֿט. דעם אַלטנס קאָפּ איז געווען אַרומגע־בונדן מיט אַ טורבאַן פֿון אַ האַנטוך. זיין באָרד איז שוין אַלט געווען עטלעכע טעג. זיין פּנים האָט אויסגעזען ווי אַ בויך פֿון אַן אונטערגעפּליקטער גאַנדז. אים האָט שלום צוגעוואָרפֿן די פּושקעס סאַרדינען און איז געגאַנגען ווייטער.

דער אַלטער האָט קוים באַוויזן אויפֿצוהייבן זיינע טריבע אויגן. ער האָט געזען נאָר שלומס פּלייצע.

שלום האָט געקוקט אויף די מענטשן און נישט אונ־טערשידן די פּנימער. ער איז געגאַנגען און גערעדט צו זיך: — אַזאַ פּרצוף!... ער האָט כסדר געזען פֿאַר זיך ברוכן.

מיט אַ מאָל האָט אַ דיק קול אים אַ רוף געטאָן: — שלום!

ער האָט נאָר אויסגעדרייט דעם קאָפּ און געוואָלט גיין ווייטער.

— טאַלהאָן! (קום אַהער) איך ברענג מזל, — האָט אַ הויכער, ברייטבייניקער פֿאַרשוין אים אַ רוף געטאָן און אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט אים, ער זאָל צוגיין.

שלום האָט זיך אָנגעלענט אויף זיין אויסגעשטרעקטן פֿוס ווי ער זאָל וועלן גיין ווייטער. אַ ווײַלע האָט ער גע־צעגערט.

— האַסט מזל! — האָט ער אָפּגעענטפֿערט און גיע־נומען זיך שטופּן דורך די באַלייגטע מיט גרינס און אויבסט סטראַגאַנעס.

ביידע יונגע מענער האָבן אַ טרייסל געטאָן מיט די קעפּ, זיך באַגריסט.

— וואָס שטייסטו דאָ? — האָט זשאַקאָ אים גע־פֿרעגט.

שלום האָט פֿאַרקרומט די נאָז ווי ער זאָל פּילן אַ ריח.

— דיינע קישקעס שמעקן בעסער? — האָט זשאַקאָ אים געפרעגט.

שלומס אויגן האָבן אַ גלאַנץ געטאָן פון כעס.

— ס'מאַכט נישט, ס'מאַכט נישט, — האָט זשאַקאָ אים אויסגערעדט. ער האָט אָנגענומען שלומען ביי דער האַנט און אים אַ צי געטאָן. ער האָט געוואָלט אים צווינגען, ער זאָל זיך אַוועקזעצן אויפן בענקל, וואָס איז געשטאַנען דערנעבן. זשאַקאָס האַנט איז געווען אַ דיקע און זי איז געווען באַוואַקסן געדיכט מיט שוואַרצע האָר. די פינגער זיינע זענען געווען קורצע.

שלום האָט זיך נישט גערירט פון אָרט.

לויט די אָנגענומענע אין קוואַרטאַל מנהגים איז זשאַקאָ געווען שוין אַן אַלטער בחור. ער האָט געהאַט אַן אייגענע קליינע קראָם. ער האָט פאַרקויפט שאָפן־ און ציגן־קעז. די קראָם האָט אויסגעזען ווי זי זאָל זיין ליידיק. אין קראָם זענען געווען נאָר עטלעכע פירקאַנטיקע בלעכן. זיי זענען געווען אָנגעפילט מיט גרין זאַלץ־וואַסער און עס זענען אין זיי געלעגן די קעזן. אויף אַ קליין. קורץ טישל, ביי וועלכן עס האָט געפעלט דאָס שופלעדל, איז געשטאַנען אַ וואָג. זשאַקאָ מיט שלומען זענען געווען אַליין. צו זשאַקאָן זענען די קונים געקומען פאַרנאַכט.

— נו! וואָס שטייסטו? — האָט זשאַקאָ אים אַ פרעג געטאָן. ער האָט מיט די פיס פאַנאַנדערגערוקט צוויי בלעכן און ער האָט ווידער אַ צי געטאָן שלומען ביי דער האַנט.ביידע האָבן זיך צוגעזעצט.

זשאַקאָ און שלום האָבן אָפט זיך געטראָפן. מערסטנטייל ביי מלכן. שלום האָט פאַרזשמורעט די אויגן און געקוקט פאַר זיך. זיי זענען געזעסן זיך אַנטקעגן.

— רעד! שווייג נישט! וועו האָט דיר אַ ביס געטאָן? — האָט זשאַקאָ גערעדט צו שלומען.

שלומס פּנים האָט זיך אויסגעקרומט. איין באַק איז ביי אים געווען הויך, די צווייטע אונטן.

— שלומען בייסט מען נישט, — האָט ער אים אָפּ־געענטפערט, אָבער ער האָט נישט געקוקט אויף זשאַקאָן. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער אַ פרעג געטאָן זשאַקאָן: — קענסט ברוכן? דעם, וואָס פּאַרקויפט אויבן אין דער גאַס די געזייערטע מאכלים?....

— מיר קויפן צוזאַמען ביי כהנען קעז. יצחק, דער טאַטע זיינער איז אַ בכבודיקער סוחר, — האָט זשאַקאָ אים דערציילט.

שלום איז געבליבן מיט אַן אָפן מויל און ער האָט שווער געאָטעמט. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער מיט כעס אַ פרעג געטאָן זשאַקאָן:

— מיין טאַטע איז נישט קיין בכבודיקער ייד?!

זשאַקאָ האָט אים אָנגעקוקט מיט איין אויג פון דער זייט. זיין שפּיץ צונג האָט ער אַריינגעשטופּט צווישן די אָפענע ליפּן.

— קאַאוע! קאַאוע! (קאַווע) — האָט אַ פאַרביי־גייענדיק קול אויף דער גאַס געהערט.

— ווילסט טרינקען? — האָט זשאַקאָ אים געפרעגט.

— עס איז מיר ביטער אַזוי אויך, — האָט שלום אים געענטפערט. ער האָט אויסגעגלייכט דעם קאָפּ און זיך געוואָנדן צו זשאַקאָן: — וואָס עס בריט מיך איז נישט וויכטיק, אָבער וואָס איך בין זיך נישט מוחל, איז דער נאַרישער געשפּרעך, וואָס איך האָב געהאַט מיט ברוכן. געדאַרפט מיט אים רעדן ווי אַ מאַן רעדט מיט אַ מאַן.

רעדנדיק האָט ער געוואָרפן מיט די הענט ווי ער זאָל ווען שלאָגן. די אָדערן אויף זיין האַלדז זענען גע־ווען אָנגעצויגן.

זשאַקאָ האָט אים געהאָרכט מיט אַן אָפן מויל. אין

דעם האַלבן טונקל, ווו זיי זענען געזעסן, זענען זיינע ווייסע ציין געווען נאָך בולטער.

— גייסט זיך טרעפן מיט דיין חברה? — האָט זשאַקאָ אים אַ פרעג געטאָן. ער האָט שלומען אונטערגערוקט אַ געדאַנק, אַז זיי קענען אים העלפן אין זיין עת צרה.

שלום האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן אַ פאַרשעמטער. ער האָט פאַרשטאַנען זשאַקאָס מיין.

— פאַרנאַכט, ווי שטענדיק, — האָט ער אים געענטפערט און האָט זיך אויפגעשטעלט.

— וואָס לויפסטו שוין? במילא נישטאָ וואָס צו טאָן — האָט זשאַקאָ געזאָגט.

— איך מוז גיין העלפן דעם טאַטן, ער איז אַליין אין דער יאַטקע. — ער האָט אויסגעשטרעקט זשאַקאָן די האַנט. דריקנדיק מיט כוח זיין האַנט האָט שלום געזאָגט: — זאָרג זיך נישט פאַר שלומען. אַלע אין קוואַרטאַל וועלן וויסן ווער שלום בן זכריה איז.

זשאַקאָ האָט אים אַ קלאַפּ געטאָן אין פּלייצע.

— שלום! — האָט שלום אַ זאָג געטאָן, צעציענדיק דאָס וואָרט און ער איז אַרויס פון קראָם.

זשאַקאָ האָט אַריינגעשטעקט די הענט אין די טאַשן. ער האָט מיט די פינגער איבערגעזופּט זיינע ניקלענע מטבעות.

אין דער מאַרק־גאַס איז שלום שטיין געבליבן. ער האָט פאַנאַנדערגעקנעפּלט זיך דאָס העמד און פאַרשאַרצט די אַרבל. ער האָט אַ קוק געטאָן אויף די מענטשן, ווי ער זאָל אַריבערקוקן איבער זיי און ער איז געגאַנגען ווייטער. ער האָט גערויכערט דעם גאַנצן וועג. ער האָט יעדעס מאָל אָנגעצונדן אַ ציגאַרעט און זיך טיף פאַרצויגן. די ציגאַרעט איז געבליבן יעדעס מאָל שטעקן צווישן זיינע ליפּן אַן אויסגעלאָשענע, ביז ער האָט אָנגעצונדן אַ צווייטע. גייענדיק האָט ער עטלעכע מאָל אָנגעטאַפּט זיך די

באַקן, די נישט ראַזירטע באָרד. ער איז געגאַנגען דורך געסלעך, ביז ער איז אַריין אין אַ לאַנג געסל. דאָס געסל האָט זיך געצויגן איבער דער ברייט פונעם קוואַרטאַל. דאָס געסל איז געווען באַלעבעט. פאַראַן געווען דאָרט קראָמען.

שלום האָט שוין פון ווייטנס געזען בשריס ראַזורע. די זונען־שטראַלן האָבן זיך אָנגעשלאָגן אין זיינע שויבן־פענצטער. בשרי איז געווען דער איינציקער ייד אין געסל ועמען די איינוווינער האָבן גערופן מיטן ביינאָמען. שלום האָט זיך אונטערגעאיילט. ביים איינגאַנג האָט ער זיך פאַר־האַלטן. ער האָט אויסגעשפיגן די סיגאַרעט, פאַרקנעפלט דאָס העמד און אַראָפּגעלאָזט זיך די אַרבל. דער פריזיער און זיינע קליענטן האָבן אים באַטראַכט דורכן פענצטער. די ראַזורע איז געווען די איינציקע קראָם אין געסל, וואָס האָט געהאַט אַ לאַנג שויבן־פענצטער און אַ פאַרגלאָזטע טיר. אויפן פענצטער איז געווען אויסגעמאָלן דער נאָמען „יוסף בשרי". יוסף בשרי איז געווען אַ מיטלוואוקסיקער דיקלעכער ייד. זיין קיילעכיק פּנים און זיינע שיפּע אויגן זענען געווען אָן אויסדרוק. ער האָט געטראָגן אַ לאַנגן כאַלאַט ווי אַ דאָקטאָר און אַ גאָלדענע פענסנע מיט גע־ווינלעכע גלעזער. די ברילן האָט ער געטראָגן צוליב חשי־בות. אין דער זייט, אויף אַן עטאַזשערקע, זענען געלעגן פראַנצויזישע זשורנאַלן, כאָטש ער האָט געקענט עברית און גערעדט אַראַביש. בשרי איז געווען שלומס שטענדיקער פריזירער. זיין ראַזורע איז געווען אין דער נאָענט פון שלומס היים

שלום האָט אַ שטופּ געטאָן די טיר. זי האָט אַ קראַץ געטאָן און ער האָט איבערגעשפּרייזט די שוועל. — שלום, — האָט ער שטיל, ווי געניית, געזאָגט, און ער האָט פאַר־מאַכט די טיר נאָך זיך.

— שלום וברכה ! — האָט בשרי אים געענטפערט מיטן גאַנצן מויל און געצויגן ווייטער די בריטווע איבער

די איינגעזייפטע באַקן פונעם מענטש, וואָס איז געזעסן אויפן ראַזירשטול.

שלום האָט זיך אַרומגעקוקט, באַטראַכט דאָס מיליע און זיך אַוועקגעזעצט אויף אַ בענקל אין דער זייט .מיט אים אין דער רייע זענען געזעסן נאָך צוויי מענטשן. אַ ייד אין די מיטעלע יאָרן אַ געשטופּלטער מיט אַ שפּיציקער נאָז און דער „מאַטראָז״ ווי מען האָט אים גערופן אין קוואַרטאַל.

בשרי האָט געאַרבעט אַליין. זיין ראַזורע איז געווען מאָדערן איינגעריכטעט. די שענקלעך זענען געווען באַדעקט מיט העל־קרעם־פּאַרמאַיקע, די לאַנגע שפּיגלען אויף די ווענט האָבן זיך געהאַלטן אויף קלאַמרעס. די ראַזירשטול איז געווען אַ דריישטול. אַ שטיקנדיקער ריח פון ביליקן אָדעקאָלאָן, זיסע ברילאַנטינע און זייף האָט אויסגעפילט דעם חלל פון דער ראַזורע. עס איז געווען שטיל. מען האָט נאָר געהערט דעם שאָרך פונעם מעסער, וואָס האָט גע־שניטן די האָר אויף דער ראַזירטער באַק.

בשרי האָט אַוועקגעלייגט דאָס מעסער. ער האָט אַרומגעווישט דעם קליענטס פּנים מיטן האַנטעכל און אים איינגעפּודערט. ער האָט פון אים אַראָפּגענומען דאָס ליי־לעך. — ביטע ! — האָט ער מיט שטאָלץ געזאָגט דעם קליענט און אַ פּאַכע געטאָן מיטן ליילעך, ווי עס זאָל דונערן.

דער אָפּראַזירטער, אַ נידעריקער דיקער ייד מיט אַ פליישיקער נאָז, האָט אַריינגעטאָן די־האַנט אין הויזנטאַש. ער האָט אַרויסגענומען און דערלאַנגט בשרין אַ ניקעלנע מטבע. דער ייד האָט שלומען אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און ער איז אַוועק צו דער טיר.

— דער צווייטער אין דער רייע ! — האָט בשרי גע־זאָגט, ווי ער זאָל מכריז זיין אַ וויכטיקע געשעעניש און געוואַרט מיטן ליילעך אין האַנט.

— שוין, — האָט דער געשטופּלטער אַ זאָג געטאָן און זיך אויפגעשטעלט.

שלום איז אים פאַרגאַנגען דעם וועג.

דער ייד האָט אים אָנגעקוקט.

— טרעט מיר אָפּ דיין פּלאַץ, — האָט שלום זיך אַ בעט געטאָן ביי אים. אָבער ער האָט נישט געוואַרט ער זאָל מסכים זיין און ער האָט זיך אַוועקגעזעצט אויפן ראַזירשטול.

דער ייד האָט זיך צוריק אַוועקגעזעצט אויף זיין בענקל.

בשרי האָט אַרומגעהילט שלומען מיטן ליילעך און ער האָט אַ טאַפּ געטאָן זיין באָרד. בשרי האָט געהאַט קורצע פינגער.

— האָסט מזל, וואָס נישט קיין בחורה איז געווען פאַר דיר, — האָט ער געזאָגט צו שלומען. ער האָט פאַרגרינצלט די באַקן ווי ער זאָל לאַכן און ער האָט גענומען גרייטן דעם פּענדזל מיט דער זייף.

— בחורות! אַלע דאַרפן זיי נאָר יענע זאַכן! — האָט שלום זיך צעשריגן און זיך אַ הייב געטאָן פון בענקל ווי ער זאָל אונטערשפּרינגען. דער אָנגעזאַמלטער אין אים כעס און בושה האָבן פון אים אַרויסגעשריגן.

דער מאַטראָז, אַ הויכער, ברייטביינִיקער ייד, האָט זיך אָנגעבויגן ווי ער זאָל וועלן אָנקוקן שלומען און ער האָט אים געזאָגט: — דער מאַמעס מילך איז נאָך ביי דיר אויף די ליפּן און דו ווייסט שוין וואָס פרויען זענען.

דער געשטופּלטער ייד האָט אָנגעקוקט דעם מאַטראָז און ער האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן.

דער מאַטראָז האָט געהאט אַ קאַנטיקן קאָפּ, גרויע שלייפן, גרויע אויגן און אַ לאַנגע, פליישיקע נאָז. אויף זיין דיקער, גרויס באַוואַקסענער לינקער האַנט איז געווען אויס־

טאַטואירט אַ וואַסער־פרוי, וואָס איז געשטאַנען אויף אַ גלאָבוס.

בשרי האָט אַוועקגעשטעלט דעם פענדזל. שלומס פּנים איז געווען באַדעקט מיט אַ דיקער זייפנשוים. ער האָט עטלעכע מאָל אָפּגעצויגן די בריטווע אויפן רימען. ער האָט פאַנאַנדערגעשטעלט די פיס. ער האָט אַ צי געטאָן די בריטווע איבער שלומס פּנים און ער האָט אַ קוק געטאָן אויפן מאַטראָז פון אונטערן שטערן אַראָפּ.

שלום האָט אויסגענוצט די רגע ווען בשרי האָט אַוועק־גענומען דאָס מעסער פון זיין באַק און ער האָט אַ פרעג געטאָן דעם מאַטראָז:

— און דו ווייסט וואָס אַ פרוי איז?

— זיץ רויק, איך וועל דיך נאָך איינשניידן, — האָט בשרי געזאָגט צו שלומען. ער האָט אים אַוועקגעדרייט דעם קאָפּ און גענומען אים ראַזירן די צווייטע באַק. — אַ פרוי איז אַן איידעלע באַשעפעניש, מען דאַרף קענען אַרומ־גיין נעבן איר, — האָט בשרי צוגעגעבן. ער האָט גערעדט לאַנגזאַם און באַטאָנט יעדעס וואָרט. ער האָט אַ קוק געטאָן אויפן מאַטראָז און ווייטער ראַזירט שלומען.

דער מאַטראָז איז געווען אַן איינגייער ביי אים. ווען בשרי האָט געבראַכט אַ פרישן זשורנאַל, האָט דער מאַטראָז אים איבערגעלייענט. דער מאַטראָז האָט פאַרזשמורעט די אויגן. אַ סאַרקאַסטיש שמייכעלע האָט זיך איינגעזעצט אין זיינע מויל־ווינקלען.

— צוציק! וואָלסט געקענט זיין ביי מיר אַ תלמיד לאַנגע יאָרן, — האָט ער געזאָגט צו שלומען. ער האָט זיך אויפגעשטעלט און מרוזשענדיק די אויגן זיך איינגעקוקט אין שלומען. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער אַ שפּרייז געטאָן צו דער טיר. ער האָט זי אויפגעפּראַלט און זי צוגעקלאַפּט נאָך זיך.

— ווּ איז אַ קאָפּ דרך־ארץ? — האָט דער געשטופּל־טער זיך געוואָנדן צו שלומען.

בשרי איז שטיין געבליבן מיט דער בריטווע אין האַנט און באַטראַכט דעם ייד.

— ווער פאַר ווּעמען? — האָט שלום געפרעגט דעם ייד.

— אַ מענטש געפאָרן איבער ימען, געזען די וועלט, — האָט דער ייד נישט אָפּגעלאָזט שלומען. באַלד דערויף האָט דער ייד זיך אויפגעשטעלט — איך וועל קומען שפּעטער, — האָט ער געזאָגט בשרין און ער איז נאָכגעגאַנגען דעם מאַטראָז.

— אָבער זוים זיך נישט לאַנג, — האָט בשרי אים נאָכגעשריגן. — מענטשן, מענטשן, — האָט בשרי גערעדט ווי צו זיך און געדרייט מיטן קאָפּ. אים אַליין איז געווען נישט קלאָר וואָס ער וויל זאָגן. ער האָט ווידער אַ נעם געטאָן דעם פּענדזל אין האַנט און געזייפט שלומען.

— ווער עס האָט צו זאָגן אינעם קוואַרטאַל, אַ זקן וואָס לעבט פון דער „עלטער־שטיצע" און כאַפּט פיש... — האָט שלום געזאָגט.

— דער מענטש האָט געזען די וועלט, — האָט בשרי אים געענטפערט, וועלנדיק הייבן דעם פּרעסטיזש פון מאַט־ראָז, און ער האָט ממשיך געווען: — דו ביסט דאָ געבוירן, דאָ אויפגעצויגן, דו האָסט נישט אַרויסגעשטעקט די נאָז פון תל־אביב...

עס איז שטיל געוואָרן. מען האָט נאָר געהערט דעם שאָרך פון דער בריטווע, וואָס האָט איבערגעשניטן די האָר. דער איבלדיקער ריח איז איצט געווען נאָך שטאַרקער.

— וואַרט! — האָט שלום אַ זאָג געטאָן.

בשרי איז שטיין געבליבן מיט דער בריטווע אין האַנט.

שלום האָט זיך אַרויפגערוקט אויפן בענקל. ער האָט אָפּגעעטעמט און געזאָגט:

— אַ מיידל האָט מיר די חושים פאַרדרייט, — ווי ער זאָל זיך קלאָגן פאַר בשרין.

בשרי האָט נאָך עטלעכע מאָל איבערגעפירט די בריטווע איבער שלומס באַקן. ער האָט מיט די פינגער אָנגעטאַפּט זיין הויט צי ער איז אויסראַזירט און ער האָט פאַרמאַכט די בריטווע. ער האָט זיך איינגעקוקט אין שלומען און ער האָט אים געפרעגט:

— אַ העלע?

— יאָ, — האָט שלום שטיל אים געענטפערט, ווי עס זאָל אים שווער זיין צו רעדן.

בשרי האָט גענומען אַרומפוצן שלומען און כלאחר יד אים אַ זאָג געטאָן:

— איך וויל זיך נישט מישן. יעדער מענטש האָט זיין כבוד און סוד. אַ מאַן אַוודאי.

שלום האָט אָפּגעעטעמט ווי סע זאָל אים הייס זיין.

— מען דאַרף נאָך נישט רעדן, — האָט ער געזאָגט ווי צו זיך.

בשרי האָט אַראָפּגענומען פון אים דאָס ליילעך. שלום האָט זיך אויפגעשטעלט. בשרי האָט אים אַרומגעבאַרשט און אים אַ זאָג געטאָן:

— אויף מיר קענסטו זיך פאַרלאָזן. דיר בין איך שטענדיק גרייט צו העלפן.

שלום האָט אים נישט געענטפערט. ער האָט אַרויסגעצויגן פון טאַש אַ פּאַפּירענע מטבע און זי אים דערלאַנגט. — שלום! האָט ער געזאָגט בשרין און ער איז אַוועק צו דער טיר.

בשרי האָט אים נאָכגעקוקט. באַלד האָט ער אויסגעדרייט דעם קאָפּ און גענומען אויסשאָקלען און צונויפלייגן דאָס ליילעך.

ג.

שלום איז שטיין געבליבן. ער האָט אָפּגעעטעמט. די לופט האָט אים אָפּגעפרישט. ער האָט זיך אָנגעטאַפּט די באַקן. די גלאַטיקייט האָט אים הנאה געטאָן. ער האָט אַ קוק געטאָן אין הימל אַריין.

— די זון איז שוין הויך, — האָט ער צו זיך געזאָגט — אַזויפיל שעה געלאָזט דעם טאַטן אַליין, — האָט ער צוגעגעבן

דאָס האַרץ האָט אים אַ ציי געטאָן. ער האָט דערפילט הונגער. ער האָט זיך אַרומגעקוקט. „איך וועל אַ שפרונג טאָן אין שטוב אַריין, האָט ער צו זיך אַ זאָג געטאָן. ער איז געווען נאָענט צו זיין היים. ער האָט גענומען שפרייזן, זיך פאַרנומען אין דעם ערשטן פון לינקס געסל. ער איז אָפּגעגאַנגען עטלעכע הייזלעך און ער איז אַריין אין אַ הויף. ער האָט זיך אַדורכגעשלייכט דורך די עטלעכע קליינע, שמאָלע הייף. ער האָט נישט אָנגעטראָפן קיין מענטשן אויפן וועג. ער איז אַריבערגעשפרונגען דעם צעבראָכענעם פאַרקן פון שכן און ער האָט זיך געפונען ביים איינגאַנג פון זייער הייזל.

דאָס הייזל, אַ שטאָקיק פירקאַנטיק געבוי מיט אַן אַרויסגערוקטן פירעק פון אַ צוגעבויט צימער. דער אַריינגאַנג איז געווען מיט דער ערד גלייך דורך אַ שמאָל פאָדערצימער. לויט דער גרויס פון הייזל זענען די צימערן געווען נישט גרויס. לויטן מרחק צווישן די פענצטער איז אין יעדן צימער פאַראַן געווען איין פענצטער. פון פאָדערצימער איז שלום אַריין אין צימער פון רעכטס. דאָס איז געווען

די קיך און דאָס עסצימער. אויף דער וואַנט, דער איינ־גאַנגטיר אַנטקעגן, איז פאַראַן געווען אַ נישע. די נישע איז געווען די קיך. דאָרט זענען געשטאַנען אַ נאַפט־ און גאַז־אויוון. דערנעבן האָבן זיך געפונען דער וואַסער־קראַן און אַ לאַנגע דאָפּלטע שיסל פאַר מילכיקע און פליישיקע כלים. אויף דער לינקער שאַנק זענען געשטאַנען די קיל־שאַנק און די צוגעבויטע צו דער וואַנט קיך־שענקלעך. אין מיטן צימער איז געשטאַנען אַ לאַנגער הילצערנער טיש מיט צוויי בענק. — „שלום!" — האָט שלום אַ זאָג גע־טאָן און זיך אַוועקגעזעצט ביים טיש.

פאָרטונע, די מוטער, האָט זיך אויסגעדרייט צו אים. — „שלום וברכה!" — האָט זי אים געענטפערט און אירע ליפּן האָבן אַ פּרעפּל געטאָן. זי איז געווען נידעריק און דיק. אירע גרויע האָר זענען געווען אַרומגעבונדן מיט אַ טיכל. די ברוסטן אירע זענען אָפּגעלאָזט.

— שלום, שלום, — האָבן פון ווייטנס אים באַגריסט זיינע צוויי קליינע ברידערלעך און זיי זענען צו אים צוגע־לאָפן. איינער איז געווען עטוואָס גרעסער פון אַנדערן. זיי האָבן זיך צו אים געטוליעט און אים באַטראַכט מיט זייערע גרויסע שוואַרצע סאַמעטענע אויגן.

פון אָנפאַנג איז שלום געווען גלייכגילטיק צו זיי. אָבער באַלד האָט ער יעדן אַרומגענומען מיט אַ האַנט. אין שטוב זענען פאַראַן געווען זיבן קינדער, שלום דער בכור, פיר טעכטער נאָך אים, — אַלע זענען געווען אין שול און די צוויי ברידערלעך.

— וואָס הערט זיך? עס קומען קונים? — האָט די מוטער אַ פרעג געטאָן שלומען.

שלומס גאָרגל האָט זיך אַ באַוועג געטאָן ווי ער זאָל אַראָפּשלינגען דעם ענטפער.

— איך שטאַרב עסן! — האָט ער געזאָגט צו דער מוטער.

— שוין דערלאַנג איך דיר, — האָט זי אים געענט־פערט און זיך גענומען פּאָרען ביי די טעפּ אויפן אויוון.

— שלום, נעם מיך מיט, — האָט דאָס גרעסערע יינגל זיך געבעטן ביי אים.

— ביידע! — האָט דאָס קלענערע יינגל געזאָגט, אָנ־ווייזנדיק מיטן פינגער אויף זיך מיטן ברודער.

שלום האָט זיי געשאָקלט מיטן קאָפּ, אַז ניין.

— איך אייל מיך. דער טאַטע איז אַליין אין דער יאַטקע, — האָט ער געזאָגט די ברידער, די מוטער זאָל הערן.

— שוין, שוין, — האָט זי געענטפערט און אים צו־געטראָגן אַ טיפן טעלער, אין וועלכן עס האָט געשטעקט אַ לעפל. די ברידערלעך האָבן זיך אָפּגערוקט פון אים. די מוטער האָט אים אַוועקגעשטעלט דעם טעלער און זיך אַוועקגעזעצט אים אַנטקעגן.

שלום האָט אָנגענומען דעם לעפל טיף. ער האָט מיט אים צעשניטן דאָס האַרטע איי און עס איבערגעמישט מיט דער טחינה און דעם פול (באָבעס). ער האָט זיך אי־בערגעבויגן איבערן טעלער און געגעסן שנעל.

די מוטער האָט אַרומגעווישט זיך דאָס מויל מיט אַן עק פון דער שאַרץ און זי האָט אים אַ פרעג געטאָן:

— איז ווי ביסטו געווען? — ערשט איצט האָט זי פאַרגעזעצט דעם געשפרעך.

— געווען פאַרנומען, — האָט ער איר געענטפערט און נאָך מער זיך איבערגעבויגן איבערן טעלער ווי ער זאָל אין אים באַהאַלטן זיין פּנים.

די קינדער זענען געשטאַנען צווישן אים און דער מו־טער און געקוקט ווי ער עסט.

— ווו? — האָט די מוטער אים נאָך אַ מאָל אַ פרעג געטאָן נייגעריק.

שלום ווי ער זאָל נישט האָבן געהערט איר פראַגע,

האָט צוגעטראָגן דעם לעפל צום קליינעם ברודערס מויל. דאָס ייִנגל האָט אַוועקגעדרייט דעם קאָפּ, נישט געוואָלט עסן. ערשט איצט האָט שלום געענטפערט דער מוטער:

— געווען אָנקוקן עטלעכע „שטיקלעך" — און ער האָט אַרייַנגענומען אַ פולן לעפל אין מויל.

— נישט דער טאַטע? — האָט די מוטער פאַרוווּנ־דערט אים געפרעגט.

שלום האָט מיטן לעפל שוין אָנגעקלאַפּט אין באָדן פון טעלער.

— וואָס, ער קען זיך אויף מיר נישט פאַרלאָזן? — האָט ער געפרעגט די מוטער.

— אַ געזונט דיר אין די ביינער, — האָט די מוטער אַ זאָג געטאָן. זי האָט מיט די שפּיץ פינגער אָנגערירט זיין שטערן און זיי צוגעלייגט צו די ליפּן זיך.

שלום האָט זיך אויפגעשטעלט.

— אַזאַ עסן ווי ביי דער מאַמען איז נישט פאַראַן, — האָט ער אַ זאָג געטאָן און ער איז אַפּיר פון טיש. — זיי געזונט! — האָט ער צוגעגעבן און גענומען גיין.

דער מוטערס באַקן האָבן זיך אַ טרייסל געטאָן. אירע וואַסער־גרויע אויגן זענען געוואָרן קלעפּיק און זי האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. די ייִנגלעך זענען אים נאָכגעגאַנגען. אין הויף האָט ער זיך אָפּגעשטעלט. זיין פּנים איז געווען רויט פונעם עסן. ער האָט פון דער טאַש אַרויסגעגראַבלט צוויי קליינע מטבעות.

— דאָס איז אויף קיי־גומי — האָט ער זיי אַ זאָג געטאָן און זיי דערלאַנגט דאָס געלט.

די ייִנגלעך האָבן אַ כאַפּ געטאָן יעדער זיין מטבע און צוריק אַרייַנגעלאָפן אין שטוב.

שלום האָט אויפגעשטעלט זיך דעם קאָלנער פון העמד און געלאָזט זיך גיין. ער איז געגאַנגען מיט אַן אויסגע־צויגענעם שריט. ער איז אַריין אין דעם קורצן שיפן געסל.

ער האָט איבערגעשניטן די הויפּטגאַס און ער איז געגאַנ־געָן מיט די זייטיקע געסלעך. ער האָט נישט געוואָלט ווידער זיך שטופּן דורך די מענטשן פון מאַרק, — די שכנים. ער איז אַריין אין דעם געסל מיט קראָמען פון דער צווייטער זייט אַנטקעגן דעם יאַטקע־געסל. די פאַר־שטעלטע איבער די דעכער זון האָט געהיצט.. די לופט איז דאָ געווען טוכלע. אין דער געסל־ענגקייט האָט זיך געפילט אַ פוילנדיקע זויערקייט. די קרעמער האָבן געוואַרט און אויסגעקוקט קונים.

שלום האָט שוין פון ווייטנס געכאַפּט אַ קוק וואָס עס הערט זיך ביי זיי אין דער יאַטקע. ער האָט איינגעזען דעם פאָטער און פאַרשנעלערט זיין גאַנג. ער האָט אַרויפגעשטעלט אַ פוס אויפן ראַנד פונעם פאַל, דעם צווייטן אויפן טיש און ער איז אַריינגעשפּרונגען אין דער יאַטקע.

— טאַטע, גיי עסן! — האָט ער אַ זאָג געטאָן צום פאָטער מיט איין אָטעם.

— ווען איך זאָל וואַרטן אויף דיר מיטן עסן, וואָלט איך געשטאָרבן פון הונגער, — האָט דער פאָטער אים גע־ענטפערט און מיט דער האַנט זיך אַרומגעווישט דאָס מויל.

שלום האָט אָנגעקוקט דעם פאָטער.

זכריה איז געזעסן ביים יאַטקע־קלאָץ, ס'העמד אַרוי־בערגעלאָזט איבער די הויזן, די אַרבל צעקנעפּלט. איבערן יאַטקע־קלאָץ איז געווען פאַנאַנדערגעשפּרייט אַ ברוין פאַר־פעצט פּאַפּיר. אויפן פּאַפּיר זענען געלעגן ברויט־קרישקעס, עטלעכע קערנדלעך זאַלץ, קערנער פון אָליוון, שאָל פון וואָרשט און אַ ליידיקע ביר־פלאַש איז געשטאַנען.

— איך האָב געגעסן אין שטוב, — האָט שלום דער־ציילט דעם פאָטער. ער האָט אים געוואָלט מפייס זיין און גלייכצייטיק נישט איבערגעריסן דאָס געשפּרעך.

דער פאָטער האָט אים אָנגעקוקט. ער איז געווען זאַט און דערשטוינט.

שלום האָט פֿאַרשטאַנען דעם פּאַטערס בליק.

— אין שטוב איז שטיל. די מאַמע מאַכט די ווירט־שאַפט, — האָט ער איבערגעגעבן דעם פּאַטער.

זכריה האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן. דער תחום אַרום דער יאַטקע איז געווען גרוילעך, שאַטנדיק. סירענע איז נישט געווען אויפֿן אָרט. איר סחורה, די געדערים, זענען געווען איבערגעדעקט מיט פֿאַנאַנדערגעטרענטע זעק.

שלום האָט זיך אַרומגעקוקט. זיינע הענט זענען אים איצט געווען איבעריק. ער האָט נישט געהאַט מיט זיך וואָס צו טאָן. אָן צו זאָגן אַ וואָרט איז ער צוגעגאַנגען. ער האָט איינגעשאַלטעט די זעג און געשטעלט זיך זעגן די ביינער, וואָס זענען געלעגן אויף אַ קופּע אין דער זייט. די סביבה האָט זיך ווי אויפֿגעכאַפּט. דער גרילץ פֿון די געזעגטע ביי־נער האָט זי אויפֿגעוועקט. קצבים מיט אויסגעגלאָצטע אויגן האָבן אַרויסגעקוקט פֿון די יאַטקעס. דער פּאַטער זכריה האָט אַרויפֿגעלייגט אַ האַנט אויפֿן יאַטקע־קלאָץ. ער האָט זיך אָנגעלענט אויף איר און אַרויסגעקוקט אין גאַס ווי ער זאָל קוקן אויף אַ פֿילם־עקראַן.

שלום האָט צונויפֿגענומען און אַריינגעוואָרפֿן אין אַ פּיילע די עטלעכע אָנגעזעגטע שטיקלעך ביינער און ער האָט אויסגעשאַלטעט די זעג. עס איז ווידער שטיל געוואָרן. שלום האָט זיך אַוועקגעשטעלט הינטערן פּאַטער ווי ער זאָל וואַרטן.

דער פּאַטער האָט זיך ווי אונטערגעהויבן, ער האָט זיך ווי אויסגעדרייט צו אים און ער האָט אַ פֿרעג געטאָן דעם זון ווי ער זאָל ממשיך זיין ס׳געשפּרעך:

— איז וווּ ביסטו געווען?

שלום האָט אָנגעקוקט דעם פּאַטער, האַלטנדיק די שפּיץ צונג צווישן די ליפּן. ער האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן און געשוויגן.

דער פּאַטער האָט אַ שנופּ געטאָן מיט דער נאָז ווי ער זאָל זיך גרייטן און ער האָט אים געזאָגט:

— צייט דו זאָלסט ווערן אַ בעל־הבית. — אין דעם טאַטנס רייד האָט זיך געפילט אַ גוטמוטיקער פאַרלאַנג.

שלומס נאָז־לעפלעך האָבן אַ פלאַטער געטאָן און ער האָט אָפגעטעמט ווי ער זאָל אַ קרעכץ טאָן.

— איך אין דיינע יאָרן בין בעסער פון דיר געשטאַנען, — האָט דער פּאָטער ווייטער גערעדט.

שלום האָט זיך אַרומגעקוקט צי קיינער הערט נישט. ער האָט זיך צוגערוקט צום פּאַטער און זיך אָנגעלענט אויפן טיש. ער האָט זיך צוגעבויגן צום פּאַטער און אים פאַרטרויט זיין סוד:

— מיינע אויגן זענען הענגען געבליבן אויף אַ מיידל און דער קאָפּ דרייט זיך מיר... — זיין פּנים איז געוואָרן לאַנג און ער האָט געפינטלט מיט די אויגן. ער האָט נישט געוואַגט קוקן דעם פּאַטער אין די אויגן.

דער פּאַטער האָט זיך איבערגערוקט אויפן בענקל ווי ער זאָל זיך וועלן אָנלענען אין אַן אָנלען, כאָטש ער איז געזעסן אויף אַ טאַבאָרעט.

— ווי לאַנג קענסטו זי? — האָט ער אים געפרעגט.

— איך טרעף זי נאָר ווען זי גייט צו דער אַרבעט, — האָט שלום שטיל, אַ פאַרשעמטער, געענטפערט דעם פּאַטער.

דער פּאַטער האָט איינגעצויגן די ליפּן, דאָס פּנים האָט זיך אויסגעצויגן ווי די באַקן זאָלן אים האָבן אַריינגעפאַלן און ער האָט אַ פרעג געטאָן דעם זון:

— דאָס הייסט היינט ליבע? — אין די ווערטער זיינע האָט זיך געפילט שפּאָט.

שלום האָט צוגעבויגן זיין קאָפּ, דער פּאַטער זאָל אים בעסער זען און ער האָט אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל זיך פאַרענטפערן:

— זי האָט בכבודיקע עלטערן. זי אַרבעט אין אַ באַנק.

דער פּאַטער האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ און ער האָט איבערגעקערט זיין האַנט־פּלאַך. דאָס האָט באַדייט: — ווער איז זי?

— יצחק, וואָס האַלט די קראָם אויבן אין גאַס. פאַרקויפט געזייערטע מאכלים, — האָט שלום אים מגלה געווען.

— אַה! — האָט דער פּאַטער אַ דערשטוינטער אַ האַרק געטאָן. ער האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ אויף הסכמה און ער האָט אַ זאָג געטאָן: — גוט!...

שלום האָט אָפּגעזיפצט.

דער פּאַטער האָט אים אָנגעקוקט און ער האָט אים אַ פרעג געטאָן:

— אַ שיין מיידל?

שלום האָט זיך אָפּגעריסן פון טיש און ער האָט מיט פּאַטאָס אַ זאָג געטאָן:

— לוקס! אלף־אלף! זי איז הויך און שלאַנק און זי האָט געטאָקטע פיס.

דער פּאַטער האָט פאַרלייגט איין האַנט אין דער אַנדערער און ער איז געבליבן זיצן אַ פאַרקוקטער.

דער זון האָט געקוקט אויף אים און געשוויגן.

אַ ווײַלע שפּעטער האָט דער פּאַטער אַ דריי געטאָן מיטן קאָפּ און ער האָט אַ זאָג געטאָן, ווי ער זאָל רעדן צו זיך:

— מען דאַרף גוט איינפּעדעמען, דער פאָדעם זאָל זיך נישט אַרויסגליטשן פון דער נאָדל. — און באַלד האָט ער צוגעגעבן: — אָבער מיין זון ברוך השם איז נישט אַוועקצומאַכן. — איצט האָט דער פּאַטער אויפגעהויבן דעם קאָפּ און ער האָט געפרעגט דעם זון: — דאָס איז די שוין? אַלע אַנדערע גייען אַראָפּ פון פרק?

— אויב זי, יאָ! — האָט שלום דרייסט אים געענטפערט.

— און אַז נישט זי? — האָט דער פּאָטער ווייטער געפרעגט און באַלד ממשיך געווען: — פאַר וואָס נישט? איך בין ווייניקער חשוב פון זיין משפחה? אונדזער משפחה אין חלב איז רבנים, — האָט זכריה אַ זאָג געטאָן, דער זון זאָל הערן.

שלום האָט געקריגן קוראַזש און ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— און דו אַליין? דער גרעסטער קצב אין קוואַרטאַל.

אָבער ער האָט נישט געקוקט דעם פּאָטער אין די אויגן. ער האָט מורא געהאַט, ער זאָל זיך נישט אויסרעדן פאַרן פּאָטער וועגן דער סטיטשקע, וואָס ער האָט געהאַט אין דער פרי מיט ברוכן.

דער פּאָטער האָט זיך געריבן די באַקן, געקראַצט דעם קאָפּ און געשוויגן. מיט אַ מאָל האָט ער אַ זאָג געטאָן:

— יאָ! — און ער האָט איינגעקלאַפּט די הענט. — קום אַהער! — האָט ער זיך געוואָנדן צום זון און אים אַ קריץ געטאָן מיט אַן אויג.

שלום האָט זיך צוגערוקט צו אים.

דער פּאָטער האָט אים אָנגענומען ביים ראַנד פון העמד און אים פאַרטרויט דעם סוד:

— זאָג סירענען זי זאָל אָנשלאָגן דעם שידוך.

דער זון האָט אויסגעגלאָצט אויף אים די אויגן.

— אַז איך וועל מיט איר רעדן, וועט זי באַלד מיי־נען, אַז איך בין איר שותף, — האָט ער אויפגעקלערט דעם זון.

שלום האָט פאַרצויגן די אונטערשטע ליפּ. נאָך דער געשעעניש מיט ברוכן איז דעם פּאָטערס צוגאַנג געווען נישט זיכער.

דער פּאָטער האָט נישט געלייגט קיין אַכט אויפן זון און ער האָט ממשיך געווען:

— אָבער גיב איר צו פאַרשטיין, וואָס פאַר אַ שידוך דאָס דאַרף זיין, וויפל זי וועט פאַרדינען און ווי זי זאָל זיך פאָרשטעלן דאָרט... — רעדנדיק האָט ער געטאָדלט דעם זון. דער פאָטער האָט געקוקט אויפן זון און געוואַרט.

— גוט! — האָט שלום אַ זאָג געטאָן און צוגע־שאָקלט מיטן קאָפּ, אַז ער איז מסכים.

— סירענע גייט, רעד מיט איר, איך גיי אַוועק, — האָט דער פאָטער אַ זאָג געטאָן צו אים, און ער איז אַרויס פון דער יאַטקע דורך דער זייטיקער טיר, סירענע זאָל אים נישט זען.

— ווו ביסטו? — האָט שלום געפרעגט סירענען שוין פון ווייטנס, ווי ער זאָל זיין באַזאָרגט. — קום, קום, — האָט ער שטיל זי אַ רוף געטאָן.

— קיוו כאַלאַק? (וואָס מאַכסטו) — האָט זי זיך מיט אים דערפרייט און באַלד דערויף אים אַ פרעג גע־טאָן: — ווו שלייכסטו זיך אַרום גאַנצע טעג? — אירע פליישיקע באַקן זענען איינגעשרומפן. זי האָט געלאַכט צו אים, אָבער זי האָט זיך באַלד אָנגעבויגן און זי האָט צר־נויפגענומען די זעק פון איבער די שיסלען.

שלום איז אַדורכגעקראָכן דורכן טיש. ער האָט זיך צוגעשטעלט צו איר. ער האָט איר געהאָלפן און אין צווישן איר אַ זאָג געטאָן: — איך וויל מיט דיר רעדן.

— רעד, — האָט זי אים אָפּגעענטפערט און געוואָלט אַוועקזעצן זיך אויף איר בענקעלע אַרבעטן.

— קום אין דער יאַטקע, — האָט ער איר געזאָגט ווי ער זאָל שלינגען די ווערטער. ער האָט נישט געוואָלט מענטשן זאָלן הערן.

זי האָט אים אָנגעקוקט. אירע גרויע אויגן האָבן גע־גלאַנצט מיט חשד. זי האָט אַראָפּגעלאָזט די הענט, נישט געוווּסט וואָס זי זאָל טאָן.

שלום האָט זיך אויסגעדרייט. ער האָט אַרויפגעלייגט

די האַנטפלאַך אויפן טיש, זיך אָנגעלענט אויף איר און ער איז אַריינגעשפרונגען אין דער יאַטקע.

סירענע איז אויפגעשטאַנען. זי האָט זיך אָנגעבויגן און זי איז אַדורכגעקראָכן אונטערן טיש. זי איז שטיין געבליבן אַ פּאַרסאָפּעטע און געקוקט אויף אים מיט מורא.

ער האָט מיטן פוס אַריינגערוקט דעם טאַבאַרעט אין ווינקל און איר אַ זאָג געטאָן: — „זעץ דיך" — ער האָט געוואָלט די מענטשן אין דרויסן זאָלן זי נישט זען.

זי האָט זיך אַוועקגעזעצט אָן אויסגעשראָקענע. דאָס קלייד האָט זיך איר אַראָפּגערוקט. אירע פליישיקע קניען זענען געווען אויפגעדעקט. דער שליץ פון אירע בריסטן האָט אַרויסגעשטאַרט. איר בוזעם איז געווען איצט ברייט.

שלום האָט פאַרמרוזשעט די אויגן און איינגעביסן די ראַנד פון דער אויבערשטער ליפּ.

סירענע, דערפילנדיק זיין בליק אויף זיך, האָט אַראָפּגעצויגן דאָס קלייד, איבערגעדעקט זיך די קניען און זי האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן.

שלום האָט זיך אַרומגעקוקט צי עס שטייט נישט ווער ביי דער זייט. ער האָט זיך צוגערוקט און איז שטיין געבליבן איר אַנטקעגן.

— סירענע, ביסט מיר אַ שוועסטער? — האָט ער זי אַ פרעג געטאָן. נישט וואַרטנדיק אויף איר ענטפער האָט ער איר אַ זאָג געטאָן: — האָסט מיך כמעט אויפגעצויגן...

סירענע האָט אויף אים געקוקט. אירע אויגן זענען געווען אויפגעריסן גרויס.

— דיין טאַטע איז אויך מיינער. מיין טאַטע איז אין גן־עדן, — האָט זי אים געענטפערט שוין אָן אויפגערעגטע.

שלום האָט געשוויגן. ער האָט געוואַרט.

זי האָט זיך אויסגעריבן דאָס פנים מיט די האַנטפלאַכן. אירע פינגער זענען געווען דיק, אויסגעאַרבעט.

שלום האָט מער נישט געקענט:

— שוועסטער, העלף מיר! — האָט ער זיך אַ ווענד געטאָן צו איר.

— איך בין גרייט פאַר דיר צו שפּרינגען אין פייער.

— האָט זי אים געענטפערט און מיט דער פויסט אַ קלאַפּ געטאָן זיך אין האַרץ. אירע אויגן זענען געווען פייכט. זי האָט געאָטעמט שווער.

— פאַרקנס מיך! — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן.

זי איז זיצן געבליבן מיט אַן אָפן מויל.

— מיט וועמען? — האָט זי אַרויסגעשטאַמלט.

— סירענע, דו וועסט גוט פאַרדינען, — האָט ער זי פאַרזיכערט.

סירענע איז געקומען צו זיך און זי האָט זיך צע־רעדט:

— דו ביסט מיין ברודער, אַ זון. מיר זענען זיך ווי מיר זאָלן האָבן געזויגן ביי איין מאַמע... — זי האָט גערעדט שנעל. זי אַליין האָט געוואָלט זיך פאַררעדן. איר פּנים האָט געפלאַטערט. אַ ווײַלע שפּעטער האָט זי אים אַ פרעג געטאָן:

— וועמען האָסטו זיך אויסגעקליבן? — ווי זי זאָל שלינגען די ווערטער.

— יצחק, וואָס האַלט אין דער מאַרק־גאַס די קראָם מיט געזייערטע מאכלים, זיין טאָכטער, — האָט ער זיך אָנגעטרויט איר.

— אַזוי גאָר?! — האָט סירענע דערשטוינט אים איבערגעפרעגט. אירע אויגן זענען איצט געווען נאָך גרע־סער, דאָס מויל פאַרצויגן. נאָך אַ ווײַלע האָט זי געזאָגט:

— ער גייט יעדן טאָג אין שיל דאַווענען.

ער האָט עטלעכע מאָל אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ ווי ער זאָל באַשטעטיקן אירע רייד און זיך באַדויערן.

— וועסט מיט אים רעדן? — האָט ער זי געפרעגט.

זי האָט אָפּגעאָטעמט. זי האָט ווידער איבערגעצויגן

דאָס קלייד איבער די קניען און זי האָט אים אַ זאָג גע־
טאָן:

— איך בין נישט געניט אין די זאַכן.

— עס וועט זיך דיר לוינען, — האָט ער זי פאַר־
זיכערט.

זי האָט געשוויגן און מיט אַ פינגער געגראַבלט זיך
צווישן די ציין.

ער האָט געפילט איר אומבאַהאָלפנקייט און ער האָט
זי אַ פרעג געטאָן:

— ווייסט וווּ ער וווינט?

זי האָט אַ וואָרף געטאָן מיטן קאָפּ ווי זי זאָל זיך
האָבן איבערגעוועקט.

— יאָ! אָבער אפשר שיקסטו אַן אַנדערע, — האָט
זי נאָך געפּרוּווט זיך ווערן.

— איך וויל קיינער זאָל נישט וויסן — האָט ער זיך
געבעטן.

זי האָט נערוועז זיך געצויגן די האָר, וואָס זענען איר
אַרויסגעגאַנגען פון אונטערן טיכל. איר פּנים האָט גע־
פלאַמט.

— וואָס צו זאָגן דאַרף איך דיך נישט לערנען. דו
ווייסט פונקט ווי איך וואָס ביי אונדז אין שטוב טוט זיך.
און מיך קענסטו דאָך אַוודאי, — האָט ער זי באַלערנט, —
אָבער איך באַשווער דיך דו זאָלסט זיך פאַר קיינעם נישט
אויסרעדן מיט אַ וואָרט, — האָט ער זי געוואָרנט.

— ביסט משוגע? — האָט זי אים אַ פרעג געטאָן און זי
האָט אים אָפּגעשטופּט פון זיך מיטביידע הענט. איר קיי־
לעכיק פליישיק פּנים האָט געגלאַנצט פון אויפרעגונג. אירע
אויגן זענען געווען אויסגעשראָקן.

— וואַרט נישט, דערליידיק דעם ענין, — האָט ער
זי געבעטן און פאַרלאַנגט.

— ווי מאַך איך דאָס ? — האָט זי אַ פרעג געטאָן און זי האָט מיטביידע הענט זיך געקנופּט די באַקן.

— איך פאַרלאָז מיך שוין אויף דיר, — האָט ער זי געמוטיקט.

אירע ליפּן האָבן זיך פאַרשאַרצט ווי זי זאָל האָבן געעפנט דאָס מויל. זי האָט צו אים געלאַכט.

אין צווישן איז צוגעקומען אַ קונה, אַ ברייטבייניקער ייד מיט אַ פליישיקער נאָז. סירענע האָט זיך אויפגעשטעלט. זי האָט זיך אָפּגערוקט פון שלומען און זיך פאַנאַנדערגעשריגן : — זכריה ! זכריה ! — זי האָט נישט געוווּסט וואָס זי דאַרף טאָן.

שלום האָט איר אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט, זי זאָל שווייגן. ער האָט געוואָלט צוגיין צום קונה.

זכריה איז אַדורכגעקראָכן אונטערן טיש.

— וואָס דאַרפט איר ? — האָט ער זיך געוואָנדן צום קונה און גענומען איבערלייגן די שטיקער פלייש אויפן טיש. ער האָט זיך אויפגעפירט ווי ער זאָל נישט האָבן געהערט, אַז סירענע האָט אים גערופן און אַז זי שטייט הינטער אים.

סירענע איז געשטאַנען אַן אויסגעשראָקענע, זי האָט נישט געוווּסט צי זכריה ווייסט וועגן אַלץ. זי האָט שנעל זיך אָנגעבויגן און זי איז אַדורכגעקראָכן אונטערן טיש. אין דרויסן האָט זי אייליק זיך אַרומגעקוקט צי מענטשן קוקן אויף איר און האָט שנעל אויף זיך אָנגעצויגן ס'קלייד. זי האָט זיך אַוועקגעזעצט אויף איר טאַבאָרעט און גענומען זיך פּאָרען ביי די געדערים.

שלום האָט אַ קוק געטאָן אויפן פאָטער. ער האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ, אים געגעבן אַ סימן, אַז דער ענין איז דערליידיקט און ער איז אַריבערגעשפּרונגען איבערן טיש. פאַרבייגייענדיק האָט ער שטיל געזאָגט סירענען :

— געדענק!

— איך וועל רעדן פאַר דיר בעסער ווי דו אַליין, — האָט זי שטיל מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ אים געענטפערט, די מענטשן זאָלן אויך זי נישט הערן. זי האָט מיטן מעסער געשאָבן אַ שעפּסן־פּיסל.

שלום האָט איבערגעשפּאַנט דעם שטייליקן נישט ברר־קירטן סקווער צווישן יאַטקע און קראָמען־גאַסל. אַלע מענטשן פון דאָרט האָבן אים נאָכגעקוקט. ער איז געגאַנ־גען זיך טרעפן און כאַפּן אַ קיי מיט חברה.

די עטלעכע צעשטעלטע פאַר רעסטאָראַן־טאַבאַרעטן זענען געווען ליידיק. ער איז איבערגעשפּרונגען די טרעפּ און איז שטיין געבליבן אין דער אָפענער טיר. אין חלל פון רעסטאָראַן האָט געשוועבט אַ סוואַנד. די פּלאַרעס־צענטן אויף די ווענט אַרום האָבן געברענט. די העלע פאַר־מייקע־טישן און די בענקלעך האָבן אַרויסגעשיינט פון דער גרוי פאַרסמאַלעטער העלקייט ווי פון אַ נעפּל אַרויס. דער קאַלך אויף די ווענט איז געווען גרינלעך און גלאַטיק פון אַלטקייט. אויף איינער פון די ווענט איז געהאָנגען אַ בילד. אַ נאַקעטע פרוי איז געווען אַרומגעהילט מיט טיולן און מלאכלעך זענען געפלויגן אַרום איר. משולם, דער ממונה איבערן קוילן־אויוון ווו מען האָט געבאַקן די פליישן, איז געשטאַנען אין דער זייט. ער, אַ הויכער שלאַנ־קער בחור אין שלומס עלטער, מיט אַ שוואַרץ געקרייזלטן קאָפּ, האָט שלומען באַגריסט: שלום!

שלום האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און אים אויסגעשטרעקט אַ פינגער אין דער הויך. דאָס איז געווען זיין באַגריסונג.

— אַהאַלאַן! (ווילקאָמען) — האָבן צוויי איבער־געבויגענע איבערן טיש געשטאַלטן, ווי זיי זאָלן אויף אים ליגן, מיט פרייד באַגעגנט שלומען און זיי האָבן זיך אויס־געגליכן. דאָס זענען געווען זיינע חברים, וואָס האָבן אויף

אים שוין געוואַרט. ביי זיי אויפן טיש זענען געלעגן צוויי שאַכטלעך ציגאַרעטן און אַ פושקעלע שוועבעלעך.

— שלום ! — האָט מלך דער בעל־הבית אַ זאָג געטאָן שלומען און צוגערוקט אים אַ טאַבאָרעט צום טיש פון די חברים. די אַרבל פון מלכס העמד זענען געווען פאַנאַנדער־געקנעפּלט. ער איז געווען מיטלוויקסיק, געהאַט אַ לאַנגע נאָז, אַ דין וואָנצעלע און אַ גלאַטן, גלאַנציקן ווי אויסגע־פּעצטן קאָפּ. ער האָט געהייסן אלימלך, אָבער זיינע געסט האָבן אים גערופן „מלך" — דער קעניג פון חומוס און טערקישער קאַווע.

ביי די טישן אַרום זענען געזעסן נאָר איינצלנע מענטשן. זיי האָבן געגעסן אָדער געטרונקען.

שלום האָט זיך צוגעזעצט צו די חברים. ער האָט אַרויסגעשטעלט די עלנבויגנס אויפן טיש און איינגעריבן זיך די הענט. ביידע זיינע חברים זענען געווען זין פון אָרע־מערע ווי ער קצבים. רפאלס פאָטער האָט פאַרקויפט שעפּסן־פלייש, פרצעס פאָטער האָט פאַרקויפט קו־פלייש. אַלע דריי זענען געווען ענלעך צו זיך. די זעלבע גרייס און די זעלבע בערך עלטער, נאָר זייערע פנימער זענען געווען אַנ־דערש. רפאל האָט געהאַט אַ קיילעכיק פנים און אַ קור־צע, שמאָלע נאָז. פרץ האָט געהאַט אַ קיילעכיק פנים, אַ ברייטע גאָמבע און אַ ברייטע נאָז. ביידע האָבן זיך איינ־געקוקט. פון זייערע מלבושים האָט זיך געפילט אַ טרו־קענע חלב־פעטקייט.

— דערלאַנג, — האָט שלום געזאָגט צו מלכן, וואָס איז געשטאַנען און געוואַרט.

ביידע חברים האָבן אָנגעקוקט שלומען ; ער איז גע־זעסן זיי אַנטקעגן.

מלך האָט זיך נישט גערירט פון אָרט.

שלום האָט אַ זאָג געטאָן נישט קוקנדיק אויף אים :

— דערלאַנג ביר, חומוס, געפּרעגלטע באַקלאַזשאַנען און אַ סאַלאַט.

די צוויי חברים האָבן אָנגעקוקט מלכן. ער איז באַלד אַוועק.

— נו, וואָס הערט זיך? — האָט רפאל זיך אַ ווענד געטאָן צו שלומען.

— פאַרדריפּעט! — האָט ער אים אָפּגעענטפערט.

די צוויי חברים האָבן אים אָנגעקוקט.

שלום האָט געפּילט אויף זיך זייער בליק. ער האָט זיך דערפילט נישט באַקוועם.

— אַ גאַנצן טאָג זיך געסמיוקלט, — האָט ער אַ זאָג געטאָן פון יוצא וועגן.

ביידע חברים האָבן פאַרצויגן די ליפּן. דאָס האָט באַדייט, אַז עס איז נישט געפערלעך.

פרץ האָט אַ נעם געטאָן אין האַנט זיין שעכטל ציגאַרעטן און מכבד געווען שלומען. נישט קוקנדיק איינער אויפן אַנדערן האָבן אַלע דריי פאַררויכערט און טיף זיך פאַרצויגן. זיי האָבן גערויכערט און געשוויגן. די קניילן רויך האָבן זיך געשלענגלט, אַרומגעהילט זייערע קעפּ און זיך פאַנאַנדערגעגאַנגען אינעם סוואַנד. דער נעפּל אַרום זיי איז נאָך געדיכטער געוואָרן.

מלך האָט זיי צוגעטראָגן דאָס ביר. ער האָט געהאַלטן די דריי פלעשער־העלדזער צווישן די פינגער. אין דער צווייטער האַנט האָט ער געהאַלטן די גלעזער. ער האָט אַוועקגעשטעלט פאַר זיי אויפן טיש די פלעשער מיט די גלעזער און ער איז אַוועק.

זיי האָבן אַרויסגעוואָרפן פון מויל די רעשטלעך ציגאַרעטן. יעדער האָט אַ נעם געטאָן אַ פלאַש אין האַנט און זיך צוגערוקט אַ גלאָז. יעדער האָט זיך אָנגעגאָסן דאָס ביר און אַ זופּ געטאָן דורך דער שוים.

— אַה, — האָט רפאל זיך אַ קוויק געטאָן.

— קאַלט, — האָט פּרץ געזאָגט.

אַ נידעריקער ברייטפּלייציקער פּאַרשוין, וואָס איז געווען אַרומגעבונדן מיט אַ קראַטן טישטוך, איז אַרויס פון קיך. ער האָט געהאַט אַ בעלמע אויפן אויג און ער האָט געקוקט ווי ער זאָל אַוועקקוקן. ער האָט געטראָגן אַ טאַץ מיט פולע טעלער. ער האָט צוגעטראָגן זיי דאָס עסן.

פּרץ האָט אָפּגערוקט אין אַ זייט די שאַכטלעך ציגאַרעטן. דער איינאייגיקער האָט יעדן אָפּגעשטעלט זיין פּאָרציע און ער איז באַלד אַוועק. אַ ווײלע האָט יעדער באַקוקט זיך דאָס עסן. יעדער האָט אַ נעם געטאָן אַ פּיתה און אָפּגעקנופּט פון איר אַ שטיקל. זיי האָבן די שטיקלעך פּיתה אַריינגערוקט צווישן צוויי פינגער און מיט דעם שטיקל אַ וויש געטאָן — אַראָפּגענומען פונעם חומוס אויפן ראַנד טעלער און געגעסן.

שלום האָט מיט דעם שטיקל פּיתה צוערשט איבערגעמישט זיין חומוס מיט דער טחינה און אַרויפגעלייגט זיך אויפן ראַנד טעלער אַ רויט פּעפּערל.

איבערגעבויגענע איבער די טעלער האָבן זיי געריסן שטיקלעך פון דער פּיתה, מיט זיי געווישט דעם חומוס אין טעלער און געגעסן. ביי יעדן ביס וואָס זיי האָבן אַראָפּגעשלונגען האָבן זיי זיך באַלעקט.

רפאל האָט זיך אָפּגעבויגן פון טיש און ער האָט אָפּגעלעקט זיך די פינגער.

— פאַראַן נייעס ? — האָט ער געפרעגט שלומען און געגעסן ווייטער.

שלום האָט געגעסן ווי ער זאָל מעלה־גרהן. ער האָט געקוקט אין טעלער אַריין, ער זאָל אים נישט דאַרפן ענטפערן.

רפאל און פּרץ האָבן געגעסן און געמליאַסקעט מיט די ליפּן. פּרץ האָט אַראָפּגעשלונגען דעם ביסן און ער האָט אַ זאָג געטאָן :

— איך בין היינט געווען אין שעכטהויז...

— ביי מיר איז געווען דער טאַטע, — האָט רפאל אים געזאָגט און ער האָט אויסגעשטרעקט די האַנט נאָך אַ צווייטער פּיתּה. ער האָט אָפּגעריסן אַ שטיקל פּיתּה און ער האָט אַ פרעג געטאָן שלומען: — און דו?

— מיר איז דער קאָפּ פּאַרקלאָפּט, — האָט ער זיי געענטפערט און ער האָט אָנגעביסן פון פעפערל.

פּרץ האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ. ער האָט אָנגעקוקט שלומען און געקייט ווייטער. רפאל האָט אַוועקגערוקט דעם ליידיקן טעלער און צוגערוקט זיך דעם סאַלאַט. שלום האָט ביידן צוגעגאָסן אין גלאָז אַריין ביר און געשוויגן.

פּרץ האָט זיך אויסגעגליכן. ער האָט אָפּגערוקט פון זיך דעם סאַלאַט און ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— היט נישט קיין סוד פאַר אַ חבר...

שלום האָט נאָך שטאַרקער זיך איבערגעבויגן איבערן טיש און מיטן גאָפּל גענומען אַרויסעסן דעם סאַלאַט פון טעלער, ווו ער איז געשטאַנען.

— אַ קעצל איז אים איבערגעלאָפן דעם וועג, — האָט רפאל זיך אָנגערופן. ער האָט געקייט ווייטער און געשמייכלט. ער האָט געמיינט שלומען.

— אַ קאַץ — האָט שלום אים געענטפערט און געגעסן ווייטער. זיין פּנים האָט זיך אָנגעצויגן, געוואָרן ערנסט.

רפאל און פּרץ האָבן אונטערגעהויבן די קעפּ. זיי האָבן אָנגעקוקט שלומען. זיי האָבן נישט געוווּסט צי זיי דאַרפן זיין ערנסט אָדער שמייכלען.

רפאל האָט אַרויפגעלייגט די הענט אויפן טיש. אין איין האַנט האָט ער געהאַלטן דעם גאָפּל, אין דער אַנדערער אַ שטיקל פּיתּה.

— און ווו זענען מיר? — האָט ער געפרעגט און גענומען עסן ווייטער.

שלום האָט אַראָפּגעשלונגען דעם ביסן ווי ער זאָל אים שטיקן. ער האָט געקוקט אין טעלער אַריין און ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— עס איז אַ קעצל מיט אַ ווייכער פעל. מען דאַרף עס גלעטן.

— דו ביסט קאַליע געוואָרן, — האָט רפאל אים געענטפערט.

שלום האָט אויסגעשטרעקט דעם קאָפּ און געשוויגן. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער אַ זאָג געטאָן:

— חברה, עסט ווײַטער — און ער האָט יעדן צוגע־רוקט אַ טעלער.

אין דעם טיר־דורכגאַנג איז שטיין געבליבן דער „מאַט־ראַז". ער האָט געטראָגן גראַנאַטענע ברייטע הויזן און אַ פאַרמאַכטן אַרום דעם האַלדז גרינעם סוועדער.

שלומען איז דער גאָפּל אַרויסגעפאַלן פון האַנט. דאָס בלוט איז געקומען אים אין קאָפּ אַריין. זיין פּנים איז געוועז רויט.

דער מאַטראָז האָט זיך אַוועקגעזעצט אין אַ ווינקל. זיין אַרײַנקומען האָט נישט געצויגן קיינעמס אויפמערק־זאַמקייט.

— דער גרויסער, קליינער וואָס שווימט איבער דער יבשה, — האָט שלום שפּאַסיק אָבער מיט כעס אַ שריי געטאָן צום מאַטראָז. די חברים זיינע האָבן איבערגעריסן זייער עסן. זיי האָבן זיך אַרומגעקוקט און זיך איינגעקוקט אין מאַטראָז. זיי האָבן געוווסט ועמען שלום מיינט. אויך אייניקע געסט האָבן זיך איצט אומגעקוקט. ביידע חברים האָבן אָנגעקוקט שלומען. זיי האָבן געוואָלט וויסן וואָס ער וויל.

— איך האָב זיך היינט מיט אים געטראָפן ביים פריזיער, — האָט ער זיי אויפגעקלערט. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער צוגעגעבן: — ער האָט געמאַכט זיך וויכטיק.

— כלפּי דיר? — האָט רפאל אים געפרעגט און ער האָט פאַרקריצט די ציין.

— ס'גאַנצע לעבן זיך אַרומגעשלעפּט. איצט וויל ער זאָגן דעות אין קוואַרטאַל, — האָט שלום צוגעגעבן.

— טראָג זיך אָפּ! — האָט פּרץ צו אים אַריבערגע־שריגן און אויפגעשטעלט זיך. רפאלס פאַרביילטע פויסטן זענען ליגן געבליבן אויפן טיש. די געסט האָבן זיך אויס־געדרייט צו זיי מיט די פּנימער.

— מיך מיינט איר? — האָט דער מאַטראָז זיי אַ פרעג געטאָן און אָנגעוויזן מיטן פינגער אויף זיך און געשמייכלט.

מלך איז צוגעלאָפן אַ בלייכער פון אויפרעגונג צום מאַטראָז.

— נתן, קום מיט מיר, — האָט ער זיך ביי אים געבעטן און אים אָנגעוויזן מיט דער האַנט אויף דער טיר אין דער זייט.

— האָב נישט מורא, — האָט דער מאַטראָז אַ זאָג געטאָן מלכן און געשמייכלט גוטמוטיק. ער האָט זיך אויפ־געהויבן און ער איז פאַמעלעך אַרויסגעגאַנגען פון ווינקל. ער איז צוגעגאַנגען און זיך אַוועקגעזעצט אין דער נאָענט פון זיי.

מלך איז שטיין געבליבן מיט אַן אָפן מויל. ער איז געווען ווייס פון אויפרעגונג.

— אַ טערקישע! — האָט דער מאַטראָז זיך באַ־שטעלט.

— טערקישע! — האָט מלך איבערגעחזרט משולמען. מלך האָט מורא געהאַט זיי צו לאָזן אַליין.

פּרץ און רפאל זענען אונטערגעשפּרונגען. זיי האָבן געוואָלט אַפּירלויפן פון טיש. שלום איז אויפגעשפּרונגען. ער האָט זיי אָנגעכאַפּט ביי די אָרעמס און מיט כוח זיי

צוריק אַוועקגעזעצט. ער און זיי ביידע האָבן געפּראַכט פון כעס. שלום איז געשטאַנען איבער זיי.

משולם האָט צוגעטראָגן דעם מאַטראָז די קאַווע.

דער מאַטראָז האָט מיט אַ שלוק אויסגעטרונקען דאָס גלעזל קאַלט וואַסער און ער האָט הויך אויפן קול זיך אַ קוויק געטאָן: — אַהה... ער האָט זיך מיט זיי געררייצט.

די דריי חברה האָבן אַראָפּגעלאָזט די אויגן פון בושה.

דער מאַטראָז האָט מיט עטלעכע זופּ אויסגעטרונקען דאָס שעלעכל קאַווע און עס אַוועקגעשטעלט.

די געסט האָבן די גאַנצע צייט זיי באַטראַכט פון אַלע זייטן.

דער מאַטראָז האָט זיך אויפגעשטעלט און זיך איינ־געקוקט אין זיי.

פּרץ און רפאל האָבן פאַרמרוזשעט די אויגן און גע־קוקט אויף אים פון דער זייט. דער מאַטראָז איז צוגעגאַנ־גען צו מלכן, — ער איז די גאַנצע צייט געשטאַנען אין דער זייט, — און ער האָט מלכן אַריינגערוקט אַ מטבע אין האַנט.

מלך האָט אים אַ קוק געטאָן אין די אויגן און ער האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. דער מאַטראָז איז אַוועק צו דער טיר. אַלע געסט האָבן אים נאָכגעקוקט.

פּרץ און רפאל האָבן געסאָפּעט פון כעס. שלום האָט זיך אַוועקגעזעצט, ער האָט זיי צוגערוקט די טעלער מיטן עסן. ער האָט מיטן גאָפּל אָפּגעשניטן אַ שטיקל באַקלאַ־זשאַנע און אונטערגעשטעלט זיין מויל.

ד.

די זון האָט געוואַרעמט. די טעג זענען כסדר הייסער געוואָרן. די לופט איז געווען פייכט. אין די געסלעך איז די לופט געווען דעמפיק. די דעמפיקייט האָט נאָך פאַרשמעלערט די ענגקייט אין די געסלעך. די מענטשן, זייערע באַוועגונגען, זענען געוואָרן לאַנגזאַמער.

אין די טעג געפינט זיך סירענע נישט קיין אָרט, זי קען זיך נישט באַהערשן. זי איז אומרויק, ס'האַרץ קלאַפּט איר ווי עס זאָל זיך וועלן איר אויפרייסן. זי טראָגט אויף זיך דעם עול פון דער שליחות, וואָס זי דאַרף אויספירן. זי גייט ווי יעדן טאָג פריער צו דער אַרבעט, אָבער זי שווייגט. ווי נאָר זי דערזעט אַ באַקאַנט פנים דרייט זי אַוועק דעם קאָפּ און זי גייט אייליק פאַרביי דעם אָנגעטראָפענעם. זי האָט מורא אָנצוקוקן די מענטשן. איר דאַכט זיך, אַז יעדער אָנגעטראָפענער וועט זי פרעגן: — נו, וואָס האָסטו דערליידיקט? נישט איין מאָל האָט זי ביי דער אַרבעט דערפילט אַ רויש אין קאָפּ. זי האָט כסדר זיך אומגעקוקט ווי זי זאָל וועמען זוכן. זי האָט געוואַשן און געפּוצט די געדערים, אָבער די אַרבעט איז איר נישט געגאַנגען. די הענט אירע זענען געווען שווער, איר אַרבעטס־געניטקייט איז פאַרפאַלן געוואָרן. ביים אָפּציען דאָס פעטס פון אַ קישקע האָט זיך געריסן איר אין די הענט. זי האָט שטיל, קוים געענטפערט די קונים. אַ סך קונים אירע האָבן זי איבערגעלאָזט. זי איז דווקא געווען צופרידן דערפון. זיי האָבן איר געשטערט טראַכטן. זי האָט גערעדט צו זיך אָן צו זאָגן די ווערטער. פון אויפרעגונג האָט זי

כסדר געגעסן. אַ פּאַרטראַכטע, האָט די שויס אירע כסדר זיך פאַנאַנדערגענומען. דאָס ברעט, וואָס איז געלעגן איבערגעלייגט איבער אירע קניען, האָט זיך אַראָפּגעגליטשט פון איר. זי האָט שלומען און זיין טאַטן נישט געקוקט אין פּנים אַריין. זי האָט פאַרשטאַנען, אַז זכריה האָט געהייסן דעם זון רעדן מיט איר. זי האָט געפּוצט די געדערים און איר האָט זיך נאָר אויסגעדאַכט, אַז דער קצב שטייט אונטער איר און פרעגט זי: — נו?! ווי נאָר די זון האָט זיך גענומען זעצן, האָט זי אַ קוק געטאָן אין הימל אַריין און אייליק צונויפגענומען די סחורה. זי האָט די שעפלעך, די שיסלען און די כלים אַריינגעשטעלט אין איר קעמערל און זי האָט געאיילט אַהיים. גייענדיק האָט זי זיך נישט אומגעקוקט ווי זי זאָל מורא האָבן, אַז מען גייט איר נאָך.

אויך אין שטוב האָט זי נישט געהאַט קיין רו. זי האָט זיך געשלייכט איבער אירע צוויי קליינע צימערלעך ווי אַ פויגל אין אַ שטייג. די הענט האָבן זיך איר נישט געלייגט צו קיין אַרבעט. שוין עטלעכע טעג ווי זי רוימט נישט די וווינונג. דאָס האָט געטאָן איצט איר טאָכטער. זי האָט אויך נישט געקאָכט. זי האָט נאָר אויפגעוואַרעמט דאָס, וואָס עס איז געווען אין שטוב. פינף קינדער אירע: צוויי זין און דריי טעכטער, זענען געווען שוין אויסגעגעבן. אין שטוב איז געבליבן נאָר שרינה, די יינגסטע טאָכטער, די זעקסטע.

היינט פאַר נאַכט, ווען זי איז אַריין אין שטוב, האָט זי אויפגעפּראַלט און צוגעקלאַפּט די טיר. די טיר איז געווען אַ שמאָלע. זי האָט מיט כוח זיך אַדורכגעשטופּט. צו איר טיר האָט זי געמוזט אַראָפּגיין צוויי שטיגלעך. דאָס איינציקע פענצטער אין יעדן צימער האָט כמעט זיך געגלייכט מיט דער ערד. אין שטוב איז איר אַנטקעגן געקומען די טאָכטער.

— שלום, מאַמע! — האָט די טאָכטער זי באַגריסט.

— שלום, שלום! — האָט סירענע איר שנעל אָפּגע־ענטפערט.

— ביסט מיד? — האָט די טאָכטער זי געפרעגט.

— אויף דעם בין איך באַשאַפן געוואָרן איך זאָל אַר־בעטן און מיד זיין, — האָט זי בייז איר אָפּגעענטפערט.

די טאָכטער, אַ מיטלוואוקסיק מיידל מיט שוין דיקע היפּטן ווי אַ פרוי, האָט אַ קוק געטאָן אויף דער מוטער פון דער זייט. אירע האָר זענען געווען פעך־שוואַרץ. זי האָט געהאַט אַ באַחנט אָוואַל פּנים. אירע ברעמען און ווימערן זענען געווען צוגעפאַרבט, שוואַרץ. אירע אויגן זע־נען געווען גרויס ווי אויפגעריסן.

— איך גיי צו דער מומען, — האָט זי אַ זאָג געטאָן דער מוטער און זי האָט אַ שפּרייז געטאָן צו דער טיר.

— גיב איר איבער אַ גרוס און קום נישט שפּעט, טאָכטער, — האָט די מוטער שוין איר נאָכגעשריגן. סי־רענע האָט זיך אַרומגעקוקט איבער דעם צימער ווי זי זאָל באַטראַכטן דעם קיילעכיקן ברוין געפאַרבטן טיש מיט די בענקלעך און די ווייס גלאַנצנדיקע קילשאַנק. מיט אַ מאָל האָט זי פאַרבראָכן די הענט און אויסגערענגט זיך די פינגער. באַלד דערויף האָט זי זיך אַ רייס געטאָן די באַקן און זיך אַ קלאַפּ געטאָן אין די הינטערשטע דיקע פליישן.

— אַ לאַלקע, נאָר מיט איר זיך שפּילן, — האָט זי אַ זאָג געטאָן און באַלד זיך אַ פרעג געטאָן: — אָבער ווער? — אַ ווייל שפּעטער האָט זי אַליין זיך געענט־פערט: — ער! ווען ער זאָל נאָר וועלן...

זי האָט אויסגעריבן די הענט איינע אין דער אַנדע־רער ווי זי זאָל זיך וואַשן און מיט אַ ליידיקן גאַפּן אַרומ־געווישט זיך ס׳מויל. איצט איז זי אַוועק אין ווינקל דאָרט וווּ עס איז געשטאַנען דאָס שמאָלע הילצערנע טישל —

די קיך. זי האָט גענומען זיך פאַרען. זי האָט אַרויפגעשטעלט אויפן טישל אַ טיפע אַלומיניום־שיסל, זי האָט אַרויפגע־לייגט עטלעכע גרינס און אָוועקגעלייגט אַ האַקברעטל. אין איר האַנט האָט אַ בלאַנק געטאָן אַ מעסער. זי האָט גע־שניטן אַ טאָמאַטע.

די טיר האָט פּאַמעלעך זיך געעפנט. אַ הויכער דאַ־רער פּאַרשוין מיט אַ שפּיציקער נאָז און לאַנגע הענט, האָט נאָך זיך צוגעמאַכט די טיר. ער האָט פון דער זייט געקוקט אויף זיין ווייב, ווי ער זאָל מורא האָבן זיך אַ ריר צו טאָן.

זי האָט דערפילט אויף זיך זיין בליק. זי האָט אויפ־געהויבן דעם קאָפּ:

— נעים, ביסט שוין דאָ? — האָט זי אים אַ פרעג געטאָן. זי האָט באַלד ווייטער געשניטן די אוגערקע, גע־גרייט דעם סאַלאַט.

— יאָ, יאָ, — האָט ער פלעגמאַטיש געענטפערט. ער האָט זיך אַוועקגעזעצט ביים טיש, מיט אויסגעשטרעקטע פיס און מיטן פנים צו איר. ער איז געווען אַ מאַטראַצן־נייער. אַ פּאַרפאָרעטע, נישט פּאַרזיכטיק, האָט אַן אויפ־געבלאָזענע טאָמאַטע, וואָס זי האָט געשניטן, איר אַ שפּריץ געטאָן אין פנים אַריין. זי האָט מיטן גראָבן פינגער זיך אויסגעווישט דאָס אויג און זי האָט אַ זאָג געטאָן:

— אפשר גיי איך צו דעם ייִנגס מוטער שדכנען אונ־דזער טאָכטער? — און זי איז שטיין געבליבן מיטן מע־סער אין האַנט.

ער האָט געשוויגן, נישט געענטפערט איר.

— אָבער ווי קומט אַ געדערים־פּוצערין צו אַ קצב און דערצו זכריה דער מחותן. — זי האָט זיך געפרעגט און זיך געענטפערט און ווייטער געשניטן די טאָמאַטע.

ער האָט אויסגעדענט די לינקע באַק און געפּרוּווט מיט צוויי פינגער ציען אַ האָר פון זיין שוואַרצער נישט ראַזירטער באָרד.

— גיי, רייס דיך איין מיט אַ קצב דעם תקיף, — האָט זי אַ זאָג געטאָן און זי האָט האַסטיק מיט כעס אַ שניט געטאָן מיטן מעסער די ציבעלע, וואָס איז געלעגן אויפן ברעטל.

ער האָט אַריינגעצויגן די פיס, זיך אַ וויג געטאָן אויפן בענקל, ווי ער זאָל זיך וועלן אויפשטעלן און ער האָט איר געענטפערט:

— גאָט קוקט אַראָפּ. טו, וואָס דיר איז באַשערט.

דאָס מעסער ביי איר האָט שנעלער געקלאַפּט אין ברעטל. זי האָט נערוועז געשניטן די ציבעלע. זי האָט נישט פאַרשטאַנען וואָס דער מאַן האָט איר געזאָגט.

— איך בין הונגעריק, — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן.

— איך גיב דיר שוין! איך בין באַלד פאַרטיק, — האָט זי אים געטרייסט.

צומאָרגנס שפּעט נאָך מיטאָג איז נעים געקומען צו סירענען צו דער אַרבעט. ביי די מענטשן אין קוואַרטאַל איז דינסטיק אַ מזלדיקער טאָג. אָבער צוערשט איז נעים צו־געגאַנגען צו זכריהן. — שלום, מואַלים (לערער)! האָט ער אים באַגריסט.

— שלום וברכה! — האָט זכריה אים געענטפערט און ער האָט אַ דערשוויצטער ווייטער געפּלעט דעם פלאָקן וואָס איז געהאַנגען. ער האָט אַפילו נישט אויפגעהויבן צו אים דעם קאָפּ. ער האָט דערקענט נעימען לויטן קול.

— וואָס הערט זיך אין דער משפחה? די קינדער געזונט? וואָס מאַכט דאָס ווייב? — האָט נעים זיך נאָכ־געפרעגט ביי אים.

— חמדילולה (דאַנקען גאָט)! — האָט זכריה אים געענטפערט און ער האָט מיטביידע הענט געריסן דעם ביין פון פלאָקן אַרויס. זכריה האָט פאַרשטאַנען פאַר וואָס נעים איז געקומען.

נעים האָט זיך אויסגעדרייט און ער האָט געשפּרייזט צו סירענען.

— איך בין דאָ! — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן.

— גוט! — האָט זי אים שנעל געענטפערט. זי האָט זיך אויפגעשטעלט און אים אַ גיב געטאָן דאָס מעסער. זיי האָבן זיך געביטן מיט די ראָלן. ער האָט אויסגעטאָן זיינע לאַטשן און ער האָט אַריינגערוקט זיינע פיס אין אירע כפכפים (הילצערנע סאַנדאַלן), וואָס זי האָט אים אונטערגעשטעלט. ער האָט דעם זאַק אַרומגעבונדן זיך איבער די לענדן. ער האָט אָפּגערוקט דאָס טאַבאָרעטל ער זאָל האָבן אָרט פאַר זיינע לאַנגע פיס, ער האָט זיך איבערגעלייגט איבער די פיס דאָס ברעטל און גענומען פוצן די געדערים.

סירענע איז געשטאַנען און געקוקט ווי ער זעצט זיך אַוועק. ערשט איצט איז זי אַ באָרוועסע אַוועק זיך וואַשן. זי איז אַריין אין הייפל, וווּ דער שוחט האָט געשאָכטן די הינער.

— רבקה, — האָט זי זיך אַ ווענד געטאָן צו דער הינערפליקערין, אַ מיטלוווּקסיקע, דיקע פרוי; איר קאָפּ איז געווען אַרומגעבונדן מיט אַן אויסגעפּעצט טיכל. זי אַליין איז געווען אַרומגעבאַבלט מיט אַ זאַק אַן אויסגעשמירטן מיט בלוט.

— עס איז אָפן, — האָט רבקה צו וויסן געטאָן סירענען. זי האָט געמיינט איר ווינונג.

דער אַריינגאַנג איז געווען דורך אַ גאַניקל. אין שטוב האָט זיך געפילט די זעלבע זויערקייט ווי אין הויף. דאָס מעבל איז געווען ווי אין יעדער דורכשניטלעכער דירה, דאָרט אין יענער סביבה. אַנזעעוודיק איז געווען דאָס בעט, וואָס איז געווען פאַרבעט הויך מיט אַ סך בעטגעוואַנט. דער טיש מיט די בענקלעך, וואָס איז געשטאַנען ביי דער טיר און דער געפלעקטער וואַנטשפּיגל. סירענע האָט אַראָפּ־

געצויגן פון זיך דאָס בלויע האַרטע לייוונטענע אויסגעפּעצט קלייד. זי האָט זיך אַרומגעוואַשן און זיך איבערגעטאָן. זי האָט אירע שבתדיקע מלבושים געלאָזט דאָ גאַנץ פרי ווען זי איז געקומען צו דער אַרבעט. איצט האָט זי געלאָזט אירע אַרבעטס־קליידער. פאַרבייגייענדיק האָט זי אַ זאָג געטאָן: — רבקה, איך האָב ווידער איבערגעלאָזט אַ פּעקל אין ווינקל.

— זיי מצליח! — האָט רבקה איר נאָכגעשריגן, כאָטש זי האָט נישט געוווּסט וווּ אַהין זי גייט.

סירענע איז אָפּגעגאַנגען עטלעכע טריט און זי האָט אויסגעשפּיגן דריי מאָל. זי האָט מורא געהאַט פאַר אַ גוט אויג. פאַרבייגייענדיק די יאַטקע האָט זי אַ זאָג געטאָן זכריהן: — זיי געזונט!

זכריה האָט צוגעלייגט צו דער וואָג אַ שפּיץ פלייש און איר נישט געענטפערט.

— נעים! — האָט סירענע אים אַ רוף געטאָן און זי איז שטיין געבליבן. ער האָט זי אָנגעקוקט. זיין שפּיציקע נאָז איז נאָך שאַרפער געוואָרן. ער האָט געקוקט אויף איר ווי ער זאָל שיקלען.

זי האָט געטראָגן אַ דעקאָלטירט ריפּסן שוואַרץ קלייד, וואָס האָט געגלאַנצט, פלאַכע לאַק־שיך, אַ גאָלדענעם רינג מיט אַן איינגעפאַסטער גאָלדענער מטבע אויף וועלכער עס איז געווען פאַראַן אַ קאָפּ פון אַ מלך, אַ גאָלדענע קייטע־כיקע בראָש מיט אַ רויטן שטיין און פינף בראַנזאָלעטן אויף דער רעכטער האַנט. אין האַנט האָט זי געהאַלטן אַ ווייס נאָזטיכל.

— נעים, ענדיק פרי און וואַרט אויף מיר ביים פרי־זיער אין לאַנגן געסל, — האָט זי אים אָנגעזאָגט און זי איז אַוועק.

— טייב! (גוט) — האָט נעים נאָכגעשריגן.

זכריה, וועלכער האָט די גאַנצע צייט זי באַטראַכט פון דער זייט, האָט איצט איר נאָכגעקוקט.

די זון אויף צוריק איז שוין געווען ווייט פונעם מיט הימל. סירענע האָט געסאָפּעט. זי איז געגאַנגען מיט אַ האַסטיקן טריט כאָטש די שיך האָבן איר געדריקט. דאָס געסל וווּ יצחק האָט געוווינט האָט זיך געשלענגלט שטייל אַרויף. די צונויפגעדריקטע, אָנגעלענטע אויף זיך הייזלעך־ווענט האָבן געצוימט די שטילקייט אין געסל. די פענצ־טער־שויבן זענען געווען מאַט ווי אויסגעלאָשן. ביי אַ ני־דעריקער וואַנט אונטער אַ שיפן דאַך זענען געזעסן דריי ווייבער אויף אונטערגעבויגענע קניען זיך אַנטקעגן. זייערע קליידער זענען געווען איבערגעצויגן איבער זייערע צענומענע שויסן ווי זיי זאָלן וואַשן וועש, און זיך אַדורכגערעדט. אַ ביסל ווייטער, אין מיטן געסל, איז געשטאַנען אַ צע־קראַטשעטע הויכע, פליישיקע יידענע און געקוקט. זי האָט קיינעם נישט אויסגעקוקט, זי האָט פשוט זיך אויסגערוט נאָכן טאָג אַרבעט. די אַלע ווייבער דערזעענדיק סירענען האָבן זיי איר נאָכגעקוקט, געוואָלט זען, וווּ אַהין זי גייט. זיי האָבן זי געקענט פון מאַרק.

סירענע האָט געשפּאַנט ווי זי זאָל זיי נישט זען. אָבער פון דער זייט האָט זי געוואָרפן בליקן צי זיי קוקן איר נאָך. סירענע האָט געקענט יצחקס הויז. זי האָט שוין פון ווייטנס געזען די צוויי לאַנגע קיילעכיקע פענצטער און דאָס קאָפּולע־דעכל — דעם איינגאַנג דאָרט. פון פחד ווי אַזוי מען וועט זי דאָרט אויפנעמען און אַז די שכנים פון געסל זאָלן זיך נישט דערוויסן נאָך וואָס זי גייט, איז זי דאָס לעצטע שטיקל וועג אונטערגעלאָפן. פון אָנשטרענגונג איז איר אָטעם געווען קורץ. זי האָט מיט ביידע הענט־גאַפּן אַרומגעווישט זיך דאָס מויל און זי איז מיט אימפּעט אַריין אין פאָדערהייזל. זי האָט מיט דער פויסט אייליק

אַנגעקלאַפּט אין דער טיר. זי האָט געוואָלט וואָס שנעלער איבערקומען די גרענעץ פון דער אומזיכערקייט.

זי האָט נישט געוואַרט אויף תשובה. זי האָט געעפנט די טיר.

— שלום! — האָט זי שטיל אַ זאָג געטאָן ווי עס וואָלט איר שווער זיין צו רעדן. אירע גרויע אויגן האָבן געגלאַנצט. אַ מאַטער שווייס האָט באַדעקט איר פּנים. די אָפענע טיר האָט זיך אַליין צוגעלענט.

יצחק האָט איר אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ.

שרה, זיין ווייב, וואָס איז געזעסן ביים טיש, האָט זיך אויפגעשטעלט און איז אַפּירגעגאַנגען.

סירענעס אויגן האָבן געשפּיזט יצחקן. זי האָט גע־וואַרט ער זאָל צו איר רעדן. יצחק איז געשטאַנען מיט אַראָפּגעלאָזטע הענט. ער האָט געוואַרט זי זאָל רעדן. ער האָט געוואָלט וויסן נאָך וואָס זי איז געקומען.

— אַ ווייטן וועג געגאַנגען, — האָט סירענע אַ זאָג געטאָן און זי איז צוגעגאַנגען צום טיש. זי האָט זיך אַרויס־געריקט אַ בענקל און זיך אַוועקגעזעצט. זי האָט אָפּגע־עטעמט און זי האָט זיך אַ פּאָכע געטאָן מיט דער האַנט־פלאַך.

יצחק מיטן ווייב האָבן זיך אָנגעקוקט דערשטוינט. זיי אַלע דריי האָבן איצט זיך געפונען אינעם צירקל פון דער פענצטער־שיין. יצחק האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. ער האָט געוויזן דעם ווייב זי זאָל גיין.

שרה איז מיט קליינע טריט, ווי זי זאָל מיד זיין, אַריין אין קיך.

סירענע האָט אָפּגעסאָפּעט ווי עס זאָל איר האָבן גרוים געוואָרן און זי האָט מיט צוויי פינגער פוןביידע הענט זיך אויסגעווישט די מויל־ווינקלען.

יצחק איז געזעסן דערשטוינט מיט אויפגעריסענע אויגן.

אַ ווײַלע שפּעטער האָט שרה צוריק זיך באַוויזן אין דער אָפּענער טיר. זי האָט געטראָגן אַ גלעזערן טעלערל מיט קאַלירטע מאַנדל־צוקערלעך.

יצחק האָט איר אַ וויַיז געטאָן מיטן קאָפּ און איר אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט זי זאָל צוריק גיין.

סירענע האָט כסדר געביסן זיך די ליפּן, אַ מאָל די אויבערשטע און אַ מאָל די אונטערשטע. איר פּנים האָט געפלאַמט פון אויפרעגונג. מיט אַ מאָל האָט זי זיך אַ דריי געטאָן אויפן בענקל. זי האָט זיך אַ ווענד געטאָן צו יצחקן און זי האָט אים אַ זאָג געטאָן:

— איך האָב פאַר אייך אַ שידוך... — זי האָט אָפּגעשטעמט ווי זי זאָל אַ פראַך טאָן. זי האָט גערעדט שנעל ווי זי זאָל שלינגען די ווערטער. זי איז געבליבן זיצן ווי אַ פאַרגליווערטע, נאָר אירע אויגן זענען געלאָפן אַהין און צוריק אין אירע אויגן־לעכער.

יצחק איז געבליבן מיט אַן אָפן מויל. זיין לענגלעך פּנים איז געוואָרן נאָך לענגער. זיינע אויגן זענען ווי אויס־געלאָשן געוואָרן.

זי האָט נישט געוואַרט יצחק זאָל זי פרעגן. זי האָט אָפּגעשטעמט, אַ צעלייג געטאָן די הענט און האָט ממשיך געווען:

— אַ בחור אַ גבור. אַ האַרץ פון אַ טויב. געלט — ביי אַלע יידן געזאָגט. אייער טאָכטער וועט ביי אים האָבן אַ גן־עדן. זי וועט ביי אים לעבן ווי אַ גראַפיניע...

זי האָט גערעדט שנעל, יצחק זאָל איר נישט שטערן, אָבער זי האָט באַטאָנט יעדעס וואָרט.

יצחק האָט געשוויגן, נאָר זיין אויער האָט געהאָרכט. פון אויפרעגונג און אָנשטרענגונג האָט זיין פּנים געצוקט.

סירענע האָט געוואָלט וואָס שנעלער שוין פאַרענדיקן. זי האָט אַ קוק געטאָן אויף יצחקן ווי זי זאָל אים שפּיזן און זי האָט אַ זאָג געטאָן:

— זכריה קצב קענען אַלע...

די שטילקייט אין שטוב איז געוואָרן שוין אימהדיק. יצחק האָט נישט געקענט אַ ריר טאָן מיט אַן אבר. אויך זי איז געזעסן ווי צוגעשמידט צום בענקל. יעדער קעגנ־שטאַנד אין צימער, דער בופעט, דער טיש, איז ביי יצחקן אין די אויגן געווען איצט דאָפּלט גרויס.

אירע צעביסענע ליפּן זענען געוואָרן בלוט־רויט. זי האָט געהאַלטן די הענט אויפן בויך. פון אויפרעגונג האָט זי געקייקלט איין גראָבן פינגער איבערן אַנדערן. די שטיל־קייט האָט איר געקלונגען אין די אויערן. יעדע רגע איז געווען ביי איר אַ שעה. מיט אַ מאָל האָט זי זיך אָנגעבויגן. זי האָט אַ קוק געטאָן אין פענצטער אַריין און זי האָט אָפּגעזיפצט.

יצחק האָט אויפגעהויבן די אויגן. ער האָט זי אָנגע־קוקט ווי ער זאָל זיך האָבן איבערגעוועקט. ער האָט די שפּיץ פינגער פון זיינס אַ האַנט איבערגעפירט איבער דער לינקער באַק און אַרויף ווי עס זאָל אים בייסן און ער האָט שטיל אַ זאָג געטאָן, ווי ער זאָל רעדן צו זיך:

— אין מיין משפחה זענען נישט פאַראַן קיין קצבים.

זי האָט זיך אַ דריי געטאָן ווי זי זאָל אויפשפּרינגען פון בענקל. זי האָט זיך נאָר איינגעקוקט אין יצחקן. זיין ענטפער האָט זי איבערגענומען. די דיקקייט, אירע פליישן האָבן ווי געציטערט אויפן בענקל.

— ווער עס קען זכריהן נאָך פון חלב, ווייסט ווער זיין משפחה איז. — האָט זי אים אַ זאָג געטאָן ווי זי זאָל אין אים אַריינרעדן.

יצחק האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן. די הויט אַרום זיי איז אים געגרינצלט געוואָרן. זיין ברייטער שטערן האָט זיך צעקנייטשט און ער האָט איר אַ זאָג געטאָן: — „איך האָב פאַר איר אַ קרוב...״ ער האָט גערעדט פּאַמעלעך ווי ער זאָל ציען די ווערטער.

איצט האָט זיך איר פּנים אויסגעצויגן און זי האָט ווידער פאַרביסן די ליפּן. אַ ווײַלע שפּעטער האָט זי זיך אויפגעשטעלט. — שלום! — האָט זי קוים אַ זאָג געטאָן אונטער דער נאָז און זי איז אַוועק צו דער טיר. שטייענ־דיק אין דער אָפענער טיר שוין, האָט זי נאָך אַ זאָג געטאָן:

— איר וועט באַדויערן... — און זי האָט נאָך זיך צוגעמאַכט די טיר.

יצחק איז שטיין געבליבן ווי אַ צוגעשמידטער צום אָרט. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער אָפּגעזיפצט עה!... און ער האָט גענומען גיין איבער דער שטוב אַהין און צוריק. דאָס צימער איז געווען אים גרויס. גייענדיק איבערן צימער האָט ער אָנגעצונדן דאָס ליכט. די שיין האָט אַ בלענד געטאָן אים אין די אויגן.

שרה האָט שטיל זיך אַרײַנגעשלײַכט אין צימער ווי זי זאָל מורא האָבן, אַז זי וועט צעשטערן די שטילקייט.

— נו?... — האָט זי אַ פרעג געטאָן דעם מאַן.

יצחק האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. ער האָט זיך גע־שעמט פאַר דעם ווײַב. ער האָט ערשט איצט זיך געכאַפּט, אַז זי האָט געהערט דעם געשפּרעך. ער האָט אויסגע־שטרעקט דעם קאָפּ. זײַן האַלדז איז ווי לענגער געוואָרן:

— נישט כדאי צו רעדן, — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן און געשפּרײַזט ווײַטער.

שרה האָט אַראָפּגעלאָזט די הענט ווי זיי זאָלן איר זײַן איבעריק און זי איז צוריק אַוועק אין קיך.

יצחק האָט איר נאָכגעקוקט. זײַן אונטערשטע ליפּ איז געווען איבערגעלייגט איבער דער אויבערשטער. די טיר פון שושנהס צימער האָט זיך געעפנט. די טאָכטער איז ווי אַרויסגעפאַלן אויפן פאָטער.

ער איז שטיין געבליבן אַן איבערראַשטער, אָבער זײַן פּנים איז געוואָרן גוטמוטיק. אַ ווײַלע האָבן די בליקן

פונעם טאַטן און דער טאָכטער זיך געקרייצט, ער האָט געוואָלט וויסן צי אויך זי האָט אונטערגעהערט.

זי האָט געוואָלט דער טאַטע זאָל מיינען, אַז זי ווייסט פון גאָרנישט. זי האָט זיך אַ דריי געטאָן אויפן קלעצל און זי איז אַוועק צום בופעט. זי האָט זיך אָנגעבויגן און געזוכט דאָרט ווי עפּעס זאָל איר זיין נייטיק.

ער האָט זיך נישט איינגעהאַלטן און ער האָט זי אַ פרעג געטאָן: — „טאָכטער, געהערט? מען רעדט שידו־כים". ווי נישט איר זאָל מען האָבן אָנגעשלאָגן דעם שידוך.

שושנה האָט זיך אויסגעדרייט צו אים. זי האָט אָנ־געקוקט דעם פאָטער מיט גרויסע אויגן, אַן איבערראַשטע, און זי האָט אים געפרעגט: — „וואָס?" און עטלעכע מאָל אַ טרייסל געטאָן מיטן קאָפּ ווי זי זאָל פרעגן.

— דאַרפסט ווערן אַ כלה, — האָט דער פאָטער איר אַ זאָג געטאָן. זיינע אויגן האָבן געקוקט שטאַר, אָבער זיין קול איז געווען טראַציק.

שושנהס אויגן זענען נאָך גרעסער געוואָרן.

— מיט וועמען? — האָט זי אים געפרעגט אַ צע־טומלטע. איר פּנים איז געווען ווייס.

יצחקס גאָמבע האָט זיך אַראָפּגעלאָזט. זיינע ליפּן זענען געבליבן אָפן.

— גיי, גיי, — האָט ער גוטמוטיק איר אַ זאָג געטאָן. זי האָט אים לייד געטאָן.

זי האָט אָפּגעטעמט. זי איז געווען דאַנקבאַר דעם פאָטער. זי האָט גענומען גיין; געשיקט ווי אַ קאַץ איז זי פאַרבייגעגאַנגען דעם פאָטער. זי איז אַריין אין קיך צו דער מוטער.

— ער און איך?! — האָט יצחק אַ זאָג געטאָן צו זיך און זיך אַרומגעקוקט צי קיינער האָט נישט געהערט. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער זיך געענטפערט: — נישט צו באַגרייפן. ער האָט אַריינגעקלאַפּט זיך די הענט. דער קלאַפּ

האָט אָפּגעהילכט און ער האָט געשפּרייזט ווייטער אַהין און צוריק איבערן צימער. דער אָפּהילך פון זיינע טריט איז געווען אַ ריטמישער, ווי געציילט.

יצחק האָט געשטאַמט פון טוניס. דאָרט אין די חדרים האָט ער געלערנט ביז ער האָט זיך באַקענט מיט די דינים פון שולחן ערוך. ער האָט גערעדט אַראַביש און געשריבן עברית מיט רש״י־כתב. קיין ירושלים האָט אים געשיקט דער טאַטע לערנען „תלמוד״. זיין מצב איז געווען שווער. ער האָט נישט אויסגעהאַלטן און ער איז אַוועק צום מסחר. ער האָט זיך אָנגעדונגען אין מחנה יהודה ביי אַ ייד, וואָס האָט געהאַט אַ קראָם מיט געזייערטע מאכלים, ווי זיין פאָטער חניאל. זיין בעל־הבית האָט אים חתונה געמאַכט מיט שרהן דעם בעל־הביתס קרובה פון טבריה. יצחק האָט געשפּרייזט איצט איבערן צימער מיט פאַרלייגטע הענט פון הינטן שוין פון אינערציע. ער האָט שוין נישט גע־טראַכט פון דער שדכנטע. ער איז שוין געווען מיד.

די טיר האָט זיך אָן עפן געטאָן און שנעל זיך פאַר־מאַכט. אין שטוב איז אַריין אברהם, יצחקס עלטסטער זון.

דער פאָטער איז שטיין געבליבן און זיך איינגעקוקט אין אים. אברהם האָט אויסגעזען ווי דער פאָטער, נאָר מיט אַ סך יאָרן יינגער פון אים. ער האָט געהאַט שוואַר־צע האָר, ברוינע אויגן און אַ שמאָלע דינע נאָז.

— שלום, טאַטע! — האָט ער אַ זאָג געטאָן און אַראָפּגעבויגן דעם קאָפּ פאַר אים.

— ברוך הבא! גוט, וואָס דו ביסט געקומען, — האָט ער געזאָגט צום זון. און ער איז צוגעגאַנגען צו אים.

— שלום, מאַמע! — האָט ער אַריינגעשריגן אין קיך. ער האָט געהערט די פרויען־שטימען. די מוטער און די טאָכטער הינטער איר זענען שטיין געבליבן אין דער אָפּגע־נער קיך־טיר.

— וואָס הערט זיך דאָ? — האָט אברהם געפרעגט.

— גוט! — האָט די שוועסטער אים געענטפערט.

— גאָט צו דאַנקען, — האָט די מוטער איר אונטער־געהאַלטן. זי האָט אויף אַ ווײַלע פאַרמאַכט די אויגן און זײַ איבערגעדעקט מיט די שפּיץ פינגער.

— גאָט זאָל אײַך בענטשן! — האָט דער זון געזאָגט און האָט זיך צוגערוקט צום פאָטער.

די מוטער מיט דער טאָכטער זענען אים נאָכגעגאַנגען. די מוטער האָט אָפּגערוקט די בענקלעך פון טיש, אָבער נאָר זי האָט זיך אַוועקגעזעצט. די טאָכטער האָט זיך אָנ־געלענט אין אַ בענקל־אַנלען. די שטילקייט אין שטוב איז געווען אַ געדראָלטע. אין דער טונקעלער ליכט־שײַן, וואָס האָט זיך אָנגעשלאָגן אין די ווענט, האָבן די מענטשן אויס־געזען ווי זײַ זאָלן זײַן לאַנג. דער פאָטער האָט פריער נאָך אָנגעצונדן צוויי לעמפּלעך אינעם מעשענעם זשיראַנדאָל. איצט האָט אברהם אָנגעצונדן נאָך די דריי לעמפּלעך. אין צימער איז געוואָרן ליכטיק. ער האָט זיך אַרומגעקוקט איבערן צימער און אָנגעקוקט די מענטשן. זײַן בליק האָט זיך פאַרהאַלטן אויפן פאָטערס פּנים.

— עס איז עפּעס געשען? — האָט ער אַ פרעג געטאָן.

דעם פאָטערס אויגן־לעפּלעך האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט, ווי ער זאָל האָבן פאַרמאַכט די אויגן. זײַנע באַקן האָבן אַ פלאַם געטאָן. ער האָט זיך געשעמט פאַרן זון. אַ ווײַלע שפּעטער האָט דער פאָטער אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. ער האָט אַוועקגערופן דעם זון. ביידע זענען זײַ אַוועק אין אַ ווינקל. דער פאָטער האָט גערעדט שטיל. מען האָט נאָר געהערט זײַן ליפּן־פלויש און איינצלנע ווערטער: זי, שידוך, אָפּגעשיקט, — אָבער ער האָט פאַרענדיקט אויפן קול: — „דאָס מין פעלט מיר נאָך אויס". זײַן קול האָט לײַכט געציטערט.

די טאָכטער האָט אַ קוק געטאָן אויפן פאָטער און איבערגעטראָגן איר בליק אויף דער מוטער.

שרה, די מוטער, האָט אַ שנופּ געטאָן מיט דער נאָז. איר געשטאַלט האָט זיך איינגעקאָרטשעט, ווי קלענער געוואָרן.

אברהם, וואָס איז די גאַנצע צייט געשטאַנען אַ פּאַר־טראַכטער, האָט זיך אַ ווענד געטאָן צום פּאָטער:

— נישט כדאי זיך ערגערן, — און ער האָט מיט ביטול אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט. דער פּאָטער, זיין אויפרעגונג, האָט אים לייד געטאָן.

דער פּאָטער האָט עטלעכע מאָל אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ ווי ער זאָל זיך אַליין באַדויערן. אַלע אין שטוב האָבן אים באַטראַכט.

— מאַמע, ווי לויפן דיר אַוועק די טעג? — האָט דער זון אַ פרעג געטאָן. ער האָט נישט געוואַרט אויף קיין ענטפער און ער האָט אַ פרעג געטאָן די שוועסטער: — און ביי דיר אין באַנק? — ער האָט געוואָלט אַריבערפירן דאָס געשפּרעך אויף אַן אַנדערער טעמע.

די מוטער האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. זי האָט מורא געהאַט צו רעדן. דער פּאָטער איז געשטאַנען אַ פאַרקוקטער. ער האָט געקוקט אין זיך אַריין. מיט אַ מאָל האָט ער זיך אַ זאָג געטאָן:

— עס זאָלן נאָר נישט זיין קיין נאָכווייען...

די טאָכטער האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן ווי זי זאָל זיין די שולדיקע. אַן אויסגערענגטער האַנט־פינגער האָט אַ קנאַק געטאָן. דאָס האָט די מוטער אויסגערענגט אַ מיטלסטן פינגער.

ליזאַ, שושנהס חברטע, האָט זיך צוגעשטעלט צו זיי. קיינער אין שטוב האָט נישט געהערט ווען זי איז אַריין אין שטוב. — „שלום!" — האָט זי שטיל אַ זאָג געטאָן ווי זי זאָל מורא האָבן רעדן העכער.

— שלום! — האָבן אַלע אין איינעם איר געענטפערט מיט פאַרלעגנהייט. נאָר אין שושנהס קול האָט זיך געפילט

פרייד. די מיידלעך האָבן זיך אָנגעקוקט און געשוויגן. זיי האָבן זיך פֿאַרשטאַנען. ליזאַ האָט געפּילט, אַז זי איז איצט איבעריק אין שטוב. אין דער נאָענט פֿון שושנהן האָט ליזאַ אויסגעזען נאָך נידעריקער און נאָך דיקער.

— קום! — האָט שושנה זי אַ רוף געטאָן. ביידע האָבן גענומען שפּרייזן. שושנה איז געווען צופֿרידן, וואָס די חברטע האָט געענדערט די סיטואַציע.

— וואָס האָט פּאַסירט? — האָט ליזאַ אַ שושקע געטאָן שושנהן.

שושנה האָט אַ ווינק געטאָן, אַז זי וועט איר שוין זאָגן. ליזאַ איז געקומען, ווייל זי האָט געזען סירענען אַרויסגיין פֿון שטוב. ביידע, ליזאַ און דליה, האָבן אויפֿגעפּאַסט שושנה זאָל נישט האָבן קיין צרות. זיי האָבן מיטן גאַנצן האַרץ געוווּנטשן שושנהן אַלדאָס גוטס.

די עלטערן זענען געשטאַנען מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגן. אברהם האָט באַטראַכט די שוועסטער.

— טאַטע, מאַך זיך נישט קיין זאָרג... זי איז געקומען, זי איז אַוועק! געענדיקט!... — האָט ער געזאָגט צום פֿאָטער.

פֿון פּאַרדרוס האָט דער פֿאָטער אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ „ניין”.

— טעכטער, אַ גוטע נאַכט! — האָט אברהם זיי אַ זאָג געטאָן.

— אַ גוטע נאַכט! אַ גוטע נאַכט! — האָבן ביידע אים געענטפֿערט און זיי זענען אַריין צו שושנהן אין צימער.

— שפּעט שוין, — האָט אברהם אַ זאָג געטאָן די עלטערן נאָך דעם ווי ער האָט אַ קוק געטאָן אויף זיין האַנט־זייגער. — לונה איז אַליין מיט די קינדער אין שטוב, — האָט ער צוגעגעבן ווי ער זאָל זיך פֿאַרענטפֿערן. ער האָט פֿאַרשטאַנען, אַז ער דאַרף גיין, אַז ער וועט איצט דאָ גאָרנישט ענדערן.

דער פּאַטער האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ, אַז ער איז גערעכט.

— יאָ, יאָ, — האָט די מוטער אים אונטערגעהאַלטן.

— אַ גוטע נאַכט, זייט געזונט! — האָט אברהם אַ זאָג געטאָן.

— גיי געזונט! — האָט דער פּאַטער אים אָפּגע־זעגנט.

— גאָט זאָל אייך שיצן! — האָט די מוטער אים געווינטשן און זי האָט פֿאַרגלאָצט די אויגן.

אברהם איז אַוועק צו דער טיר. די מוטער האָט מיטן גראָבן פֿינגער אַ וויש געטאָן זיך אַן אויג און זי איז אַוועק אין קיך. דער פּאַטער האָט פֿאַמעלעך זיך אַוועקגעזעצט ווי ער זאָל אויף זיך טראָגן אַ משא. אַה! — האָט ער אַ קרעכץ געטאָן. ער איז געווען פֿאַרמאַטערט.

✶

סירענע איז אַרויס פֿון יצחקס שטוב מיט אימפּעט ווי זי זאָל אַוועקלויפֿן. די פּיס האָבן איצט נישט נאָר גע־דריקט נאָר אויך געברענט. זי איז געגאַנגען ווי אויף שטאָלצן. זי האָט נישט געפֿילט אונטער זיך די ערד. די שלעפֿן האָבן איר געהעמערט ווי מען זאָל מיט אַ האַמער איר האַקן אין קאָפּ. זי האָט נישט באַגריפֿן פֿאַר וואָס יצחק האָט נישט געוואָלט דעם שידוך. זי איז געגאַנגען און שטיל גערעדט צו זיך:

— דער גרעסטער קצב, דער תקיף אין געסל, געלט, ער אַליין ווייסט נישט וויפֿל ער האָט. שלום אַ יונג אַ ברען. — עס האָט איר געטרוקנט אין מויל, נישט פֿון רעדן נאָר פֿון איבעררראַשונג. פֿון אויפֿרעגונג זענען די ברוסטן איר שווער געווען. עס איז איר געווען שווער צו גיין. זי האָט געסאָפּעט — זי איז געגאַנגען און אויסגעקוקט נעימען.

נעים האָט אויף איר געוואַרט ביי בשריס ראַזורע ווו זיי האָבן זיך אָפּגערעדט. די גאָר קורצע שוין זונען־שטראַלן האָבן קוים אַריבערגעשטראַלט די דעכער. בשרי האָט גלייכ־גילטיק אָפּגעבערשט און צונויפגעלייגט די ליילעכער און פון מאָל צו מאָל אַ קוק געטאָן אין פענצטער אַריין, געוואָלט דערגיין, פאַר וואָס נעים שטייט דאָרט. אַ ביסל שפּעטער איז בשרי אַרויס פאַר דער טיר. די צונויפגעזאַמטלע אין זיין פענצטער זונען־שטראַלן האָבן זיך אָפּגעשלאָגן אין נעימס פּנים. זיין הויט איז איצט געווען גרין. די נאָז איז געווען נאָך שפּיציקער, ווי זי איז געווען. בשרי האָט אַ קוק געטאָן אויף אים.

— שלום! — האָט נעים אים אַ זאָג געטאָן.

בשרי האָט אַ קוק געטאָן אויף אים. ער האָט גע־וואַרט וואָס נעים וועט אים זאָגן.

נעים האָט זיך דערפילט נישט באַקוועם.

— מיינע זוימט זיך. זי איז געגאַנגען אָנשלאָגן אַ שי־דוך, — האָט ער אַ זאָג געטאָן בשרין.

בשרי האָט אָנגעשטעלט אַן אויער.

— ווייסט מיט ועמען? — האָט נעים אים אַ פרעג געטאָן און באַלד אים דערציילט: — זכריהס זון מיט יצחקס טאָכטער, דער וואָס האַלט אין מאַרק די קראָם מיט די געזייערטע מאכלים... ער האָט דאָס אַלץ דערציילט אים, ער זאָל אים נישט חושד זיין, אַז ער וואַרט אָפּ ס'ווייב אין אַ געוויינלעכן טאָג.

בשרי האָט אויסגעדענט די באַקן פון פאַרווונדערונג ווי ער זאָל בלאָזן פון זיך און ער האָט פאַרשלאָסן די טיר. ער האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ נעימען און ער איז אַוועק.

אַז סירענע האָט דערזען נעימען האָט זי אָפּגעעטעמט. עס איז איר גרינגער געוואָרן.

אויך ער האָט זי דערזען און געלאָזט זיך גיין איר אַנטקעגן.

— ניין! — האָט זי אים אַ שריי געטאָן שוין פון ווייטנס. אַז זי האָט זיך מיט אים געטראָפן, האָט זי אַ זאָג געטאָן: — גוט אים אַזוי! זאָל ער נישט מיינען אַז אַלץ קומט אים... אַז אַלץ מוז פאַר אים מורא האָבן... — זי האָט גערעדט שנעל און געסאָפּעט.

— דער קרעמער האָט געהאַט העזה? — האָט נעים געפרעגט און פון איבעררעשונג זיך איינגעביסן אַ פינגער.

— וואָס זאָל איך זאָגן זכריהן, — האָט סירענע פלוצים אַ פרעג געטאָן פול מורא.

— זאָג אים ווי די זאַך איז — האָט ער זי באַלערנט.

— ער וועט מיך ממיתן! — האָט זי זיך געוועוערט.

אַ ווײַלע האָט ער געשוויגן. אָבער באַלד האָט ער זיך אַ פרעג געטאָן:

— וואָס האָט ער צו דיר?... — ער האָט גערעדט ווי ער זאָל זיך קרעקן מיט די ווערטער. ער אַליין האָט זיך געשראָקן, מורא געהאַט פאַר זכריהן.

אַרום זיי איז געווען שטיל. נעים האָט נאָר געהערט ווי זיין ווייב סאָפּעט. אַ ווײַלע שפּעטער האָט זי אַ זאָג געטאָן:

— איך וועל מיט אים זיך רייצן...

— זאָלסט נישט וואַגן! — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן אַ דערשראָקענער.

ביידע זענען געגאַנגען ווי לונאַטיקער. די נאַכט איז מיט אַ מאָל צוגעפאַלן. פון איבעררעשונג האָט נעים כסדר געשטופּט די צונג אונטער דער באַק אַרונטער.

— ער וועט זוכן נקמה, — האָט זי אַ זאָג געטאָן. די ווערטער זענען פאַרפאַלן געוואָרן אין דער פינצטער. זיי זענען געגאַנגען ווייטער אין דער פינצטער.

ח.

ביי יצחקן אין צימער איז דאָס טאָגליכט געווען נאָך גרוי ווי אין אַ פּרימאָרגן. די שפּאַרנדיקע זיך דורך די פענצטער ליכט האָט באַשיינט נאָר דעם מיטן שטוב, און די ווינקלען איז געווען נאָך טונקל. די טירן פון די זייטיקע צימערן זענען געווען פאַרמאַכט. יצחק מיט זיין משפחה האָבן זיך געפּאָרעט אין גרויסן צימער און אין דער קיך. דער גלאַנץ פון די ווייסע גרוי־געפלעקטע באַלאַטן אַרום דעם דיוואַן האָט זיך אָנגעשלאָגן אין די ווענט. די ציטרין־געקאַלכטע ווענט האָבן אונטערגעהאַלטן די ווייס־געקאַלכטע סטעלע. די זעקס אָרעמס פון זשיראַנדאָל, האָבן מיט זייער פאַרנעם פאַנאַנדערגעטיילט דעם שטובן־חלל. אַלע מענטשן אין שטוב זענען געווען פאַרנומען, אָבער יעדער באַזונדער האָט זיך באַוויגן ווי מען זאָל אים האָבן איבערגעוועקט. די מוטער האָט זיך געפּאָרעט אין קיך. טעלער האָבן אָנגעקלאַפּט אין טעפּ. זי האָט געגרייט עסן. פון מאָל צו מאָל האָט זי אַ קוק געטאָן פון קיך אַרויס.

שושנה די טאָכטער איז געשטאַנען אין דער אָפענער טיר פון איר צימער. אירע גרויסע שוואַרצע אויגן זענען געווען אונטערגעהאַקט. עס איז קענטיק געווען אויף איר, אַז זי איז די נאַכט ווייניק געשלאָפן. איר ברוינע הויט איז געווען מאַט. זי האָט אירע צעקעמטע האָר איינגעבונדן מיט אַ הימל־בלוי בענדעלע און זיך אונטערגעברומט. זי האָט דאָס געטאָן פאַר די עלטערן. זי האָט נישט געוואָלט דער פאָטער זאָל עפּעס מערקן.

דער פאָטער איז געשטאַנען ביים טיש און זי באַ־

טראַכט פון דער זייט. זיינע אויגן האָבן געגלאַנצט פון פרייד און דאַך זענען זיי געווען טרויעריק. זיין פּנים איז געווען אויסגעצויגן, פאַרזאָרגט.

ברוך איז געשטאַנען ביי אַ שפּיץ טיש מיט אַ פאַר־שאַרצטן אַרבל. ער האָט צונויפגעלייגט די תפילין. זיינע ליפּן האָבן געפלוישט. די מוטער האָט כסדר אַריינגעקוקט ווי ער דאַוונט. ביי יעדן מאָל האָבן אירע ליפּן אַ טרייסל געטאָן זיך און זי האָט פאַרגלאָצט די אויגן. זי האָט גע־בעטן צוזאַמען מיטן זון. ברוך האָט פאַרבונדן דאָס תפילין־זעקעלע. ער האָט אַראָפּגעשאַרצט און פאַרקנעפּלט דעם אַרבל פון זיין האַקי־העמד און ער האָט אַוועקגעטראָגן צו זיך אין שטוב די תפילין. איצט האָט דער פאָטער אים באַ־גלייט מיט די אויגן. זיין פּנים איז געווען רויק.

ברוך איז אַריין צוריק אין שטוב. די מוטער האָט אים אַנטקעגן געטראָגן אַ הויך גלאָז מענטע טיי אויף אַ ברייט טעלערל. שוין צום טרינקען האָט זי אים אַ זאָג געטאָן:

— ווילסט עפּעס צובייסן ?...

ער האָט גענומען פון איר האַנט דאָס גלאָז און איר אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ „ניין".

דער פאָטער האָט אים אָפּירגערוקט און צוגערוקט צו זיך אַ בענקל.

ברוך האָט זיך אַוועקגעזעצט. ער האָט זיך צוגעבויגן צום טיש און געזופּט פון גלאָז. דער טיי־ריח איז זיך צע־גאַנגען איבער דער שטוב.

דער פאָטער, וועלכער איז די גאַנצע צייט געזעסן מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגן, אָן באַוועגונג, האָט פּאַמעלעך זיי אויפגעהויבן. זיינע אויגן זענען געווען שטאַר. ער האָט זיך צוגעבויגן צום זון און ער האָט אים געזאָגט, ווי ער זאָל אים פאַרטרויען אַ סוד : — זכריה האָט געשיקט אַ שדכן...

ברוך איז געבליבן זיצן מיטן גלאָז טיי אין האַנט ווי

געלעמט. זיינע אויפגעריסענע אויגן האָבן דערשטוינט גע־קוקט אויפן פּאַטער.

דער פּאַטער האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. ער האָט באַשטעטיקט דאָס, וואָס ער האָט אים געזאָגט, זיינע גרויע אויגן זענען געווען אויסגעלאָשן.

ברוך האָט אַראָפּגעשלונגען דעם זופּ טיי, וואָס איז אים געבליבן אין מויל, ווי ער זאָל זיך קרעקן און ער האָט אַ פרעג געטאָן דעם פּאַטער: — נו?

— נו, נו!... — האָט דער פּאַטער אים געענטפערט און אַ הייב געטאָן מיט די אַקסלען, אומבאַהאָלפן.

ברוך האָט אַוועקגעשטעלט דאָס גלאָז מיט דער רעשט טיי. ער האָט אויפגעהויבן די אַקסלען, דער קאָפּ זיינער איז ווי אַריינגעפאַלן אין זיי. ער האָט פאַרמרוזשעט די אויגן. די הויט אַרום זיי האָט זיך אים פאַרגרינצלט. נישט רירנדיק זיך פון אָרט האָט ער אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל רעדן צו זיך:

— דער זון זיינער האָט נעכטן געפּרוווט כאַפּן מיט מיר אַ שמועס... — ער האָט גערעדט פּאַמעלעך, צעצויגן די ווערטער.

איצט איז דער פּאַטער געבליבן זיצן מיט אַן אָפן מויל און אויסגעגלאָצטע אויגן, ווי ס'לשון זאָל האָבן אים אַוועקגענומען געוואָרן. זיינע גרויע אויגן זענען געווען שטאַר.

ברוכס האַרץ האָט אַ טיאָכקע געטאָן. ער האָט נישט געקאָנט צוזען דעם פּאַטערס צער און פּחד.

— דער גאַנצער ענין איז נישט ווערט קיין שישקע פּולווער, — האָט ער געזאָגט צום פּאַטער.

דער פּאַטער האָט פאַרמאַכט דאָס מויל. ער האָט מיט איין פאַרטריקנטער ליפּ באַנעצט זיך די אַנדערע און שטיל, ווי צו זיך געזאָגט:

— יאָ, יאָ, מיר זאָלן נאָר נישט האָבן קיין צרות... —

זיין פנים איז געווען אויסגעצויגן, זיינע אויגן זענען געווען טרויעריק.

— קלער נישט אַריין, — האָט דער זון אים אַ זאָג געטאָן און ער האָט זיך אויפגעשטעלט. — שוין צייט גיין עפענען די קראָם, — האָט ער אַ זאָג געטאָן און אַוועקגעקוקט אין אַ זייט.

אויך דער פאָטער האָט אויסגעשטרעקט אַ האַנט. ער האָט אַ נעם געטאָן פון בופעט דאָס צוזאַמענגערייטע פון פריער טלית־זעקל און זיך אויפגעשטעלט.

— שלום! — האָט ברוך אַ זאָג געטאָן און ער האָט אַ קוק געטאָן צו דער שוועסטער. זי איז געשטאַנען ביים פענצטער און גראָד געלייגט זיך די זאַכן אין האַנט־בייטל.

— שלום! — האָט זי אים געענטפערט און אַ קוק געטאָן פון אונטערן שטערן אַפּיר אויף אים און דעם פאָטער.

אין צווישן האָט אויך די מוטער זיך אַוועקגעשטעלט אינעם דורכגאַנג פון דער קיך־טיר.

ביידע, דער פאָטער מיטן זון, זענען אַוועק צו דער טיר, און ער האָט אַדורכגעלאָזט דעם פאָטער.

דער פאָטער האָט אַ קוש געטאָן די מזוזה.

די מוטער האָט דריי מאָל פאַרגלאָצט די אויגן און זי איז געבליבן מיט אַן אָפן מויל ווי זי זאָל פאַרציען די ליפּן. אַז די מענער זענען אַריבער די שוועל האָט זי נאָך זיי פאַרמאַכט די טיר.

שושנה האָט אַ קוק געטאָן אויף איר זייגער. — שוין שפּעט, — האָט זי אַ זאָג געטאָן און זי איז אַריין אין קיך.

— ס'עסן איז גרייט, — האָט די מוטער איר אַ זאָג געטאָן און זי איז נאָכגעגאַנגען דער טאָכטער. די קיך איז געווען אַ גרויס צימער מיט אַלע נייטיקע איינריכטונגען. אין מיטן קיך איז געשטאַנען אַ פאָרמייקע־טיש מיט בענקלעך. איבערן פענצטער איז געהאָנגען אַ צאָפּ ציבעלע און אַ בינטל קנאָבל. אויפן גאָלן טיש אויף אַ טעלער זענען גע־

לעגן גרייט צוויי פעניצן ברויט באַלייגט מיט קעז און גרינע אוגערקע. דערנעבן איז געשטאַנען אַ גלאָז קאַווע. אין דער זייט איז געלעגן איינגעפּאַקט אין אַ ניילאָן־טאָרבע עסן צו דער אַרבעט.

שושנה האָט גענומען עסן שטייענדיק. דער האַנט־בייטל האָט איר אַראָפּגעהאַנגען פון אָרעם. די מוטער האָט זיך אַוועקגעזעצט און געקוקט אויף איר. זי האָט אָנ־געטאַפּט דאָס גלעזל קאַווע און זי האָט אַ זאָג גע־טאָן: — צום טרינקען.

— דו וועסט באַוויזן, אייל דיך נישט, — האָט די מוטער איר אַ זאָג געטאָן.

— מאַמע, איך האָב באַשטעלט מענטשן. דער די־רעקטאָר וועט אויף מיר שרייען, אַז איך וועל פאַרשפּע־טיקן — האָט שושנה איר אָפּגעענטפערט. די רעשט קאַווע האָט זי אויסגעטרונקען מיט אַ לאַנגן טרונק.

די מוטער האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. אַ סימן, אַז זי פאַרשטייט זי, אָבער זי האָט אַ זאָג געטאָן:

— געהאָרעוועט אומזיסט — און זי האָט זיך אויפ־געשטעלט.

שושנה האָט אַ נעם געטאָן דאָס פּעקל עסן. — שלום! — האָט זי אַ זאָג געטאָן דער מוטער און זי איז אַוועק צו דער טיר. די מוטער איז איר נאָכגעגאַנגען. שושנה האָט געעפנט די טיר און זי איז אַרויס פון שטוב. שטיי־ענדיק אויף דער טרעפּ האָט זי אַ קוק געטאָן אויף דער מוטער. זי האָט זיך אָנגעבויגן און אַ קוש געטאָן איר.

— טאָכטער, גיב אַכטונג און גאָט וועט דיך היטן, — האָט זי אָנגעזאָגט דער טאָכטער און צוגעמאַכט נאָך איר די טיר.

די פרישע לופט האָט אַ וויי געטאָן שושנהן אין פּנים. זי האָט פאַנאַנדערגעשפּרייט די נאָז־לעכער. — אַה, — האָט

זי אָפּגעעטעמט און זי האָט זיך געלאָזט גיין. זי איז גע־גאַנגען צום אויטאָ.

שושנה איז אַריין אין באַנק אייליק. נאָך שנעלער איז זי איבערגעלאָפן דעם זאַל. זי האָט נישט געוואָלט, אַז די מיידלעך, וואָס אַרבעטן מיט איר, זאָלן זי צופיל באַטראַכטן און אפשר זי אָפּשטעלן. דער זאַל איז געווען אַ לאַנגער. זי האָט אייליק זיך אַוועקגעזעצט, זי האָט זיך ווי אַריינ־געדרוקט אין בענקל, מען זאָל זי נישט זען. זי איז געזעסן ביי איינעם פון אַ סך טישן. זי האָט גענומען מסדר זיין די פּאַפּירן, וואָס זענען געלעגן ביי איר אויפן טיש. אַ טייל באַאַמטע האָבן געשריבן, אַ טייל געקלאַפּט אויף שרייב־מאַשינען. זי האָט געאַרבעט אין דער איבערווייז־אָפּטיילונג, זי איז געווען אַ גוטע באַאַמטין. זי האָט געענדיקט אַ דריי־יעריקע האַנדלס־שול. די מיידלעך ביי די טישן אַרום, אירע מיטאַרבעטערינס, האָבן זי גערן געהאַט.

— ווי האָסטו פאַרבראַנגט נעכטן? — האָט זיך אַ ווענד געטאָן צו שושנהן אַ בלאָנד מיידל פון דערנעבן.

— געבליבן אין שטוב, געווען מיד, — האָט שושנה איר אָפּגעענטפערט נישט אויפהייבנדיק דעם קאָפּ פון די פּאַפּירן.

— מיר מיט יעקבן האָבן געזען אַ פילם מיט פאָרדן „גוט צו ליבן" — האָט אַ זאָג געטאָן אַ צווייט מיידל, וואָס האָט געהאַט העל געבלייכטע האָר.

— מיין מאַן טוט זיך אָן ווי פאָרד, — האָט אַ זאָג געטאָן דאָס ערשטע מיידל.

שושנה האָט נאָך שטאַרקער זיך איבערגעבויגן איבער די פּאַפּירן. אַ ווײַלע שפּעטער האָט זי זיך אַ פרעג געטאָן ווי זי זאָל אַרויסרעדן פון די פּאַפּירן:

— וואָס פאַר אַ טאָג איז היינט?

די צוויי מיידלעך האָבן זיך איבערגעקוקט.

— מיטוואָך, — האָט דאָס בלאָנדע מיידל איר גע־

ענטפערט, צעציטערנדיק דאָס וואָרט ווי זי זאָל פון איר אָפּ־לאַכן. דאָס אַנדערע מיידל האָט אַ קריץ געטאָן מיט אַן אויג דער ערשטער. זיי האָבן זיך פאַרשטאַנען אויפן ווונק.

שושנה איז שוין ווידער געווען פאַרטאָן אין אירע פּאַפּירן. זי האָט געשריבן אָבער פּאַמעלעך. זי האָט כסדר געקוקט אויפן וואַנטזייגער. די ווייזער האָבן זיך גערוקט פּאַמעלעך. איר האָט זיך אויסגעדאַכטן, אַז דער זייגער שטייט.

— אפרים איז געקומען, — האָט אַ זאָג געטאָן דאָס בלאָנדע מיידל און זיך צעשמייכלט.

שושנה האָט נאָך טיפער אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ אי־בער די פּאַפּירן. איר פּנים האָט געפלאַמט. זי האָט אָבער באַלד אַ דריי געטאָן זיך אויפן בענקל און געקוקט.

צו זיי האָט זיך דערנענטערט אַ געלער, הויכער, שאַר־מאַנטער יונגערמאַן. די מיידלעך האָבן ווידער אַ מאָל זיך איבערגעקוקט, אָבער דאָס מאָל זענען זיי געווען ערנסט.

— שלום פאַר אַלע! — האָט דער יונגערמאַן אַ זאָג געטאָן.

— שלום, אפרים! — האָבן עטלעכע מיידלעך אים געענטפערט.

שושנה האָט שווער געאָטעמט.

— שלום, שושנה! — האָט דער יונגערמאַן אַ זאָג געטאָן און זי אָנגעקוקט פון אויבן ביז אַראָפּ.

זי האָט קוים אים געענטפערט — שלום. עס האָט איר פאַרפעלט אָטעם.

אפרים האָט אַוועקגעשטעלט די שרייבמאַשין, וואָס ער האָט געטראָגן, אויפן פענצטער־קאַרניז. דאָס פענצטער האָט זיך געפונען נעבן שושנהן. ער האָט געעפנט די טאַש און פאַנאַנדערגעלייגט די אַרבעטס־כּלים און געשטעלט זיך פּוצן די מאַשין. אויף זיין לינקער האַנט איז פאַראַן געווען אַן אויסטאַטואירטער „נומער". פונעם אויסזען איז ער געווען עלטער פון שושנהן.

שושנה האָט געשריבן, אָבער זי האָט כסדר געקוקט אויף אים פון דער זייט. אויך אפרים האָט זי באַטראַכט. עטוואָס שפּעטער האָט ער איר אַ זאָג געטאָן: — „לאַנג זיך נישט געזען...“ — און געאַרבעט ווייטער. אויך ער האָט געוואָלט די אַרומיקע זאָלן נישט מערקן.

— דו באַמיסט זיך נישט, — האָט זי אים געענטפערט נישט אויפהייבנדיק דעם קאָפּ. זי האָט נאָר געשמייכלט.

— דו יאָ?... — האָט ער זי אַ פרעג געטאָן ווי ער זאָל אַריינרעדן אין דער מאַשין אַריין.

— איך קען נישט, — האָט זי זיך פאַרענטפערט פאַר אים.

— אַ תירוץ, — האָט ער איר געזאָגט.

די מיידלעך אַרום האָבן זיך צוגעהערט צו זייער געשפּרעך. אַ שטיקל צייט האָבן אַלע געאַרבעט, מען האָט נאָר געהערט דאָס קלאַפּן פון די מאַשין־קלאַווישן.

שושנה האָט נאָך מער זיך איבערגעבויגן איבער די פּאַפּירן און זי האָט אַ זאָג געטאָן: — איך מוז מיט דיר רעדן... — ווי זי זאָל אַריינרעדן אין די פּאַפּירן.

— מאָרגן ווי געוויינלעך, — האָט ער איר פאָרגעשלאָגן.

— ניין! היינט! — האָט זי אים אַ זאָג געטאָן קאַטעגאָריש. איר אָטעם איז נאָך שווערער געוואָרן.

ער איז געבליבן שטיין מיטן בערשטל אין האַנט. ער האָט זי אָנגעקוקט און זי אַ פרעג געטאָן:

— עפּעס פּאַסירט?...

זי האָט געשוויגן. עס איז איר שווער געווען צו ענטפערן.

די מיידלעך אַרום האָבן אויפמערקזאַם אויפגעהאָרכט.

— אַ לעבנס־פראַגע?... — האָט ער זי ווידער אַ פרעג געטאָן.

זי האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ „יאָ”. אירע אויגן האָבן געגלאַנצט. זיי זענען געווען פייכט.

ער האָט פאַרמרוזשעט די אויגן. זי האָט אים לייד געטאָן.

— אָן בהלה, איך וואַרט אין אָוונט ווי שטענדיק, — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן און געאַרבעט ווייטער. ער האָט די מאַשין איצט געפּוצט שנעל.

אויך זי האָט געשריבן אייליק. איר קורצע נאָז איז געווען איצט פאַנאַנדערגעשפּרייט. די מיידלעך אַרום האָבן נישט געאַרבעט. איינע האָט געקוקט אויף דער אַנדערער פול נייגער.

אפרים איז פאַרטיק געוואָרן און ער האָט אַ זאָג געטאָן: „געענדיקט” שושנה זאָל הערן.

זי האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ. זי האָט אַראָפּגע־לאָזט די הענט און געקוקט אויף אים. ער האָט צונויפגע־לייגט די כלים. ער האָט אַ נעם געטאָן די מאַשין און זיך געלאָזט גיין. פאַרבייגייענדיק שושנהן האָט ער פאַרלאַנג־זאַמט זיין טריט. זייערע בליקן האָבן זיך געקרייצט. זי האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ איבער די פּאַפּירן, אָבער זי האָט נישט געשריבן.

אפרים איז אַוועק ווייטער. ער האָט די מאַשין אַוועק־געשטעלט אויף דעם טיש, ווו ער האָט זי גענומען. ער איז שטיין געבליבן אַלע זאָלן אים זען. קיינער האָט זיך צו אים נישט געוואָנדן, — אַלע מאַשינען האָבן געאַרבעט גוט.

— האָסט מזל! — האָט דאָס מיידל מיט די שוואַר־צע צעלאָזטע האָר, וואָס איז נעבן אים געזעסן, אים אַ זאָג געטאָן.

— איך? מיין בעל־הבית, — האָט אפרים איר גע־ענטפערט און ער איז אַוועק.

*

דאַ־דאָרט האָט אין אַ שוי־פענצטער שוין אַ בליץ געטאָן ליכט. די לאָמפּן אין די גאַסן האָבן נאָך נישט געברענט. דער בין־השמשות האָט זיך לאַנגזאַם פאַנאַנדערגעזעצט אין די ווינקלען. דער פאַרקער אויף אלנבי איז געווען אַ רוישיקער. אויטאָס זענען געפאָרן אין קעגנגעזעצטע ריכטונגען. מענטשן האָבן געאײַלט פון דער אַרבעט. אויסגערוטע מענטשן האָבן שפּאַצירט. אפרים האָט געוואַרט ביים אָפּגערעדטן שטענדיקן אויטאָ־אָפּשטעל. אין יעדן אויטאָ, וואָס האָט זיך פאַרהאַלטן, האָט ער אַרײַנגעקוקט צי שושנה איז געקומען.

אַן אויטאָ האָט זיך פאַרהאַלטן און שושנה איז אַרויסגעשפּרונגען. זי איז אויף אפרימען ווי אַרויפגעפאַלן. ער האָט געוואָלט זי אַרומנעמען. זי האָט זיך אָפּגערוקט פון אים.

— אין גאַס ?... — האָט זי שעלמיש אים אַ פרעג געטאָן און גענומען גיין. ער נאָך איר. ער האָט זי אָנגענומען ביים עלנבויגן לײַכט. זי האָט פאָמעלעך אַרויסגעצויגן איר האַנט. ביים ראַנד פון טראָטואַר האָבן זיי זיך פאַרהאַלטן. ווען דער דורכגאַנג איז געוואָרן פריי האָבן זיי זיך געלאָזט אַריבערגיין די גאַס. דער וועג איז ביידן געווען באַקאַנט. נאָכן איבערשפּרייזן די גאַס האָט שושנה זיך אומגעקוקט. זי האָט געקוקט צי ווער פון די מענטשן פון קוואַרטאַל קוקט איר נישט נאָך. זי האָט געטראָגן אַ געלע גאַרסאָנקע און אַ ווייס בלוזקעלע, ווייסע שיך און אַ האַנטטאַש. זי איז געווען שלאַנק און באַחנט ווי שטענדיק.

זייער סטאַביל קאַפע האָט זיך געפונען אין ראָג גאַס. די צוויי קאַפע־פענצטער זענען אַרויסגעגאַנגען איינס אויף דער אלנבי־גאַס, דאָס צווייטע אין אַ געסל אַריין. דער וואַרעמער, שטאַרקער קאַווע־ריח האָט אַ שלאָג געטאָן זיי אין דער נאָז. זיי האָבן זיך אַוועקגעזעצט ביים צווייטן

פענצטער אין אַ ווינקל, מען זאָל זיי נישט שטערן. דאָס פענצטער איז געווען פאַרהאָנגען מיט אַ פירהאַנג.. די טיש־לעך זענען געשטאַנען נאָענט איינס ביים אַנדערן. די לאַנגע פירקאַנטיקע זשיראַנדאָלן האָבן געברענט. זייער שיין האָט זיך אָנגעשלאָגן אין די העל־גרויע געקעסטלטע וואַנט־טאַ־פעלן. כמעט אַלע טישלעך זענען געווען פאַרנומען. די געסט האָבן געטרונקען און געשמועסט.

אפרים און שושנה האָבן קיינעם נישט געזען. זיי זע־נען געווען פאַרנומען מיט זיך. ער איז געזעסן איר אַנט־קעגן ; איינער האָט באַטראַכט דעם אַנדערן. זי האָט גע־אָטעמט שווער. זי האָט זיך די מי געגעבן, געוואָלט איינ־האַלטן, באַרויקן דעם אָטעם. זי האָט נישט געוואָלט אפרים זאָל זען איר אויפרעגונג.

ער האָט געמרוזשעט די אויגן. זיינע אויערן־לעפלעך זענען געווען רויט. זיינע נאָז־לעכער האָבן געפלאַטערט פון אָנשטרענגונג.

שושנהס ליפן זענען געווען אָפּגעלענט ווי זי זאָל האַלטן אָפּן דאָס מויל. זי האָט געעטעמט דעם קאַווע־ריח. אפרים האָט זי אומעטום געפירט, אָבער די שטאָט, די קאַפעען, זענען געווען איר פרעמד. זי איז געווען איינגעלעבט אין איר סביבה. אָבער אפרים, דער פרעמדער, וואָס איז געווען אַזוי אַנדערש, האָט זי געלאָקט. זי האָט דאָך דערוואַרט דאָס לעבן.

דער קעלנער, מיטלוווקסיק, אַ ביסל געבוקט מיט פלאַטפוס, האָט זיי אַ זאָג געטאָן : — „גוט אָוונט !״ — און ער איז שטיין געבליבן ווי ער זאָל זיך נייגן פאַר זיי.

אפרים האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ, און ער האָט אים אַ זאָג געטאָן : „צוויי פאַרקערטע״ און צוויי „בינען־שניטן״.

דער קעלנער האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ, אים געדאַנקט און ער איז אַוועק.

— אפשר וויל איך עפּעס אַנדערש? — האָט זי זיך אַ רײַץ געטאָן מיט אים. זי האָט געשמייכלט און געוויזן אים אירע גרויסע, ווייסע ציין.

— אַ! אַנטשולדיק! — האָט ער זיך פאַרענטפערט פאַר איר און געוואָלט זיך אויפהייבן צוגיין צום קעלנער.

— זיץ, זיץ, — האָט זי אים באַרויקט און געשמייכלט צו אים. באַלד דערויף האָט זי אים אַ זאָג געטאָן: — ווייסט?

ער האָט זי אָנגעקוקט, געוואָלט הערן.

— מען וויל מיך פאַרשדכענען, — האָט זי אים אַ זאָג געטאָן. זי האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן אַ פאַרשעמטע. אָבער אירע אויגן האָבן געפינקלט. זי האָט געוואָלט זען ווי די ידיעה האָט אויף אים געווירקט, אָבער זי האָט זיך נישט געוואַגט קוקן אויף אים.

די ווייסלען פון זײַנע אויגן זענען פאַרגליווערט געוואָרן. שטוינונג האָט פון זיי אַרויסגעקוקט ווי ער זאָל זיך האָבן דערשראָקן.

זי האָט אַרויפגעלייגט איר האַנט אויפן טיש ווי זי זאָל זיך וועלן אָפּרוקן. ער האָט געשוויגן אַ ווײַלע, שפּעטער האָט ער אָפּגעהוסט, ער האָט זיך באַהערשט און ער האָט איר אַ זאָג געטאָן: — „דאָס איז אַלץ?...” זיי האָבן זיך אָנגעקוקט. ביידע האָבן לײַכט אַ שמייכל געטאָן. ביידע האָבן צוריק זיך איבערגעבויגן, זיך דערנענטערט. פּאַמעלעך, ווי ער זאָל נישט וועלן איבערשרעקן, האָט ער אַרויפּגעלייגט זײַן האַנט אויף אירע. זי האָט אים אָנגעקוקט.

ער האָט געטראָגן גרויע הויזן און אַן איבערגעוואָרפן העמד איבער די הויזן, בונט מיט בלויע פּאַסן. זײַן געלע טשופּרינע איז געווען אַ ביסל צעשויבערט. ער איז איצט געווען בלייך.

זי האָט פּאַמעלעך אַפּירגעצויגן איר האַנט.

דער קעלנער האָט זיי צוגעטראָגן די באַשטעלונג. אפרים

האָט אויפגעריסן אַ זעקעלע און אַריינגעשיט דעם צוקער אין איר קאַווע. ער האָט דאָס געטאָן אויטאָמאַטיש.

זי האָט זיך צוגערוקט דאָס גלאָז און גענומען מישן שנעל, נערוועז. אַ ווײַלע שפּעטער האָט זי גענומען טרינקען.

ער האָט לאַנגזאַם אויפגעריסן דאָס זעקעלע און גע־שיט דעם צוקער אין גלאָז ווי ער זאָל ציילן די קערנדלעך. ער האָט געמישט און געקוקט פאַר זיך ווי ער זאָל לייענען.

— עס ! — האָט זי אים אַ זאָג געטאָן.

ער האָט גענומען עסן אָן אַ קוק צו טאָן אויף איר. ער האָט די ביסן געשלונגען פּאַמעלעך ווי עס זאָל אים שווער זיין.

זי האָט נאָר געטרונקען.

מיט אַ מאָל האָט ער אויפגעהערט קייען און ער איז זיצן געבליבן מיטן גאָפּעלע אין האַנט. זי האָט זיך אין אים איינגעקוקט.

איר בליק האָט אים אַדורכגענומען. ער האָט אויפ־געהויבן דעם קאָפּ. ער האָט זי אָנגעקוקט און ער האָט איר אַ זאָג געטאָן :

— איך בין עלנט. — אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער צוגעגעבן : — גוט, וואָס איך קען דיך.

זי האָט טיף אָפּגעאָטעמט ווי עס זאָל איר האָבן פאַר־פעלט אָטעם און זי האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן. איצט האָבן זיי ממשיך געווען. ער האָט געגעסן און זי האָט געטרונקען. איר אָוואַל פּנים איז געווען אויסגעצויגן. זי האָט אים מיטגעפילט. אַ פאַרקוקטע אין טיש האָט זי אָפּגערוקט פון זיך דאָס אָפּגעטרונקענע גלאָז קאַווע.

ער האָט זי אָנגעקוקט, האַלטנדיק אין האַנט דאָס גלאָז. אָבער באַלד האָט ער גענומען עסן ווייטער און געענדיקט.

— ...מיט אַ רייכן יידס אַ זון, — האָט זי אַ זאָג געטאָן, ווי זי זאָל ממשיך זיין ס׳געשפּרעך. פון בושה, האָט

זי, נישט פילנדיק, געגומען צופן דעם שפּיץ פון איר גאַר־סאַנקע.

ער האָט גוט געהערט יעדעס וואָרט, וואָס זי האָט געזאָגט. אַ ווײַלע איז די שטילקייט אַרום זיי געווען אַ פּײַנלעכע. ביידע האָבן געשוויגן, ביידע האָבן געטראַכט. זי האָט געוואַרט און ער האָט געצעגערט. ער האָט פאַר־מרוזשעט די אויגן. זײַנע נאָז־לעפלעך האָבן געפלאַטערט און ער האָט אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל רעדן צו זיך:

— אַלץ וועט זיך דערליידיקן... — ערשט איצט האָט ער אַ קוק געטאָן אויף איר.

זי האָט אַ טרייסל געטאָן מיטן קאָפּ. די ווערטער האָבן זי ווי אויפגעוועקט. אָבער אירע אויגן זענען געוואָרן מאַט. זי האָט געוואַרט ער זאָל איר זאָגן עפּעס קאָנקרע־טעס. ער האָט פאַרשטאַנען איר אויפפירן זיך.

— איך וועל אַלץ באַטראַכטן, — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן און זיך אײַנגעקוקט אין איר. ער האָט געוואָלט זי זאָל אים פאַרשטיין און גלייבן.

זי האָט אָפּגעענטפערט ווי זי זאָל אַ זיפץ טאָן.

ער האָט געוואָלט זי אַרומנעמען, זי צודריקן צו זיך. אָבער ער האָט נאָר מיט זײַן קני אַ דריק געטאָן איר פוס.

זי איז רויט געוואָרן. זי האָט אָפּגעבויגן איר פוס און זי האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. זי האָט אַ קוק געטאָן אין פענצטער.

— איך מוז שוין גיין, — האָט זי נישט דרייסט אים אַ זאָג געטאָן און ווי זי זאָל וועלן אים מפייס זײַן, צוגע־געבן: — אין שטוב וועט מען איבערטראַכטן, מיך חושד זײַן. איך בין דאָך געגאַנגען צו אַ חברטע... — ביידע האָבן געשמייכלט.

ער האָט אַ ווונק געגעבן דעם קעלנער. ער איז צוגע־קומען און אפרים האָט באַצאָלט. זי האָט זיך אויפגע־שטעלט .ער האָט אָפּגערוקט איר בענקל, איר געהאָלפן. זיי

זענען אַרויס מיט דער טיר, וואָס האָט געפירט אין געסל אַריין.

די מילדע נאַכט־פינצטערקייט האָט זיי אַרומגענומען. נאָר איינצלנע אין געסל מענטשן זענען זיי פאַרבייגעגאַנגען. אַ ווײַלע זענען זיי געשטאַנען זיך אַנטקעגן. ער האָט מיט די פינגער איר גלייך געמאַכט דאָס קעלנערל. אַ ייד איז געשטאַנען אין דער זייט און באַטראַכט אפרימען אין דער פינצטער. דער ייד איז געווען מיטלוווקסיק. ער האָט גע־האַט אַ האַלב־קיילעכיקע נאָז און אויסגעבויגענע קיילע־כיקע פיס. אַזוי האָט ער אויסגעזען פון אַנבליק אין דער פינצטער.

— יאָ, דאָס איז אפרים! — האָט דער ייד זיך צעשריגן.

אפרים האָט זיך איינגעקוקט אין דעם ייד אַ פאַרוווּנ־דערטער.

— דערקענסט מיך נישט? מיר זענען שטעטישע! איך בין מנחם פון וואָלנע, — האָט דער ייד צו אים אַריבער־געשריגן און זיך צוגערוקט צו זיי. — איך וויל מיט דיר רעדן, — האָט דער ייד אַ זאָג געטאָן אפרימען.

אפרים האָט געוווּסט ווער דער ייד איז, אָבער ער האָט אים נישט געענטפערט. אים האָט פאַרדראָסן ווי דער ייד באַנעמט זיך. אָבער דאָך האָט ער אַ זאָג געטאָן:

— וואַרט, איך קום באַלד צוריק.

— גוט, גוט! — האָט דער ייד אַ זאָג געטאָן אים אַ צופרידענער.

— קום, — האָט אפרים אַ זאָג געטאָן שושנהן. ער האָט זי אָנגענומען ביים עלנבויגן און זיי זענען אַוועק. ביידע האָבן געשוויגן. אפרים האָט זיך נאָר אַ פרעג געטאָן:

קוים איין מאָל אים געזען אין לאַנד, וואָס וויל ער?

שושנה ווי זי זאָל פאַרפילן האָט זי אים אַ זאָג גע־טאָן: ער וויל דיך באַגליקן.

ווי נאָר זיי זענען צוגעקומען צום אויטאָ־אָפּשטעל, איז אָנגעקומען אַן אויטאָבוס. זי האָט אײליק אים אויס־געשטרעקט די האַנט. ער האָט זיך צוגעבויגן צו איר און איר אַ קוש געטאָן אין קאָפּ. זי איז ווי פּאַרגליווערט גע־וואָרן, אָבער זי איז באַלד אַריינגעשפּרונגען אין אויטאָ. דער אויטאָ האָט גערירט פון אָרט און זי האָט אים געשיקט אַ קוש מיט דער האַנט. ער האָט נישט געזען.

אפרים האָט זיך אויסגעדרייט, געוואָלט גיין. דער ייִד איז אים אַנטקעגן געקומען. אפרים איז שטיין געבליבן.

— אַהההו! אפרים! — האָט מנחם, דער ייִד, זיך דערפרייט מיט אים און אים אַ נעם געטאָן אונטערן אָרעם ווי ער זאָל זיין אַ נאָענטער פריינד. אפרים האָט אַרויס־געצויגן זיין האַנט. מנחמס טאַטע איז געווען אַ דאָרפס־גייער אין פוילן. אין לאַנד האָט מנחם צעפירט וורשט אין די געשעפטן.

— ווער איז זי? — האָט מנחם אַ פרעג געטאָן אפרימען. ער האָט געמיינט שושנהן.

אפרים האָט אים נישט געענטפערט. זיי זענען געגאַנ־גען איינער נעבן אַנדערן.

— אפרים, — האָט מנחם זיך אַ ווענד געטאָן צו אים, — איך גיי דיר נאָך שוין אַ לענגערע צייט...

אפרים האָט געשוויגן.

— אפרים, דו גייסט נישט מיט דעם ריכטיקן וועג, — האָט מנחם אים אַ זאָג געטאָן. ער האָט אָפּגעוואַרט אַ ווײלע, אַראָפּגעשלונגען דאָס אָנגעזאַמלטע אין מויל שפּיי־עכץ און ער האָט פאָרגעזעצט: — אפרים, פאַרדריי דיר נישט דעם קאָפּ... — און ער איז שטיל געבליבן. אַ ווײלע שפּעטער האָט ער אים אַ פרעג געטאָן: — זי איז דיין גאַטינק? אַ בחור, וואָס האָט געענדיקט אַ „גומנאַזיע", אַן אַפּטייקערס אַ זון?... — האָט ער אים דערמאָנט. — איי, האָסטו געהאַט אַ טאַטן, — האָט ער אים באַדויערט

און באַלד צוגעגעבן: — טאַקע געקומען נאָר יום־כיפור אין שיל, אָבער אַ טייערער ייד געווען.

אפרים האָט דעם גאַנצן וועג געסאָפּעט ווי אַלץ אין אים זאָל זידן, אָבער ער האָט געשוויגן. אָבער אַז מנחם האָט אים אַ פרעג געטאָן: — „וואָס וואָלטן געזאָגט דיינע טאַטע־מאַמע ווען זיי זאָלן דיך זען מיט איר?...‟ האָט ער זיך אַ טרייסל געטאָן ווי ער זאָל וועלן זיך אויף אים וואַרפן. אפרים האָט פאַר זיך דערזען זייער היים, די טאַטע־מאַמע, די געשוויסטער, — קיינער פון זיי איז נישט געבליבן. אפרימס קאָפּ איז געבליבן הענגען איבער זיינע אַראָפּגע־לאָזטע אַקסלען.

מנחם האָט אין דער פינצטער נישט געזען אפרימס צער, כאָטש ער האָט כסדר געקוקט אפרימען אין פנים אַריין. מנחם האָט געוואָלט די באַגעגעניש דערפירן צו אַ ציל און ער האָט אַ זאָג געטאָן ווי צו זיך:

— איך פאַרשטיי, אַ בחור אַליין... — אָבער ער האָט אים באַלד אַ פרעג געטאָן: — וואָס האָלטסטו זיך אַזוי אָפּגעזונדערט?... מען קומט צו גיין... פאַראַן אַ וועלט מיט מיידלעך. און איך אַליין האָב אויך אַ טאָכטער... זי איז נישט פון די ערגסטע, — האָט ער זאָג געטאָן און זיך צע־לאַכט ווי ער זאָל הירזשען.

— שלום! — האָט אפרים אים אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל אים צוּוואַרפן דאָס וואָרט און ער איז אַוועק פון אים.

מנחם איז שטיין געבליבן ווי ער זאָל האָבן אים באַ־גאָסן מיט אַ קיבעל וואַסער. ער האָט געזוכט אפרימען אין דער פינצטער.

אפרים איז געגאַנגען מיט אַן אויסגעצויגענעם שריט ווי ער זאָל זיך איילן און געסאָפּעט. איצט, ווען ער איז געווען אַליין, האָט ער באַטראַכט מנחמס רייד. אָבער שושנה, — זי, איר געשטאַלט, אירע אויגן, — האָבן גע־קוקט אויף אים.

ו.

סירענע האָט אַ צי געטאָן איר מאַן ביי דער האַנט. נעים האָט אַ קוק געטאָן אויף איר. זיי זענען שטיין גע־בליבן. דאָס איז געווען עטלעכע הייזלעך פון זכריהס הויז. דאָס ענגע געסל איז געווען אָנגעשטאָפּט מיט דער פינצטער. בלאַסע, ווי אָפּבלאַקירטע פלעמלעך האָבן געשיינט פון די פענצטער.

— נו, מיר זענען שוין דאָ, — האָט זי אַ זאָג געטאָן נעימען.

— יאָ, — האָט ער שטיל איר געענטפערט.

— אַז יאָ, ווייס איך אַליין. איך וויל דאָך אַן עצה פון דיר, — האָט זי אים אַ זאָג געטאָן. ער האָט איר נישט געענטפערט. — אפשר גיי איך נישט צום פאָטער, דער זון האָט דאָך מיך געשיקט רעדן, — האָט זי אים אַ פרעג געטאָן. אָבער באַלד האָט זי אַליין זיך געענטפערט: — דער יונג קען אומברענגען... — זי האָט לאַנג נישט אויסגע־האַלטן און זי האָט זיך אַ ווענד געטאָן צו נעימען: — וואָס שווייגסטו? דו ביסט דאָך דער מאַן...

— זאָג אים ווי די זאַך איז, — האָט ער איר פאַר־געשלאָגן.

— וואָס? — האָט זי אים אַ פרעג געטאָן מיט אַ ברייט אָפן מויל, — ער וועט דאָך מיך נישט אַריינלאָזן אין קצבים־געסל... און פרנסה, — זי האָט גערעדט ווי זי זאָל פרעגן אים און זיך אויסגעשמועסט מיט זיך אַליין.

נעים האָט אויסגעשפּיגן און ער האָט איר אַ זאָג געטאָן:

— זאָג אים, אַז ער וויל נאָך נישט חתונה מאַכן די טאָכטער. ער וויל זי זאָל נאָך זיין אין שטוב, זי איז יונג... — ער האָט גערעדט ווי ער זאָל אַריינרעדן אין דער פינצטער אַריין.

זי האָט אים דערויף נישט געענטפערט. זי האָט אים אַ זאָג געטאָן:

— גיי אַהיים. די טאָכטער איז שוין אין שטוב... — זי האָט גענומען גיין שנעל, אים איבערגעלאָזט. זי איז אַדורך דעם שמאָלן און דעם גלייכן מיט דער ערד דורכגאַנג און אַריינגעפאַלן דורך דער אָפענער טיר צו זכריהן. זי איז ווי אַרויפגעגאַנגען אויפן טיש. דאָס פלאַרעסצענטן־ליכט האָט זי אַ בלענד געטאָן. זי האָט פאַרזשמורעט די אויגן פון מורא און איבערראַשונג.

זכריה איז געזעסן ביים טיש. דעם קאָפּ אָנגעלענט אויפן עלנבויגן. דערזעענדיק זי האָט ער זיך אַ הייב געטאָן, געוואָלט זיך אויפשטעלן, אָבער ער איז געבליבן זיצן.

— שלום! — האָט סירענע אַ זאָג געטאָן ווי זי זאָל נישט האָבן קיין כוח און זי האָט געעפנט די אויגן.

זכריה האָט אַפילו נישט אַ ריר געטאָן מיטן אויג. ער האָט פון איר „שלום" געוווסט דעם ענטפער, וואָס זי האָט אים געבראַכט.

— שלום, סירענע! — האָט פאָרטונע זיין ווייב איר אַ זאָג געטאָן און זי האָט אויסגעלאָשן די גאַז־קיך.

— שלום, שלום! — האָט סירענע אייליק און הייטער איר געענטפערט. זי האָט זיך צוגעגעבן מוט. די ליכט אין שטוב איז מיט אַ מאָל ווי געל געוואָרן. אין שטוב איז געוואָרן אימהדיק שטיל. קיינער פון די דריי מענטשן האָבן זיך נישט אָנגעקוקט. יעדער באַזונדער האָט געוואַרט אויף אַ שעת־הכושר. מען האָט סירענען אַפילו נישט געבעטן זיצן.

— איך בין מיד, איך גיי זיך צולייגן, — האָט פאָרטונאַ אַ זאָג געטאָן. זי האָט פאַרשטאַנען, אַ זזי איז איצט

איבעריק. זי האָט געמיינט, אַז סירענע איז געקומען זיך אַדורכשמועסן מיט איר בעל־הבית וועגן דער אַרבעט. די מיטלווּקסיקע דיקע פרוי איז זיי פאַרבייגעגאַנגען. זי איז אַוועק אין שלאָפצימער.

סירענע האָט דערפילט די ליידיקייט פון אַרום. אַ מורא איז זי באַפאַלן פון זכריהס אָנוועזנהייט.

— איך בין געקומען זאָגן, — האָט זי אַ זאָג געטאָן זכריהן און זי האָט מיט צוויי פינגער זיך אַרומגעווישט איר אונטערשטע אָפענע ליפּ.

זכריה האָט זיך אַ דריי געטאָן אויפן בענקל און ער האָט אַרויפגעלייגטביידע עלנבויגנס אויפן טיש.

איר קיילעכיק פּנים האָט זיך אויסגעצויגן. זי האָט זיך אַריבערגעבויגן איבערן טיש ווי זי זאָל אויף אים אַרויפּ־לייגן אירע פליישיקע ברוסטן.

— ער האָט געזאָגט... — האָט זי אַ שטאַמל געטאָן...

— ניין! — האָט זכריה אַ זאָג געטאָן און ער האָט פאַרענדיקט איר, סירענעס זאַץ. ער האָט זיך נישט אַ ריר געטאָן פון אָרט און אויך נישט אַ קוק געטאָן אויף איר. זיין פּנים איז געווען רויט פון כעס. זיינע געלבלעכע אויגן זענען איצט געווען ממש געל.

סירענע האָט געאָטעמט שווער. זי האָט מורא געהאַט זיך אַ ריר צו טאָן פון אָרט. אָבער אירע גרויע אויגן האָבן געגלאַנצט ווי זיי זאָלן שטראַלן. איר האָט אַ הנאה געטאָן וואָס זי זעט זכריהן, איר בעל־הבית, אויג אויף אויג אין דעם צושטאַנד.

זכריה האָט זיך אַוועקגעבויגן פון טיש. ער האָט מיט זיין ברייטער האַנט־פלאַך זיך אויסגעווישט דאָס פּנים. ער האָט אַ שנופּ געטאָן מיט דער נאָז און ער האָט איר אַ זאָג געטאָן:

— איך ווייס נישט וואָס דו רעדסט. איך ווייס נישט

וואָס דער זון האָט דיר אָנגערעדט. גיי אַהיים !... — און ער האָט זיך אויפגעשטעלט.

זי האָט געקוקט אַראָפּ. זי האָט נישט געוואָגט צו קוקן אים אין פּנים אַריין.

— קום ! — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן.ביידע זענען אַוועק צו דער טיר. דער קילער טונקל האָט זיי אַ ווי געטאָן אין פּנים. ביידע האָבן אָפּגעאָטעמט. גייענדיק האָט ער איר אַ זאָג געטאָן : — הערסט ! זאָלסט נישט איבער־חזרן אַ וואָרט. איך זאָג דיר אָן. — האָט ער זי געוואָרנט.

זי האָט געשוויגן. זי האָט אין דער פינצטער מיט אים אַליין מורא געהאַט אים צו זאָגן אַ וואָרט.

— גיי ! — האָט ער איר אַ באַפעל געגעבן.

— שלום ! — האָט זי אים אַ זאָג געטאָן און זי איז איילנדיק אַוועק. די געדיכטע פינצטערקייט, וואָס איז געלעגן איבער די דעכער און האָט אויסגעפילט די הייף, האָט זי אַ טרייב געטאָן אין געסל אַריין.

זכריה איז געבליבן אַליין אין הויף מיט דער פינצ־טער פון אַרום און אַריבער זיך. לויט דער גרויס און פּאַר־נעם אינעם קוואַרטאַל האָט זכריהס הויז פאַרנומען אַ געננוג גרויסן שטח. די צורה פונעם הויז איז געווען ווי אַ דלת. אין הויף, דעם קיך־פענצטער אַנטקעגן איז געשטאַ־נען אַ געמויערטע קאַמער. ביי דער קאַמער אויף דער ערד איז געלעגן אַ שטויס בעלקעס. די ערד אין הויף איז געווען אַן אויסגעטרעטענע. זכריה האָט געשפּאַנט איבערן הויף ווי אַן אַרעסטאַנט ווען מען פירט אים שפּאַצירן. יעדעס מאָל ווען ער איז פאַרבייגעגאַנגען דאָס קיך־פענצטער, האָט ער אַריינגעקוקט. ער האָט געזען ווי דאָס ווייב פּאַרעט זיך. די פיס האָבן אים אָנגעהויבן וויי טאָן. ער האָט זיך אַוועק־געזעצט אויף די בעלקעס. ער האָט נישט געוואָלט אַריין אין שטוב. ער האָט נישט געוואָלט, דאָס ווייב זאָל אים פרעגן און ער זאָל מוזן איר ענטפערן, דערציילן. ער האָט גע־

שפּרייזט און געקריצט מיט די ציין, און געביסן די ליפּן. שפּאַנענדיק אַזוי איז ער אויך שטיין געבליבן און זיך אויסגעפּאַטשט. ער האָט געוואָלט אַזוי אַרום זיך באַרויקן. דער כעס האָט אים געשטיקט. ער האָט מורא געהאַט, אַז ער וועט זיך צעשרייען. און די מענטשן וועלן הערן. ער איז מיד געוואָרן און ער האָט זיך אַוועקגעזעצט אויף דעם שטויס בעלקעס.

ער איז געזעסן דעם קיך־פענצטער אַנטקעגן. די ליכט־שטראַלן פון אינעווייניק, וואָס האָבן זיך אָנגעשלאָגן אין די שויבן, האָבן אים געשפּיגלט. ער האָט געזען ווי די קינדער קומען זיך צונויף. פון ווייטנס האָט ער נישט אונטערשידן ווער זיי זענען. נאָך די באַוועגונגען נאָר האָט ער געמערקט, אַז דאָס ווייב גיט זיי עסן, אַז זיי עסן, אַז דאָס ווייב ווישט די קלענערע אַרום די פּנימער און זי פּירט זיי לייגן. דער כעס האָט אים נישט אָפּגעלאָזט. זיך צו באַרויקן האָט ער יעדעס מאָל אַ האָרך געטאָן — האַ! זיך גרינגער געמאַכט. פון אויפרעגונג איז ער כסדר קלע־נער געוואָרן ווי ער זאָל איינשרומפּן. מיט אַ מאָל האָט ער דערזען, אַז פאָרטונאַ זיצט אַן אָנגעלענטע מיטן רוקן צום טיש. זי האָט געוואַרט אויף אים. אין שטוב איז גע־וועזן שטיל. זיינע אויגן־לעפּלעך האָבן זיך אים פאַרמאַכט. ווען ער האָט צוריק געעפנט די אויגן איז אין זיינע אַלע פענצטער געווען פינצטער. ווי לאַנג ער איז געשלאָפן האָט ער נישט געוווּסט. עס איז אים געווען אומעטיק. ער האָט זיך אַרומגעקוקט. די פינצטערקייט אַרום אים איז געווען געדיכט. ער האָט זיך דערמאָנט פאַר וואָס ער זיצט דאָ. ער האָט זיך אויפגעשטעלט און גענומען גיין. ער איז גע־גאַנגען ווי ער זאָל טאַפּן אין דער פינצטער און מען זאָל אים נישט הערן. ער האָט מיט זיין שליסל אויפגעשלאָסן און נאָך שטילער פאַרמאַכט נאָך זיך די טיר. ער האָט נישט אָנגעצונדן נאָר געזעסן אין דער פינצטער און געוואַרט.

ער האָט ווידער איינגעדרימלט. פון מאָל צו מאָל האָט ער זיך אויפגעכאַפּט און האָט אויפגעהאָרכט צי מען גייט. ער האָט נאָר געהערט דעם זייגער. די ווייזער אויפן צי־פערבלאַט האָט ער נישט געזען.

אַ שליסל־סקריפּ אין דער טיר האָט אים אויפגע־וועקט. ער איז מיט אַ מאָל וואַך געוואָרן. דער זון נישט קענענדיק אויפשליסן, האָט אָנגעדריקט די קליאַמקע. די טיר האָט זיך געעפנט. שלום האָט אָנגעצונדן דאָס ליכט. די שיין האָט ביידן אַ בלענד געטאָן אין די אויגן. ווען זיי האָבן געעפנט די אויגן האָבןביידע דערשטוינט זיך אָנ־געקוקט. דער פאָטער האָט אַ ווייז געטאָן אים מיט דער האַנט ער זאָל פאַרשליסן די טיר און זיך צוזעצן צו אים.

שלום האָט אויסגעפירט דעם פאָטערס פאַרלאַנג. שטיל, ער זאָל נישט איבערוועקן די שלאָפנדיקע, האָט ער אַ פרעג געטאָן דעם פאָטער:

— וואָס איז געשען ?...

— ער וויל נישט געבן די טאָכטער, — האָט דער פאָ־טער אים מגלה געווען. זכריה האָט גערעדט ווי ער זאָל כאָכלען און באַלד דערנאָך זיך אויפגעשטעלט.

נישט וויסנדיק פאַר וואָס האָט דער זון אויך זיך אויפגעשטעלט. ביידע מענער זענען אין מיטן דער נאַכט געשטאַנען זיך אַנטקעגן, ווי זיי זאָלן דאַרפן דערליידיקן צווישן זיך אַ חשבון.

דער זון, אַ צעבאַלעוועטער, ער האָט פאַרברענגט מיט די חברים, האָט אַ זאָג געטאָן דעם פאָטער:

— זאָל ער זי איינזאַלצן זיך ! — דעם פאָטערס רייד זענען אים נישט איינגעגאַנגען איצט.

דער פאָטער, אַ פאַרשלאָפענער, האָט אויף אים אַ קוק געטאָן פון דער זייט און זיך אַ קראַץ געטאָן די באַק.

ערשט איצט, ווי ער זאָל האָבן באַנומען די זאַך, האָט דער זון אַ פרעג געטאָן דעם פאָטער:

— איך שטיי אים נישט אָן ? זיין יחוס איז גרעסער ?...

דער פּאָטער האָט איבערגעלייגט אַ פינגער איבערן מויל זיך, געוויזן דעם זון ער זאָל רעדן שטילער. זיין פאַר־שלאָפן פּנים איז געווען בלייך. ער האָט זיך געשעמט פאַרן זון.

— איך וועל אים ווייזן ווער איך בין און ווער ער איז, — האָט שלום אַ זאָג געטאָן ווי עס זאָל פון אים אַרויסרעדן און ער האָט פאַרביילט די פויסטן.

— אָבער מיט חכמה, — האָט דער פּאָטער אים אָנ־געזאָגט און אַ וואָרן געטאָן אים מיטן פינגער.

— פאַרלאָז זיך ! — האָט שלום אים פאַרזיכערט, ווי ער זאָל גריזשען די ווערטער. איצט איז זיין פּנים געווען ווייס פון אויפרעגונג. — קום שלאָפן, — האָט ער אַ זאָג געטאָן דעם פּאָטער און געלאָזט זיך גיין. ער איז געגאַנגען מיט אַ לייכטן טריט ער זאָל נישט איבערוועקן די שלאָפנדיקע.

דער פּאָטער האָט אויסגעלאָשן דאָס ליכט און ער איז אים נאָכגעגאַנגען.

*

די קצבים אין געסל האָבן געעפנט די יאַטקעס. די אָנגעדראָלטע אין משך פון דער נאַכט אין געסל דושנע־קייט איז זיך פאַנאַנדערגעגאַנגען, זיך געלייטערט. די ערד האָט ווי געפּאַרעט. דער מאָרגן איז געווען שטיקנדיק. די לופט פייכט. דער טאָג האָט געדאַרפט זיין אַ הייסער.

די קצבים האָבן אַרויסגערוקט די טישן. זיי האָבן צעהאָנגען און פאַנאַנדערגעלייגט די פליישן און זיי האָבן זיך איבערגעשריגן : גוט מאָרגן ! שלום ! יונגען אין פאַר־טרוקנטע פון נעכטן מלבושים מיט בלוט, האָבן געטראָגן בינטן הינער צום שוחט. די הינער האָבן מיט איבערגעבוי־גענע קעפּ אַרויפגעקוקט ווי זיי זאָלן וועלן זען ווו אַהין

מען טראָגט זיי. קצבים מיט שלויכן אין די הענט האָבן באַוואַסערט די ערד אין געסל.

אויך זכריה האָט צעהאַנגען די זייטן און פאַנאַנדער־געלייגט די שטיקער פלייש. ער איז היינט געקומען אין געסל אַריין מיט די ערשטע. אָבער זיינע אויגן זענען געווען שטאַר, זיין פנים אָנגעצויגן און אויסגעצויגן. זיינע נידער־ריקע שוואַרצע דורכגעגרויטע האָר זענען געווען שטייף ווי שפילקעס. ער האָט אָנגעטאַפּט און באַטראַכט יעדעס שטיקל פלייש. ער האָט זיך געפּאָרעט, געגרייט צום טאָג פדיון ווי אַלע. אָבער יעדער קצב, וואָס איז פאַרבייגעגאַנ־גען, האָט זכריה אים אָנגעקוקט פון אונטערן שטערן אַפיר, צי ער קומט צו אים. אים האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז די קצבים ווייסן שוין.

דער רוב קצבים האָט אין איין האַנט געהאַלטן אַ ציגאַרעט און אין דער אַנדערער מיט אַלע פינגער דאָס גלעזל קאַווע. די קאַווע האָט זיי צוגעבראַכט אויף אַ מעש־טעצל רחמים, דער הויכער דאַרער ייד מיטן ווייסן קאָפּ. אין געסל האָבן זיך געשלייכט די ערשטע קונים און געזוכט דאָס פּאַסיקע שטיקל פלייש פאַר זיך.

— שלייפן! שלייפן! — האָט גערופן שמעון; זיין קול האָט זיך געטראָגן איבערן געסל, ווי אַן אָפּהילך פון ווייט. שמעון, אַ נידעריקער, ברייטביינער ייד, אַ געבוק־טער ווי ער זאָל שטענדיק שטיין איבערן שלייף־שטיין, האָט צונויפגענומען פון די קצבים זייערע כלים צום שאַרפן. ער האָט געהאַט אַ ברייט פנים, לאַנגע נאָז און טיפע, פאַר־ברעמטע אויגן.

דערהערנדיק שמעונען איז זכריה שטיין געבליבן אַ פאַרגאַפטער. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער האַסטיק אַן עפן געטאָן די קילשאַנק. ער האָט אַרײַנגעשטעקט דעם קאָפּ און מסדר געווען די פליישן דאָרט, שמעון זאָל אים נישט זען. ער זאָל אים נישט דאַרפן אַוועקגעבן די מעסערס

שאַרפֿן. ער האָט נישט געוואָלט די מעסערס זאָלן הײַנט זײַן שאַרף.

סירענע איז געקומען צו דער אַרבעט. זי איז אָנגעקומען מיט אימפּעט. זי האָט געוואָרפֿן מיט די הענט, אָבער די פּיס האָבן זיך געזעצט אונטער איר. זי האָט געקוקט פֿון אונטערן שטערן אַפֿיר וואָס זכריה טוט.

— גוט מאָרגן ! — האָט זי אַ זאָג געטאָן פֿון ווײַטנס.

ער האָט איר נישט געענטפֿערט ווי ער זאָל נישט האָבן געהערט. ער האָט זיך געפּאָרעט, באַדינט אַ קונה.

זי האָט זיך אַרומגעקוקט אַ ווײַלע און זיך אַוועקגעזעצט אויף איר אָרט. זי האָט זיך אַרומגעבונדן דעם קאָפּ מיט אַ טיכל, אַרומגעבונדן דעם זאַק אַרום די לענדן און איבערגעלייגט זיך דאָס ברעטל איבער דער שויס. די סחורה האָט נעים גאַנץ פֿרי איר צוגעגרייט.

זכריה האָט זי אויך איצט נישט געזען. ער האָט געוויזן זײַן סחורה, צוגערעדט די קונים. ער האָט גערעדט הויך. ער האָט געוואָלט זיך פֿאַרשרײַען. ער האָט געהאַקט, געוויגן און געפּאַקט. ער האָט זיך געאײַפֿערט מער ווי יעדן טאָג. ער האָט זיך די מי געגעבן ער זאָל נישט שטיין ליידיק. נישט פֿאַראַן געווען קיין קונים, האָט ער אָנגעוועטשט אַ מעסער, אָפּגעקראַצט דעם יאַטקע־קלאָץ אָדער דאָס האַקברעט.

סירענעס פֿליישיקע ליפּן זענען געווען אויסגעפּעצט. זי האָט אויפֿגעבלאָזן קישקעס און מיט צוויי פֿאַרמאַכטע ווי אַ רעדל־צוואַנג פֿינגער, געצויגן דאָס שמוץ, אָפּגערייניקט די קישקע. ביידע, זכריה און סירענע האָבן געאַרבעט, זיי זאָלן נישט דאַרפֿן זיך אָנקוקן, רעדן. ביידע האָבן מורא געהאַט, אַז זיי וועלן זיך נישט אײַנהאַלטן, וועלן מוזן זיך אויסרעדן.

— וויפֿל ? — האָט אַן עלטערע דיקע פֿרוי אַ פֿרעג

געטאָן סירענען. די פרוי האָט געהאַלטן אין האַנט אַ שפּיץ פון אַ ברוינער וואַמפּ.

— וויפל איז עס דיר ווערט? — האָט סירענע אַ פרעג געטאָן. סירענע האָט גענומען אַ מעסער אין דער האַנט און עס איבערגעלייגט איבער דער וואַמפּ. זי האָט געוויזן דער קונה, וויפל זי וועט אָפּשניידן.

— אַ ניקלענעם פונט — האָט די פרוי איר פאַרגע־שלאָגן און געוויזן איר די מטבע.

סירענע האָט אַ צי געטאָן דאָס מעסער, זי האָט אָפּגע־שניטן דאָס שטיקל וואַמפּ. — צום געזונט! — האָט זי אַ זאָג דער פרוי. זי האָט פאַרפּאַקט, אַוועקגעגעבן די סחו־רה און גענומען ס'געלט.

— זײַ געזונט! — האָט סירענע איר אָנגעוווּנטשן. די פרוי איז אַוועק. סירענע האָט געאַרבעט ווייטער. אַרום סירענען איז ווידער שטיל געוואָרן. די שטילקייט האָט זי דענערווירט, זי האָט נישט געקענט אײַנזיצן, רויק אַרבעטן. די רויקייט איז איר געווען פײַנלעך. זי האָט געוווּסט, אַז זי וועט נישט אויסהאַלטן. זי האָט זיך איבערגעלייגט דאָס ברעטל איבער די קניען און אַרויפגעלייגט אַ קאָפּ פון אַ שעפּס. דאָס פאַרגליווערטע שעפּסן־אויג האָט זי ווי באַ־טראַכט. זי האָט זיך פאַרמאָסטן מיט דער האַק, געוואָלט אָפּהאַקן דאָס שיידל, אַרויסנעמען דעם מוח. — אַה! — האָט זי אַ קרעכץ געטאָן. זי האָט פון אויפרעגונג געטראָפן מיט דער האַק אין האַנט זיך. דער קלאַפּ איז געווען אַ טרוקענער. דער ווייטיק האָט זי פאַרנומען בײַם האַרץ. פונעם ווייטיק איז איר פנים רויט געוואָרן. זי האָט גע־וואָלט וויינען. קונים, וואָס האָבן זיך אָפּגעשטעלט, זיך גע־פרעגט וועגן סחורה, האָט זי נישט געענטפערט.

זי האָט דאָס ברעטל, די האַק, און דעם שעפּסן־קאָפּ אַ וואָרף געטאָן אין אַ זײַט און זי איז אויפגעשפּרונגען. — צום טײַוול! — האָט זי אַ שריי געטאָן און זי האָט זיך

אומגעקוקט. זי האָט געקוקט די קצבים אין די פּנימער. זי האָט ביי זיי געזוכט טרייסט. זי האָט זיך איבערגעבויגן. זי האָט מיט דעם גאַנצן צונויפגענומען איר דעקאָלט ווי זי זאָל מורא האָבן, אַז אירע ברוסטן וועלן זיך איר אַרויס־גליטשן פון קלייד און זי האָט אַ שפּאַן געטאָן.

זכריה, וואָס האָט באַדינט אַ קונה, געשניטן א שטיק פלייש, איז שטיין געבליבן מיטן מעסער אין האַנט. ער האָט איר נאָכגעקוקט.

— מזל! — האָט סירענע אַ רוף געטאָן פון ווייטנס. אירע אויגן האָבן געטרערט און זי האָט נישט געקענט רעדן. זי האָט אָבער אויך געוואָלט זכריה זאָל וויסן וווּ אַהין זי גייט.

מזל, די ברייטביייניקע אָבער מאָגערע יידענע, מיטן לאַנגן פּנים און קאַנטיקער נאָז, האָט דערשטוינט זי אָנ־געקוקט. ביידע זענען זיי געווען פון זעלבן פּאַך. מזל איז געווען עלטער פון סירענען.

סירענע האָט געוויינט. די טרערן האָבן זיך געקייקלט איבער אירע באַקן. מזל האָט אויסגעשפּיגן דאָס טליענדע נאָך שטיקל ציגאַרעטל און זי האָט אַרויסגעלייגט דאָס מעסער פון האַנט.

— וואָס איז דיר געשען? — האָט זי אַ פרעג געטאָן סירענען.

סירענע האָט זיך צעהעשעט און זי האָט אַוועקגע־דרייט דעם קאָפּ, מענטשן זאָלן נישט זען.

מזל האָט זיך אויפגעשטעלט און אַרומגענומען זי ווי אַ טאָכטער. זי האָט צוגעבויגן איר קאָפּ און זי האָט זי אַ פרעג געטאָן בסוד:

— וואָס ווייִנסטו?...

— די גאַנצע וועלט איז אים שולדיק. יצחק דער קרעמער וויל אים נישט פאַר אַ מחותן, — האָט סירענע אַ

זאָג געטאָן. זי האָט גערעדט און געהעשעצט ווי אַ פּאַר־ווײנט קינד.

מזל האָט נישט געוווּסט וועלכער יצחק. זי האָט נאָר פאַרשטאַנען, אַז מען וויל נישט זכריהן.

— איז וואָס וויל ער פון דיר? — האָט זי אַ פרעג געטאָן סירענען.

— ער מיינט, אַז איך בין שולדיק, — האָט זי זיך געקלאָגט. זי האָט זיך אויסגעווישט די אויגן און אַרומ־געקוקט זיך צי מענטשן זעען.

מזל האָט זי אָנגענומען ביי דער האַנט און זי אַוועק־געזעצט אויפן שטיין, אויף וועלכן זי זיצט, און זי האָט איר דערלאַנגט איר האַלב שוין אָפּגעטרונקען גלעזל טיי. סירענע האָט אַ נעם געטאָן דאָס גלעזל, זי האָט עס זיך צוגעטראָגן צו די ליפּן און מיט איין זופּ עס אויסגעליי־דיקט. אַהה!... — האָט זי זיך אַ קוויק געטאָן און זי האָט אַ זאָג געטאָן ווי זי זאָל יאָמערן: — ס'האַרץ דערכאַפּט...

מזל האָט נישט געהאַט קיין אַרבעטס־פּלאַץ. זי איז געשטאַנען מיט איר סחורה אין ראָג פון צוויי געסלעך. מזל האָט אָנגעקוקט סירענען.

— גיי צוריק צו דער אַרבעט, ווייז אים נישט קיין וועג, — האָט מזל זי באַלערנט.

— אין גיהנום אַריין וואָלט איך בעסער געגאַנגען — האָט זי אָפּגעענטפערט מזלן. זי האָט זיך אויפגעשטעלט און זי איז צוריק אַוועק צו איר אַרבעט.

מזל האָט איר נאָכגעקוקט. אירע באַקן זענען געווען אָפּגעצויגן. זי האָט איבערגעטראַכט וואָס סירענע האָט איר געזאָגט. — ווער איז דער יצחק? — האָט זי זיך אַליין געפרעגט און זי האָט זיך אַרומגעקוקט צי עס שטייט נישט ווער נאָענט, ווּעמען זי זאָל קענען פרעגן. זי האָט גע־שאָקלט מיטן קאָפּ אַ פאַרוווּנדערטע, זי האָט נישט גע־קענט מיט זיך פאַרטיק ווערן. זי האָט אויסגעדרייט דעם

קאָפּ. „ניסים", — האָט זי אַ זאָג געטאָן און געוואָלט צו אים צוגיין.

ער האָט נישט געהערט.

זי איז אַוועק אין איר ווינקל. זי איז שטיין געבליבן מיטן אָן אייננעביסענעם אין מויל פינגער. זי האָט זיך איבערלייגט. אַ ווײַלע שפּעטער איז זי דאָך צוגעגאַנגען צו ניסימען.

— יצחק דער קרעמער וויל נישט זכריהן פּאַר אַ מחותן... — האָט זי אים אַ זאָג געטאָן. זי האָט געמיינט, אַז אַזוי אַנאָך וועט זי זיך דערוויסן וועלכער יצחק און זי וועט זיך נוקם זיין אין זכריהן. מיט יאָרן צוריק האָט זכריה איר געגעבן די איינגעווייד צו פּאַרקויפן.

ניסים, אַ הויכער ברייטבייניקער מאַן מיט אַ קיילע־כיק ווי אָנגעשוואָלן פּנים, גרויסן שטערן, און שוואַרצע, קורצע, מיט אַ מאַשינקע געשוירענע האָר, האָט אויסגע־שטעלט אויף איר די אויגן. ניסים און זכריה זענען געווען חברים נאָך פון די יינגל־יאָרן. זיי האָבן איצט אָפּט צוזאַ־מען געטרונקען ביר. ניסים האָט פון מאָל צו מאָל אַ כאַפּ געטאָן ביי זכריהן אַ גמילת חסד.

— ווער האָט דיר דערציילט? — האָט ער אַ פרעג געטאָן מזלן.

מזל האָט אים באַלד נישט געענטפערט. אַ ווײַלע שפּעטער האָט זי אים אַ זאָג געטאָן:

— איך האָב געהערט.

— פון וואַנען? — האָט ער בייז, אויפן קול זי אַ פרעג געטאָן. זיין אונטערשטע ליפּ האָט אַ ציטער געטאָן.

מזל האָט זיך אויסגעבויגן ווי זי זאָל מורא האָבן פאַר אים.

— מענטשן רעדן, — האָט זי אים אַ זאָג געטאָן און זי איז אַוועק צו איר אַרבעט.

אין צווישן איז שלום געקומען אין דער יאַטקע אַריין.

דאָס העמד אויף אים איז געווען צעכראַשטשעט, דער קאָל־נער אויפגעשטעלט, זיינע אויסגעפעצטע מיט ברילאַנטין האָר האָבן געגלאַנצט.

— שלום! — האָט ער אַ זאָג געטאָן.

דער פאָטער האָט אים אָנגעקוקט און גערעדט ווייטער מיטן קונה.

שלום האָט זיך אַרומגעקוקט וואָס איז דאָ צו טאָן. ער האָט מיט דער האַנטפלאַך אָנגעפרווט די שאַרף פונעם סאַטור (אַ לאַנג ברייט מעסער, ווי אַ שווערד). ער האָט זיך פאַרשאַרצט די אַרבל און ער האָט אַ נעם געטאָן דעם סאַטור אין האַנט אַריין. ער האָט צעשטעלט די פיס און גענומען פלעטן דעם ערשטן אין דער ריי שעפּס. ביידע, דער טאַטע און דער זון, האָבן געטאָן זייער אַרבעט. איינער האָט נישט געקוקט אויפן אַנדערן.

סירענע האָט אַריינגעקוקט אין דער יאַטקע פון ווייטנס. זי האָט זיך ווי אַדורכגעשלייכט דער טאַטע מיטן זון זאָלן זי נישט זען. זי האָט זיך אַוועקגעזעצט און זיך גענומען צו דער אַרבעט.

— דער טייוול זי אָנגעטראָגן! — האָט שלום אַ זאָג געטאָן, ווי ער זאָל אַריינרעדן אין שעפּס אַריין. ער האָט געמיינט סירענען. ער האָט געזען זי קומען. דער צווייטער שעפּס איז געווען שוין געפלאַט ביז אין דער העלפט. הענ־גענדיק האָט ער אויסגעזען ווי צוויי פאַנאַנדערגעבראָכענע צווייגן.

סירענע האָט נאָר געהערט, אַז שלום רעדט, וואָס, האָט זי נישט געהערט. זי האָט זיך איבערגעבויגן איבער די קניען. זי האָט געוואָלט ער זאָל זי נישט זען. פון מורא האָט זי מיט אימפּעט גערייניקט אַ פוס פון אַ שעפּס.

— שלום! — האָט ניסים אַ זאָג געטאָן און ער איז שטיין געבליבן ביים עק טיש אונטערן פילאַר. ער האָט נישט געוואָלט שטיין פנים לפנים מיט זכריהן.

זכריה האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און ער האָט אָפּגעפּאַרטיקט דעם קונה.

— זכריה, וואָס רעדן די בריאות? — האָט ניסים אים אַ פרעג געטאָן ווי ער זאָל רעדן אין גאַס אַריין. זיינע אויגן האָבן דערשטוינט באַטראַכט זכריהן.

זכריהן זענען די הענט געבליבן הענגען. דאָס בלוט איז אים געקומען אין פּנים אַריין. ער האָט פאַרקריצט די ציין. זיינע קינבאַקן זענען געוועז בולט, אָבער ער האָט זיך נישט אַ ריר געטאָן פון אָרט.

שלום, דער זון, האָט אַ וואָרף געטאָן דעם סאַטור אויפן פּאָל. ער האָט מיטביידע פויסטן זיך אַ זעץ געטאָן אין ברוסטקאַסטן און ער האָט זיך צעשריגן: — ווער זע־נען די רעדער? רעד!

דער פאָטער האָט זיך אַ טרייסל געטאָן. ער האָט שנעל צונויפגענומען די העק און די מעסערס און זיי פאַר־שטופּט אין אַ זייט.

סירענען זענען אַראָפּגעפאַלן די הענט און זי האָט זיך ווי איינגעבראָכן. איר אויבערשטע טייל קערפּער האָט באַדעקט איר שויס. זי האָט מורא געהאַט אָטעמען.

שלום איז אַריבערגעשפּרונגען איבערן טיש. ער איז צוגעלאָפן צו סירענען, ער האָט מיט ביידע הענט אַ שלעפּ געטאָן און איבערגעקערט צוויי שיסלען מיט אָפּגעריייניק־טע קישקעס. דאָס וואַסער האָט זיך פאַנאַנדערגעגאָסן. די קישקעס האָבן זיך געוואַלגערט ווי זיי זאָלן אַרויסהענגען פון אַן אָפענעם בויך.

סירענע איז אויפגעשפּרונגען. זי האָט זיך אַ ריס גע־טאָן די האָר פון קאָפּ, געריסן אירע פליישיקע באַקן און געיאָמערט:

— מענטשן, קוקט! קוקט וואָס ער טוט מיר!... — איר גאָלדן אוירינגל אין לינקן אויער האָט געשימערט.

די קצבים האָבן זיך איבערגעקוקט, אָבער קיינער פון זיי האָט זיך נישט גערירט פון אָרט.

זכריה איז אַרויסגעלאָפן און ער האָט אַרומגענומען דעם זון. ער האָט אים אַ קוש געטאָן אין קאָפּ און אים אַ שטופּ געטאָן ער זאָל גיין.

שלום האָט געפּראַכט פון כעס.

— גיי, גיי, — האָט דער פאָטער זיך געבעטן ביי אים. ער האָט אים אַ נעם געטאָן אונטערן אָרעם און אים אונ־טערגעפירט אַ שטיק וועג.

שלום האָט אויסגעשפּיגן. ער האָט ווידער זיך אויפ־געשטעלט דעם קאָלנער און ער איז אַוועק.

זכריה האָט שנעל אַרויסגענומען פון טיש עטלעכע באַנקנאָטן און זיי אַריינגעשטופּט סירענען אין בוזעם. — שיק אַהער נעימען, — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן.

אַ פאַרוויינטע און פאַרהעשעצטע איז סירענע אַוועק אַהיים.

— קום, מירן צוזאַמענגעמען איר די „בעבעכעס" — האָט ניסים אַ זאָג געטאָן צו זכריהן. זיין פּנים איז געווען אויסגעצויגן און ערנסט.

ביידע האָבן זיך אָנגעבויגן. זיי האָבן אַוועקגעשטעלט די שיסלען און צונויפגענומען די קישקעס. אַז זיי זענען פאַרטיק געוואָרן, האָט ניסים אַ זאָג געטאָן:

— זכריה, זיי געזונט! — און ער איז אַוועק צו זיך אין יאַטקע. גייענדיק האָט ער נישט געקוקט קיינעם פון די קצבים אין פּנים אַריין.

זכריה האָט זיך געשטעלט אַרבעטן מיטן רוקן צו דער גאַס. ער האָט ממשיך געווען די אַרבעט, וואָס דער זון האָט איבערגעלאָזט. זיין פּנים איז איצט געווען שוואַרץ.

*

די זון איז כמעט שוין געהאַט דערגאַנגען אין מיטן הימל. די לופט אין די געסלעך איז געווען אַ געפּראַפּטע ווי

די געסלעך זאָלן זיין אָנגעשטאָפּט. שלום איז שטיין גע־בליבן און געטראַכט. זיין טשופרינע איז געווען צעשויבערט, די אויגן פאַרמרוזשעט. ער האָט געביילט די פויסטן, ווי ער זאָל ערשט איצט זיך קלייבן שלאָגן. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער זיך אַ פאַרנעם געטאָן רעכטס.

אין דעם קראָמען־געסל זענען פאַראַן געווען איינע ביי די אַנדערע די יאַטקעס פון זיינע חברים. — חברה! — האָט ער זיי אַ רוף געטאָן פון ווייטנס און ער האָט זיי אַ וויז געטאָן מיטן גראָבן פינגער זיי זאָלן קומען.

פּרץ, וואָס האָט פאַנאַנדערגענומען אַ קאָפּ פון אַ בהמה, האָט אים אַ קריץ געטאָן מיט אַן אויג. רפאל, וואָס האָט אויסגעשיילט די ריפּן פון אַ שעפּסן־זייט, האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. זיי האָבן פאַרשטאַנען, אַז ער רופט זיי צו מלכן.

— מען דאַרף אַרבעטן, — האָט פּרצעס פאָטער אַ זאָג געטאָן דעם זון, שלום זאָל הערן. ער האָט באַמערקט ווי די יונגען רעדן זיך אָן. דער פאָטער איז געווען אַ נידע־ריקער ברייטבייניקער ייד מיט אַ קורצער פליישיקער נאָז.

שלום האָט אים נישט געענטפערט. ער האָט זיך אויס־געדרייט און ער איז אַוועק צו מלכן.

די טישלעך אַרום דעם רעסטאָראַן זענען געווען פאַ־נאַנדערגעשטעלט גרייט אויפצונעמען געסט. אין ווינקל ביי אַ טישל איז געזעסן אַ ייִנגל מיט רויטע פון רויך אויגן און מיט אַ מעסער געשניטן בהמה־הערצער. ער האָט געשניטן פריטשן און זיי פאַנאַנדערגעשניטן אין פּירעקיקע שטיק־לעך. ער האָט געגרייט דעם שאַשליק.

שלום איז אַריין אין רעסטאָראַן אויף אַ זייט ווי ער זאָל זיך אַדורכשטופּן. דער קוילן־סוואַנד איז איצט געווען דין. די ליכטשיין איז געווען פאַרנעפּלט. די העלע פאַרמיי־קע־טישן זענען געווען בולט אין דער גרויער איצט דאָרט לופט. דער גרינער קאַלך אויף די ווענט איז איצט געווען

מאַט. דאָ־דאָרט איז ביי אַ טישל געזעסן אַ גאַסט. מלך האָט זיך געגרייט צו מיטאָג. שלום איז שטיין געבליבן ווי ער זאָל אים האָבן פאַרגאַנגען דעם וועג. רעכטס פון קוילן־אויוון איז געזעסן מלך מיטן מאַטראָז. זיי האָבן געטרונקען „טערקישע".

— אונדזער חשבון איז נאָך נישט פאַרענדיקט, — האָט שלום אַ זאָג געטאָן דעם מאַטראָז. פון זיינע אויגן האָט זיך געשפּאַרט רציחה.

דער מאַטראָז האָט אַריינגעשטופּט זיין שפּיץ צונג צווישן די ליפּן. ער האָט פאַרזשמורעט די אויגן און גע־שמייכלט שלומען אין פּנים אַריין.

מלך איז געבליבן זיצן מיט אַן אָפן מויל און אויס־געשראָקענע אויגן ווי אַ פיש אויף דער יבשה.

— מיר וועלן זיך נאָך טרעפן! — האָט שלום אַ דראָ געטאָן דעם מאַטראָז.

דער מאַטראָז האָט זיך אויפגעשטעלט. ער האָט גע־וואָלט צוגיין צו שלומען. מלך איז צוגעשפּרונגען צו שלומען. ער האָט אים אַרומגענומען און אים געגלעט ווי אַ קינד.

דער מאַטראָז האָט זיך איבערגעזעצט נאָך נעענטער צו שלומען. די איינצלנע אין רעסטאָראַן געסט האָבן זיך צוגעקוקט צו זיי.

מלך האָט אַ נעם געטאָן שלומען אונטערן אָרעם. ער האָט אים צוגעפירט און אים אַוועקגעזעצט אין אַ זייט. שלום האָט אַרויפגעלייגט די עלנבויגנס אויפן טיש און ער האָט אָפּגעאָטעמט. ער האָט דערפילט דאָס בענקל אונטער זיך. ער האָט אַרויסגענומען פון טאַש זיין שאַכטל ציגאַ־רעטן. ער האָט אַרויסגעצויגן זיך אַ ציגאַרעט און אַרויס־געוואָרפן דאָס שאַכטל אויפן טיש. ער האָט פאַררויכערט און זיך פאַרצויגן. דער קוילן־רויך האָט אים פאַרדעקט דאָס פּנים.

רפאל און פרץ זענען אָנגעקומען איינער נאָכן אַנ־

דערן. ביידע האָבן זיך צוגעזעצט צו שלומען. ווי אָפּגערעדט האָבן ביידע אַ קלאַפּ געטאָן מיט דער פויסט אין טיש. דאָס איז געווען די באַגריסונג און דער אָנזאָג, אַז זיי זענען דאָ.

— אַ האַלב טוץ ביר און אַ טוץ אייער! — האָט שלום אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל מכריז זיין.

— דוד! — האָט מלך אַ רוף געטאָן דאָס יינגל. דאָס יינגל, וואָס האָט געגרייט דעם „שאַשליק" איז צו אים צוגעלאָפן.

— איך האָב געהערט, — האָט ער אַ זאָג געטאָן דעם בעל־הבית און ער איז אַריין אין קיך. אַ ווײַלע שפּעטער האָט דער דאַר־אויסגעוואַקסענער דוד זיי צוגעטראָגן די באַשטעלונג.

מלך האָט געקוקט פון ווייטנס.

שלום האָט אַרויפגעלייגט די האַנט אויף דודס אַקסל און ער האָט זיך אין אים איינגעקוקט. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער דודן אַ לייכטן שטויס געטאָן ער זאָל גיין.

רפאל האָט גענומען איינגיסן. דאָס ביר האָט געשוימט און איז איבערגעלאָפן אויפן טיש אַרויף.

פּרץ האָט געקלאַפּט די אייער אין טיש און זיי געשיילט. די אָנגעשיילטע אייער האָט ער אַרויפגעלייגט אויף דעם פלאַכן טעלער.

שלום האָט געקוקט פאַר זיך ווי ער זאָל אַריבערקוקן איבער די חברים. רפאל האָט אָנגענומען אַ גלאָז. ער האָט עס אָנגעקלאַפּט אין טיש און האָט אַ זאָג געטאָן: — לחיים!

— לחיים! — האָבן שלום און פּרץ געענטפערט. זיי אַלע האָבן מיט איין צי כמעט אויסגעליידיקט די גלעזער. זיי זענען געווען דורשטיק. איצט האָבן זיי פאַרביסן מיט אַן איי.

פרץ האָט מיט דער אונטערשטער ליפּ זיך אָפּגעווישט די שוים פון דער אויבערשטער ליפּ.

— איז וואָס? — האָט ער אַ פרעג געטאָן. ער האָט אָנגעהויבן דעם געשפּרעך. רפאל האָט צוריק אָנגעפילט די גלעזער.

שלום איז געזעסן אַ פאַרטראַכטער. אַ ווײַלע שפּעטער האָט שלום אַ זאָג געטאָן:

— איך האָב דאָך אײַך געזאָגט, אַז איך האָב זיך אָנגעקליבן איינע...

— איז ווו האַלטסטו זי? — האָט רפאל אים אַ פרעג געטאָן.

— זי וויל נישט! — האָט שלום זיך אַ זאָג געטאָן און אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ, זיך באַדויערט.

— אַ נקבה און האָט פאַר דיר נישט קיין מורא? — האָט פרץ אים געפרעגט.

— זי איז נישט שולדיק. דער פאָטער, — האָט שלום זי פאַרענטפערט.

רפאל האָט זיך איבערגעקוקט מיטן פרצן.

— צום געזונט! — האָט פרץ אַ זאָג געטאָן און גענומען דאָס גלאָז אין האַנט. אַלע האָבן געטרונקען, אָבער ווייניקער ווי פריער.

— און ווו ביסט דו? — האָט רפאל זיך אַ ווענד געטאָן צו אים.

— ווו זיינען מיר? — האָט פרץ אַ פרעג געטאָן. זיינע אויגן זענען געווען פול כעס. ער האָט צוגעגאָסן צו די גלעזער און זיי האָבן ווידער געטרונקען. — מיר דאַרפן זיך אונטערהאַלטן, איינער פאַר אַלע, אַלע פאַר איינעם, — האָט ער ממשיך געווען. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער צוגעגעבן: — „אונדזער שייקע". אַרום איז געווען שטיל. זיי האָבן געגעסן. יעדער האָט אויפגעגעסן צוויי אייער און זיי פאַרטרונקען.

דער מאַטראַז איז געזעסן מיט דער פּלייצע צו זיי, אָבער ער האָט זיך צוגעהערט צו זייער געשפּרעך. איצט האָט שלום צוגעגאָסן צו די גלעזער און ער האָט געגעבן נאָך אַן איי.

— ווער איז זי ? — האָט רפאל אַ פרעג געטאָן שלומען.

שלום האָט אַראָפּגעשלונגען דעם ביסן. ער האָט אַראָפּ־געלאָזט דעם קאָפּ און שטיל, מען זאָל נישט הערן, זיי אַ זאָג געטאָן : — יצחקס טאָכטער. דער, וואָס האַלט אין דער מאַרק־גאַס אַ קראָם מיט געזייערטע מאכלים...

— אַזוי ? — האָבן ביידע מיט אַ מאָל אַ זאָג געטאָן און דערשטוינט אים אָנגעקוקט.

אַ ווײַלע שפּעטער האָט פרץ אַ פרעג געטאָן :

— און וויל נישט ? — ווי ער זאָל זיך צו קיינעם נישט האָבן געווענדט.

איצט האָבן ביידע חברים דערשטוינט אָנגעקוקט שלומען און זיי האָבן געשמייכלט אונטער דער נאָז. זיי האָבן געמיינט, אַז ער שפּאַסט פון זיי.

שלום האָט זיך אַ ריס געטאָן פון בענקל, מיט רוגזה, ווי ער זאָל וועלן לויפן. ער איז אָבער זיצן געבליבן און ער האָט טרויעריק אַ זאָג געטאָן :

— איך שטיי אים נישט אָן... — ער האָט אויסגע־שטרעקט דעם קאָפּ איבערן טיש און ער האָט גערעדט ווייטער : — אין מיין משפחה זענען אויך פאַראַן רבנים... ער האָט די ווערטער אַרויסגערעדט ווי ער זאָל זיך רימען און גלייכצייטיק זיך פאַרטיידיקט. אָבער דער כעס און די חרפה האָבן אין אים גובר געווען און ער האָט מיט דער פויסט אַ זעץ געטאָן זיך אין ברוסטקאַסטן.

פרץ האָט עטלעכע מאָל אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ, אַראָפּ און אַרויף ווי אַן אומרויק פערד און ער האָט אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל רעדן צו זיך :

— אַ שיינע, אַ געלערנטע, אַרבעט אין אַ באַנק... —

ער האָט געוווּסט ווער זי איז. ער האָט זי געקענט פון זען.

שלום, דערהערנדיק די רייד, איז זיין פנים געוואָרן פאַרצאָרנט. רציחה האָט אַ בלאַנק געטאָן אין זיינע אויגן. אָבער ער האָט זיך באַלד באַהערשט. ער האָט אַ טרונק געטאָן פונעם גלאָז ביר און ער האָט געזאָגט:

— איינע פון אַ סך!... — ער האָט אַ קוק געטאָן אויף די חברים. ער האָט געוואָלט זען ווי זיי רעאַגירן. זיין פנים איז געוואָרן פאַרזאָרגט. ער האָט זיך געכאַפּט, אַז ער האָט זיך פאַררעדט.. — זי שטעלט אָן אַ פנים פון אַ „צדקית״ — האָט ער אַ זאָג געטאָן און זיך צעשמייכלט. ער האָט נישט געוואָלט זיין געפאַלן ביי די חברים אין די אויגן.

— עה!... — האָט רפאל אַ וואָרטשע געטאָן. דאָס איז געווען דער אויסדרוק פון אַנטציקונג און אומגלויבן.

שלום האָט פאַרשטאַנען רפאלס מיין און ער האָט זיי אַ זאָג געטאָן:

— איך זאָג אייך צדקית... — ער האָט נישט פאַרענדיקט דעם זאַץ. דאָס האָט באַדייט, אַז זיי דאַרפן אָננעמען זיין באַשלוס.

דער מאַטראָז האָט זיך אויסגעדרייט אויפן בענקל. ער האָט אָנגעקוקט שלומען.

— דו זאָגסט? — האָט ער אַ פרעג געטאָן סאַרקאַסטיש. ער האָט זיך צוגעהערט צו זייער געשפּרעך...

אַלע דריי זענען זיצן געבליבן מיט אויסגעגלאָצטע אויגן. זיי זענען נישט געווען גרייט ער זאָל זיי אַריינרעדן.

דער מאַטראָז האָט זיי אָבער נישט אָפּגעלאָזט.

— דו קענסט בכלל זאָגן? — האָט ער ווידער אַ מאָל אַ פרעג געטאָן שלומען.

אַלע ווי איינער זענען זיי אויפגעשפּרונגען. רפאל האָט אַ כאַפּ געטאָן אַ פלאַש ביים האַלדז און זי איבערגעקערט.

אויך דער מאַטראַז האָט זיך אויפגעשטעלט. ער האָט מיטביידע הענט געהאַלטן דעם בענקל־אָנלען.

די עטלעכע געסט אין רעסטאָראַן האָבן אויסגע־שטרעקט די קעפּ פון נייגער און מורא.

מלך איז צוגעלאָפן און זיך אַריינגעשטעלט צווישן ביידע צדדים. ער איז שטיין געבליבן מיט פאַנאַנדערגעלייג־טע הענט, זיך געבעטן. די פּנימער זייערע זענען געווען צע־יאַכמעט, רויט פון טרינקען און כעס.

דער מאַטראַז איז געווען רויק, נאָר זיינע גרויע אויגן זענען געלאָפן אַהין און צוריק, אין די אויגן־לעכער.

— קומט! „צופּיל אויגן פאַראַן" — האָט שלום אַ באַפעל געגעבן זיינע חברים.

— קומט! — האָט פרץ אים אונטערגעהאַלטן. זיי זענען אַפּירגעגאַנגען פון טיש און גענומען גיין.

— מלך, פאַרשרייב! — האָט שלום אים אַ שריי גע־טאָן פון וועג.

— אַ באַנדע! — האָט דער מאַטראַז זיי נאָכגעשריגן.

מלך האָט אים געוווּנקען מיט די אויגן ער זאָל שווייגן.

דוד האָט גערייניקט דעם טיש. ער האָט צונויפגענו־מען די פלעשער, די גלעזער און די אייער־שאָלן. אין רעס־טאָראַן איז ווידער געווען שטיל. אַזוי ווי פריער, איידער זיי זענען געקומען. דער מאַטראַז איז איבערגעגאַנגען, ער האָט זיך געזעצט נעענטער צום איינגאַנג. מלך האָט זיך צו אים צוגעזעצט.

— איבער וואָס קריגט איר זיך? — האָט ער אים געפרעגט.

— זיי רעדן אויס אסור־לדבר אויף יצחק עניס טאָכ־טער, — האָט ער אים איבערגעגעבן און אים אָנגעקוקט, געוואָלט זען ווי עס האָט אויף אים געווירקט.

מלך האָט אַ פאַרווונדערטער פאַרקרומט זיין פּנים:

— אַ רחמנות, דער ייד און דאָס מיידל, אַ באַלעבאַ־טישער ייד... — האָט מלך אים פאַרטיידיקט און אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ פון באַדויער.

מענטשן האָבן אָנגעהויבן קומען צו מיטאָג. די געסט האָבן באַשטעלט ביי דודן און ביי דעם הויכן קעלנער. דער קעלנער האָט געהאַט אַ קורצן גוף און לאַנגע פיס. די אַרבל פון זיין קאָלירט העמד אין קראַטן, זענען געווען פאַר־שאַרצט. ער און דוד האָבן באַדינט די מענטשן. ביידע האָבן באַשטעלט אין קיך: — צוויי שישליק! אַ פּאָרציע באַקלאַ־זשאַנען! קאַבאַב מיט טשיפּס! אַ באָבע־זופּ!... זיי האָבן געשריגן פון ווייטנס ווי זיי זאָלן זיך איבערשרייען, אויס־ליציטירן. דודס קול איז געווען יונג, דעם קעלנערס דיק. משולם איז געשטאַנען ביים קוילן־אויוון און געבאַקן די פליישן. דער קוילן־סוואָנד איז ווידער געווען געדיכט און שאַרף. דאָס ליכט איז ווידער געווען גרין.

פון דרויסן ביי אַ טישל איז שטיין געבליבן בשרי און געקוקט אין רעסטאָראַן אַריין.

— נתן! — האָט ער אַ רוף געטאָן דעם מאַטראָז.

דער מאַטראָז איז געזעסן אַליין. ער איז צוגעגאַנגען צו בשרין און אַוועקגעזעצט זיך מיט אים.

— אַ קאַווע! — האָט בשרי באַשטעלט ביי מלכן. — פאַר דיר אויך? — האָט בשרי אַ פרעג געטאָן דעם מאַטראָז.

דער מאַטראָז האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ „ניין".

— וואָס, איך וועל אַליין טרינקען? — האָט בשרי אים אַ פרעג געטאָן.

— אַן אַראַק! — האָט דער מאַטראָז נאָכגעשריגן מלכן.

— איך גיי אויף מיטאָג, בין איך פאַרביי. געקומען טרינקען אַ טערקישע, — האָט ער געזאָגט צו דעם מאַטראָז.

— הער וואָס עס איז זיך דאָ פאַרלאָפן מיט דער באַנדע! — האָט ער אַ זאָג געטאָן בשרין.

בשרי האָט אָנגעשטעלט דאָס אויער.

— זכריהס זונדל מיט זיינע חברים — שיער זיך נישט צעשלאָגן מיט זיי דאָ.

בשרי האָט אַ וואָרף געטאָן מיטן קאָפּ. דאָס איז געווען זיין פראַגע: — פאַר וואָס?

דוד האָט זיי צוגעטראָגן די באַשטעלונג.

בשרי האָט אַ שלוק געטאָן פונעם קאַלטן וואַסער און אַ זופּ געטאָן פון דער קאַווע.

— יינגאַטשעס! טראַכטן אויס אַ בלבול, — האָט דער מאַטראַז פאַרביסן אַ זאָג געטאָן.

— אויף וועמען?... — האָט בשרי אַ פרעג געטאָן און ווידער אַ זופּ געטאָן פונעם שעלעכל.

דער מאַטראַז האָט אָנגענומען דאָס גלעזל מיט צוויי פינגער. ער האָט אַן עפן געטאָן דאָס מויל און אַריינגעגאָסן זיך דעם אַראַק. ער האָט פאַרמאַכט דאָס מויל און אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. ער האָט אַראָפּגעשלונגען דעם אַראַק און אַוועקגעשטעלט דאָס גלעזל, ווי ער זאָל האָבן געטרונקען וואַסער.

— ער שדכנט זיך צו יצחקס טאָכטער, דעם וואָס האַלט אַ קראָם אין מאַרק־גאַס, — האָט דער מאַטראַז ממשיך געווען.

— עני, — האָט בשרי אים אַ זאָג געטאָן און ער האָט נייגעריק אים געפרעגט: — נו?... — אין צווישן האָט ער אויסגעטרונקען זיין קאַווע.

— דער קרעמער וויל אים נישט, — האָט דער מאַטראַז אים צו וויסן געטאָן.

בשרי האָט אָפּגערוקט פון זיך דאָס שעלעכל. ער האָט זיך צוגעבויגן צום מאַטראַז און ער האָט אים שטיל דערציילט, ווי ער זאָל אים אַריינרעדן אין אויער: מיט אַ צייט צוריק, האָט נעים, סירענעס מאַן, די וואָס רייניקט

אינגעווייד, מיר דערציילט דעם ענין און אַזוי ווי די גאַנצע צייט איז שטיל, האָב איך שוין פאַרשטאַנען.

— ווי קומט ער צו איר? — האָט דער מאַטראָז אַ פרעג געטאָן.

אַ ווײַלע האָט בשרי געשוויגן. ער האָט זיך צוריק אַוועקגעבויגן פונעם מאַטראָז. ער האָט זיך אין אים איינגעקוקט און גענומען אויפקלערן דעם מאַטראָז אויף זיין שטייגער:

— אַ פרוי איז אַ פרוי, אַ מאַן איז אַ מאַן. ווער מיט וועמען עס פאַסט זיך קען מען נישט וויסן. עס איז פאַראַן עפּעס אַזוינס, וואָס ציט אים צו איר. מיר פאַרשטייען דאָך אַנדערש, נישט ווי דער פּראָסטער מענטש.

דער מאַטראָז האָט אים נישט געענטפערט. זיינע גרויע אויגן האָבן געגלאַנצט, די הויט אַרום זיי איז געווען געגרינצלט. ער האָט געשמייכלט.

מלך איז זיי פאַרבייגעגאַנגען.

— ביטע! — האָט בשרי אַ זאָג געטאָן און ער האָט אַרויפגעלייגט אַ מעשענע מטבע אויפן טיש. — זייט געזונט! — האָט ער אַ זאָג געטאָן אַלע אַרום זאָלן הערן.

— צום ווידערזען! — האָט מלך אים געענטפערט.

דער מאַטראָז האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ.

בשרי איז אַוועק.

מלך האָט אַראָפּגענומען די מטבע פון טיש. דער מאַטראָז איז געבליבן זיצן.

✶

די דריי חברים זענען שטיין געבליבן אין ראָג אונטערן הויז. זייערע פּנימער זענען געווען רויט צעיאַכמעט, פון טרינקען און כעס. איינער האָט נישט געקוקט אויפן אַנדערן. יעדער באַזונדער האָט זיך געשעמט פאַר זיך אַליין.

— וואָס דאַרף מען טאָן? — האָט פּרץ אַ פרעג גע־

טאָן ווי ער זאָל נישט רעדן צו קיינעם. ער האָט פּשוט געוואָלט רעדן. ער האָט געוואָלט עס זאָל אים גרינגער ווערן אויפן געמיט.

— נישט אין גאַס, — האָט שלום אים געענטפערט. — קומט אין אַ הויף אַריין — האָט ער זיי פאַרבעטן. ער האָט גענומען גיין. זיי זענען אים נאָכגעגאַנגען. ער האָט זיי אַריינגעפירט אין אַ הויף, וואָס איז געווען אַרומגעצוימט מיט אַ געמויערטן פּאַרקן. אין הויף זענען פאַראַן געווען אַ פאַרמאַכטער שפּייכלער און אַ שטויס אָנגעסדרטע ליידיקע קעסטלעך. זיי האָבן זיך אָנגעלענט אין דער שפּייכלער־וואַנט. זיי זענען געשטאַנען ווי זיי זאָלן מוזן. דאָס יאַטקע־געסל און די געסלעך אַרום זענען געווען איצט פאַרצוימט פאַר זיי. יעדער פון זיי האָט געפילט, אַז נאָך דער געשעעניש מיטן מאַטראָז קען ער נישט קומען אין געסל אַריין.

— וואָס ווילסטו פון איר? עס פעלן נקבות? — האָט רפאל אַ פרעג געטאָן מיט אַ מאָל שלומען. אָבער ער האָט אויף אים נישט געקוקט, נאָר ווי ער זאָל רעדן סתם.

— איך מוז זי האָבן! זי וועט זיין מיין! איך וועל זי באַשפּינען מיט גאָלד! — האָט שלום געשריגן און ער האָט אַ זעץ געטאָן מיט דער פויסט אין וואַנט פון רציחה.

פרץ האָט זיך אָפּגעריסן פון דער וואַנט און ער האָט געזאָגט מיט כעס:

— גיב צו פאַרשטיין אַזאַ טאַטן אַ כניאָק, — און ער האָט אַ הייב געטאָן מיט די אַקסלען. ער האָט געמיינט שושנהס פאָטער, — יצחק דער פרומער ייד. פרץ האָט צוריק זיך אָנגעלענט אין דער וואַנט. אַ שטיקל צייט איז געווען אַרום זיי שטיל.

מיט אַ מאָל האָט רפאל זיך אַ וואָרף געטאָן. ער האָט זיך אָפּגעריסן פון דער וואַנט. ער האָט אַ קנאַק געטאָן מיט צוויי פינגער און ער האָט אויסגעשריגן:

— איך ווייס וואָס צו טאָן!

ביידע, שלום און פּרץ האָט זיך איינגעקוקט אין אים.

— איך וועל אָנוואַרטן און רעדן מיט ברוכן, איר ברודער, — האָט רפאל שנעל אַ זאָג געטאָן. ער האָט זיך אַליין צוגעגעבן מוט.

איצט האָבן ביידע, ער און פּרץ, געקוקט אויף שלומען. זיי האָבן געוואַרט אויף זיין הסכמה.

שלום האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ און געשוויגן.

— נו? — האָט רפאל דער ערשטער אַ פרעג געטאָן שלומען.

שלום האָט געשוויגן ווייטער. אים איז נישט אָנגעשטאַנען זיך אונטערגעבן. ער האָט דאָך געדענקט זיין פּרוּוו זיך צונויפרעדן מיט ברוכן. ער האָט אָבער פּאַמעלעך אויפגעהויבן דעם קאָפּ און ער האָט שטיל אַ זאָג געטאָן: — אפשר?...

ביידע חברים האָבן אים אָנגעקוקט פאַרווּונדערט. זיי האָט געאַרט פאַר וואָס ער גיט זיך אונטער.

אַ ווײַלע שפּעטער האָט שלום אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ און ער האָט שטיל אַ זאָג געטאָן: — גוט.

— מיט מזל! — האָט רפאל אויסגעשריגן ווי ער זאָל שוין האָבן אויסגעפירט דעם שידוך. ווי אָפּגערעדט האָבן אַלע דריי זיך אָפּגעריסן פון דער וואַנט. זיי האָבן איינגעקלאַפּט אין די הענט און גענומען גיין פּאַמעלעך.

— איך וועל אים אָנוואַרטן און זיך מיט אים אַדורכשמועסן ווי צוויי „יאַטן" רעדן זיך צונויף. פון אים קום איך באַלד צו דיר, — האָט רפאל אַ זאָג געטאָן שלומען.

זיי זענען ווידער געשטאַנען אין ראָג. זיי האָבן פון ווייטנס געזען דעם מאַטראַז זיצן. זיי האָבן זיך איבערגעקוקט, אַראָפּגעלאָזט די אויגן און זענען זיך צעגאַנגען ווי זיי זאָלן קומען פון אַ לויה.

ז.

דער מאָנטיק־טאָג איז שוין געווען פאַרביי. דער אָוונט איז געווען פאַרנע, די לופט פייכט. אין מאַרק זענען שוין געווען פאַראַן קנאַפּ קונים. די כל מיני גרינס און אויבסטן זענען געווען אויספאַרקויפט.

רפאל איז געשטאַנען אונטער אַ וואַנט, נישט ווייט פון יצחקס קראָם. ער האָט גערויכערט אָן אויפהער. ער האָט דעם ציגאַרעט געהאַלטן אין דער פויסט, פאַרשטעלט, און געקוקט פון אונטערן שטערן אַפיר. זיינע גרויסע, געלב־לעכע אויגן־ווייסלען זענען געווען בולט, אָנגעשטרענגט. ווי נאָר די נאַכט איז צוגעפאַלן האָט רפאל זיך צוגערוקט צו דער קראָם. ער האָט איבערגעוואַרט די לעצטע קונים. ווען ברוך האָט גענומען צונויפשטעלן די שיסלען מיט די גע־זייערטע מאכלים און אַריינגערוקט דעם טיש אין קראָם, האָט רפאל אַריינגעטאַנצט אין קראָם אַריין.

ברוך האָט אָנגעקוקט רפאלן. זיין בליק איז געבליבן שטאַר. אַ היפשע ווײַלע זענען זיי געשטאַנען זיך אַנטקעגן פון ביידע זייטן קאַסע־טיש און זיך באַטראַכט. ברוך האָט אַראָפּגעקוקט צו רפאלן. די זויער־געזאַלצענע לופט איז גע־ווען דעמפּיק. ביידע האָבן געשוויגן. ברוכס אויגן זענען געווען גרויס, אויסגעגלאָצט.

רפאלס ליפּן זענען געווען פאַרפרעסט, זיינע קינבאַקן בולט. מיט אַ מאָל האָט רפאלס קאָפּ זיך אַ באַוועג געטאָן. ער האָט זיך אומגעקוקט ווי ער זאָל וועמען זוכן. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער ווידער זיך איינגעקוקט אין ברוכן און ער האָט אים אַ זאָג געטאָן:

— איך וויל אייך פרעגן...

ברוך האָט געוואַרט וואָס ער וועט אים זאָגן.

— ניין, איך וויל אייך זאָגן, — האָט רפאל זיך פאַר־בעסערט. ער האָט גערעדט פּאַמעלעך ווי ער זאָל צונויפ־שטעלן די ווערטער.

— וואָס דאַרפט איר? — האָט ברוך אים געפרעגט, געוואָלט אים אויסהעלפן.

— איך בין געקומען צו אייך, — האָט ער אַ זאָג געטאָן צעציענדיק די ווערטער ווי אַ קינד, און ער איז ווידער שטיל געבליבן. אין דער זעלבער רגע האָט ער אויסגעהאָרכט ווי ער זאָל אָפּאָטעמען און ער האָט זיך צערעדט:

— פאַר וואָס ווילט איר זיך נישט משדך זיין מיט שלומען?... — ער האָט אָפּגעוואַרט אַ ווײַלע און ער האָט פאַרגעזעצט: — אַ טייערער יונג, אַ גאָלדענער חבר. גיט פון זיך אַראָפּ ס'העמד... — ער האָט גערעדט ווי ער זאָל זיך בעטן ביי ברוכן.

ברוך איז געשטאַנען מיט אַן אָפן מויל. זיין קיילעכיק פנים איז געווען נאָך ברייטער. זיין לענגלעכע נאָז איז גע־ווען אויסגעצויגן.

— ווער זאָגט דאָס? — האָט ער זיך אַ פרעג געטאָן רפאלן. ער האָט אָבער נישט געענדיקט, ער איז איבערגע־גאַנגען אויף אַן אַנדער טעמע. — איך בין דער יינגסטער אין דער משפּחה. איך ווייס פון גאָרנישט. איך שטיי אַ גאַנצן טאָג אין קראָם.

רפאל האָט אים אָנגעקוקט מיט איין אויג פון דער זייט. זיין קרומע נאָז איז געווען פאַרשאַרצט..

— איר דאַרפט אים נעמען פאַר אַ חתן! — האָט ער אַ זאָג געטאָן קאַטעגאָריש.

— דו האָסט באַשלאָסן? — האָט ברוך אים אַ פרעג געטאָן שוין דרייסט און געשמייכלט אים אין פנים אַריין.

רפאל האָט געעפנט ס'מויל און אַ טרייסל געטאָן מיטן

קאַפּ. ער האָט געוואָלט אים ענטפערן, אָבער ער האָט נאָר אַ שטאַמל געטאָן:

— איך בין געקומען... — ברוכס דרייסטקייט האָט צוגענומען אים די זיכערקייט, אָבער ער האָט זיך באַהערשט און ער האָט אַ פרעג געטאָן ברוכן: — וואָס גרויסט איר זיך אַזוי? — און באַלד ממשיך געווען: — זי שלעפט זיך דאָך אַרום אין שטאָט מיט אַלע „אשכנזער". ער האָט אַראָפּגעבויגן דעם קאָפּ און געקוקט ברוכן אין פנים אַריין. זיינע שוואַרצע אויגן זענען געווען שטאַר און האָבן געגלאַנצט.

ברוך איז ווייס געוואָרן. זיינע אויגן זענען געווען גלייזיק. די אונטערשטע ליפּ האָט אים געציטערט.

— יינגל! — האָט רפאל אים אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל מיט אים מיטפילן און חוזקן פון אים און באַלד צוגעגעבן: — דו פאַרשטייסט נאָך אַ סך זאַכן נישט. — ווילנדיק אויסנוצן זיין איבערמאַכט האָט ער אַ פרעג געטאָן ברוכן: — איר זוכט צרות?

ברוך, אַ צעטומלטער, האָט געשוויגן. זיין שטערן און די אויבערשטע ליפּ זענען געווען נאַס פון שווייס.

— ברוך, — האָט רפאל זיך אַ ווענד געטאָן צו אים ווי צו זיינס גלייכן, — איך וועל קומען נאָך תשובה. ער האָט אַריינגענומען אין מויל אַריין די אונטערשטע ליפּ און אַ ווײַלע שפּעטער אַ זאָג געטאָן: — איך האָב געוואָלט מיט דיר אַנדערש רעדן, אָבער די ווערטער זענען געקומען מיר אין מויל אַריין. — ער האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן. — שלום! — האָט ער אַ זאָג געטאָן און ער איז אַרויס פון קראָם.

אַ ווײַלע לאַנג האָט ברוך זיך נישט גערירט פון אָרט. ערשט שפּעטער האָט ער אָפּגעזיפצט, — אַה! — און מיט ביידע האַנטפלאַכן זיך אויסגעווישט דאָס פנים ווי ער זאָל האָבן אויפגעשטאַנען פון שלאָף. ער איז אַפּירגעגאַנגען פון

קאַסעטיש און גענומען פאַרמאַכן די קראַם. די הענט האָבן זיך אים נישט געלייגט צו דער אַרבעט. ער האָט יעדע זאַך געטאָן פאַמעלעך. ער האָט אַראָפּגעלאָזט די זשאַלוזיע און פאַרלייגט די שלעסער. ער האָט אַ פּרווו געטאָן צי די שלעסער זענען צו, און ער איז אַוועק אַהיים.

ער איז געגאַנגען מיטן קאָפּ אַראָפּ. ער האָט נישט געוואָלט זען קיין מענטש. גייענדיק האָט זיין פּנים כסדר זיך געענדערט. אַ מאָל איז זיין שטערן געווען צעקנייטשט, אַ מאָל איז די הויט אַרום זיינע אויגן געווען געגרינצלט און אַ מאָל זענען זיינע ליפּן געווען פאַרפּרעסט. נישט ווייט פון שטוב איז ער שטיין געבליבן. — שושנה, מיין שוועס־טער?... האָט ער זיך אַ פרעג געטאָן. אַלס ענטפער האָט ער גענומען גיין מיט אימפּעט ווי ער זאָל זיך אונטעריאָגן. ער איז אַנטלאָפן פון געדאַנק. ער האָט איבערגעשפּרייזט דאָס פאָדערהויז. ער האָט אויפגעפּראַלט די טיר און זי צוגעקלאַפּט נאָך זיך.

ער איז אין שטוב אַריינגעפאַלן. ער האָט אָנגעקוקט די שטוביקע ווי ער זאָל זיי נישט קענען. — שלום! — האָט ער אַ זאָג געטאָן. זיינע שטאַרע אויגן האָבן געבלאָנדזשעט איבער דער שטוב.

— שלום! — האָט די מוטער אים געענטפערט. דער פאָטער האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. פון דערביי־איקן צימער האָבן זיך געהערט יונגע פרויען־קולות. ברוכס שטאַרער בליק האָט זיך אַ ווענד געטאָן אין דער ריכטונג. ער האָט אויפגעהאָרכט.

טאַטע־מאַמע האָבן אים באַטראַכט.

— וואַש זיך און קום עסן, — האָט זיך די מוטער געוואָנדן צו ברוכן.

— איך בין נישט הונגעריק, — האָט ער איר אָפּגע־ענטפערט אַן אויפגערעגטער.

יצחק, דער פאָטער, האָט אויפגעהויבן די אויגן, אים אָנגעקוקט.

— פון וואָס ביסטו זאַט? — האָט די מוטער אים געפרעגט.

— איך האָב געגעסן אין קראָם, — האָט ער שטיל איר געענטפערט. ער האָט נישט געוואָלט זי מצער זיין.

— פאַר וועמען גרייט איך, — האָט די מוטער אַ זאָג געטאָן אונטער דער נאָז. זי האָט געהאַט פאַרדרוס צו זיך. איר פליישיקער בוזעם האָט זיך אַ טרייסל געטאָן. איר געשטאַלט איז ווי אויסגעוואַקסן, כאָטש זי איז גע־זעסן. אַ ווײַלע שפּעטער האָט זי אים אַ זאָג געטאָן: — זעץ זיך צו, רו זיך אָפּ. אַ גאַנצן טאָג געווען אויף די פיס.

ברוך האָט איר נישט געענטפערט. ער האָט פאַרביסן די ציין, זיינע קינבאַקן זענען געוואָרן בולט. ער האָט זיך אונטערגעלייגט די הענט אונטער די לענדן און זיך אָנגע־שפּאַרט אין דער וואַנט.

טאַטע־מאַמע האָבן כסדר אים באַטראַכט.

ער איז געשטאַנען ווי אַ געבונדענער. זיין אָטעם איז געווען קורץ און האַסטיק. דער פאָטער האָט באַלד אין אָנפאַנג געמערקט, אַז ברוך איז היינט געקומען אַן אויפ־געגעטער. אָפּצוּווענדן זיין געדאַנק האָט דער פאָטער אים אַ פרעג געטאָן:

— ווי איז געווען דער פדיון?

ברוך האָט אַרויסגעשטופּט זיין אונטערשטע ליפּ און ער האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. דאָס האָט באַדייט אַז גוט. ברוך האָט אַוועקגעדרייט דעם קאָפּ און גענומען שפּרייזן איבערן צימער. דעם פאָטערס אויגן האָבן אים באַגלייט.

מיט אַ מאָל איז ברוך שטיין געבליבן מיט אַן אויס־געשטרעקטן פוס. ער האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ. זיין פּנים איז געווען אָנגעצויגן און כסדר געביטן די פאַרב.

אַ מאָל איז ער געווען בלאַס און אַ מאָל רויט. ער האָט געאָטעמט שווער און געביסן די ליפּן. ער האָט געוואָלט רעדן און ער האָט געשוויגן. ער האָט געראַנגלט זיך מיט זיך: צוגיין צום פֿאָטער מיט אים רעדן, אָדער שווייגן.

די דריי מיידלעך זענען אַרויס פֿון שושנהס צימער. שושנה האָט זיי ווי אונטערגעפֿירט.

ברוך האָט אַדורכגענומען די שוועסטער מיט די אויגן.

שושנה האָט דערפֿילט אויף זיך זיין בליק. זי האָט געזען ווי ער באַטראַכט זי פֿון אויבן ביז אַראָפּ. אַ פּחד איז זי באַפֿאַלן. אַן אויסגעשראָקענע, האָט זי אַ זאָג געטאָן:

— מאָרגן גיי איך צו דער שניידערין מעסטן אַ קלייד... — זי האָט געוואָלט אָפּווענדן פֿון זיך דעם ברו־דערס בליק.

דליה האָט אַ קוק געטאָן אויף איר. זי האָט געוואָלט וויסן צי שושנה רעדט ערנסט, צי זי האָט אַ מיין.

ליזאַס שוואַרצע אויגן האָבן אַ גלאַנץ געטאָן. זי האָט יאָ פֿאַרשטאַנען שושנהס טאַקטיק.

ברוך האָט פֿאַרמרוזשעט די אויגן ווי ער זאָל זיי פֿאַר־מעלעך פֿאַרמאַכן. ער האָט קיינעם נישט געזען. ער האָט געקוקט אין זיך אַריין. ער האָט געפֿילט, אַז נישט דאָס איז די פֿאַרזעצונג פֿונעם געשפּרעך, וואָס די מיידלעך האָבן געפֿירט ביי דער שוועסטער אין צימער. ער האָט טיף אָפּ־געאָטעמט ווי עס זאָל אים האָבן פֿאַרכאַפּט דעם אָטעם און ער האָט ווידער גענומען שפּרייזן איבערן צימער.

די שטימונג אין שטוב איז געוואָרן נאָך מער אָנגע־צויגן. דאָס ליכט איז ווי טונקעלער געוואָרן. די שטוביקע האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז נישט נאָר זיי זענען פֿאַראַן אין שטוב נאָר נאָך ווער.

— שלום! — האָט ליזאַ אַ זאָג געטאָן שושנהן.

דליה האָט מוטיק איר אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. ביידע זענען אַוועק צו דער טיר.

— שלום, שלום ! — האָט שושנה זיי נאָכגעזאָגט און זיי באַגלייט מיט די אויגן.

— שלום, — האָבן די מיידלעך אַ זאָג געטאָן די שטוביקע און זיי זענען אַרויס פון צימער.

אויך ברוך האָט זיי באַגלייט מיט די אויגן. זיין בליק איז געווען מלא חשד. ער האָט געשפּרייזט פּאַמעלעך. זיין קאָפּ איז אים געלעגן אין די אַקסלען.

דער פאָטער איז געזעסן אָפּגערוקט פון טיש און גע־האַלטן די הענט אויף די קניען. ער האָט נאָכגעקוקט ברוכן. ער האָט נישט פאַרשטאַנען פאַר וואָס דער זון איז געקומען אַן אויפגערעגטער אין שטוב.

שושנה איז די גאַנצע צייט געשטאַנען ווי זי זאָל וואַרטן. זי האָט זיך געפילט נישט באַקוועם אין דער אַנ־וועזנהייט פון ברודער. זי האָט געוואָלט וואָס שנעלער אַרויס פון צימער. זי האָט זיך אַ ווענד געטאָן צו דער מוטער: —

— מאַמע, קום מיט מיר אָוועקלייגן די וועש אין שאַנק.

די מוטער האָט מיט די היפטן אָפּירגערוקט דאָס בענקל פון אונטער זיך. זי האָט זיך אויפגעשטעלט און זי איז אַוועק צו דער טאָכטער. איר קאָרפּולענטע געשטאַלט, יעדער איר אבר איז געווען אָנזעעוודיק. די מאַמע מיט דער טאָכטער זענען אַריין צו איר אין שטוב.

ברוך איז שטיין געבליבן. ער האָט געציטערט פון אויפ־רעגונג.

דער פאָטער איז אויפגעשפּרונגען פון בענקל און איז צוגעלאָפן צו אים. ער האָט אים אַרומגענומען און אַ דער־שטוינטער שטיל אים געפרעגט: — „וואָס האָט פּאַ־סירט ?...” מען זאָל אין צווייטן צימער נישט הערן.

ברוך איז אַריינגעלאָפן אין קיך.

דער פאָטער איז אים שנעל נאָכגעגאַנגען.ביידע זענען

שטיין געבליבן זיך אַנטקעגן אין דער פינצטער. דער פּאָטער האָט אַרויפגעלייגט אַ האַנט אויפן זונס אַקסל.

ברוך האָט זיך אָפּגערוקט. ער האָט מיט ביידע הענט זיך אָנגעכאַפּט אין די עקן פון טיש און ער האָט זיך צע־רעדט:

— געווען ביי מיר אַ יונג. איך קען אים פון זען. ווייזט אויס, דעם קצבס זונס אַ חבר... — ער האָט גערעדט שטיל אָבער שנעל ווי ער זאָל זיך שטיקן.

דער פאָטער האָט זיך צו אים צוגערוקט און זיך איינ־געקוקט אין אים. אַן אויפגעבראַכטער, אַ דערשראָקענער האָט ער אַ פרעג געטאָן דעם זון:

— וואָס האָט ער געוואָלט?

— ער האָט געזאָגט, אַז מען דאַרף דעם קצבס זון נעמען פאַר אַ חתן... — האָט ברוך אים געענטפערט, ווי ער זאָל ציילן יעדעס וואָרט. ער האָט געקוקט אַראָפּ.

דער פאָטער איז געבליבן מיט אַן אָפן מויל. זיינע גרויסע געלבלעכע ציין האָבן אין דער פינצטער אַרויסגע־שטאַרט אים ווי ביי אַ טויטן.

— אוי! — האָט דער פאָטער אַ קרעכץ געטאָן און טרויעריק אים געפרעגט: — וואָס נאָך האָט ער געזאָגט?

ברוך האָט געשוויגן. דעם המשך פון געשפרעך האָט ער דעם פאָטער נישט דערציילט.

דער פאָטער האָט פאַרשטאַנען, אַז נישט נאָר דאָס איז געווען ס׳געשפרעך. ער האָט געוווסט, אַז עס איז פאַראַן אַ המשך. ביידע מענער האָבן געשוויגן. אַ ווײַלע שפּעטער האָט דער פאָטער אַ זאָג געטאָן זיך:

— געוווסט, אַז ער וועט נישט שווייגן... — ער האָט גערעדט שטיל און געצויגן די ווערטער. דער פאָטער האָט אויסגעשטרעקט די הענט און אָנמעכטיק צעשפרייט די פינגער און געזאָגט מיט כעס: — עק וועלט!... — אַ ווײַ־

לע שפּעטער האָט ער זיך אַ פרעג געטאָן: — וואָס טוט מען ?...

— קודם זאָל זי אויפהערן אַרבעטן, — האָט ברוך אים געענטפערט.

— דאָס וועט באַשטעטיקן די ניבול־פּה זייערע, — האָט דער פאָטער אים געענטפערט, כאָטש ברוך האָט אים נישט איבערגעגעבן דעם געשפּרעך מיט רפאלן.

— רוף אים צו אַ דין־תורה, — האָט ברוך פאָרגע־שלאָגן דעם פאָטער.

— אַ מענטש צו אַ דין־תורה!... — האָט דער פאָ־טער ציניש אַ זאָג געטאָן. יצחק האָט זיך איבערגעבויגן צום זון און האָט אים אַ זאָג געטאָן אויפן אויער: — איך וויל נישט דער ענין זאָל ווערן מפורסם. איך וויל פאַר־מיידן וואָס נאָר מען קען. אָבער וואָס דאַרף איך טאָן ?... — האָט ער געפרעגט און פאַרבראָכן די הענט.

אין קיך איז געוואָרן שטיל. דאָס ליכט פון צימער האָט זיי באַשיינט, ווי אַ שאָטן זאָל זיך באַוועגן צווישן זיי.

— ער קען צווינגען ?... — האָט ברוך אַ פרעג געטאָן דעם פאָטער. אויף דער וואַנט האָט זיך אַ וויג געטאָן זיין שאָטן.

— אויף אַזעלכע איז אַלץ צו גלייבן, — האָט דער פאָטער אים געענטפערט. זיינע הענט האָבן ווייטער אים אָראָפּגעהאָנגען. איצט האָט ער גענומען שפּרייזן. די טריט זיינע זענען געווען קליינע. מיט אַ מאָל איז ער שטיין גע־בליבן און ער האָט זיך אַ פרעג געטאָן: — מיין טאָכטער ?...

ברוך האָט זיך איינגעקוקט אין פאָטער, ווי ער זאָל וואַרטן אויף תשובה. דער פאָטער האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ „ניין" און ער האָט גענומען שפּרייזן ווייטער.

— טאָטע, דאַרפסט זיך אַדורכרעדן מיט די זין, — האָט ברוך אים פאָרגעשלאָגן.

דער פאָטער איז שטיין געבליבן אים אַנטקעגן. ער

האָט זיך איינגעקוקט אין ברוכן און ער האָט אים אַ פרעג געטאָן:

— איך קען שוין נישט באַשליסן? — אין זיינע רייד האָט זיך געפילט פאַרדרוס. אָבער אין מאָמענט האָט ער אַ זאָג געטאָן: — אפשר... און געשפּרייזט ווייטער. ער איז געגאַנגען אַהין און צוריק ווי ער זאָל זיין פאַרשפּאַרט אין אַ קלאַטקע.

ברוך איז געשטאַנען אָן אָנגעלענטער אין דער וואַנט און געשאָקלט מיטן קאָפּ. די שאָטנס פוןביידע מענער האָבן געטאַנצט אויף די ווענט.

— ווו זענען אַלע? — האָט די מוטער אַ פרעג געטאָן. זי איז אַריין צוריק אין גרויסן צימער.

דער פאָטער האָט שנעל אָנגעצונדן ס׳ליכט אין קיך. ער האָט אַ צי געטאָן דעם זון ביים אָרעם ווי ער זאָל אים אַ שטופּ טאָן. אויך זיי זענען אַריין אין גרויסן צימער.

די מוטער האָט זיך אַוועקגעזעצט. דער פאָטער איז שטיין געבליבן אין דער זייט.

ברוך האָט גענומען שפּרייזן איבערן צימער, ווי ער זאָל זיך טרעטן אויף די פיס. פון אויפרעגונג האָט ער זיך געוואַקלט. נישט געהאַט קיין גלייכגעוויכט.

דעם פאָטערס טרויעריקע אויגן האָבן דערשראָקן גע־קוקט אויפן ווייב. ער האָט געוואָלט וויסן צי זי דערקענט וואָס קומט פאָר.

ברוך האָט געשפּרייזט. זיינע ליפּן זענען געווען פאַר־ביסן. ער האָט געקוקט אַראָפּ אָבער ער האָט געפילט דער שוועסטערס אָנוועזנהייט, כאָטש זי איז געווען ביי זיך אין צימער. מיט אַ מאָל איז ער שטיין געבליבן. זיין קערפּער האָט זיך אַ צי געטאָן הינטערווייַלעכץ ווי ער זאָל זיך וועלן צוריקציען. אָבער אין דער זעלבער רגע האָט ער האַס־טיק אַ שפּרייז געטאָן און ער איז שטיין געבליבן אונטער

שושנהס טיר מיט אַן אויסגעשטרעקטן קאָפּ און פּאַר־בײלטע פּויסטן.

אויך דער פאָטער איז שטיין געבליבן, זיך פאַרהאַלטן אונטער אים און געקוקט אויפן זון.

ברוך האָט אויסגעשטרעקט די האַנט, געוואָלט אָנ־דריקן די קלאַמקע. דעם פאָטערס ברעמען האָבן זיך אָנ־געשטײפּט ווי בײ אַ יאָזש און ער האָט אים אַ רוף גע־טאָן: — ברוך! זײן שטימע האָט געציטערט.

ברוך האָט אַראָפּגעלאָזט די האַנט ווי זי זאָל אים האָבן אַראָפּגעפאַלן.

איצט האָט דער פאָטער אויסגעשטרעקט די האַנט. ער האָט אים אַ נעם געטאָן אונטערן אָרעם. ער האָט דעם זון אַ זאָג געטאָן: — קום! — און ער איז מיט אים אַרײן צוריק אין קיך.

די מוטער, וואָס האָט די גאַנצע צײט נאָכגעקוקט די מענער, איז זיצן געבליבן אַ פאַרגאַפטע. איר פּנים איז געוואָרן אויסגעצויגן, אירע אויגן אויפגעריסן. זי האָט נישט פאַרשטאַנען וואָס בײ איר אין שטוב קומט פאָר.

— ווי גײט איר? — האָט זי אַ פרעג געטאָן און אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ ווי ער זאָל ציטערן. אַ ווײלע האָט זי אונטערגעוואַרט, אָבער אַז זי האָט נישט באַקו־מען קײן תשובה, האָט זי מיט דער האַנט זיך אָנגעלענט אין דעם בענקל־אָנלען. זי האָט אַ זיפץ געטאָן: — אוי!... — און זי האָט זיך אויפגעשטעלט. זי האָט זיך געלאָזט גײן. שוין פון ווײטנס האָט זי אַ רוף געטאָן שושנהן, זי זאָל הערן אַז זי קומט. זי האָט אָפּגעלענט די טיר און זי האָט אַ זאָג געטאָן: — טאָכטער, איך וועל דיר בײטן די בעט־וועש. שוין צײט.

דער פאָטער איז אַרײן אין קיך דער ערשטער. ער האָט געפירט נאָך זיך ברוכן ווי אַ ײנגל. ער האָט אָפּגע־לאָזט דעם זון און ער האָט אָנגעצונדן דאָס ליכט. די קיך־

גערוימקייט האָט זיי ווי פֿאַנאַנדערגעשיידט. דער פּאָטער איז שטיין געבליבן אַן אַנגעלענטער אין טישל, וואָס איז געשטאַנען אונטערן פֿענצטער, דער זון אים אַנטקעגן. דער פּאָטער האָט אַ קוק געטאָן אויפֿן זון ווי ער זאָל אויף אים קוקן מיט איין אויג.

ברוכס אַקסלען זענען געווען שפּיציק, אָבער די הענט זענען אים אַראָפּגעהאָנגען ווי איבעריק.

— הער, מיין זון, — האָט ער אים אַ זאָג געטאָן: — דו טראַכטסט אויסטערליש. דו דאַרפֿסט נישט פֿאַרגעסן, אַז שושנה איז דיין שוועסטער און יצחק עניס טאָכטער... — ער האָט אויסגעגלייכט זיין קאָפּ און ער האָט אָנגעקוקט ברוכן. זיין קוק איז געווען דורכדרינגלעד, זיינע ברעמען שטייף. ברוך האָט אַ קוק געטאָן אויפֿן פּאָטער פֿון אונטערן שטערן אַפּיר. זיין קאָפּ איז ווי געהאָנגען איבער אים. — „די יונגען״ האָט ער אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל רעדן צו זיך.

דער פּאָטער האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ ווי ער זאָל מסכים זיין. זיינע אויגן זענען געווען טרויעריק. אין מאָ־מענט האָט ער אַוועקגעשטעלט אַ פֿויסט אויפֿן טיש. ער האָט זיך אָנגעשפּאַרט אין איר און ער האָט אים אַ זאָג געטאָן:

— זון מיינער, דו ביסט נאָך יונג. איך בין שוין אַ זיידע. — דער פּאָטער האָט אים אויסגערעדט און אויך גע־שוינט זיין פּרעסטיזש. אַרום זיי איז געווען שטיל איצט. ביידן האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז זיי הערן ווי דאָס ליכט רוישט.

— מאַך זי חתונה, — האָט ברוך אַ זאָג געטאָן דעם פּאָטער, נישט אַ ריר טאָענדיק מיט אַן אבר.

דער פּאָטער האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ:

— אַן עצה, — האָט ער אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל פֿרעגן. דער פּאָטער האָט זיך צוריק צוגערוקט צום טיש און ער האָט בנעימותדיק אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל טרייסטן

דעם זון: — גאָט וועט העלפן מירן זי מירצעשעם חתונה מאַכן... — דער פּאָטער אַליין האָט געוואָלט הערן די ווער־טער זיך פאַרזיכערן.

דער טאַטע מיטן זון האָבן גענומען שפּרייזן ווי זיי זאָלן זיך פאַרגיין דעם וועג און זיך אויסמיידן.

די טיר האָט אַ קאָרץ געטאָן, זיך געעפנט. די מוטער מיט שושנהן זענען אַרויס פון איר צימער. די מוטער האָט אויך געפירט די טאָכטער ביי דער האַנט.

דער פּאָטער האָט זיך אָנגעבויגן, ער האָט אַ קוק געטאָן אין שטוב אַריין, זיי באַטראַכט.

די מוטער איז שטיין געבליבן אין קיכטיר. זי האָט אָנגעקוקט די מענער; דער אויסדרוק פון זייערע פּנימער איז איר נישט געווען צום האַרצן. זי האָט אָפּגעלאָזט די טאָכטער און זי האָט אַ זאָג געטאָן: — „קומט עסן". דאָס איז געווען איר חוב און צושטייער פאַר דער משפחה איצט.

— איי! — האָט דער פּאָטער איר געענטפערט און אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט, אַז דאָס איז אים איבעריק.

— איך בין אויך נישט הונגעריק, — האָט שושנה אַ זאָג געטאָן.

ברוך האָט געשוויגן. ער האָט געקוקט אויף דער שוועסטער, זי געעגבערט מיטן בליק.

— וואָס פאַר אַ מין איז דאָס, — האָט די מוטער אַ זאָג געטאָן און אַ פאַרלייג געטאָן די הענט אויפן בויך אַ באַליידיקטע. אָבער זי האָט באַלד אַ צופרידענע זיי אַ זאָג געטאָן: — איך האָב פאַר אייך „מעדנים", איר וועט לעקן די פינגער... — זי האָט אָפּגעווישט דעם טיש און האָט אַ באַפעל געטאָן: — קומט צום טיש!

פאַמעלעך, פויל, זענען אַלע צוגעגאַנגען צום טיש.

די מוטער האָט גענומען זיך פאַרען. זי האָט אַרויפ־געלייגט אויפן טיש אַ בינטל גאָפּל און זי איז ווידער אַוועק

צו דער קיך. אַ ווײַלע שפּעטער האָט די מוטער צוגעטראָגן אויף אַ מעשענער טאַץ דאָס ערשטע געריכט. זי האָט פֿאַר יעדן אַוועקגעשטעלט אַ קאַלטע אייערשפּייז, וואָס איז גע־ווען באַשיט מיט געריבענעם שווייצער קעז.

אַלע אַרום האָבן געקוקט ווי די מוטער פּאָרעט זיך. די מענער האָבן פֿאַרצויגן די ליפּן. שושנה האָט אָנגעלענט איר שפּיץ צונג אין די אויבערשטע ציין און זי איז געבליבן מיט אַן אָפֿן מויל.

— זעצט אייך ! — האָט די מוטער אַ זאָג געטאָן און זי איז אַוועק פֿון טיש מיט דער טאַץ אין האַנט.

יעדער האָט זיך אָפּירגערוקט אַ בענקל, זיך אַוועקגע־זעצט און געוואַרט אויף דער מוטער.

די מוטער איז באַלד צוריקגעקומען. זי האָט געבראַכט די בוראַקעס (וואַרעמע קיכלעך געפּילט מיט שווייצער קעז) און קאַלטע מילך. זי האָט די טאַץ אַרויפֿגעשטעלט אויפֿן טיש און זיך אַוועקגעזעצט. — עסט מיט אַפּעטיט ! — האָט זי געזאָגט און צוגערוקט דער טאָכטער דאָס טעלערל מיטן עסן.

דעם פֿאָטערס ליפּן האָבן זיך אַ באַוועג געטאָן. ער האָט געמאַכט אַ ברכה. די גאָפּלען האָבן געקלונגען אויף די טעלער. די משפּחה האָט געגעסן. דער שטוב־חלל איז געווען ווי ליידיק, ווי ווינטן זאָלן אַרומשפּאַצירן אין צי־מער. יעדער האָט געגעסן, וואָס ער האָט געגעסן, ווייל ער האָט געמוזט, אָן פֿרייד. יעדער האָט געקוקט אין טעלער אַריין און געשוויגן.

שושנה האָט געגעסן אָן אַפּעטיט. זי האָט זיך נישט געוואַגט נישט עסן. זי האָט נישט געוואָלט ציען אויף זיך אויפֿמערקזאַמקייט. זי האָט געגעסן און זיך נישט גע־טרויט אַ קוק טאָן אויף די מענער.

דער פֿאָטער האָט אָפּגעברעקלט אַ שטיקל פֿון יעדער

זאַך און געדזשאַמדזשעט ווי דער ביסן זאָל אים נישט קע־נען אַראָפּ.

ברוך האָט נאָר אויסגעטרונקען די מילך, ער האָט אויסגעליידיקט דאָס גלאָז מיט איין לאַנגן, לאַנגן שלוק. ער איז געווען דורשטיק פון כעס און דערנידעריקונג.

די מוטער האָט בכלל נישט געגעסן. זי איז געזעסן און געקוקט אויף אַלע. זי האָט געוואַרט יעדער זאָל עסן וואָס מער. זיי האָבן געגעסן לאַנגזאַם ווי זיי זאָלן זיך פוילן. יעדע זייער האַנט־באַוועגונג איז געווען אַ קורצע ווי צוריק־געהאַלטן. אַפילו דאָס ליכט איז געווען צוגעטענט, גרין. די מענטשן האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז אין שטוב איז טונ־קעלער ווי עס איז.

שושנה האָט געגעסן אָן אַ טאָלק. אַ מאָל האָט זי געשלונגען גאַנצע ביסן און אַ מאָל האָט זי געקייט דעם ביסן ווי לאַנג. מיט אַ מאָל איז זי זיצן געבליבן. זי האָט אַוועקגעשטעלט דאָס האַלב אָפּגעטרונקענע גלאָז מילך און זי האָט אַ זאָג געטאָן: — „איך בין פול"... זי האָט מיט דער האַנט זיך אָנגעטאַפּט דעם בויך און זי האָט אַ קוק געטאָן אויפן פאָטער. זי האָט אַ קוק געטאָן אויפן ברודער מיט איין אויג פון דער זייט און זי האָט אַ זאָג געטאָן: „איך גיי לייענען". זי האָט זיך אויפגעשטעלט און געלאָזט זיך גיין.

דער פאָטער און דער זון האָבן אַפילו נישט אויפגע־הויבן די אויגן נאָר די מוטער האָט איר לייכט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ.

שושנה איז געגאַנגען פּאַמעלעך. זי האָט מורא געהאַט, אַז דער ברודער וועט איר נאָכגיין.

די מענער זענען געזעסן, נאָר זייערע בליקן האָבן זי באַגלייט, ביז זי איז פאַרשוווּנדן הינטער דער טיר. די בליקן זייערע זענען געווען פאַרשידנאַרטיקע — דעם פאָטערס בליק האָט אויסגעדריקט צער, דעם ברודערס — כעס. דער

מוטערס בליק איז געווען פול ליבע.

דעם פֿאָטערס ליפּן האָבן זיך אַ באַוועג געטאָן ווי זיי זאָלן זיך טרייסלען. ער האָט געבענטשט מזונות. די מוטער האָט זיך צעגענעצט. זי האָט אַרויפגעלייגט די הענט אויפן טיש און זי האָט זיך ווי איבערגעבויגן איבער אים פון מידקייט.

— גיי שלאָפן, דו ביסט מיד, — האָט דער מאַן איר אַ זאָג געטאָן.

— וואָס רעדסטו? איך האָב נאָך וואָס צו טאָן, — האָט שרה, די מוטער, אַ זאָג געטאָן דעם מאַן און זי האָט גענומען פינטלען מיט די אויגן ווי זי זאָל זיי אויפרייסן.

— שפּאָר זיך נישט, דו ביסט מיד נאָך אַזאַ טאָג אַרבעט און מאָרגן האָסטו אַ וועש, — האָט יצחק געוואָלט זי איבערצייגן.

ברוך האָט אָנגעקוקט די מוטער. זיינע אויגן זענען געווען טרויעריק.

זי האָט זיך אויפגעשטעלט. זי האָט צונויפגענומען פון טיש דאָס איבערגעבליבענע עסן און די כלים.

דער טאַטע מיטן זון זענען געזעסןביים טיש און נאָכגעקוקט איר, ווי זי גייט אַהין און צוריק. ווען זי איז פאַרטיק געוואָרן האָט יצחק ווידער אַ בעט געטאָן ביי איר: — גיי שלאָפן...

זי איז שטיין געבליבן און אים אָנגעקוקט. איר בליק איז געווען ווייך.

— גיי, גיי, — האָט יצחק זיך ביי איר געבעטן און צוגעגעבן: — מיר דאַרפן זיך פאַנאַנדעררעכענען.

דער זון האָט מיט צוויי פינגער געצופּט זיך די אונטערשטע ליפּ.

שרה, די מוטער, האָט ווידער זיך צעגענעצט.

— יאָ, איך בין מיד, איך גיי שלאָפן, — האָט זי געזאָגט און אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ די מענער. זי איז

בכלל נישט אַזוי מיד געווען. זי האָט פֿאַרשטאַנען, אַז זי דאַרף לאָזן דעם טאַטן מיטן זון אַליין. — אַ גוטע נאַכט! — האָט זי אַ זאָג געטאָן זיי.

— אַ גוטע נאַכט! — האָט דער מאַן און דער זון איר אָנגעוווּנטשן.

זי האָט זיך אויסגעדרייט און מיט פּאַמעלעכע טריט אַוועק שלאָפֿן.

דער טאַטע מיטן זון זענען זיצן געבליבן. די שטיל־קייט איז געלעגן איבער זיי, אויף זיי געדריקט. ביידע האָבן זיי געפֿילט די ליידיקייט אַרום זיך. איינער האָט זיך נישט געוואַגט אַ קוק טאָן אויפֿן אַנדערן. יעדן באַזונדער האָט ווי געטאָן דעם צווייטנס פּיין.

ברוך איז געזעסן אַן אָנגעלענטער אויף די הענט, וואָס האָבן געהאַלטן דאָס בענקל־געזעס, ווי ער זאָל זיך וועלן אויפֿשטעלן.

דער פֿאָטער האָט אויסגעשטרעקט דעם קאָפּ ווי ער זאָל וועמען האָבן דערזען. ער האָט זיך צערעדט ווי ער זאָל רעדן צו זיך:

— אַלס ייִנגל האָט דער טאַטע עליו השלום מיך גע־שיקט קיין ירושלים לערנען תורה, איך זאָל בלייבן אַ ייִד. איך האָב געלערנט. דערנאָך גענומען זיך צום מסחר. איך האָב חתונה געהאַט. עס זענען געבוירן געוואָרן קינדער, איך האָב חתונה געמאַכט זיי. עס זענען געבוירן געוואָרן אייניקלעך. געהאָפֿט זיך עלטערן... — ער איז אַנטשוויגן געוואָרן ווי ער זאָל האָבן איבערגעריסן דעם געשפּרעך.

ברוך האָט זיך צוגעהערט צום טאַטן. זיינע אויגן־ווינקלעך זענען געווען נאַס.

מיט אַ מאָל האָט דער פֿאָטער אויסגעשטרעקט די פּיס, ווי ער זאָל זיך אויף זיי אָנשפּאַרן און ער האָט זיך אָנגעלענט אין בענקל־אָנלען. ער האָט פֿאַרריסן דעם קאָפּ און ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— אויך זי איז מיין טאָכטער ! — ער האָט אַרויפ־געלייגט זיין האַנט אויפן טיש און מיט די פינגער נערוועז געקלאַפּט אין טיש. ער האָט באַשטעטיקט זיך די ווערטער.

ברוכס קאָפּ האָט פּאַמעלעך געזונקען ווי אַ צווייג, וואָס ברעכט זיך. דעם פּאָטערס האַנט איז ליגן געבליבן אויפן טיש ווי געלעמט. זיינע אויגן זענען געווען מאַט, אויסגעלאָשן.

די שטילקייט אין שטוב האָט געטרוישט ווי זי זאָל זיך באַוועגן. מיט אַ מאָל האָט ברוך אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל סילאַביזירן די ווערטער:

— איך גיי צו ציונען...

דער פּאָטער האָט אַ ציטער געטאָן און ער האָט זיך איינגעקוקט אין זון. ברוך האָט אַוועקגעדרייט דעם קאָפּ. ער האָט נישט געקענט זען דעם פּאָטערס בליק, זיין געבעט. דאָס ערשטע מאָל אין זיין לעבן ווי דער פּאָטער האָט זיך דערנידעריקט פאַר אים.

— איך וועל נישט „איבעררעדן", — האָט ער אַ זאָג געטאָן דעם פּאָטער און זיך אויפגעשטעלט.

דער פּאָטער האָט איינגעצויגן די פיס און ער האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן.

— איך וועל זיך נישט זוימען, — האָט ברוך געזאָגט דעם פּאָטער, אים מפייס געווען. ער האָט אַ שפּאַן געטאָן צו דער טיר. ער האָט האַסטיק זי געעפנט און אייליק זי צוגעמאַכט נאָך זיך, ווי ער זאָל מורא האָבן, אַז דער טאַטע וועט אים צוריקרופן.

יצחק, דער פּאָטער, האָט זיך איבערגעבויגן איבערן טיש און אַרויפגעלייגט אויף אים די הענט, ווי ער זאָל זיך אויף זיי אָנלענען. ער האָט פאַרמאַכט די אויגן און זיך צע־וויגט. ער האָט זיך געשאָקלט ווי ער זאָל לערנען. זיין צע־וויגטע געשטאַלט האָט געפירט די שאָטנס איבער דער וואַנט.

ח.

עס האָט קוים, קוים געגרויט. די נאַכט האָט נאָך אַריינגעקוקט דורך די פענצטער. אַלע אין שטוב זענען נאָך געשלאָפן. יצחק איז אַרויס פון זיין חדר אַן אָנגעטוענער. ער האָט נאָך זיך פאַרמאַכט די טיר זי זאָל נישט קאַרצן. ער איז געגאַנגען אויף די שפּיץ פינגער. גייענדיק האָט ער אויסגעשטרעקט די אָרעמס. זיך אויסגערענגט און שטיל אַ גענעץ געטאָן. זיין פּנים איז געווען אויסגערוט אָבער ערנסט. זיין שטערן איז געווען געקנייטשט, זיינע אויגן האָבן געגלאַנצט. ער האָט אָנגעגאָסן זיך די הענט און אויסגעצוואָגן זיך דאָס פּנים. ער האָט זיך געווישט מיטן האַנטוך. זיינע ליפּן האָבן געפּלוישט. ער האָט געזאָגט די ברכות.

יצחק האָט אַ נעם געטאָן דעם טלית־זאַק. ער האָט שטיל געעפנט די טיר. דער שרומפּנדיקער זיך שוין שאָטן אין שטוב איז אים נאָכגעגאַנגען. ער האָט שטיל פאַרמאַכט נאָך זיך די טיר. די פרישע, קילע מאָרגן־לופט און די ריחות פון די געוויקסן אין זיין גאָרטן, האָבן אים אַ ווייע געטאָן אין פּנים. — אַה, — האָט ער זיך אַ קוויק גע־טאָן. ער איז געגאַנגען פּאַמעלעך און באַטראַכט יעדע פאַר־בייגעגאַנגענע פלאַנץ. ווי נאָר ער האָט צוגעלענט די פאָרטקע פון זיין פאַרקן הינטער זיך, האָט ער גענומען גיין שנעל.

ער איז געגאַנגען איבער די שמאָלע, קרומע געסלעך, וועלכע די צונויפגעדריקטע הייזלעך האָבן זיי געצוימט. די לופט אין די געסלעך איז געווען אַ קילע, זי האָט אים אַרומגענומען. יצחק האָט געהאַלטן די עלנבויגנס ביי זיך,

ווי ער זאָל מורא האָבן, אַז ער קען זיך אָנשטויסן אין אַ וואַנט.

די נאַכט־פינצטערניש און די טאָג־העלקייט האָבן זיך געמישט. דער טאָג האָט פאַרביטן די נאַכט. דער טאָג איז אויפגעגאַנגען, געקומען יצחקן אַנטקעגן. יצחק איז גע־גאַנגען און זיך צוגעהאָרכט צום אָפּהילך פון זיינע טריט. עטלעכע מאָל האָט ער זיך אומגעקוקט. אים האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז מען גייט אים נאָך.

פון ווייטנס איז זכריה אים נאָכגעגאַנגען. ער איז גע־גאַנגען מיט קורצע טריט. ער האָט נישט געוואָלט יצחק זאָל באַמערקן, פונקט ווי יצחק איז אויך ער געווען פאַר־נומען לעצטנס, מיט זיך. ער האָט אויפגעפאַסט און גע־ווּסט דעם זונס אַלע וועגן. ער האָט געוווּסט, אַז שלום מיט זיינע חברים פירן אינטריגעס. ער האָט געוווּסט וועגן די אינצידענטן מיטן מאַטראַז. ער האָט געוווּסט, אַז דער פּריזיער מיטן מאַטראַז רעדן אויס אויף שלומען. ער האָט אויך געוווּסט, אַז די קצבים קווּעלן אָן פון זיין מפּלה. דערפאַר איז ער איצט נאָכגעגאַנגען יצחקן. ער האָט באַ־שלאָסן מיט אים זיך אַדורכרעדן אַליין, אויג אויף אויג.

זכריה איז אַדורכגעלאָפן אַ הויף און ער איז איבער־געשפּרונגען אַ פּלויט. ער איז אַנטקעגן געקומען יצחקן.

יצחק איז שטיין געבליבן אַ דערשראָקענער. דאָס געסל, ווו זיי האָבן זיך געטראָפן, איז געווען עטוואָס ברייטער אָבער זייער קורץ. דאָס געסל האָט אויסגעזען ווי אַ הויף.

— עה!? — האָט זכריה אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל זיין איבערראַשט פון דער באַגעגעניש. ער איז שטיין גע־בליבן און אַזוי אַרום פאַרהאַלטן יצחקן. זכריהס אויגן זע־נען געווען איצט גרויס, פול תמימות ווי ביי אַ קינד. ער האָט געקוקט אויף יצחקן אָן צו זאָגן אים אַ וואָרט. אַ ווײַלע זענען די צוויי יידן געשטאַנען זיך אַנטקעגן און גע־

שוויגן. — מיר קענען זיך דאַך. — האָט זכריה אַ שטאַמל געטאָן.

— כל ישראל חברים — האָט יצחק אים געענטפערט.

דער פחד איז פון אים אַוועק. ער איז געקומען צו זיך.

— געוואָלט זיך אַדורכרעדן, — האָט זכריה אַ זאָג געטאָן. ער האָט נישט געזאָגט דו און נישט איר. ער האָט געוואַרט יצחק זאָל אים פרעגן.

יצחק האָט געוואַרט מיטן ענטפער.

— אפשר שמועסן מיר זיך אָפּ? און נישט אין גאַס אויף איין פוס, — האָט זכריה אַ פרעג געטאָן יצחקן. זכריה האָט יעדעס וואָרט צעצויגן ווי ער זאָל עס ווייכער מאַכן. ער איז נישט געווען זיכער צי יצחק וועט אָננעמען זיין בקשה.

— אַ ייד מיט אַ ייד שמועסט זיך אויס אומעטום, — האָט יצחק געענטפערט און אַראָפּגעלאָזט די עלנבויגן.

ערשט איצט האָט זכריה דערזען יצחקס טלית־זאַק. זיינע ליפּן האָבן זיך אַ באַוועג געטאָן. ער האָט געוואָלט עפּעס זאָגן, ער האָט אָבער אים נאָר אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ פון אָפּשיי צו יצחקן. אַ צעטומלטער האָט ער אַרויפגערוקט זיך דעם קאַשקעט אויף דער פּאַטיליצע ווי ער זאָל וועלן, אַז יצחק זאָל אים זען און ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— איך האָב אַ זון און דו אַ טאָכטער... — מער האָט ער נישט געוואַגט און נישט געקענט זאָגן. עס האָט אים פּאַרפעלט דרייסטקייט. זיינע אויגן זענען געווען פּאַרמרוזשעט, זיי זענען געווען קליין ווי קנעפּלעך.

יצחק האָט איינגעהאַלטן דעם אָטעם און אים געענטפערט:

— מיר דאַווענען נישט צוזאַמען. די משפחות זענען זיך פרעמד... — ער האָט די ווערטער געצויגן ווי ער זאָל זיי אַדורכשטופּן דורך די ציין.

זכריהס שפּיץ נאָז איז ווייס געוואָרן. זיינע אויערן־

לעפלעך זענען רויט געוואָרן און ער האָט פאַרצויגן די מויל־ווינקלען.

— דאָס איז נישט קיין מניעה, — האָט ער אַ זאָג געטאָן יצחקן. ער האָט געאָטעמט שנעל אָבער ער האָט גע־רעדט פּאַמעלעך. ער האָט זיך איינגעקוקט אין יצחקן. זיין בליק איז געווען דורכדרינגלעך.

— דאָס איז אַן ענין, וואָס מען דערליידיקט באמת נישט אויף איין פוס, — האָט יצחק אים געענטפערט.

זכריה האָט אַראָפּגערוקט זיך צוריק דעם קאַשקעט ווי ער זאָל זיך פאַרשטעלן די אויגן און ער האָט מוטיק אַ זאָג געטאָן, באַטאָנענדיק יעדעס וואָרט:

— איך וועל זי באַגליקן! זי וועט ביי אונדז זיין אַ מלכה! מיין זון וויל זי!

— יידן דאַרפן קמח און תורה, — האָט יצחק אַ זאָג געטאָן און ער האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. ער האָט באַדויערט וואָס ער האָט געברענגט די ווערטער פאַרן מויל.

— אַה! — האָט זכריה אַ קרעכץ געטאָן ווי ער זאָל אויף זיך נעמען אַ משא. ער האָט פאַרשטאַנען דעם אָפּזאָג. ער האָט פאַנאַנדערגעפירט די אָרעמס ווי ער זאָל וועלן מיט זיי אַרומנעמען יצחקן און ער האָט אַ זאָג געטאָן מיט כעס:

— איך שטאַם פון רבנים. דו ביסט נאָר אַ ייד אַ סוחר. — פון יעדן זיין אַרויסגערעדטן וואָרט האָט זיך געפילט שנאה.

יצחקס פנים איז געוואָרן לאַנג. ער האָט זיך אַרומ־געקוקט אין די זייטן צי מענטשן הערן. זיי זענען גע־ווען אַליין.

— זי איז נאָך יונג. איך האַלט מיט איר נאָך נישט ביי אַ שידוך, — האָט יצחק אויסגעשטאַמלט. ער האָט זיך פאַרענטפערט און געוואָלט מפייס זיין זכריהן.

זכריה האָט ווידער אַראָפּגערוקט דעם קאַשקעט. ער

האָט מיט דער האַנט זיך אָפּגעווישט דעם שטערן ווי ער זאָל נאַס זיין.

— אָה! — האָט ער אָפּגעעטעמט און זיך אויך באַרויקט — לאָמיר זיך משדך זיין! — האָט ער זיך אַ בעט געטאָן ביי יצחקן.

— דער אייבערשטער איז מזווג זיווגים, — האָט יצחק אים געענטפערט און ער האָט אויפגעהויבן די אויגן צום הימל. — אַ גוטן! — האָט ער געזאָגט זכריהן און געגאַנגען ווייטער.

זכריה האָט געפלאַמט פון כעס. זיין פנים איז געווען רויט. זיינע ווייסלען האָבן געגלאַנצט, ווי די אויגן ביי אים זאָלן זיין איבערגעדרייט. ער האָט אַ קריץ געטאָן מיט די ציין ווי ער זאָל זיי קרישלען. ער האָט זיך אויסגעדרייט און ער האָט נאָכגעשריגן יצחקן: — דו וועסט באַדויערן! דו וועסט מיך געדענקען!...

יצחק האָט זיך נישט אומגעקוקט. פון צער איז ער ווי איינגעשרומפּן, קליין געוואָרן. ער איז געגאַנגען איצט שנעל און געדריקט אונטערן אָרעם דעם טלית־זאַק. דער קאָפּ זיינער איז געלעגן ווי אויף די אַקסלען אים. ער האָט געזען די שפּיצן פון זיינע שיך.

דער מאָרגן איז געווען אַ מילדער. ער האָט אויפגעפרישט. יצחק האָט געזאַפּט אין זיך די פרישקייט אָבער געאָטעמט האָט ער שווער. ער איז נישט געגאַנגען מיט די געסלעך דעם גלייכן וועג אין שיל אַריין. ער איז געגאַנגען מיט די קורצע, שמאָלע געסלעך. דאָס איז געווען זיין זייטיקער שיל־וועג.

— גוט מאָרגן ר׳ יצחק! — האָט אַ הייזעריקע שטימע אים אָפּגעשטעלט.

יצחק האָט אויפגעהויבן די אויגן. ער איז געשטאַנען אינעם איינגאַנג פונעם שמאָלן, לאַנגן געסל, וואָס האָט פון ווייטנס אויסגעזען ווי עס זאָל זיך נישט ענדיקן.

— גוט מאָרגן, גוט יאָר! — האָט יצחק דעם הויכן, דאַרן אָבער ברייטביינּיקן ייד אָפּגעענטפערט. יצחקס פּנים איז מילד געוואָרן.

יעקב, וואָס איז אַרויס אין גאַס זיך אָפּפרישן, איז צו אים צוגעגאַנגען. ביידע יידן האָבן זיך אָנגעקוקט. יעקב אים, נאָך וואָס ער איז געקומען, יצחק אים, ווידער ווי ער באַגעגנט אים. יעקבס בליק האָט אים אַדורכגענומען. יצחק האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן.

— איך גיי צום דאַווענען דאָ אַרום, — האָט ער אויפגעקלערט יעקבן. דאָס איז געווען דער אָנדייט, אַז יצחק האָט געוואָלט זיך טרעפן מיט אים.

— קום! — האָט יעקב אים געזאָגט און ער האָט אים אַרונטערגערוקט אַ האַנט אונטערן אָרעם. יעקב האָט געהאַט אַ קורץ, שיטער ציגן־בערדל און ברוינע קלוגע אויגן. יצחק האָט זיך געלאָזט פירן. יעקב האָט אים צוגע־פירט צו אַ נידעריקער פאָרטקע, וואָס האָט געפירט אין אַ שמאָל, ווי אַ טשאַנקע, הייפל. זיי זענען אָפּגעגאַנגען עטלעכע טריט און זיי זענען שוין געשטאַנען ביי יעקבס הייזל. זיין הייזל איז באַשטאַנען פון אַ צימער מיט קיכל, אַ פאַרגלאָזטע טעראַסע און פון פאָרנט דאָס קרעמל. יעדער צימער־בוי האָט געהאַט אויף זיך אַ שיף דעכל, איינס ני־דעריקער פון צווייטן, איינס אָנגעשפּאַרט אין אַנדערן.

יעקב האָט אַריינגעפירט יצחקן אויף דער טעראַסע. ער האָט אים צוגעפירט און אים אַוועקגעזעצט אויף דער לאַנגער באַנק, וואָס איז געשטאַנען אין דער זייט. די באַנק איז געווען איבערגעדעקט מיט אַ בונטן געשטרייפטן אין פאַסן קילים. די ווענט פון דער טעראַסע זענען געווען כראָ־פּאַטע און קרום און אין צווייטן עק טעראַסע איז געשטאַ־נען אַ פירעקיק לאַקירט טישל און צוויי טאַבאָרעטקעס.

— אפשר טרינקסטו אַ גלעזל וואַרעמס? — האָט יעקב אים געפרעגט.

— שוין געטרונקען, — האָט יצחק געלייקנט. ער האָט זיך געפילט נישט באַקוועם אויף דער קליינער טעראַסע.

אין הויז איז געווען שטיל. יעקבס ווייב איז נאָך געשלאָפן. יעקב האָט זיך צוגעזעצט צו יצחקן. יצחק האָט געקוקט פאַר זיך, יעקב אויף אים. ביידע האָבן געשוויגן.

— נו, יצחק? — האָט יעקב אים אַ זאָג געטאָן. ער האָט געוואָלט יצחק זאָל רעדן.

יצחק האָט געשוויגן. זיינע אויגן זענען געווען שטאַר.

יעקב האָט אַרויפגעלייגט זיין האַנט אויף יצחקס אַקסל. זיין האַנט איז געווען לאַנג און שמאָל.

יצחקס אַקסל האָט אַ ציטער געטאָן.

יעקב האָט זיך צוגערוקט צו אים און ער האָט אים אַ פרעג געטאָן:

— וואָס האָט זיך געטראָפן?...

יעקב חדד איז געווען עלטער פון יצחקן. זיי זענען געווען שול־פריינד. ביידע האָבן זיי געקענט די קליינע אותיות. יעקב האָט געהאַלטן אַ טאַבעק־קרעמל.

— אוי! — האָט יצחק אַ קרעכץ געטאָן.

— חלילה אַן אומגליק? — האָט יעקב אים געפאָרשט אַ דערציטערטער.

— אַ גרויס אומגליק! — האָט יצחק אים אַ זאָג געטאָן צעציענדיק די עטלעכע ווערטער. ער האָט פאַרגלייזט די אויגן און אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ, זיך באַוויינט.

יעקב האָט זיך אַ הייב געטאָן ווי ער זאָל זיך וועלן אויפשטעלן. זיינע אויסגעשראָקענע אויגן האָבן באַטראַכט יצחקן. ער האָט זיך אָנגעבויגן און אים אונטערגעשטעלט אַן אויער. ער האָט געוואָלט יצחק זאָל רעדן.

— יאָ! — האָט יצחק אַ זאָג געטאָן. — אויפגעלייגט אַן אומגליק. זכריה קצבס זון האָט זיך צוגעטשע־

פּעט צו מיין טאַטעטער... — ער האָט געריידט פּאַמעלעך ווי ער זאָל ציִען די ווערטער פון גאָרגל אַרויס.

— מיט כּוח? — האָט יעקב אים אַ פרעג געטאָן. ער האָט זיך אויסגעגליכן. ער האָט פאַרצויגן די ליפּן און אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ פון פאַרוווּנדערונג.

אַ ווײַלע שפּעטער האָט יצחק אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל שלינגען די ווערטער: „רעדן אויף איר אויס אַלדאָס בייזע"... ער האָט פאַרמאַכט די אויגן און ער האָט צוגעגעבן: — „אַ כשרע טאַטעטער"... דאָס האָט ער געזאָגט יעקב זאָל עס וויסן. די ווערטער האָט ער געזאָגט מיט אַ ברייט אָפן מויל ווי עס זאָל פון אים אַרויסרעדן. די שטילקייט אין דער קליינער טעראַסע איז מיט אַ מאָל געוואָרן מוראדיק. די ערשטע בלאַסע זונען־שטראַלן האָבן גענומען אַריינקוקן צו יעקבן דורך די פענצטער.

יצחק האָט זיך אָנגעלענט אין דעם באַנק־אָנלען.

יעקב האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ, אים באַדויערט, און ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— דאַרפסט נישט פאַלן ביי זיך. מען האָט שוין געהערט אַזעלכע זאַכן. מיט גאָטס הילף, וועסטו אויך דאָס איבערקומען... — האָט ער אים געטרייסט.

— וואָס טו איך? — יעקב! — האָט זיך יצחק צעשריגן אַ פאַרצווייפלטער. זיין פּנים איז געווען אויסגעקרומט פון ווייטיק. זיין קול האָט געציטערט ווי ער זאָל ווײנען. ביידע יידן האָבן אַוועקגעקוקט. זיי האָבן נישט געוואַגט זיך אָנקוקן.

אַ ווײַלע שפּעטער האָט יעקב אַ זאָג געטאָן:

— „פאַרקנס" זי...

יצחק האָט דערשטוינט אים אָנגעקוקט. ער האָט אים נישט פאַרשטאַנען.

יעקב האָט געוווּסט וואָס יצחק קוקט אויף אים.

— די רעדערייען וועלן נישט אויפהערן, ביז דו וועסט

מיט איר אַ שידוך טאָן, — האָט ער יצחקן געגעבן צו פאַרשטיין. ער איז ווידער שטיל געוואָרן. די מענער האָבן געהערט זייער אייגענעם אָטעם. זיי האָבן דערפילט די פרעמדקייט און נאָענטקייט צו זיך, יעקב האָט אַרויפגע־לייגט די הענט אויף די קני און זיך צעוויגט ווי ער זאָל לערנען. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער אַ זאָג געטאָן: — איך האָב פאַר איר אַ שידוך...

יצחק האָט אים נישט געענטפערט.

יעקב האָט זיך אויסגעדרייט צו אים; ער האָט אים אַ זאָג געטאָן:

— יצחק, דו מוזט אָוועקקוקן — און באַלד ממשיך געווען: — דער פאָטער איז טאַקע אַ בעל־עגלה, אָבער אַ גוטע משפחה! איך און ער שטאַמען מיר פון מדנין (אַ שטאָט אין טוניס), די משפחה שמש זענען פון דער היים באַלעבאַטים און תלמידי־חכמים... דאָ איז חיים געוואָרן אַ בעל־עגלה. דער זון יוסף, — דער חתן, איז אַ שאַ־פער... — יעקב האָט געענדיקט רעדן. ער האָט אונטערגע־וואַרט אַ ווײַלע און ער האָט צוגעגעבן: — אַ „היינטי־קער" ווי דײַן טאָכטער... — ער האָט מיט די רייד גע־וואָלט אַ שטאָך טאָן יצחקן אָבער עס זאָל אים נישט ווי טאָן. יעקב האָט אָפּגעהוסט און ער האָט ממשיך געווען, ווי ער זאָל אים אויספרוּוון: — ער איז אַ שטילער בחור, אַ גוטער פאַרדינער. ער האָט אַ קליינעם משא־אויטאָ. ער האָט אַ קוק געטאָן אויף יצחקן און געזאָגט: — דו וועסט געבן נדן, וועט ער קויפן אַ גרויסע מאַשין, ווערן אַ בעל־הבית.

יצחק איז געזעסן ווי אַ מומיע, זיך נישט גערירט. זײַנע באַקן זענען געווען אײַנגעפאַלן. ער האָט אויסגעזען ווי אַ חולה. זײַנע אויגן זענען געווען שטאַר אויסגעלאָשן.

— „אַז עס ברענט, לעשט מען די שריפה" — האָט

יעקב אים אַ זאָג געטאָן. ער האָט פאַרשטאַנען יצחקס צוגאַנג.

איצט האָט יצחק אָנגעקוקט אים. זיינע שטאַרע אויגן זענען געווען פייכט.

— ווען דוסט האָבן אַ גוטן איידעם, — האָט יעקב אים געטרייסט און פאַרזיכערט. יעקב האָט אַ קוק־געטאָן אין פענצטער אַריין. — אוּאַ! די זון איז שוין אין דרויסן, מען דאַרף גיין דאַווענען, — האָט ער אַ זאָג געטאָן. ער האָט זיך אויפגעשטעלט, גענומען פון טישל זיין טלית־זאַק. ער האָט איבערגעריסן דעם געשפרעך דאָ. ער האָט נישט געוואָלט ממשיך זיין, יצחק זאָל אים נישט זאָגן „ניין".

יצחק האָט זיך אויך אויפגעשטעלט, אָבער לאַנגזאַם, ווי יעדער אבר זאָל אים ווי טאָן. יעקב האָט געעפנט די טיר און ער האָט אַדורכגעלאָזט יצחקן. ביידע האָבן געקושט די מזוזה. יעקב האָט צוגעלענט די טיר נאָך זיך. אויפן וועג ביז זיי זענען צוגעקומען צו דער פאָרטקע, האָט יעקב אַ זאָג געטאָן יצחקן:

— דרך־אגב, איך גיי נאָך היינט צו, צו חיימען.

יצחק האָט איינגעהאַלטן דעם טריט. ער האָט אָנגעקוקט יעקבן אַ דערשטוינטער, אָבער ער האָט נישט געזאָגט „ניין".

זיי זענען אַרויס אין גאַס.

ט.

יעקב איז נישט באַלד אַוועק צו חיימען אָנשלאָגן אים דעם שידוך. ער האָט זיך כסדר איבערגעלייגט ווי אַזוי ער זאָל האַנדלען. ער האָט באַשלאָסן: בכדי דער שידוך זאָל צושטאַנד קומען, מוז ער פאַר יצחקן אויספּיינערן און רימען חיימען, זיין משפחה. ער האָט געטראַכט ווי אַזוי ער זאָל איבערגעבן און צונויפפירן די צדדים.

עטלעכע טעג שפּעטער, דער פרימאָרגן איז געווען דעמפּיק, דער הימל גרוי. דער טאָג איז באַלד פון דער פרי אָן געווען אַ הייסער. יעקב איז געזעסן אין קיכל ביים שפּיץ טישל און געגעסן. אויף אַ טעצל, וואָס איז געשטאַנען פאַר אים, איז געלעגן אַן אָפּגעגעסענע פּיתה, עטלעכע אָליוון און אַ געפּרעגלטע אין לענז יונגע גרינע ציבעלע. די שיפּע סטעלע איז ווי געלעגן אים אויפן קאָפּ. נעמי, זיין ווייב, איז געשטאַנען ביים צווייטן עק טישל און אין אַן אַנדערער טיפער שיסל געריבן אַ חומוס.

יעקב איז זיצן געבליבן מיט אַן אויסגעשטרעקטן איבערן טיש עלנבויגן. ער האָט אין דער האַנט מיט צוויי פינגער געהאַלטן אַן אָליווע, ווי ער זאָל זי באַטראַכטן.

— דו קענסט יצחקן, וואָס פאַרקויפט אין מאַרק די געזייערטע מאכלים? — האָט ער אַ פרעג געטאָן נעמין און ער האָט זיך אַריינגעלייגט אין מויל די אָליווע.

נעמי איז שטיין געבליבן מיטן הילצערנעם לעפל אין האַנט; זי האָט אַ זאָג געטאָן:

— אַ בכבודיקער ייד... ער איז כמעט נישטאָ אין קראָם, נאָר דער זון. גיבן אַ וואָג און גוטע סחורה... —

זי האָט גערעדט בנעימותדיק און געריבן ווייטער דעם חומוס.

ער האָט אָנגעשטעלט אויף איר די אויגן און ער האָט מסכים און ער האָט זי ווייטער געפרעגט:

— און די טאָכטער קענסטו אויך?

נעמי האָט אים אָנגעקוקט. דער לעפל אין איר האַנט האָט גענומען פּאַמעלעך זיך באַוועגן און זי האָט אים גע־ענטפערט:

— י־אַ־ה... — צעציענדיק די ווערטער האָט זי צו־געגעבן: — אַ שיין מיידל, געלערנט.

ער האָט אַראָפּגעשלונגען דעם ביסן אין מויל און ער האָט געפרעגט:

— אַ היינטיקע?

נעמי איז שטיין געבליבן מיטן לעפל אין האַנט.

— די היינטיקע זענען קלוגער ווי מיר, — האָט זי אים אַ זאָג געטאָן און אַ טרייסל געטאָן מיטן קאָפּ.

— נאַרישע יידענע, — האָט ער איר אָפּגעענטפערט און אָפּגערוקט פון זיך דאָס טעצל.

— וואָס פלוצעם אינטערעסירן זיי דיך? — האָט זי אים געפרעגט.

— מיר דאַווענען צוזאַמען, — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן אונטער דער נאָז און אויפגעשטעלט זיך פון טיש.

זי האָט אָפּגעבויגן דעם קאָפּ. זי האָט זיך איינגע־קוקט אין אים און מיט אַ פאַרקריצט אויג אים געפרעגט:

— אַזאַ נאַר איז דיין ווייב?... און אַז איך טראָג נישט קיין לייבצודעקל, האָב איך שוין נישט קיין שכל? נאָך ווייניק זאָלץ האָב איך צוזאַמען מיט דיר אויפגעגעסן, איך זאָל פאַרשטיין, אַז אויב דו פרעגסט, איז אויף עפּעס... — זי האָט זיך איבערגעבויגן איבער דער שיסל און ווידער האַסטיק געריבן דעם חומוס ווי זי זאָל זיין אין כעס. זי

האָט געאַרבעט און פון אַ זייט געקוקט ווי אירע רייד האָבן געווירקט אויף יעקבן.

יעקבס אויגן האָבן אַ גלאַנץ געטאָן, זיין נאָז האָט זיך איינגעצויגן. ער האָט געשמייכלט. אים האָט אַ הנאה געטאָן דעם ווייבס רייד און ער האָט איר אַ זאָג געטאָן נישט קוקנדיק אויף איר:

— אַז דו פאַרשטייסט וועל איך דיר מגלה זיין דעם סוד. איך קלייב זיך משדך זיין חיים בעל־עגלהס זון מיט יצחק דעם קרעמערס טאָכטער.

נעמי איז ווידער אַ מאָל שטיין געבליבן מיטן לעפל אין האַנט און אַן אָפן מויל:

— ניין! — האָט זי אַ זאָג געטאָן און אַ וואָרף גע־טאָן מיטן קאָפּ אַז נישט און זי האָט אים געפרעגט: — ווי קומט ער צו איר?

איצט האָט ער אויף איר אַ קוק געטאָן. אַ ווייַלע האָט ער זיך איבערלייגט וואָס ער זאָל איר ענטפערן און ער האָט איר באַפוילן:

— דו זאָלסט זיך נישט אויסרעדן פאַר די ווייבער און אויך נישט פאַר קיינעם, מען קען מיר קאַליע מאַכן, — האָט ער זי געוואָרנט.

— דו האָסט שוין דאָס שדכנות־געלט אין טאַש? — האָט זי אַ חוזק געטאָן פון אים און זי האָט אַ רימפּל גע־טאָן מיט די ליפּן ווי אַ פערד, וואָס הירזשעט. זי האָט זיך געצווונגען לאַכן.

ער האָט אָנגעשטעלט אויף איר די אויגן און ער האָט איר אַ זאָג געטאָן מיט פאַראיבל:

— יידענע! יצחק אַליין מאַכט נישט אַוועק דעם שידוך.

נעמי האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ און זי האָט ווייַ־טער געריבן דעם חומוס. זי האָט זיך געשעמט פאַר זיך אַליין.

יעקב איז צוגעגאַנגען צום קראַן וואַסער. ער האָט זיך אָפּגעשווענקט די שפּיץ פינגער, זיי אויסגעריבן אין שטשער־קעלע און ער איז אַוועק.

נעמי האָט אים נאָכגעקוקט ביז ער גייט אין קראָם אַריין. זי איז געווען נידעריק, צוזאַמענגענומען און געהאַט אַ באַחנט אָוואַל פּנים. אירע שוואַרצע מיט אַ שרינט אין דער מיט האָר זענען פון הינטן געווען פאַרדרייט אין אַ קאָק. זי האָט געהאַט אַ דיקע שטימע. זי איז געקומען אין לאַנד אַריין פון איראַק אַן עלנטע, פאַרזעסענע מויד. זי האָט געהאָלפן דעם ברודערס דריי קינדער, וואָס זענען געקומען אין לאַנד אַריין אַלס קיילעכיקע יתומים. איר אַרבעט איז געווען רוימען ביוראָ־צימערן. זי האָט חתונה געהאַט מיט יעקבן, כאָטש ער איז געווען אַ סך עלטער פון איר, אַן אלמן און אַ זיידע פון אַ סך אייניקלעך. זי האָט געוואָלט דעם ברודערס קינדער זאָלן כאָטש האָבן אַ שטיף־טאַטן פון ווייטנס. אַלע דריי קינדער, צוויי מייד־לעך און דאָס ייִנגסטע ייִנגל, האָבן געלערנט פאַכן אין דער פרעמד.

יעקב האָט די לענג פון זיין קרעמל אַדורכגעשטאָמ־פּערט מיט אויסגעשטרעקטע הענט, ער זאָל אין דער טונקל זיך נישט אָנשטויסן אין עפּעס. דער שאַרפער טאַבאַק־ריח האָט אים אַ דריי געטאָן אין דער נאָז. ער האָט געעפנט דעם לאָדן און אויפגעשלאָסן די טיר. די טאַבאַק־ריחות האָבן אַ ווײַלע פאַרהאַלטן, נישט אַדורכגעלאָזט די דעמ־פיקע פייכטקייט פון גאַס. אויך די קראָם זיינע איז געווען קליין און שמאָל. אַלץ וואָס אין איר האָט זיך געפונען איז געווען אַ נידעריקע וואַנט־פּאָליצע מיט עטלעכע אויף איר אויסגעסדרטע שאַכטלעך טאַבאַק און ציגאַרעטן. לענג־אויס דער פּאָליצע איז געשטאַנען אַ שמאָל קאַסעטישל. דער גרינער קאָלך אויף די ווענט איז געווען אָפּגעריבן און האָט געגלאַנצט פון אַלטקייט.

יעקב האָט זיך אַוועקגעזעצט ביים קאַסעטיש. ער האָט פון שופלעדל אַרויסגענומען דאָס תהילימל. ער האָט אויפגעמישט און עס אַוועקגעלייגט אויפן טיש. די בלעטער זענען געווען געל. ער האָט זיך איבערגעבויגן איבערן ספר. ער האָט געזאָגט שטיל נאָר די ליפן זיינע האָבן זיך געטרייסלט.

ווען אברהם דער בעקער און שכן איז אַריין צו אים אין זיינע אויסגעשמירטע מיט מעל און שווייס מלבושים, האָט יעקב זיך נישט אויפגעהויבן.

— שלום ! — האָט אברהם אַ זאָג געטאָן און ער האָט זיך אַליין גענומען דאָס פעקל ציגאַרעטן.

יעקב האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און אַ קוק געטאָן וואָס ער נעמט.

אברהם האָט אים אַוועקגעלייגט ס׳געלט אויפן טיש און ער איז אַוועק.

יעקב האָט אַריינגעשאַרט דאָס געלט אינעם אויסגערוקטן שופלעדל און ער האָט געזאָגט ווייטער.

שפּעטער איז אַריין אַ נידעריקער, ברייטביינִיקער אַלטער ייד. ער האָט געהאַט אַ רויט, פליישיק פּנים, אַ קיילעכיקע פליישיקע נאָז און עטלעכע נאָך געבליבענע אין דער באָרד ווייסע האָר אָבער נאָך גענוג דיקע פאות.

— שלום ! — האָט דער ייד אַ זאָג געטאָן. זיין שטימע איז געווען הייזעריק פון אַלטקייט.

— שלום וברכה ! ירוחם ! — האָט יעקב אים געענטפערט און אים געפרעגט : — וואָס דאַרפסטו ?

— אַ פּושקעלע שנופּ־טאַבעק.

יעקב האָט אים דערלאַנגט און נישט אַראָפּגעלאָזט פון אים די אויגן.

ירוחם האָט אים אַוועקגעלייגט צוויי מעשענע מטבעות און געוואָלט גיין.

— ירוחם, וואָס הערט זיך? — האָט יעקב זיך אַ ווענד געטאָן צו אים.

— ברוך השם! די זין אַרבעטן, די משפחה איז געזונט, די אייניקלעך וואַקסן און יידן האָבן אַ גאָט, — האָט ער אים געענטפערט.

יעקב האָט אים צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ.

ירוחם האָט געעפנט דאָס פּושקעלע טאַבעק און ער האָט עס אַוועקגעשטעלט יעקבן.

יעקב האָט אַ שמייכל געטאָן און אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ „ניין".

ירוחם האָט אַריינגעשנופּט דעם אַקיץ טאַבעק, וואָס ער האָט געהאַלטן צווישן די צוויי שפּיץ פינגער און ער האָט זיך אַ קוויק געטאָן: אַהה... ער האָט באַהאַלטן אין דער פּויסט דאָס פּושקעלע. ער האָט זיך אָנגעלענט מיטן עלנבויגן אויפן קאַסעטיש און ער האָט אַ פרעג געטאָן:

— וואָס הערט זיך ביי דיר?

— ברוך השם! — האָט יעקב אים געענטפערט. ער האָט זיך אַ צי געטאָן דאָס בערדל און ער האָט אַ זאָג געטאָן: — געהערט, אַז יידן ווערן רייך.

— „לכו ותפרנסו זה מזה" — האָט ירוחם אים אַ זאָג געטאָן.

— געהערט אַז זכריה קצב איז געוואָרן אַ גביר און אַז יצחק, וואָס דאַוונט מיט אונדז, איז אויך נישט קיין אָרעמאַן, — האָט יעקב פאַרגעזעצט.

ירוחם האָט זיך אָנגעלענט אויף זיינעביידע עלנבויגנס און גערעדט צו יעקבן דירעקט:

— זכריה איז אַ גרויסער לייזער, ער זשוליבט. אויך די קצבים קויפן ביי אים פלייש. אָבער צו אונדזער יצחקן קומט ער נישט. יצחק האָט אַ סך פלעצער — ער איז אַ גרויסער עושר.

— אַזוי? — האָט יעקב זיך פאַרוואונדערט און גע־צויגן: — נישט געוווּסט.

— מיין מאַן! די דזשאָרע גייט ווידער איבער, — האָט נעמי אים אַ זאָג געטאָן, שטיין בלייבנדיק אין דער אָפענער דורכגאַנגס־טיר.

— אַ גוטן! — האָט ירוחם אים אַ זאָג געטאָן און ער איז אַוועק.

יעקב האָט אַ שאָקל געטאָן נעמין מיטן קאָפּ אַז ער האָט געהערט און ער האָט געזאָגט ווייטער פון ספרל אַרויס שטיל.

נעמי איז צוריק אַוועק אין שטוב.

שפּעטער נאָך מיטאָג איז נעמי געזעסן אין שטוב ביים טיש. זי האָט אויסגעוואַרט די צייט זי זאָל גיין צו דער אַרבעט. זי האָט געטראָגן אַ ברוינעם ראָק און אַ ווייסע בלוזקע מיט לאַנגע אַרבל. כאָטש עס איז געווען מיטן טאָג איז אין דער נידעריקער שטוב געווען גרוילעך. די פענצ־טער־שויבן זענען געווען ווי פאַרשטעלט. די הויך־פאַרבעטע אייזערנע בעטן, די צווייטיריקע ברוינע שאַנק, און דער טיש מיט די בענקלעך, זענען געווען ווי איינגעגליווערט אינעם שטובן־חלל. זי איז געזעסן און געהאָרכט ווי דער זייגער אויף דער שאַנק גייט.

איצט איז יעקב שטיין געבליבן אין דער דורכגאַנגס־טיר. ער האָט נישט געוואָלט לאָזן די קראָם אַליין. — יידע־נע, טו מיר אַ טובה, — האָט ער זיך געוואַנדן צו נעמין, גוטמוטיק, ווי עס זאָל גאָרנישט האָבן פּאַסירט צווישן זיי פריער.

זי האָט אויפגעהויבן די אויגן, אים אָנגעקוקט, גע־וואָלט וויסן וואָס ער וויל.

— מאַך מיר אַ שליחות צו חיימען — האָט ער זי געבעטן.

— איך וועל נישט באַווייזן. איך מוז היינט זיין פריער ביי דער אַרבעט, — האָט זי זיך פאַרטיידיקט.

זיין לענגלעך פּנים איז נאָך לענגער געוואָרן. ער איז נישט געווען גרייט אויף אַזאַ ענטפער.

אויך זי האָט זיך געפילט נישט באַקוועם פון איר ענטפער.

— גיי צו אַליין, דו וועסט זיך מיט אים באַלד אַדורכ־רעדן, — האָט זי אים פאַרשטיין געגעבן און צוגעגעבן: — איך וועל בלייבן אין קראָם. איך קען אויך פאַרקויפן און נישט נאָר וואַשן פאַלן — האָט זי אים אַ זאָג געטאָן מיט תּקיפות. זי האָט אַ פאַרלייג געטאָן דעם קאָפּ אין אַ זייט און געוויזן אים אירע גרויסע, ווייסע ציין, ווי זי זאָל זיך מיט אים רייצן.

— יידענע, יידענע, יעדע אַרבעט איז כּבוד, — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל איר אויסרעדן.

— סתּם גערעדט, — האָט זי זיך פאַרענטפערט און באַלד דערויף אים אַ זאָג געטאָן:

— גוט! איך גיי צו חיימען. וואָס זאָל איך אים זאָגן?... — זי האָט געוואָלט אים מפייס זיין פאַר אַלע רייד, וואָס זי האָט אים אָנגערעדט דעם גאַנצן פאַרמיטאָג.

— זאָג אים, אַז פאַר נאַכט, פאַר מנחה, וועל איך ביי אים זיין. איך האָב צו אים אַן ענין — האָט ער איר איי־בערגעגעבן.

— אפשר וועסטו באמת מצליח זיין און פאַרדינען שדכנות־געלט, — האָט זי אים געזאָגט און זיך צעשמייכלט. זי האָט נישט געוואָלט ער זאָל פירן דעם שידוך אָן איר הסכּמה.

יעקב איז צוריק אַריין אין קראָם.

— שלום! — האָט זי אים נאָכגעשריגן. זי האָט אי־בערגעוואָרפן איבער זיך איר גרינעם שאַל. זי האָט אַריינ־

געשטופט איר שנופטיכל אין אַרבל אַריין. זי האָט פאַר־מאַכט נאָך זיך די שטובטיר און זי איז אַוועק.

נעמי איז איבערגעגאַנגען די עטלעכע געסלעך, זי האָט איבערגעקרייצט די צווייטע טייל פון קוואַרטאַל, פון יענער זייט מאַרק־גאַס. זי האָט איבערגעשפּאַנט די צעשטעלטע, אָפּגערוקטע פון זיך הייזלעך אַרום דעם ליידיקן פּלאַץ און זי איז אַרויף אויף דעם בעל־עגלה־מאַרק.

דער פּלאַץ איז געווען אַ גרויסער. די ערד האַרט אויס־געפּאָרן און אָנגעטרעטן. דער ריח פון מיסט האָט זיך גע־פילט שוין פון ווייטנס. נאָר איינצלנע וועגענער זענען גע־שטאַנען אויפן פּלאַץ. די בעלי־עגלות זענען געשטאַנען אָנ־געלענט אָדער געזעסן אויפן וואָגן. זיי האָבן נאָכגעקוקט נעמין צו וועמען זי גייט.

נעמי האָט געקוקט, געזוכט, ביז זי האָט דערזען חיימען.

— שלום! בעל־הבית! — האָט זי אים באַגריסט און זי האָט זיך פאַרהאַלטן.

— שלום, מאַדאַם! — האָט חיים איר געענטפערט און ער איז אַראָפּגעשפּרונגען פון וואָגן. חיים איז געווען אַ נידעריקער, ברייטביי̆ניקער און בייכיקער ייד, ער האָט געהאַט קורצע, אויסגעאַרבעטע הענט און אַ קיילעכיקן ווי אַ פילקע קאָפּ. זיין שוואַרצע ראַזירטע באָרד איז געווען געדיכט. זיינע קליינע ווי איינגעזעצטע אין פלייש אויגן האָבן איבערראַשט זי אָנגעקוקט.

— דו ווייסט ווער איך בין? — האָט זי אים גע־פרעגט.

— הערסט אַ פראַגע! — האָט ער איר געענטפערט און זיך אַרויפגערוקט דעם קאַשקעט.

— מיין מאַן האָט מיך געשיקט צו דיר, — האָט זי אים געזאָגט.

— אַזוי ! ? — האָט ער אַ פרעג געטאָן און ער האָט צוגעבויגן דעם קאָפּ צו איר.

— אין אָוונט, נאָך מנחה, וועט ער זיין ביי דיר אין שטוב. ער האָט פאַר אייך אַן ענין, — האָט זי אים איבערגעגעבן.

די בעלי־עגלות פון אַרום האָבן נייגעריק זי באַטראַכט. חיים האָט געקוקט אויף איר אַ פאַרוואונדערטער. ער האָט געוואַרט זי זאָל אים נאָך עפּעס זאָגן.

— שלום ! איך מוז גיין, — האָט זי אים געזאָגט און זי איז אַוועק.

— שלום, שלום ! — האָט חיים איר נאָכגעשריגן און איר נאָכגעקוקט. ער איז געשטאַנען מיט אַראָפּגעלאָזטע הענט אַ פאַרטראַכטער. אַ ברוין פערד אונטער אים האָט זיך צעהירזשעט. דער אָפּהילך איז אַוועק איבער דער געגנט.

די וואָגן־רעדער האָבן זיך אַ קאָלער געטאָן. לאה, חיימס ווייב, האָט אויפגעהויבן די אויגן פון די הויזן, וואָס זי האָט געלאַטעט, זי האָט זיך אָנגעבויגן און אַ קוק געטאָן אין אָפענעם פענצטער אַ פאַרוואונדערטע. נאָך געווען טאָג, דער אָוונט איז געווען נאָך ווייט און חיים האָט זיך שוין אומגעקערט מיטן פערד און וואָגן. זי האָט איבערגעריסן איר אַרבעט און גענומען גרייטן אים עסן.

חיימס הויף איז געווען אַ לאַנגער. אין צווייטן עק, דעם הויז אַנטקעגן, האָט זיך געפונען די שטאַל. ער האָט אויסגעשפּאַנט דאָס פערד. דאָס געשפּאַן איז געבליבן ליגן אויף ביידע אַקסלען. ער האָט אָנגעפּאָיעט דאָס פערד, ער האָט אַ צמאָקע געטאָן דעם קאַרע (אַ טונקל־ברוין, ווי שוואַרץ פערד) און ער אַליין איז אַריין אין שטאַל. חיים האָט אים היינט נישט אָפּגעפּוצט ווי יעדן טאָג נאָך דער אַרבעט. ער האָט עטלעכע מאָל איבערגעמישט מיט דער האַנט דאָס עסן אין זשלויב. ער האָט דעם פערד אַ קלאַפּ

געטאָן אין פּאַשלאַדעק און ער איז אַרויס פון שטאַל. ער האָט פאַרמאַכט און פאַרשלאָסן אויפן פרענט דעם אַריינ־פאָר און ער איז אייליק אַריין אין שטוב.

ווי נאָר ער איז אַריבער די שוועל האָט חיים זיך אַ קוויק געטאָן: אַהה... ער האָט דערפילט די שטוביקע אויוטניקייט.

— שלום! — האָט ער אַ זאָג געטאָן.

— שלום! פרי געקומען, — האָט לאה אים אַ זאָג געטאָן, נישט אויפהייבנדיק דעם קאָפּ פון טאָפּ אין וועלכן זי האָט געמישט. זי איז געווען אַ מיטלוווקסיקע, דיקע פרוי. זי האָט געהאַט אַ לאַנג, צעקנייטשט פּנים און גרוי־לעכע אונטערגעשוירענע האָר, גרויסע אויגן און אַ ברייטע נאָז.

חיים האָט אַראָפּגעצויגן פון זיך דאָס בלויע, אָפּבלאַ־קירטע צייגענע העמד און ער איז אַריין צום ווייב אין קיך. דאָס העמד איז ביי אים געהאָנגען אויף אַן אויסגע־שטרעקטן אונטערן קאָלנער פינגער. ער האָט זיך צוגעבויגן צום ווייב און ער האָט שטיל איר אַ זאָג געטאָן: — יעקב דער טאַבעק־הענדלער האָט געשיקט מיטן ווייב זאָגן, אַז ער וועט היינט צו אונדז קומען.

לאה האָט אים אָנגעקוקט. אירע שוואַרצע אויגן זענען געווען גלייזיק. חיים האָט איר נישט געענטפערט. ער איז אַריין אין באָד־צימער. ער האָט שנעל זיך אַרומגעוואַשן, זיך איבערגעטאָן און ער איז צוריק אַריין אין קיך. ער איז איצט געווען אָנגעטאָן אין בלויע קאַמגאַרן־הויזן און אַ געל, אַריבערגעלאָזט איבער די הויזן העמד. די קיך איז געווען גרויס און האָט אויך געדינט פאַר אַן עסצימער ווי אין אַלע אין קוואַרטאַל הייזלעך. דער טיש, וואָס איז געשטאַנען אין שטוב, איז געווען קיילעכיק. די בלאַט פון טיש איז געווען באַצויגן מיט אַ גרויער פּאַרמייקע. אויפן טיש איז שוין געווען פאַראַן ברויט און אַ גאָפּל מיט אַ

מעסער. חיים איז צוגעגאַנגען צום ברוינעם פּאַרגלאָזטן קרעדענס, וואָס איז געשטאַנען אין דער זייט. לאה האָט זיך געפּאָרעט ביים גאַז. חיים האָט אַ נעם געטאָן אין האַנט דאָס פלעשל אַראַק. ער האָט פאַרוואָרפן דעם קאָפּ און ער האָט אַ זויג געטאָן פון העלדזל. דער טרינק האָט זיך אַ בולבל געטאָן אים אין גאָרגל ווי וואַסער, וואָס זידט אויף. ער האָט אים אַראָפּגעשלונגען. — האַ! — האָט ער אויס־געהאָרכט, זיך אַ קוויק געטאָן און ער האָט צוריקגעשטעלט דאָס פלעשל אויפן אָרט. ער איז צוגעגאַנגען און אַ צופּ געטאָן פון ברויט אַ שטיק און ער האָט פאַרביסן. ער האָט געגעסן און געדרייט מיטן קאָפּ. ער האָט זיך געפרעגט און זיך געענטפערט ביז ער האָט אַ פרעג געטאָן:

— יידענע, וואָס וויל ער?

— ער דאַרף אַוודאי אַ נאַגלע (איבערפירן אַ פור לאַ־דונג) — האָט זי אים געענטפערט און אַוועקגעשטעלט אים אויפן טיש דעם טעלער פון וועלכן עס האָט געיאָגט אַ פּאַרע.

ער האָט איבערגעריסן קייען ווי דער ביסן זאָל אים האָבן שטיין געבליבן אין האַלדז. ער האָט זי אָנגעקוקט מיט אויסגעגלאָצטע אויגן ווי זיין חלום זאָל אים האָבן פאַר־שווונדן. זיינע אויגן זענען געווען גלייזיק. ער האָט זיך אַוועקגעזעצט און זיך איבערגעבויגן איבערן טיש. די פּאַרע פון טעלער האָט פאַרדעקט זיין פּנים. דער טעלער איז גע־ווען אָנגעפילט מיט אַ רויטער, געדיכטער זופּ, וואָס איז געווען אַדורכגעבראָקט מיט שטיקלעך פלייש. ער האָט גע־געסן אייליק, פולע לעפל און געפּראַכט.

זי איז געזעסן אים אַנטקעגן און געקוקט ווי ער עסט.

— איך גיב שוין ווייטער, — האָט זי אים אַ זאָג געטאָן און געוואָלט זיך אויפשטעלן, זעענדיק אַז ער ענ־דיקט עסן.

— איך בין זאַט! גיב נישט מער, — האָט ער איר געזאָגט.

— אַ שאָד, דאָס עסן וועט קאַליע ווערן, — האָט זי געפּרוווט אים איבעררעדן.

ער האָט אָפּגערוקט דעם טעלער פון זיך און זיך אויפ־געשטעלט. זיין שטערן איז געווען פאַרשוויצט. ער האָט מיט די הענט זיך אָפּגעווישט דאָס פּנים און ער איז אַריין אין שטוב.

זי האָט געלאָזט שטיין די כלים. זי האָט צוגעלענט די קיך־טיר און זי איז אים נאָכגעגאַנגען.

אין שטוב איז געווען שטיל ווי אין קיך. דאָרט אין דער קיך איז די לופט געווען דורכגעזאַפּט מיטן ריח פון אייל, דאָ, אין שטוב, מיט נאַפטאַלין־ריח. חיים האָט גע־שפּרייזט אַהין און צוריק איבער דער שטוב. אַ מאָל מיט פאַרלייגטע אויף הינטן הענט און אַ מאָל מיט איבערגע־לייגטע איבערן בויך הענט. עטלעכע מאָל איז ער שטיין געבליבן הינטערן פענצטער און אויפגעהאָרכט צי אין דער שטאָל איז רויק. פון אומגעדולד איז ער איין מאָל אויך שטיין געבליבן פאַרן וואַנטזייגער ווי ער זאָל וועלן זען ווי די ווייזער רוקן זיך. אַ ביסל שפּעטער האָט ער אָנגעצונדן ס׳ליכט. די שיין האָט אים אַ בלענד געטאָן. ער האָט אַ דריי געטאָן מיטן קאָפּ ווי ער זאָל זיך האָבן איבערגע־לייגט, און ער האָט אַ זאָג געטאָן צום ווייב:

— ער קומט נישט וועגן אַ נאַגלע...

— וועסט באַלד וויסן, — האָט זי אים געענטפערט און געלאָטעט ווייטער די הויזן.

חיים האָט אָנגעשטעלט אַן אויער.

— ער גייט! — האָט ער נערוועז געזאָגט.

ביידע האָבן אויפגעהאָרכט. די טריט פון דרויסן זענען געוואָרן דייטלעך. חיים איז צוגעגאַנגען צו דער טיר.

אַ גאַנצע פויסט האָט אָנגעקלאַפּט אין דער טיר.

חיים האָט געעפנט די טיר.

יעקב האָט געמרוזשעט די אויגן. ער איז נישט גע־ווינט געווען צו אַ ליכט פון פיר לעמפּלעך.

— ברוך הבא! — האָט חיים אים באַגעגנט און זיך אָפּגערוקט אין אַ זייט, געמאַכט אים אַ וועג.

— גוט אָוונט! — האָט יעקב געענטפערט און ער איז אַריין אין שטוב.

— ברוכים הבאים! — האָט לאה אַ זאָג געטאָן. זי איז זיצן געבליבן מיט דער נאָדל אין האַנט און אים באַ־טראַכט.

חיים האָט פאַרמאַכט די טיר און אַרויסגערוקט אַ בענקל פאַר יעקבן.

יעקב האָט זיך אַוועקגעזעצט.

חיים איז געשטאַנען.

יעקבס שוואַרצע אָפּגעטראָגענע מאַרינאַרקע איז גע־ווען שוין גרוי פון אַלטקייט. זיין שוואַרצע סאַמעטענע פּעסקע איז געווען אָפּבלאַקירט. יעקב האָט זיך אַרומגע־קוקט. ער האָט באַטראַכט דעם ברוינעם, פאַרנירטן בופעט, אויף אויסגעבויגענע פיס, די העל־גרין געבעטע סאָפע, וואָס איז געווען איבערגעדעקט מיט אַ ניילאָן זי זאָל זיך נישט שטויבן, אויך דעם פירקאַנטיקן טיש, וואָס איז געווען באַדעקט מיט אַ קאָלירט ניילאָן־טישטוך. ער איז געזעסן אויף אַ האַלב בענקל. אַזאַ ווינונג איז געווען אים פרעמד.

יעקב האָט אַרויפגעלייגט די הענט אויפן טיש. ער האָט אַרויפגעלייגט איין האַנט אויף דער אַנדערער און געקוקט, באַטראַכט די שטוביקע.

— אַ גאַסט, אַ גאַסט, — האָט חיים זיך געשמאָלצן און געקוקט יעקבן אין די אויגן.

יעקב האָט געשוויגן.

— זיי מכבד דעם גאַסט, — האָט חיים זיך אַ ווענד געטאָן צום ווייב.

לאה האָט אַוועקגעלייגט דאָס נייען און זי האָט זיך אויפגעשטעלט.

— ניין, ניין, מען דאַרף נישט, — האָט יעקב זיך געבעטן און פאַרענטפערט.

— ר׳ יעקב, איר וועט נעמען אַ גלעזל? — האָט חיים אים אַ פרעג געטאָן און זיך צוגעבויגן צו אים, געוואַרט אויף ענטפער.

— וואָס איז היינט, שבת? — האָט יעקב אַ פרעג געטאָן חיימען. — נו, גוט, אַ קאַלט ביסל וואַסער וועל איך טרינקען, — האָט ער מסכים געווען.

לאה איז אַריין אין קיך.

ביידע, יעקב און חיים, האָבן געשוויגן. יעדער האָט געקוקט אין אַן אַנדערער זייט. מיט אַ מאָל האָבן ביידע זיך אָנגעקוקט, אָבער זיי האָבן ווייטער געשוויגן. יעדער פון זיי האָט געוואַרט דער אַנדערער זאָל פרעגן.

לאה איז אַריין צוריק אין שטוב. זי האָט געבראַכט אויף אַ מעשן טעצל אַ גרין ניילאָן־קריגל און גלעזער. זי האָט עס אַוועקגעשטעלט אויפן טיש.

— ביטע! — האָט זי אַ זאָג געטאָן און זי האָט זיך אַוועקגעזעצט אויף איר אָרט.

חיים האָט אָנגעגאָסן אַ גלאָז לעמאָניאַד און ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— ר׳ יעקב, צום געזונט!

יעקב האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. ער האָט שטיל געמאַכט אַ שהכל, ווי די ליפּן זיינע זאָלן ציטערן און ער האָט אָפּגעטרונקען אַ ביסל פון גלאָז.

— אַהה, — האָט ער זיך אַ קוויק געטאָן, זיך מחיה געווען און אַוועקגעשטעלט דאָס גלאָז. — ווינסט שיין, — האָט ער אַ זאָג געטאָן.

לאה האָט אַדורכגעפירט די נאָדל דורך דער נאָגאַ־וויצע און זי האָט אַ שפּיי געטאָן אָן שפּייעכץ, ווי זי זאָל

אַרויסוואַרפן פון מויל אַן איבעריקע זאַך, אַ סגולה קעגן אַ גוט אויג.

— יידן האָבן זיך ווויל אין ישראל. ווער עס האָט נאָר אַ שטיקל ערד, בויט זיך, אַ בייז אויג זאָל נישט שאַטן, — האָט יעקב איבערגעגעבן חיימען.

— יאָ, יאָ, דער קוואַרטאַל וואַקסט פון טאָג צו טאָג. נאָך אַ ביסל וועט נישט בלייבן אַ ליידיק פלאַץ אין קוואַר־טאַל, — האָט חיים אים פאַרזיכערט.

— איך בין איצט פאַרבייגעגאַנגען, האָב איך נישט דערקענט דעם מאַרק. ער האָט זיך אַריינגעצויגן אויך אין די זייטיקע געסלעך, — האָט יעקב אַ זאָג געטאָן.

— אַ קראָם ביי אונדז אין מאַרק קאָסט טייערער ווי אויף אלנבי — האָט חיים פאַרזיכערט יעקבן.

— אַזוי ? — האָט יעקב זיך געוווּנדערט — און וואָס פאַר אַ שפע איז פאַראַן אין לאַנד, — האָט יעקב זיך אַ ריס געטאָן.

— יאָ, אָבער דאָס יקרות ווערט פון טאָג צו טאָג גרעסער, — האָט לאה זיך אַריינגעמישט.

— גאָט זאָרגט יידן זאָלן האָבן פרנסה, — האָט יעקב איר אָפּגעענטפערט. — די קינדער זענען געזונט ? — האָט יעקב אַ פרעג געטאָן, נישט ווענדנדיק זיך צו קיינעם.

— גאָט צו דאַנקען ! ביי די צוויי טעכטער און דעם זון פאַראַן שוין אייניקלעך, — האָט חיים אַ שטראַלנדי־קער אַ זאָג געטאָן.

— און ווו איז יוסף דער יינגסטער ? נאָך נישט גע־קומען פון דער אַרבעט ? — האָט יעקב ווייטער געפרעגט.

חיים האָט באַלד אים נישט געענטפערט. ער האָט אַ קוק געטאָן אויפן ווייב און ער האָט איר אַ קריץ געטאָן מיט אַן אויג. ער האָט זיך שוין משער געווען נאָך וואָס יעקב איז געקומען.

— אַט וואָס קומט ער אָן, — האָט חיים אַ צופרי־דענער פאַרזיכערט יעקבן.

יעקב האָט געוואָלט אויסנוצן די צייט, ביז דער זון וועט קומען.

— איך בין געקומען אָנשלאָגן אַ שידוך יוספן, — האָט ער אַ זאָג געטאָן חיימען. יעקב האָט געקוקט אַראָפּ. ער האָט געוואָלט אַז טאַטע־מאַמע זאָלן אָפּכאַפּן דעם אָטעם.

לאה האָט אַרויסגעלאָזט פון דער האַנט די הויזן און זי האָט זיך איינגעקוקט אין יעקבן.

— באַלד פאַרשטאַנען, — האָט חיים אַ זאָג געטאָן. זיין פנים האָט געלאַכט.

לאהס פנים איז געווען אָנגעצויגן. אַ פאַרזאָרגטע, עס זאָל נאָר זיין מיט מזל. ווידער איז אין שטוב געוואָרן שטיל. יעדער האָט געוואַרט דער צווייטער זאָל רעדן. מען האָט נאָר געהערט דעם גאַנג פון זייגער.

— אַ שידוך, אַ לאָטעריע! אַ הויז אַ קעניגרייך! אַ משפחה, — יידן פון דורות, — האָט יעקב אים אויסגע־רעכנט און אַ קלאַפּ געטאָן מיט אַ שפּיץ פינגער אויף באַ־שטעטיקונג.

לאה און חיים האָבן זיך איבערגעקוקט. ער האָט גע־שוויגן. זי האָט געוואַרט. יעקב האָט געצעגערט. זיי זענען געווען נייגעריק.

— מיט יצחקן, וואָס האַלט די קראָם אויבן אין מאַרק, — האָט יעקב אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל מכריז זיין.

חיים איז געבליבן מיט אַן אָפן מויל. לאה האָט גע־אָטעמט שווער. קיינער אין שטוב האָט זיך נישט אַ ריר געטאָן פון אָרט, ווי יעדער פון זיי זאָל מורא האָבן צע־שטערן די שטילקייט. חיים מיט לאהן האָבן שטיל דער־שיטערט פאַרדייעט די בשורה.

יעקב האָט מיט דער צונג אַרומגעווישט זיך די ליפּן און ער האָט ממשיך געווען:

— מען האַקט אים אָפּ די טירן. שדכנים לויפן אי־בער אים. זכריה קצב לאָזט אים נישט רוען... — ביי די לעצטע ווערטער איז זיין פנים געוואָרן ערנסט, אָבער ער האָט באַלד ממשיך געווען: — אַפילו פון שטאָט קומען שדכנים צו אים.

לאה און חיים,ביידע האָבן נאָך אַלץ געשוויגן.

— אָבער מיר זענען דאָך אייגענע, — האָט יעקב פאַרגעזעצט. — איך דאַוון דאָך מיט יצחקן אין איין שיל, האָב איך אים געזאָגט, אַז דו ביסט זיין מחותן.

חיים און לאה האָבן נאָך אַלץ געשוויגן. זיי האָבן נישט תופס געווען אַז יעקב מיינט זייער יוסף. אַ ווײַלע שפּעטער האָט חיים אַ זאָג געטאָן:

— ער שטאַמט אויך פון טוניס...

דערויף האָט יעקב אים געענטפערט:

— דיך קען איך דאָך פון מדנין. איך ווייס דאָך ווער דיין משפחה איז. נישט שטענדיק ביסטו געווען אַ בעל־עגלה... — ער האָט געצויגן די ווערטער, חיים זאָל פאַר־שטיין.

חיים האָט אַ קוק געטאָן אויפן ווייב. ער איז געווען שטאָלץ אויף יעקבס רייד.

יעקב האָט געזען חיימס פרייד. ער האָט זיך צוגע־בויגן צום טיש און ער האָט זיך צערעדט; געלאָזן אויס־גערעכנט:

— דער מחותן יצחק איז אַ גביר אדיר, אַ קראָם, וואָס מען זשויבט אין איר, אַ הויז אַ פּאַלאַץ, פלעצער אומגעצײַלט, די זין זיינע גייט עס גוט. דיין יוסף קומט אַריין אין אַ מלכות... — ער איז שטיל געבליבן און זיי אָנגעקוקט.

די אויגן ביי חיימען און לאהן האָבן געפינקלט.

יעקב האָט זיי פֿאַרשטאַנען. זיי זאָלן חלילה נישט גרויס ווערן ביי זיך, האָט ער גענומען ווייזן די צווייטע זייט פֿון דער מטבע, ווי ער זאָל זיי אויסרעדן: — דו ביסט טאַקע נאָר אַ בעל־עגלה, דיין זון אַ שאָפֿער, וואָס צעפֿירט נאָר די גרינס אין מאַרק, אָבער יוסף איז אַ גוטער בחור. אַז ער וועט קריגן אַ נדן, וועט ער זיך קויפֿן אַ גרויסע מאַשין... — די ווערטער האָט ער געזאָגט לאַנגזאַם, חיים מיטן ווייב זאָלן זיי באַנעמען.

די טיר האָט זיך געעפֿנט. יוסף דער זון איז אַריין אין שטוב. זיי זענען געווען אַזוי אַריינגעטאָן אין געשפּרעך, אַז קיינער האָט נישט געהערט אַז ער גייט.

— אָט איז ער! — האָט חיים זיך דערפֿרייט מיטן זון.

יעקב האָט אָפּגעמאָסטן יוספֿן פֿון אויבן ביז אַראָפּ.

יוסף איז געווען ענלעך צו דער מוטער. ער איז נאָר געווען יינגער און דאַרער פֿון איר. זיין עלטער איז געווען פֿאַר די דרייסיק. זיין פּנים איז געווען גלאַטיק. אין זיין בלויען, פֿאַרפּלעקטן מיט אייל אָווערראָל האָט ער אויסגעזען מעכטיקער ווי ער איז געווען. ער האָט פֿאַרמאַכט הינטער זיך די טיר. — שלום! — האָט ער אַ זאָג געטאָן. ער האָט אַלע אָנגעקוקט און געוואָלט גיין ווייטער. ער האָט געוואָלט זיין פֿאַרגעשריטן, נישט שטערן די עלטערן.

— יוסף, ר' יעקב איז געקומען צו דיר, — האָט דער פֿאָטער אים אַ זאָג געטאָן.

דער זון איז שטיין געבליבן.

יעקב האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ:

— זעץ זיך, — האָט ער אים געזאָגט און אים אָנגעוויזן מיט דער האַנט אַ בענקל.

יוסף האָט געצעגערט ווי ער זאָל נישט האָבן קיין חשק זיך אַוועקזעצן. נאָך אַ ווײַלע האָט ער אָפּגערוקט אַ בענקל און ער האָט זיך אַוועקגעזעצט יעקבן אַנטקעגן. ער האָט זיך אַרויפֿגערוקט דעם בערעט. אַ שוואַרצער לאָק

האָט זיך אים אָפּירגעגליטשט. ער האָט זיך אָנגעגאָסן אַ גלאָז לעמאָניאַדע. ער האָט אָפּגעטרונקען אַ ביסל און מיט דער צונג זיך אָפּגעווישט די ליפּן.

טאַטע־מאַמע האָבן באַטראַכט זיין יעדע באַוועגונג.

יעקב האָט אַ ווונק געטאָן דעם פאָטער.

חיים האָט אויסגעבלאָזן די באַקן. ער האָט זיך צו־געגעבן מוט. דאָס איז געווען פון איבערראַשונג. ער האָט אַ קוק געטאָן אויפן ווייב און ער האָט זיך אַ ווענד גע־טאָן צום זון: — יוסף, איך וועל דיר זאָגן אין קורצן. ר' יעקב רעדט דיר אַ שידוך מיט יצחקס טאָכטער. דער קרעמער, וואָס האַלט אויבן אין מאַרק אַ קראָם... — ער האָט גערעדט שנעל. ער האָט יעדעס וואָרט געזאָגט באַזונדער און געוואָרפן מיט די הענט. ער האָט זיך גע־האַלפן צונויפשטעלן די זאַצן.

יוסף האָט אויסגעשטרעקט דעם קאָפּ, די אָדערן אויף זיין האַלדז זענען געווען אָנגעצויגן, זיינע אויגן שטאַר. ער האָט געקוקט אויפן טיש אַרויף ווי ער זאָל טראַכטן. ער האָט אָפּגעהוסט און ער האָט אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל רעדן צו זיך:

— מען דאַרף זען דאָס מיידל. מען דאַרף מיט איר רעדן. — ער האָט גערעדט פּאַמעלעך, באַטאָנט יעדעס וואָרט. זיין קול איז געווען פאַרענדערט, דיק.

יעקב, וועלכער האָט די גאַנצע צייט געקוקט אויף אים, געוואָרט וואָס ער וועט זאָגן, מיט איינגעהאַלטענעם אָטעם, האָט אָפּגעאָטעמט.

אויך די מוטער האָט זיך צוגעהאָרכט צו אים. אירע וויעס האָבן געציטערט, די אויגן אירע האָבן געפינטלט. דעם פאָטערס אויגן האָבן געגלאַנצט. זיין „מוזיניק" רעדט.

יעקב האָט זיך אַ וויג געטאָן ווי ער זאָל זיצן איבער אַ ספר. ער האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן און ער האָט אַ זאָג געטאָן יוספן:

— דאָס מיידל איז באַחנט. זי קען, זי אַרבעט אין אַ באַנק. — אַ ווילע שפּעטער, ווי ער זאָל זיך האָבן איבערגעלייגט, האָט ער צוגעגעבן: — אָבער דאָס איז נישט וויכטיק. דעם פאָטער אירן פעלט נישט קיין געלט... — ער האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ און ער האָט צוגעגעבן: — זי וועט זיין אַ גוט ווייב און אַ גוטע מאַמע. — איצט האָט ער געוואַרט אויף אַן ענטפער.

יוסף האָט געשוויגן.

— איך האָב דעם טאַטן דערציילט וואָס פאַר אַ שידוך דאָס איז פאַר דיר, — האָט יעקב ממשיך געווען. ער האָט נישט געוואָלט דער געשפּרעך זאָל זיך איבעררייסן.

— יאָ, — האָט דער פאָטער אַ זאָג געטאָן און אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ נערוועז. ער האָט געוואָלט דער זון זאָל רעדן.

די שטילקייט האָט ווידער גובר געווען אַלע. אַלעמענס אויגן זענען געווען שטאַר.

— נו, וואָס זאָגסטו? — האָט יעקב זיך אַ ווענד געטאָן צו יוספן.

— מען קען רעדן, — האָט יוסף געענטפערט ווי ער זאָל זיך נייטן.

— עס זאָל זיין מיט מזל! — האָט יעקב אויסגערופן אַ דערפרייטער.

— אמן! — האָט אים געענטפערט חיים דער פאָטער און זיך געריבן די הענט פון פרייד.

— אמן! אמן! — האָט די מוטער נאָכגעזאָגט. צוויי צערינענע טרערן זענען איר שטעקן געבליבן אין די אויגן־ווינקלעך. פון אויפרעגונג האָט זי פאַרבראָכן די פינגער. אַלע זענען צופרידן אָבער איינער האָט נישט געקוקט אויפן אַנדערן. נאָר יוסף האָט זיך באַקוקט די נעגל פון די הענט. אַלע האָבן געהערט דעם גאַנג פונעם זייגער. דער נאַפטאַלין־ריח האָט זיך געפילט נאָך שטאַרקער.

— איך דאַרף גיין, — האָט יעקב אַ זאָג געטאָן און ער האָט זיך אויפגעשטעלט. — עס וואַרט מיך אַ געוואַל־טיקע אַרבעט, — האָט ער שטיל צוגעגעבן.

— ר׳ יעקב, זייט מצליח! — האָט חיים אים אַ זאָג געטאָן. זיין פליישיק פנים איז געווען צעגאָסן און רויט פון פרייד.

יוסף האָט זיך אויך אויפגעשטעלט פון אָפּשיי צו יעקבן.

— שלום, זייט געזונט! — האָט יעקב אַ זאָג געטאָן און ער איז אַוועק צו דער טיר.

— שלום! שלום! — האָבן אַלע שטוביקע אים נאָכ־געזאָגט. חיים איז פאַרלאָפן יעקבן דעם וועג און אים געעפנט די טיר.

יעקב האָט אַ קוש געטאָן די מזוזה און ער איז אַרי־בער די שוועל.

דער זון און די מוטער האָבן אים נאָכגעקוקט. דער פאָטער האָט אים אַרויסבאַגלייט. די שטוביקע האָבן גע־הערט טריט, וואָס האָבן זיך דערווייטערט.

ט.

דאָס איינציקע לעמפּל, וואָס איז אַראָפּגעהאָנגען פון דער נידעריקער סטעלע האָט פאַנאַנדערגעשפּרייט אַ שי־טערע גרינע ליכט. די זאַכן אין שטוב האָבן אויסגעזען ווי זיי זאָלן זיין צעפּלאָסן, ווי שאָטנס זאָלן זיך אין זיי קלאַ־מערן. דאָס פענצטער האָט אויסגעזען ווי עס זאָל זיין פאַר־שטעלט. יעקב איז געשטאַנען אַן אָנגעלענטער אין דער שאַנק און פאַמעלעך, ווי ער זאָל מורא האָבן, אַז ער וועט אַרויסרייסן אַ האָר, זיך געצויגן זיין שיטער בערדל. זיינע אויגן האָבן געגלאַנצט ווי די ליכטשיין. עטלעכע שעה שוין ווי יעקב האָט זיך אומגעקערט פון חיימען. ער האָט אין צווישן באַוויזן אָפּעסן.

נעמי איז אַריין פון קיך און אים אָנגעקוקט. זי האָט זיך צוגערוקט צו דער פוטרינע און זי האָט אַ פרעג געטאָן:

— וואָס ביסטו אַזוי אויפגעלייגט, מיין מאַן? — זי האָט געקענט יעדע זיינע באַוועגונג. זי האָט זיך אויך משער געווען פאַר וואָס דאָס איז.

יעקב האָט זיך אָפּגעריסן פון שאַנק און ער האָט זי אָנגעקוקט.

— נו, דערציייל, דערצייל! — האָט זי אים געמוטיקט און זיך אַוועקגעזעצט ביים טיש.

יעקב האָט געשטעלט אַ טריט ווי ער זאָל זיך קלייבן גיין אָבער ער האָט זיך אויך אַוועקגעזעצט איר אַנטקעגן. דער שטח אַרום זיי, צווישן דער שאַנק, די בעטן און דעם טיש איז געווען קליין.

— נו, דערציילל שוין דיין ווייב — האָט זי אים אַ בעט געטאָן אַ נייגעריקע.

ער האָט זיך איבערגעבויגן איבערן טיש און איר פֿאַרטרויט דעם סוד: — איך האַלט ביים אויספֿירן דעם שידוך... — ער האָט זיך אויסגעגליכן און זיך אונטערגעלייגט די האַנטפֿלאַך אונטערן בערדל.

— אַ שדכן ביסטו נאָך נישט געווען? — האָט זי אים אַ פֿרעג געטאָן. — איך דאַרף מענטשן זאָלן רעדן... — האָט זי אים נישט אָפּגעלאָזט.

— איי, יידענע, וואָס פֿאַרשטייסטו, — האָט ער איר געענטפֿערט און מיט ביטול איר אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט. אָבער ער האָט איר אויפֿגעקלערט דעם ענין: — זכריהס זון וויל יצחקס טאָכטער. יצחק דער קרעמער וויל אים נישט פֿאַר אַן איידעם און דעם טאַטן נישט פֿאַר אַ מחותן. איך שדכן יצחקן חיימס זון פֿאַר אַן איידעם.

נעמי איז זיצן געבליבן מיט אַן אָפֿן מויל. אירע שוואַרצע אויגן האָבן געגלאַנצט. זי האָט נישט געוווּסט וועגן דער מחלוקת. אַ ווײַלע שפּעטער האָט זי מיט דער האַנט אַרומגעווישט זיך די ליפּן און זי האָט אים אַ זאָג געטאָן:

— איך וויל נישט דו זאָלסט זיין פֿאַרמישט אין דעם סיכסוך. איך וויל נישט האָבן צו טאָן מיט זכריהן. איך וויל נישט מען זאָל מיר חלילה אויסהאַקן די שויבן. איך וויל שלאָפֿן רויק... — זי האָט ביי יעדער אויסגערעכנטער טענה פֿאַרמאַכט אַ פֿינגער פֿון דער אויסגעשטרעקטער האַנט ווי זי זאָל ציילן די סיבות.

יעקב האָט מיט דער האַנט אַרומגענומען זיך זיין בערדל און זיך איינגעקוקט אין איר.

נעמי האָט אונטערגעשפּאַרט מיט די הענט זיך די באַקעס און זי האָט אים געפֿרעגט:

— וואָס דאַרפֿסטו מענטשן זאָלן אונדז שעלטן? דער גראָשן איז דיר נייטיק? חלילה פֿאַראַן נויט אין

שטוב ?... — אַ היפשע ווײַלע האָבן בײדע געשוויגן. זי האָט געקוקט אויף אים, ער אין דער זײַט.

מיט אַ מאָל האָט זײַן אויבערשטער טײל קערפּער זיך צעוויגט און ער האָט זיך צערעדט ווי ער זאָל רעדן צו זיך :

— איי, יידענע, יידענע, וואָס פאַרשטײסטו ? אַ לײכ־טער גראָשן איז זיס... — אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער ממשיך געווען : — אַ גראָשן ? — האָט ער זיך אַ פרעג געטאָן און ער האָט זיך געענטפערט : — איך וועל פאַרדינען אַ „פּוי־טיקע", רײַך ווערן !

נעמי, וואָס האָט די גאַנצע צײַט געקוקט, האָט אים אַ זאָג געטאָן :

— נאָך די פּרנסה האָסטו נישט געהאַט...

— אַ מצוה מזווג זווגים זײַן, — האָט ער איר אָפּ־געענטפערט.

— איך וויל נישט האָבן צו טאָן מיט מענטשן, — האָט זי בײַ אים געפאָדערט.

ער האָט אויפגעהערט זיך וויגן. ער איז געבליבן זיצן אַ פאַרקוקטער אין דעם טיש־בלאַט און ער האָט איר גע־זאָגט ווי ער זאָל איר געבן צו פאַרשטײן :

— זכריה רעדט אויס אויף יצחקן. איך וויל העלפן יצחקן און אויך פאַרדינען — ער וועט מיר נישט קאַרגן.

— אויב דו האַלטסט בײַ ווערן אַ גביר, טאָ גיב־זשע אַ פּאָר גראָשן אויף אַ שטיקל זײף און אַ פלאַש „אמא" און נישט איך זאָל יעדעס מאָל מוזן קויפן פון מײַן געלט, — האָט זי פון אים געפאָדערט.

ער האָט אויסגעדרײט דעם קאָפּ צו איר און ער האָט איר אָפּגעענטפערט :

— מען דאַרף נישט אויסגעבן געלט, דאָס זענען אײ־בעריקע זאַכן.

— דו ביסט אַ קמצן, דו זאַמלסט געלט און דער זון

נעמט עס ביי דיר צו אויף מאַכן געשעפטן, — האָט זי אים אַ זאָג געטאָן מיט איין אָטעם. זי אַליין האָט זיך דער־שראָקן פאַר אירע ווערטער.

ער האָט פאַרמרוזשעט די אויגן און ער האָט זי אַ פרעג געטאָן:

— אַזוי האָט מען דיך דערצויגן אין שטוב, אַקעגנ־רעדן דעם מאַן ?... — און מיט אַן ענערגישן קול האָט ער צוגעגעבן : — יידענע, ביסט אַ מורדת !

נעמי, דערהערנדיק דאָס וואָרט איז זי איינגעשרומפּן, נאָך קלענער געוואָרן. זי האָט דערזען פאַר זיך איר טאַטן, וואָס איז מיט אַ סך יאָרן צוריק געשטאָרבן. זי האָט זיך צעהעשעצט און זי איז אַרויסגעלאָפן אויף דער טעראַסע. זי איז געשטאַנען אין דער אָפענער אויף דער גאַס אַרויס טיר און שטיל געיאָמערט. זי האָט געהאַלטן די האַנט אויפן מויל, מענטשן זאָלן נישט הערן.

שפרה, אַ פליישיקע פרוי מיט אַ ברייטן בוזעם, אַ פרוי אין איר עלטער, די שכנה צו וועלכער נעמי איז נישט איין מאָל אַריין זיך אויסוויינען, איז גראָד פאַרבייגעגאַנ־גען. זי האָט דערהערט און דערקענט נעמיס יאָמער.

— נעמי ! — האָט זי אַ רוף געטאָן.

נעמי האָט איר נישט געענטפערט.

— נעמי ! — האָט שפרה נאָך אַ מאָל אַ רוף געטאָן.

— שפרה, — האָט נעמי איר געענטפערט און זיך צעהעשעצט אויפן קול. שפרה איז צו איר צוגעגאַנגען.

נעמי האָט געהעשעצט אַן טרערן.

— וואָס האָט ווידער פאַסירט ? — האָט זי געפרעגט.

— דער אַלטער קמצן, האַלט דעם גראָשן, — האָט נעמי איר דערציילט פול מיט געוויין. זי האָט זיך אַרומ־געקוקט צי יעקב הערט נישט און אַ צעהעשעצטע גענומען איר דערציילן ווי זי זאָל שלינגען די ווערטער : — זכריה קצב וויל זיך משדך זיין מיט יצחק קרעמער. יצחק וויל

איט ניסט פּאַראַ מחותן. מיין מאַן וויל משדך זיין יצחקן מיט חיים בעל־עגלה. ער וועט קריגן אַ סך שדכנות... נעמי האָט אויפגעהערט העשעצן. זי האָט גענומען נקמה אין יעקבן און אַלץ דערציילט. איצט איז איר גרינגער געוואָרן.

שפרה האָט געשוויגן. אין דער פינצטער האָט נעמי נישט געזען ווי אַזוי שפרה רעאַגירט.

מיט אַ מאָל האָט שפרה צונויפגעקלאַפּט די הענט און זי האָט זיך אַ פרעג געטאָן:

— מיין קצב וויל ער נישט פאַר אַ מחותן? אַלע ווײַבער, וואָס קויפן ביי זכריהן וועלן וויסן, — האָט זי זיך פאַנאַנדערגעשריגן. אין דער פינצטערער שטילקייט איז דער אָפּהילך פון אירע רייד געווען נאָך שטאַרקער.

פון פאַרמאַכטע פענצטער האָבן נייגעריקע ווייבער־קעפּ אַרויסגעקוקט. שפרה האָט געוואָלט לויפן. אָבער ווי זי זאָל זיך האָבן דערמאָנט, האָט זי אַ זאָג געטאָן:

— נעמי, גיי אין שטוב, — און זי אַריינגעשטופּט אין דער טיר. שפרה איז צוגעלאָפן צו אַ נידעריק אָפן פענצטער און זי האָט אַריינגעשריגן:

— רחל, קום! איך מוז דיר עפּעס דערציילן.

יא.

די טעג זענען געווען הייסע, די לופט אָדורכגעגליט. דער אָנקומענדיקער טאָג האָט געביטן דעם פאַרגאַנגענעם. דאָס לעבן ביי די מענטשן אין קוואַרטאַל האָט זיך געפירט לויט דעם שטייגער דאָרט. די וועגן, וואָס יעקב האָט גע־מאַכט אין משך פון טאָג איז געווען פון שטוב אין שיל און פון שיל אין קראָם. אָבער היינט האָט יעקב אָנגע־שטעלט אַן אויער, נישט ווי אין די פאַרגאַנגענע טעג. ער האָט געוואָלט הערן, זיך דערוויסן, וואָס רעדט די גאַס. ער האָט נישט איין ייד ביים דאַווענען אָדער זיינס אַ קונה געפרעגט וואָס הערט זיך? וואָס שמועסט מען? יעדער גע־פרעגטער האָט אים געענטפערט לויט זיין באַגריף. — עס וועט גוט זיין, אָדער: — גאָט וועט העלפן, — און געגאַנ־גען זיין וועג.

יעקב האָט נישט איין מאָל אָפּגעוואַרט יצחקן, גע־וואָלט אים טרעפן אָבער עס איז אים נישט אויסגעקומען. יעדעס מאָל איז אָדער ער, אָדער יצחק געקומען שפּעט אין שיל. יצחק האָט לעצטנס געדאַווענט אין שטוב ביחידות. יעקב האָט פאַרשטאַנען, אַז יצחק מיידט אים אויס. אָבער יעקב האָט געוואָלט צואיילן דעם שידוך. ער האָט געטאָן אַלץ מענטשן זאָלן וויסן און רעדן וועגן דעם שידוך.

דאָס ערשטע מאָל ווען נעמי זיין ווייב איז געקומען פון גאַס, האָט ער אויך זי אַ פרעג געטאָן: — „וואָס רעדן מענטשן?...״ זי האָט געוווּסט וואָס ער איז אויסן, זי האָט אָבער אים געענטפערט: „מענטשן האָבן ליב רכילות״.

ער האָט זי אויך פאַרשטאַנען. ער האָט זי געפרעגט:

— וואָס רעדן די ווייבער וועגן דעם שידוך?

נעמי האָט אַ שמייכל געטאָן:

— די וועלט שטייט אויף דיין שידוך, — האָט זי אים אָפּגעענטפערט און זי איז אַריין אין קיך.

דער אַלטער ירוחם איז אַריין צו אים אין קראָם און ער האָט אַ זאָג געטאָן יעקבן שלום!

— וואָס הערט זיך אין מאַרק? וואָס מאַכן די קצבים? — האָט יעקב אים געפרעגט. ער האָט געוואָלט מיט אים פאַרפירן אַ געשפרעך איבער זכריהן.

— די שוחטים שעכטן און די קצבים האַקן פלייש, — האָט ער געענטפערט יעקבן און ער האָט זיך צעלאַכט. ער האָט געלאַכט ווי ער זאָל הוסטן. ירוחם האָט אַרויפגעלייגט די ניקעלנע מטבע אויפן קאַסעטיש און ער האָט אַ זאָג געטאָן: — גיב צו פאַררייכערן.

יעקב האָט אים דערלאַנגט אַ פעקל נאַרגילע־טאַבעק.

— אַ גוטן! — האָט ירוחם אַ זאָג געטאָן אים. ער האָט גענומען דאָס פעקל טאַבעק און ער איז מיט שנעלע קליינע טריט פון אַן אַלטן מאַן אַוועק. אים האָט זיך שטאַרק געוואָלט רייכערן.

יעקב האָט מיט דער האַנט אַריינגעשאַרט די מטבע אין אָפּענעם שופלעדל און נאָכגעקוקט.

יעקב האָט געטראַכט און געוואַרט, אָבער אין איינעם פון די טעג האָט ער באַשלאָסן, אַז דאָס איז די צייט און ער דאַרף מער נישט וואַרטן. אין אַ פאַרמיטאָג, נעמי איז נישט געווען אין שטוב. האָט ער זיך איבערגעטאָן. ער האָט זיך אָנגעטאָן דאָס שוואַרצע אָפּבלאַקירטע רעקל און די סאַמעטענע פעסקע. ער האָט פאַרמאַכט די קראָם, פאַרשלאָסן אַלע טירן און ער איז אַוועק אין גאַס.

יעקב איז דעם גאַנצן וועג געגאַנגען געלאַסן. אַפילו ווען ער איז אַריבערגעגאַנגען יצחקס פאַרטקע האָט ער זיך נישט צוגעאיילט. ער האָט באַטראַכט די פלאַנצן און גע־

אָטעמט מיט זייערע ריחות. אין פּאָדערהויז האָט ער זיך פאַרהאַלטן און זיך איינגעקוקט, ווי ער זאָל זיך שפּיגלען אין די קאָלירטע פענצטער־שויבן. ער האָט זיך אָבער נאָך איבערגעלייגט ווי אַזוי ער זאָל זיך באַנעמען און וואָס ער זאָל זאָגן. די טיר האָט ער געעפנט האַסטיק. ער איז אַריין אין שטוב ווי ער זאָל זיך איילן.

שרה אין קיך האָט דערהערט, אַז די טיר האָט זיך געעפנט און זי האָט אַ רוף געטאָן:

— יצחק, עס איז ווער געקומען!

יצחק איז אַריין פון אַ זייטיק צימער.

— שלום, מחותן! — האָט יעקב אים באַגריסט הויך, אויפן קול. אָבער זיין שטימע האָט געציטערט פון אומזיכערקייט. ער האָט זיך אָבער גובר געווען און ער האָט אויסגעשריגן: — מזל־טוב!

יצחק איז בלייך געוואָרן. זיינע ווימערן האָבן געצי־טערט ווי ער זאָל פינטלען מיט די אויגן. ער האָט אַ נעם געטאָן יעקבן אונטערן אָרעם און מיט אים געגאַנגען ווי ער זאָל אים אַוועקפירן. אין ווינקל אונטערן פענצטער זענען זיי שטיין געבליבן.

שרה האָט אַ קוק געטאָן דורך דער טיר פון קיך. אירע שוואַרצע אויגן זענען געווען אויסגעצויגן. די ברייטע גרינע שאַרץ, מיט וועלכער זי איז געווען אַרומגעבונדן, האָט אויף איר געהאָנגען ווי אַ פאָן. איר האָט זיך געדאַכט, אַז זי האָט געהערט זאָגן מזל־טוב. זי איז באַלד צוריק אַריין אין קיך.

— מיט גאָטס הילף וועט זיין אַ שידוך. איך האָב זיך גוט אַריינגעטאָן אינעם ענין, — האָט יעקב אַ זאָג גע־טאָן יצחקן האָפערדיק. ער האָט זיך אַליין צוגעגעבן מוט.

— שאַ! שאַ! — האָט יצחק זיך אַ בעט געטאָן ביי יעקבן און אים אַ וויז געטאָן מיט דער האַנט ער זאָל רעדן שטילער.

— איך מוז דאָך זיך באַמיען, דו פאַרשטייסט דאָך, — האָט יעקב איס אַ זאָג געטאָן מיטן זעלבן טאָן, ווי ער זאָל נישט האָבן באַמערקט און געהערט יצחקס בקשה.

יצחק האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. דאָס בלוט איז אים געקומען אין פּנים אַריין. ער האָט גוט פאַרשטאַנען יעקבס רייד.

שרה איז יעדעס מאָל ווען יעקב האָט גערעדט, שטיין געבליבן אין קיך, מיטן מעסער אונטער דעם געשיילטן קאַרטאָפל. זי האָט געוואָלט פאַרשטיין.

— אַ ווילער בחור ביז גאָר! — האָט יעקב גערימט יוספן. ער האָט נישט געוואָלט איבעררייסן דעם געשפּרעך. ער האָט באַשלאָסן דעם ענין שידוך דערפירן היינט צו אַ טאָלק. ער האָט אָפּגעאָטעמט טיף ווי עס זאָל אים האָבן פאַרפעלט אָטעם און ער האָט שטיל אונטער דער נאָז גע־זאָגט: — ער וויל זיך טרעפן מיטן מיידל.

יצחקס קאָפּ איז הענגען געבליבן ווי זיין נאַקן זאָל זיך האָבן אונטערגעבראָכן. זיינע אויסגעגלאָצטע אויגן האָבן שטאַר געקוקט.

יעקב האָט אים פאַרשטאַנען. יצחק האָט אים לייד געטאָן, אָבער ער האָט אים נישט אָפּגעלאָזט.

— מען דאַרף צואיילן דעם ענין, — האָט ער אים אַ זאָג געטאָן.

אויך איצט האָט יצחק געשוויגן.

שרה האָט איבערגעטראָגן אויפן קליינעם טיש אַרויף דאָס טעפּל מיט וואַסער און דאָס קיישל מיט קאַרטאָפל. זי האָט געוואָלט זיין נענטער צו די מענער, זיי בעסער הערן.

— איז אויף ווען באַשליסט מען די „זעונג" — האָט יעקב געפרעגט יצחקן.

יצחק האָט אַ ניק געטאָן מיטן קאָפּ ווי ער זאָל אים אויסשטרעקן. די גאָמבע זיינע האָט זיך אויסגעצויגן. ער האָט אַ דריי געטאָן מיט דער האַנט ווי ער זאָל ווייזן

יעקבן זיין האַנטפּלאַך. דאָס איז געווען דער ענטפער „מען וועט זען".

יעקב האָט פאַרשטאַנען, אַז ער האָט נישט געפּועלט ביי יצחקן, אָבער ער האָט נאָך נישט געוואָלט זיך אונ־טערגעבן.

— מען דאַרף נישט לאָזן אין דער לאַנגער באַנק אַריין, — האָט ער געפּרוּווט איבעררעדן יצחקן.

יצחק האָט שוין ווידער געשוויגן.

אַ ווײַלע שפּעטער האָט יעקב אַ קוק געטאָן אין פענצטער און ער האָט געזאָגט:

— איך מוז גיין, שוין מיטאָג, — ווי ער זאָל נישט האָבן קיין צייט.

יצחק האָט אים נישט פאַרהאַלטן.

יעקב האָט גענומען גיין צו דער טיר. יצחק איז אים נאָכגעגאַנגען ווי ער זאָל גיין נאָך אַ טויטן.

יעקב האָט געפילט יצחקס האַרץ.

— גאָט וועט העלפן, אַלץ וועט זיך גוט ענדיקן, — האָט ער געטרייסט יצחקן. ער האָט געעפנט די טיר און ער האָט אַ זאָג געטאָן יצחקן: — וועסט מיר צו וויסן טאָן דעם טאָג פון דער „זעונג", — ווי ער זאָל האָבן מיט אים אָפּגערעדט און ער האָט אַ זאָג געטאָן: — אַ גוטן!

יצחק האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און פאַרמאַכט נאָך אים די טיר.

יצחקן איז ענג געוואָרן אין דער גרויסער שטוב. ער האָט געאָטעמט מיט אַן אָפן מויל ווי עס זאָל אים שווער זיין דער אָטעם. ער האָט געשפּרייזט אַרום דעם טיש, זיך געהאַלטן די גאָמבע ווי ער זאָל האָבן אַ באָרד. ער האָט געשפּרייזט איבערן צימער ווי אין אַ טורמע־צעלע.

שרה איז אַריין צו אים אין צימער. זי האָט אים אָנ־געקוקט און זיך אויסגעווישט די הענט אין שפּיץ פון דער שאַרץ.

יצחק האָט זי מער געפילט ווי געזען. ער איז שטיין געבליבן איר אַנטקעגן און זי אָנגעקוקט. נאָך היינט ווען ער האָט זיך איינגעקוקט אין איר, — דער באָבע, — איז דער בליק פון זיינע גרויע אויגן ווייכער געוואָרן.

— ווען קומען די זין? — האָט ער זי געפרעגט. ער האָט געטראַכט וועגן זיי אָבער ער האָט זי געפרעגט, ווייל ער האָט געוואָלט מיט איר רעדן.

זי האָט אים אָנגעקוקט אַ פאַרחידושטע. אירע שוואַרצע אויגן זענען געווען שטאַר.

— ווייסט נישט, אַז אין אָוונט, ביי טאָג זוכן זיי פרנסה, — האָט זי אים געענטפערט און אַ דריי געטאָן מיטן קאָפּ אַ פאַרווּנדערטע. זי איז געשטאַנען, נישט גע־רירט זיך פון אָרט. זי האָט פאַרשטאַנען און נאָך מער זיך משער געווען ווי יצחק ראַנגלט זיך מיט זיך. זי האָט גע־וואָלט אים פרעגן פאַר וואָס, אָבער זי האָט נישט געוואָגט.

— יאָ, מיין ווייב, — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן. ער האָט געדאַרפט זיך אַראָפּרעדן און געפילט, אַז ער איז מחויב איר דערציילן. ער האָט אָבער נישט געקענט אַרויס־ברענגען די ווערטער פון מויל.

אירע אויגן האָבן זיך ווי איבערגעדרייט, ווי זי זאָל קוקן אַרויף. מען האָט נאָר געזען אירע ווייסלען.

— ער שלאָגט פאַר אַ שידוך, — האָט ער איר געזאָגט.

זי האָט אַ קוק געטאָן אויף אים. אירע אויגן זענען געוואָרן פייכט.

— אָבער עס האַלט נישט דערביי — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן מער זיך ווי איר און ער האָט ווידער גענר־מען שפּרייזן אַרום דעם טיש. ער האָט געשפּרייזט מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ אַ פאַרשעמטער. אים האָבן געערגערט אירע נאַסע אויגן. ער האָט אויך נישט געוואָלט, אַז זי זאָל מיינען, אַז דאָס איז שוין דער שידוך. איר בליק איז אים נאָכגעגאַנגען. ער האָט אים געפילט אויף זיך. אַ ווײַלע

שפּעטער האָט ער איר אַ זאָג געטאָן: — אַ גוטער בחור, אַ שאָפער. — ווער זיין משפּחה איז האָט ער נישט געזאָגט איר.

זי האָט אַ זיפץ געטאָן — אַה, — ווי זי זאָל קרעכצן. די פאַרהאַלטענע אין איר אויג טרער האָט זיך אַ קייקל געטאָן איבער איר באַק. איצט האָט זי זיך שאַרף איינגעקוקט אין אים ווי זי זאָל אים פאַרשן. זי האָט נישט פאַרשטאַנען. מען רעדט וועגן אַ שמחה און יצחק, איר מאַן, איז צוגעלייגט.

ער האָט געקוקט אַראָפּ, אָבער ער האָט זי פאַרשטאַנען. — השם ירחם, — האָט ער אַ זאָג געטאָן איר און ער האָט גענומען שפּרייזן. ער איז אַריין אין אַ זייטיק צימער.

זי האָט אים נאָכגעקוקט. אַ ווײַלע שפּעטער איז אויך זי אַריין צוריק אין דער קיך.

נאָך דעם ווי יעקב האָט זיך געטראָפן מיט יצחקן, האָט יעקב געוואָלט און געמוזט זיך אויך טרעפן מיט חיימען. אָבער ער איז צו אים נישט געגאַנגען. ער האָט געוואַרט אויף אים. ער האָט געוואָלט חיים זאָל אים נאָכלויפן.

חיים איז אָבער געווען דער בעל־דבר, ער האָט געדאַרפט זיין דער מחותן, געבן זיין זון. יעקב האָט באַשלאָסן צו גיין צו חיימען. די עטלעכע געסלעך, וואָס האָבן אַדורכגעשניטן דעם קוואַרטאַל אין דער ברייט האָט יעקב שנעל אַדורכגעשפּאַנט, ווי ער זאָל האָבן יונגע פיס. ער האָט אין די געסלעך געקענט יעדן שטיין און ווינקל. ער איז געווען פון די ערשטע באַלעבאַטים אין קוואַרטאַל. ער איז דעמאָלט געווען אַ באַלאַטע־לייגער. אַז ער איז צוגעקומען צו די ערשטע הייזלעך, וואָס האָבן נאָך נישט געהאַט אַרומגעצוימטע אַרום זיך הייף, האָט ער זיך אַרומגעקוקט. די

געסלעך זענען נאָך נישט געווען פאַרמירט, צוליב די פרייע צווישן זיי פּלעצער.

די הייזלעך זענען געווען ניי געבויט. די פרישע קאַלך־ווייסקייט האָט פון זיי אַראָפּגעגלאַנצט. אויך דאָ זענען די דעכער געווען שיפּע, איינס אונטערן אַנדערן. יעקב האָט זיך געשלייכט צווישן די הייזלעך. שוין פון ווייטנס האָט ער דערפילט דעם שאַרפן מיסט־ריח. ווען ער האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ האָט ער דערזען חיימען. ער איז געשטאַנען ביים אָנהייב פּלאַץ. יעקב האָט גענומען גיין פּאַמעלעך און געקוקט. פערד מיט איבערגעבונדענע איבער די קעפּ טאָרבעס האָבן פון זיי אַרויסגעגעסן. פערד מיט אַראָפּגעלאָזטע קעפּ האָבן געדרימלט. דאָ און דאָרט אויף אַ וואָגן האָט אַ בעל־עגלה געגעסן. אַ בעל־עגלה, וואָס זיין וואָגן איז געשטאַנען אין דער זייט האָט אַ שמיץ געטאָן מיט דער בייטש זיין פערד און זיך אַרויפגעכאַפּט אויפן וואָגן. אויפן וואָגן איז שוין געזעסן אַ מענטש. דער רעש פון די קאָלערנדיקע זיך רעדער האָט אויפגעוועקט די דרימלענדיקע פערד.

חיים, דערזעענדיק יעקבן, האָט אים אַנטקעגן געשריגן: — שלום! ר׳ יעקב!... ער האָט זיך אויסגעריבן די הענט אין די הויזן און ער האָט זיך איינגעקוקט אין יעקבן. זיינע באַקן זענען געווען צעקנייטשט. ער האָט געשמייכלט.

יעקב האָט אים נאָר אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ אויף אָפּקומען.

חיים האָט פאַרשטאַנען, אַז יעקבן פאַרדריסט און ער האָט זיך פאַר אים פאַרענטפערט:

— נישט געקענט קומען. דאָס פערד האָט זיך פאַרשטאָכן אַ פוס, געמוזט מיט אים גיין צום וועטערינאַר.

יעקב האָט געגלויבט נישט פאַרשטאַנען וואָס חיים האָט אים געזאָגט. ער האָט אָבער געוווסט, אַז דאָס איז נאָר אַ

תירוץ. ער האָט געוואַרט אַז יעקב זאָל צו אים קומען. יעקב האָט באַטראַכט אַלץ אַרום. ער האָט געוואָלט גע־ווינען צייט.

חיים האָט געוואַרט אומגעדולדיק. ער האָט געוואָלט הערן וואָס יעקב וועט אים זאָגן.

יעקב האָט געשוויגן. ערשט אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער אָפּגעאָטעמט און ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— קוים זיך אָפּגעריסן. געוואַרט דו זאָלסט קומען. איך האָב געמוזט פאַרמאַכן די קראָם און קומען צו דיר... — יעקב האָט אים אויסגערעדט.

— איך האָב געוואָלט הײַנט צוקומען, — האָט חיים זיך פאַרטיידיקט.

די באַלעגאָלעס אַרום האָבן באַטראַכט יעקבן און גע־קוקט אויף חיימען. זיי האָבן געוואָלט וויסן וואָס זיי רעדן.

יעקב האָט פאַרשטאַנען חיימס באַנעמען זיך און ער האָט אים אָפּגעענטפערט: — יצחק האָט געזאָגט, אַז ער וועט מיר צו וויסן טאָן ווען דאָס פּאָרל קען זיך טרעפן... און באַלד צוגעגעבן: — איך מוז גיין עפענען די קראָם.

חיים האָט זיך אײַנגעקוקט אין יעקבן. חיימס פּנים איז געווען אויסגעצויגן. ער האָט נישט געוווּסט צי ער דאַרף זײַן צופרידן מיט דער ידיעה. ער האָט אָבער געשוויגן, יעקב זאָל נישט מערקן זײַן צווייפל.

— שלום! — האָט יעקב אים אַ זאָג געטאָן. ער האָט זיך אויסגעדרייט און ער איז אַוועק.

— שלום! — האָט חיים אים נאָכגעזאָגט און אים נאָכגעקוקט. אָבער באַלד האָט ער זיך אויסגעדרייט און גענומען אויסגלייכן דעם כאָמאָנט אויפן פערד. ער האָט נישט געוואָלט די בעלי־עגלות זאָלן זיך אָנשטויסן וואָס ער קומט פאָר. ער איז נישט געגאַנגען אונטערפירן יעקבן. ער האָט זיך געפירט אַזוי ווי דער זון האָט אים אָנגעזאָגט. פון אָנשטרענגונג, ער זאָל זיך נישט אַרויסכאַפּן מיט אַ

וואָרט פאַר יעקבן איז אים הייס געוואָרן. ער האָט אַראָפּ־גענומען דאָס היטל און דערמיט זיך געפאָכעט, געקילט. די בעלי־עגלות זאָלן נישט מערקן, האָט ער גלייכגילטיק זיך אונטערגעברומט.

אָבער יחזקאל און שמואל, די צוויי בעלי־עגלות, וואָס זענען געשטאַנען נעבן חיימען, דאָס זענען געווען זייערע שטיי־פּלעצער, האָבן אים נישט אַראָפּגעלאָזט פון אויג.

שמואל, אַ הויכער, ברייטביינִיקער, גרויער ייד, מיט אַ פּירקאַנטיק פּנים, און אַ שראַם אויף דער לינקער באַק, האָט אים אַ פרעג געטאָן:

— וואָס, וואָס האָט איר אויסגערוּוועט?... — און זיך צוגערוקט צו אים.

— עד, ווייס איך וואָס, — האָט חיים אים אַ זאָג געטאָן און אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט. מבטל געמאַכט זיין פראַגע.

יחזקאל, אַ מיטלוווקסיקער שוואַרצער ייד מיט אויס־געבויגענע ווי אַ רייטער פיס, וואָס האָט געטראָגן אַ גראַנאַט היטל מיט אַ לאַקירטן דאַשעק, האָט אַ זאָג גע־טאָן חיימען:

— מאַך דיך נישט פאַר אַ מפיל־קינד, רעד! זאָלן חברים וויסן.

— זיין בויך מיט די סודות קען נאָך פּלאַצן, — האָט שמואל אים אַ זאָג געטאָן און זיך צעלאַכט.

חיים האָט אויסגעגלאָצט די אויגן. ער האָט זיך אי־בערגעלייגט וואָס ער זאָל טאָן. ער האָט זיי אַ שאָקל גע־טאָן מיטן קאָפּ זיי זאָלן זיך צו אים צורוקן; ער האָט זיך אָנגעלענט אין וואָגן.

שמואל און יחזקאל האָבן זיך אַרומגעשטעלט אַרום אים.

חיים האָט אַראָפּגעבויגן דעם קאָפּ צו זיי און ער האָט זיך פאַר זיי פאַרטרויט. ער רעדט יוספן אַ שידוך,

האָט ער זיי דערציילט און אַ קוק געטאָן אויף זיי פון אונטערן שטערן אַפיר ווי עס האָט אויף זיי געווירקט.

— אָט אַזוי רעד! — האָט יחזקאל אים געזאָגט.

ער האָט חיימען אַ קלאַפּ געטאָן אין דער פּלייצע און אים אָפּגעריסן פון וואָגן.

— עפּעס אַ לייטישער שידוך? — האָט שמואל שטיל אַ פרעג געטאָן חיימען.

חיים האָט זיך אומגעקוקט צי עס הערט ווער נישט אונטער און ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— דער פאָטער, אַ ייד אַ סוחר, אַ גביר.

— אַ מזל! — האָט שמואל אַ זאָג געטאָן.

— נישט געאיילט! — האָט חיים אָפּגעענטפערט און אויסגעשטעלט אַ האַנטפלאַך ווי ער זאָל זיי איינהאַלטן. — מען דאַרף דעם ענין גוט באַאַרבעטן. מען דאַרף וויסן וואָס און ווען, — האָט חיים זיי באַלערנט. ער האָט גערעדט פּאַמעלעך, זיך צוגעגעבן חשיבות. זיינע אויסגעגלאָצטע אויגן האָבן שטאַר געקוקט אויףביידע. — עס קען נאָך ווערן אויס, — האָט חיים צוגעגעבן און ער האָט אַ טרייסל געטאָן מיטן קאָפּ, אַז עס קען פּאַסירן. ער האָט געוואָלט אָפּשוואַכן דעם איינדרוק ביי זיי.

די בעלי־עגלות פון אַרום האָבן געקוקט אויף זיי. זיי האָבן געהערט נאָר אָפּגעהאַקטע ווערטער און נישט פאַר־שטאַנען.

— עס איז אָנגענומען אַז אויב מען שיקט אַ שדכן, האָט יענער צד שוין באַשלאָסן... — האָט יחזקאל געוואָלט פאַרשטאַרקן חיימס אמונה.

— חיים, דו דאַרפסט שטעלן משקה! דו וועסט זיך נישט אַרויסדרייען — האָט שמואל אים געוואָרנט.

— יאָ, יאָ! מיט גאָטס הילף, — האָט חיים אים צוגעזאָגט און שטאַרק אַ טרייסל געטאָן מיטן קאָפּ, אַז

עס איז זיכער. דער בויך און די באַקן האָבן זיך אים אַ טרייסל געטאָן פון פרייד.

— ווען? — האָט שמואל אים אַ פרעג געטאָן. — עס דאַרף זיך גיסן בראָנפן ווי וואַסער, — האָט ער גע־פאָדערט.

— איך וויל שוין האַלטן דערביי, — האָט חיים הויך, אויפן קול אים אַ זאָג געטאָן.

— דו האָסט אויפגעכאַוועט אַ יאַט, — אַ שאַ־פער! — האָט יחזקאל אים געזאָגט.

חיימס פנים איז געגרינצלט געוואָרן. ער האָט שטיל געלאַכט פון פרייד.

— אונדזער שאָפער, דאָ צווישן אונדז, צווישן די וועגענער, אויף דעם אָ דאָ פלאַץ, — ער האָט געוויזן מיט די הענט, — האָט זיך אויפגעכאַוועט, — האָט יחזקאל דער־מאָנט חיימען.

די בעלי־עגלות האָבן כסדר געקוקט אויף זיי און גע־האָרכט. זיי האָבן געוואָלט וויסן וועגן וואָס יענע רעדן.

חיים האָט אַ שאָקל געטאָן יחזקאלן מיטן קאָפּ. ער האָט זיך אויסגעדרייט און אַ צופרידענער געגלעט דאָס פערד.

יב.

די טעג זענען געווען הייסע. די זון האָט געגליט. די לופט איז געווען טרוקן. די שמאָלע געסלעך אינעם קוואַרטאַל זענען געווען אָנגעפּראָפּט מיט אָנגעגליטער חמימה. דער זומער איז געווען אין זיין פולן פאַרנעם. די היץ איז געלעגן אויף די טיפע דעכער ווי אַ משא, וואָס שפּאַרט פון הימל.

די קצבים אין געסל האָבן כסדר באַנעצט די ערד, דעם אַדורכגאַנג אין געסל. די פייכטקייט האָט געלינדערט די זויערקייט פון פאַרטרוקנטן בלוט. היינט, זונטיק, דער ערשטער טאָג פון דער וואָך, זענען פאַראַן געווען ווייניק קונים אין מאַרק. די פליישן זענען געווען פאַרשפּאַרט אין די קילשענק. די טישן אין די יאַטקעס זענען געווען ליידיק. די קצבים זענען געזעסן צעזעצט, ווער פון זיי אַרומגעבונדן מיט אַ שאַרץ און ווער מיטן העמד איבער די הויזן. אַלע האָבן געוואַרט אויף די קונים. ווו־נישט־ווו האָט אַ קצב געדרימלט ווי ער זאָל קוקן מיט איין אויג. אין אַ סך יאַטקעס זענען פאַראַן געווען נאָר די געזעלן. זייערע בעלי־בתים זענען אַוועק טרינקען אַ קאַווע.

אין סקווער פון דעם יאַטקע־ און קראָמען־געסל איז געשטאַנען אַ קרענצל קצבים און געשמועסט. אַ הויכער בייכיקער קצב האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט ווי ער זאָל אַרומנעמען מיט איר דעם גאַנצן מאַרק און ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— נאָך אַ ביסל וועט אַ קאַץ נישט קענען אַדורך דאָ. אַ קראָם ביי אַ קראָם.

אַ נידעריקער בייכיקער קצב מיט אַ ברייטער פּליי־צע, — ער האָט אויסגעזען ווי אַ פּולער זאַק, — האָט אים אונטערגעהאַלטן:

— יעדעס לאָך דאַרף מען באַלייגן מיט גאָלד... — אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער צוגעגעבן: — איך וויל קריגן אַ שטשאַנקע פאַרן זון — אוממעגלעך.

די קצבים, וואָס זענען געשטאַנען אַרום אים האָבן געהאָרכט וואָס ער רעדט.

— דערפאַר האָט דער שטאָטראָט גענומען שלעפּן מער שטייערן יעדן חודש, — האָט אַ זאָג געטאָן אַ מיטלוווּק־סיקער קצב, וואָס האָט געהאַלטן פאַרלייגט די הענט פון פאָרנט, ווי ער זאָל זיך אונטערהאַלטן דעם בויך.

אַ הויכער קנאָכיקער קצב ביי וועמען די הויזן זענען אַראָפּגעהאָנגען פון אונטערן רימען, ווי זיי זאָלן זיך טרי־קענען אויף אים, האָט אַ זאָג געטאָן מיט כעס:

— נאַר גיב!

אַ נידעריקער, נישט ראַזירטער קצב מיט פאַרשאַרצטע נאָגאַוויצעס ווי ער זאָל מורא האָבן אַז זיי וועלן זיך אים פאַרנעצן, האָט אויסגעשטרעקט אַ פינגער ווי ער זאָל אָנ־ווייזן דאָס אָרט, און ער האָט געזאָגט:

— זיי ווילן פלאַסטערן די וועגן.

— מיט אַ קיבל אַספאַלט דעקסטו איבער אַ געסל, — האָט דער ברייטביינעקער קצב אים אָפּגעענטפערט. די פינ־גער פון די קצבים זענען געווען פליישיקע. כמעט ביי אַלע זענען די אויגן געזעסן טיף און זיי זענען געווען פאַרלאָפן.

אינעם ווינקל פון יאַטקע־געסל, נאָכן סקווער, אַ טיר ביי אַ טיר פון זייערע יאַטקעס זענען געשטאַנען צוויי קצבים, ניסים, אַ הויכער ברייטביינעקער פאַרשוין; זיין קאָפּ איז געווען קיילעכיק און נידעריק אָפּגעשוירן, ווי ער זאָל זיין אויסגעקראָכן. דער צווייטער קצב, משה, איז גע־ווען אַ נידעריקער ברייטפּלייציקער פאַרשוין מיט אַ קורץ,

קנאַכיק פּנים, מיט אַ פלאַטשיקער נאָז און אַ בולטן שטערן.ביידע האָבן זיך צוגעהערט וואָס דאָס קרענצל קצבים רעדט.

זכריה איז אָנגעקומען מיט דעם קראָם־געסל פון דער צווייטער זייט. ער איז זיי פאַרבייגעגאַנגען ווי ער זאָל זיי נישט זען. די קצבים אינעם קרענצל האָבן זיך איבער־געקוקט.

— ער קוקט אין הימל אַריין ווי ער זאָל ציילן די פייגל, — האָט משה אַ זאָג געטאָן ניסימען.

— אַ גאָלדענער יונג, האָט אַ פאַרדרייטן קאָפּ מיטן זון, — האָט ניסים אים פאַרטיידיקט.

— אַ מענטש דאַרף נישט וועלן אַלץ זאַגראַביען. די וועלט איז פאַר אַלע, — האָט משה אים אָפּגעענטפערט.

ניסים האָט אים נישט געענטפערט. ער האָט געשווינט זכריהן.

זכריה האָט די לעצטע צייטן געמיטן מענטשן, ווי ער זאָל זיי נישט זען. ער האָט געליטן און געשוויגן. זיין מוח האָט נישט תופס געווען. ער האָט בשום אופן נישט באַגריפן פאַר וואָס וויל אים יצחק נישט פאַר אַ מחותן. פון זינט ער איז זיך מתעסק מיט יצחקן האָט ער זיך דערווייטערט פון מענטשן ווי ער זאָל זיי גרינגשעצן, אָבער זיין תקיפות און שטאָלץ זענען געווען געבראָכן. דער קאָפּ איז ביי אים איצט געלעגן אויף די אַקסלען. זיינע אויגן האָבן געגלאַנצט, אָבער זיי זענען געווען שטאַר. אים געזען אַמבעסטן פון דער נאָענט האָט סירענע. אין דער הויך אי־בער דער נאָז, צווישן די אויגן, איז ביי איר איצט געווען איינגעשניטן אַ טיפע קורצע פאַלד אָבער אויף איר אוי־בערשטער ליפּ איז געלעגן אַ קוים מערקבאַר שמייכעלע. אויך אַרום איר שטאַנד איז איצט געווען שטיל. נישט פאַראַן געווען קיין קונים.

סירענעס שיסלען און שיסלעך זענען געווען איבערגע־

דעקט. די אינגעווייַדן זאַלן נישט אויסטריקענען. איר העקל איז געשטאַנען אויף דער ערד אָנגעלענט אין אַ שעפּל, ווי אַן איבעריקע זאַך. זי איז געזעסן מיט איבערגעלייגטע אי־בער די קניען הענט, און געקוקט פאַר זיך. פון לאַנגווייל האָט זי זיך אומגעקוקט. אויבן אין געסל איז געשטאַנען מזל מיט נאָך אַ פרוי. זי איז אַראָפּגעקראָכן פון געזעס. זי האָט נאָך אַ מאָל אָנגעקוקט די פרויען און זי איז מיט אַ פוילן טריט אַוועק צו זיי. אירע כפכפים (הילצערנע סאַנ־דאַלן) האָבן געלאַפּעט אירע פּיאַטעס.

— אַהה! אויך סירענע קומט, — האָט חנה, אַ ני־דעריקע, שוין גרויע פרוי מיט אַ לאַנג פּנים און פליישיקער נאָז זיך דערפרייט מיט איר. אירע האָר זענען געווען אַרומ־געבונדן מיט אַ טיכל. אין מויל פון פאָרנט זענען ביי איר פאַראַן געווען עטלעכע גאָלדענע ציין. אירע שוואַרצע אויגן זענען געווען מאַט, שוין אויסגעלאָשן.

— איך בין שוין צוגעזעסן און נאָך נישט געזען קיין קונה, — האָט סירענע זיי געזאָגט.

— וואָס ווילסטו ביי אַזעלכע היצן! היינט קויפט מען אוגערקעס, — האָט חנה איר געענטפערט. זי איז גע־ווען די עלטסטע אין יאָרן און די עלטסטע אין זייער פאַך.

— אָבער עסן דאַרף מען, — האָט מזל איר געענטפערט און נאָך מער צעשטעלט אין דער ברייט אירע פיס.

— אפשר וועל איך האָבן גליק, — האָט חנה געזאָגט און זי איז שנעל אַוועק צו איר שטאַנד. אַ קונה איז צו־געקומען.

— מזל, — האָט סירענע אַ זאָג געטאָן. זי האָט זיך אַרומגעקוקט און צוגעבויגן צו איר דעם קאָפּ. זי האָט אָבער געשוויגן.

מזל האָט מיט צוויי פינגער־שפּיצן לייכט אַ צי געטאָן סירענעס אויערן־רינגל און אַרייַנגעקוקט איר אין די אויגן.

— אַ מחיה, ער רעדט נישט, ער שווייגט ווי אַ שטו־מער, — האָט סירענע איר דערציילט.

— דער וואָרעם עסט אים, — האָט מזל איר געענט־פערט און זיך צעלאַכט.

סירענע האָט זיך אומגעקוקט צי זכריה שטייט נישט הינטער איר.

— האָב נישט מורא! נאָר אין קצבים־געסל איז ער דער מלך, — האָט מזל איר אַ זאָג געטאָן.

איצט האָט אויך סירענע געקריגן מוט און זי האָט זיך צערעדט:

— ער מיינט, אַז מיט געלט קען מען אַלץ פאַרדעקן. יענער יצחק האָט מער געלט פון אים.

— אוף! — האָט מזל אַ זאָג געטאָן און אַ טרייסל געטאָן מיט דער האַנט ווי זי זאָל וועגן יצחקס געלט.

— ער האָט אָנגעטראָפן אויף אַ יונג, וואָס פרעגט נישט נאָך אים, — האָט סירענע געזאָגט און אירע אויגן האָבן אַ גלאַנץ געטאָן.

— נאָר איך דאַרף ליידן, ווייל איך האָב נישט קיין נדן פאַר מיין טאָכטער? — האָט סירענע אַ פרעג געטאָן מזלען און זי האָט זיך אומגעקוקט צי מען הערט נישט.

מזל האָט זיך אין איר איינגעקוקט. אירע שוואַרצע אויגן זענען געווען מוטלאָז.

— איך מוז גיין, — האָט סירענע אַ זאָג געטאָן און זי איז צוריק אַוועק. מזל האָט איר נאָכגעקוקט.

ניסים האָט ליב געהאַט אַ קאָרט. ער האָט זיין גרוי־סע יאַטקע פאַרשפילט מיט עטלעכע יאָר צוריק. זכריה, זיין יוגנט־חבר האָט אים געהאָלפן זיך שטעלן צוריק אויף די פיס. ניסים איז איבערגעגאַנגען אין אַ קליינער יאַטקע. ער האָט דעמאָלט געגעבן זיך אַ שבועה ביי אַ ספר־תורה אין שיל איבער זיין ווייב און די פינף קינדער, אַז ער וועט מער אין האַנט נישט נעמען אַ קאָרט. ניסים, וואָס קען

אויסטרינקען אַ גלאָז אַראַק און פאַרבייסן מיט אַ געבאַקן האַרץ, האַלט וואָרט. זייט דאַן פירט ער אַ שטיל משפּחה־לעבן. ער האָט געליטן צוזאַמען מיט זכריהן. ער האָט גע־וואָלט אים אָפּדינען, אים איצט העלפן, אָבער ער האָט נישט געוווּסט ווי אַזוי. ער האָט געטראַכט פאַרשידן. ער אַליין האָט זיך איצט באַמיט נישט קומען זכריהן אין וועג, אָבער אין אַ נאָכמיטאָג, ווען ניסים איז געשטאַנען פאַר דער טיר, איז זכריה שטיין געבליבן אים אַנטקעגן. זיי האָבן זיך אָנגעקוקט און געשוויגן. ביידע זענען געווען טרויעריק.

— זכריה, וואָס איז מיט דיר? — האָט ער אים אַ פרעג געטאָן און פאַרהאַקט די ציין. זיינע קינבאַקן זענען געווען בולט.

— צרות! צרות! — האָט זכריה זיך פאַר אים אָנ־פאַרטרויט און ער האָט מיט ביידע הענט געקראַצט זיך דעם קאָפּ.

— זכריה, דו?! — האָט ער אים אַ פרעג געטאָן און זיינע אויגן האָבן אַ פינקל געטאָן.

— ער האָט מיך געקוילעט אָן אַ מעסער. איך האָב נישט קיין טעם אין דער אַרבעט און נישט אין לעבן, — האָט ער זיך פאַר אים געקלאָגט.

— וועלכע טאָכטער ווילסטו פאַר אַ שנור? ברענג איך זי דיר! — האָט ניסים אים געפרעגט, אים פאַרזיכערט און געמוטיקט.

זכריה האָט זיך אין אים איינגעקוקט אָבער ער האָט געקוקט איבער אים, ווייט.

— יצחקס טאָכטער! — האָט ער אַ זאָג געטאָן מיט כעס און ער איז אַוועק.

ניסים איז געבליבן געפּלעפּט מיט אַן אָפן מויל.

אויך שלום, דער זון, באַמיט זיך נישט צו טרעפן מער מיט די חברים. אים טוט וויי און ער שעמט זיך. ער קומט

איצט אויך נישט צו מלכן, — ער וויל נישט זיינע שטאַם־געסט און דער מאַטראַז זאָלן אים זען. לעצטנס זיצט ער ביי שווישין. זיין רעסטאָראַן געפינט זיך אין דעם קליינעם שמאָלן הויף־געסל אין דער זייט פון מאַרק. דער קוילן־סוואַנד איז דאָ געדיכטער ווי ביי מלכן, דאָס אָרט איז ענגער. אַלע קענען אים אויך דאָ. אָבער קיינער זעצט זיך צו אים נישט צו. ער טרינקט ביר און שווייגט. זיינע אָדערן אויפן האַלדז זענען אָנגעצויגן. זיין פנים איז רויט, די אויגן אויסגעגלאָצט. די קינבאַקן בולט. פון מאָל צו מאָל כאַפּט זיך אונטער אַ חבר, וואָס גיט פון ווייטנס דורך דער אָפּע־נער טיר אַ קוק ווי ער זיצט און פאַרשווינדט.

שלום האָט נישט געליטן ווי אַ פאַרליבטער. ער האָט מיט שושנהן זיך אַפילו קיין איין מאָל נישט צונויפגערעדט. ער האָט איר קול נישט געקענט. אים האָט וויי געטאָן וואָס אינעם קוואַרטאַל איז פאַראַן אַ מיידל, וואָס האָט די העזה זיך אים אַנטקעגנצושטעלן.

אין אַ פאַרמיטאָג, די לופט איז געווען שווער און גרוי, די זון איז געווען ווי פאַרשטעלט, דער הימל האָט אויסגעזען ווי ער זאָל זיין נידעריק. אין קצבים־געסל איז אויך דאָס מאָל נישט פאַראַן געווען קיין קונים. נעמי איז געקומען פון דער צווייטער זייט געסל. זי האָט געשפּרייזט און געטראַכט, וואָס זי קען קויפן. זי איז געגאַנגען צו סירענען קויפן. ביי סירענעס שטאַנד איז זי שטיין גע־בליבן. זי האָט זיך איינגעקוקט און באַטראַכט וואָס פאַראַ סאָרט סחורה סירענע האָט איצט. זי האָט אָנגעטאַפּט אַ שעפּסן־קישקע צי זי איז נישט פאַרטריקנט.

— שלום! — האָט סירענע איר אַ זאָג געטאָן און זי געפרעגט: — וויפל געבן? זי האָט שוין געהאַלטן דאָס מעסער אין האַנט.

— שלום! — האָט נעמי בנעימותדיק איר געענטפערט און אַ זאָג געטאָן: — אַ שטיקל.

סירענע האָט איר אָנגעוויזן מיטן מעסער איבער דער קישקע און געקוקט אויף נעמין.

— אַ שטיקל קלענער, — האָט איר נעמי געזאָגט.

סירענע האָט איבערגערוקט דאָס מעסער. זי האָט אָפּגעשניטן און זי האָט אַ זאָג געטאָן: — אַ לירע.

— רייסט נישט איבער? — האָט זי נעמי געפרעגט.

— ביי דיר? — האָט סירענע מיט פאַרדרוס זי אַ פרעג געטאָן. זיי האָבן זיך געקענט פון מאַרק. סירענע האָט געוווּסט ווו נעמי וווינט, ביי וואָס זי אַרבעט און ווער איר מאַן איז, כאָטש זיי האָבן זיך קיין מאָל נישט אַדורכגערעדט. סירענע האָט איר פאַרפּאַקט אין פּאַפּיר די קישקע.

נעמי האָט געקוקט אויף זכריהן.

— דו אַרבעטסט ביי זכריהן? — האָט זי אַ פרעג געטאָן סירענען און מיטן קאָפּ אָנגעוויזן אויף אים.

— נאָך ביי אים דאַרף איך זיין אַן עבד! כ'האָב גענוג צרות פון אים אַזוי אויך! — האָט סירענע איר געענטפערט.

— אַ שלעכטער מענטש? — האָט נעמי זי אַ פרעג געטאָן.

— אפשר איז ער נישט קיין שלעכטער, אָבער ער דערגייט די יאָרן, — האָט סירענע זיך געקלאָגט.

נעמי האָט אַ קוק געטאָן צו זכריה הערט נישט און זי האָט אַ זאָג געטאָן סירענען:

— ער וויל זיך משדך זיין. מען וויל אים נישט.

סירענע האָט געשוויגן ווי זי זאָל פון גאָרנישט ווייסן. זי האָט נאָר נעמין אַ וווּנק געטאָן מיט דער האַנט, זי זאָל שטיל זיין.

נעמי האָט פאַרשטאַנען. זי האָט איר אַ שטופּ געטאָן אין האַנט אַריין די לירע. זי האָט סירענען אַ זאָג געטאָן: שלום! — און זי איז אַוועק.

סירענע האָט אַריינגעוואָרפן דאָס מעסער אין שעפל

אַריין. זי איז אַראָפּגעשפּרונגען פון געזעס, זי האָט דער־יאָגט נעמין און זי האָט איר אַ זאָג געטאָן:

— איך וועל דיך באַגלייטן. — באַלד דערויף האָט זי שטיל זי אַ פרעג געטאָן: — ער איז דאָך רייך ווי קורח! פאַר וואָס וויל ער אים נישט?

ווי אָפּגערעדט זענען זיי ביידע שטיין געבליבן.

— נישט נאָר געלט דאַרף זיין, מענטשן מוזן זיך פּאַסן, — האָט נעמי איר געענטפערט. זי האָט זיך אַרומ־געקוקט צי מען הערט זיי נישט אונטער און זי האָט אַ זאָג געטאָן סירענען: — מיין מאַן שדכנט יצחקס טאָכטער חיימס זון... — און מיט גאווה האָט זי צוגעגעבן: — ער איז אַ שאָפער!

סירענעס פּנים איז געוואָרן פאַרפלאָמט. דאָס נייעס האָט איר אַ זעץ געטאָן אין קאָפּ. זי האָט אַ פינטל געטאָן מיט די אויגן. — שלום! — האָט זי שנעל אַ זאָג געטאָן נעמין און געלאָזט זי שטיין. זי האָט שוין אַלץ געוווסט. זי האָט זיך אַ לאָז געטאָן לויפן. די ברוסטן האָבן זיך איר געטרייסלט און זי האָט געסאָפּעט. אַן אויפגערעגטע איז זי שטיין געבליבן ביי אירע שעפלעך. זי האָט קוים גע־קענט כאַפּן דעם אָטעם. זי האָט געטראַכט וואָס זי דאַרף טאָן.

זי האָט אַ קוק געטאָן אויף זכריהן און זי איז צו אים צוגעגאַנגען. ביי זכריהן איז געשטאַנען אַ קונה. סי־רענע האָט געסאָפּעט און געוואַרט.

— וואָס ווילסטו? — האָט ער אַ פרעג געטאָן סירע־נען נישט אַ קוק טוענדיק אויף איר. ער האָט ווייטער באַ־דינט דעם קונה.

זי האָט אים נישט געענטפערט.

— האָסט אַ נייעס פאַר אַ גראָשן? — האָט ער זי געפרעגט מיט ביטול.

אויך איצט האָט זי אים נישט געענטפערט. ערשט אַז

דער קונה איז אַוועק איז זי אַדורכגעקראָכן אונטערן טיש און זי איז אַריין אין דער יאַטקע אָן צו פרעגן אים.

זכריה האָט אַ קוק געטאָן אויף איר מיט איין אויג פאַר איר חוצפה.

זי האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ, אים גערופן אין אַ זייט.

ער איז צוגעגאַנגען צו איר נישט גערן.

— ווייסט! — האָט זי אים אַ פרעג געטאָן און באַלד ממשיך געווען, — יעקב דער טאַבעק־הענדלער, וואָס וווינט אויבן אין קוואַרטאַל, שדכנט יצחקן, חיים בעל־עגלהס זון... — זי האָט גערעדט פאַמעלעך ווי זי זאָל ציילן די ווערטער. זי האָט געוואָלט אַז יעדעס וואָרט זאָל אים אַ שטאָך טאָן. זי האָט גערעדט און אים באַטראַכט ווי דאָס נייעס ווירקט אויף אים.

דאָס בלוט האָט אים אַ שפּראָץ געטאָן אין פּנים. עס האָט אים פאַרפעלט אָטעם. זיינע אויסגעגלאָצטע אויגן האָבן שטאַר געקוקט אויף איר.

זי האָט געקוקט אויף אים און געוואַרט.

ער האָט זי נישט געזען. ערשט אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער אַ האַרך געטאָן: אַה! — ווי ער זאָל זיך האָבן אָפּגעקילט. ער האָט מיט דער האַנט זיך אויסגעריבן דאָס פּנים און ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— נאַרישע יידענע, לאַנג שוין פאַרגעסן דעם גאַנצן ענין... — אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער געגעבן איר אַ באַפעל: — גיי אַרבעטן!

סירענעס אויגן האָבן אַ גלאַנץ געטאָן פון נקמה. זי האָט זיך אָנגעבויגן און זי איז אַדורכגעקראָכן אונטערן טיש.

זכריה האָט געשפּרייזט איבער זיין קליינער יאַטקע ווי אין אַ שטייג. ער האָט אַפילו נישט געענטפערט די קונים. שפּרייזנדיק איז ער איין מאָל שטיין געבליבן און ער האָט זיך אַ פרעג געטאָן אויפן קול:

— איך נישט, אַ בעל־עגלה יאָ ?

עטלעכע טעג איז זכריה אַרומגעגאַנגען מיט אַן אַראָפּ־געלאָזטן קאָפּ. ער האָט נישט געקוקט קיין מענטש אין די אויגן. סירענעס ידיעה האָט אים געעגבערט דעם מוח. ער האָט נישט געוווסט וואָס ער זאָל טאָן. ער האָט אויך נישט געוואָלט זיך פֿאַרטרויען פֿאַר קיינעם. ער האָט נישט געוווסט, אַז אויך דער זון ווייסט שוין וועגן דעם שידוך מיט חיימס זון. שלום האָט זיך געשעמט אים צו דערציילן. זכריה איז נישט געשלאָפֿן די נעכט. שעהן איז ער געזעסן אין בעט אַ פֿאַרקלערטער, געזוכט אין דער פֿינצטער דעם אויסוועג.

אין אַ פֿרימאָרגן, איידער ער איז אַוועק עפֿענען די יאַטקע, איז ער צוגעגאַנגען צו יעקבן. דער וועג, — די געסלעך, האָט ער אייליק איבערגעשפּאַנט ; די טרעפּ ביי די איינגענג און די שטיינער אויפֿן וועג האָבן אים געפֿירט. ער האָט געקענט יעדעס ווינקל אינעם קוואַרטאַל. ער האָט נישט נאָר געקענט יעדעס הייזל, ער האָט אויך געוווסט, ווער אין וועלכן הייזל וווינט. דער קאָפּ איז אים געווען שווער ווי ער זאָל זיין אָנגעגאָסן. ער איז נישט מסוגל געווען צונויפֿנעמען די געדאַנקען, טראַכטן. ער האָט אַפֿילו נישט געטראַכט איצט, אַז ער גייט צו יעקבן און אַז ער וועט באַלד דאַרפֿן מיט אים זיך איבערוווערטלען.

ביי דער טיר פֿון יעקבס קראָם איז ער שטיין געבליבן. ער האָט זיך צוגעבויגן און אַריינגעקוקט. — שלום ! — האָט ער אַריינגעשריגן און זיך אַריינגעשלייכט אין דער קראָם.

יעקב האָט אויפֿגעהויבן דעם קאָפּ פֿון ספר. ער איז זיצן געבליבן אַ דערשטוינטער. אין מאָמענט האָט ער דער־זען פֿאַר זיך דעם גאַנצן פּלאָנטער : ער, יצחק, חיים און זכריה.

זכריה איז געשטאַנען מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ און

פּאַרביסענע ציין. נאָך אַ ווײַלע האָט ער אויפגעהויבן די אויגן און זיך אײַנגעקוקט אין דער פּאַליצע־וואַנט. ער איז געשטאַנען, זיך נישט גערירט פון אָרט, ווי ער זאָל זיך נישט קענען באַוועגן. די צונג זײַנע איז געווען שטײַף, ער האָט נישט געקענט רעדן. ער האָט אויך נישט געוווּסט וואָס ער זאָל רעדן.

— נו, וואָס דאַרף אַ ייד ? — האָט יעקב אים אַ פרעג געטאָן. ער האָט געוואָלט העלפן זכריהן. איצט האָט יעקב פאַמעלעך זיך אַ צי געטאָן אַ האָר פון זײַן בערדל.

זכריה האָט אַלץ געשוויגן אָבער מיט אַ מאָל האָט ער אַ זאָג געטאָן : — איך וועל רעדן דוגרי (גלײַך) ! איך וויל דעם שידוך ! פאַרגיי מיר נישט דעם וועג !... — און ער האָט באַלד צוגעגעבן : — וועסט בײַ מיר מער פאַר־דינען... — ער האָט געקוקט אויף יעקבן און געוואַרט אויף תשובה.

יעקב האָט מיט די שפּיצן פון צוויי פינגער אָפּגעצויגן זיך די אויבערשטע ליפּ. ער האָט נישט געהאַט קיין וואָנצע. זײַן שטערן האָט זיך צעקנייטשט.

— אויך איך וועל דיר ענטפערן דוגרי (גלײַך) דו זאָלסט אַלץ באַלד פאַרשטיין, — האָט ער געזאָגט זכריהן : — בײַ יצחקן אין שטוב פאַרטראָגט מען נישט דעם ריח פון פלייש... — איצט האָט יעקב אַרויפגעלייגט די עלנ־בויגנס איבערן קאַסעטיש ווי ער זאָל זיך וועלן אָנהאַלטן.

שוואַרצע רעדער האָבן זיך אַ קאָלער געגעבן זכריהן פאַר די אויגן. ער האָט קוים געאָטעמט. ער האָט געוואָלט אַרויסלויפן, ער האָט אָבער נישט געקענט רירן מיט קיין אבר.

יעקב האָט באַשלאָסן וואָס שנעלער צו ענדיקן מיט זכריהן.

— חיימס זון איז אַ מעכאַניקער, — האָט ער אים אַ זאָג געטאָן. ער האָט עטלעכע ווערטער געזאָגט פאַמע־

לעד, יעדעס וואָרט אַקצענטירט. ער האָט געוואָלט די ווער־טער זאָלן אים אַריין אין מוח. נאָך יעדן וואָרט, וואָס ער האָט געזאָגט איז זכריה ווי קלענער געוואָרן, ווי די ערד זאָל אונטער אים זינקען.

זכריה האָט געמליאַסקעט מיט די ליפּן. עס איז אים געווען זויער אין מויל. ער האָט איבערגעלייגט זיינע עלנ־בויגנס איבערן קאַסעטיש. פּאַמעלעך האָט ער איבערגע־לייגט איבער זיי זיין אויבערשטע טייל קערפּער און ער האָט אַ זאָג געטאָן יעקבן ווי ער זאָל אים פּאַרטרויען אַ סוד:

— אַזאַ גוטן בחור גיט איר אַוועק אַזאַ אויסוואָרף? זי שלעפּט זיך דאָך אַרום מיט אַלע אשכנזער. די גאַנצע שטאָט דאַרט קען דאָך זי... — ער האָט די ווערטער אָפּ־געזאָגט ווי ער זאָל דאַווענען און ער איז אַרויס אָן אַ שלום.

יעקב איז זיצן געבליבן מיט אַן אויסגעשטרעקטן קאָפּ, שטאַר פּאַרקוקט אין דער וואַנט.

זכריה איז פון יעקבן ווי אַרויסגעלאָפן. ער איז גע־גאַנגען שנעל און געסאָפּעט פון אויפרעגונג. זיין בויך האָט כסדר זיך אויפגעהויבן און זיך אַראָפּגעלאָזט ווי אַן אָנ־געצויגענער בלאָז־זאַק. ער איז געגאַנגען און זיך נישט אומ־געקוקט. די ווענט אין די געסלעך האָבן אים איצט גע־פּירט. פּלוצעם האָט ער זיך אַ קלאַפּ געטאָן אין שטערן. — אייזל! — האָט ער אויפן קול זיך אַ זאָג געטאָן און ער האָט פּאַרשנעלערט דעם טריט. זיין בליק איז געווען איצט שטאַר. ער האָט געקוקט אַראָפּ. דער שטערן זיינער איז געווען צעקנייטשט.

אין מיטן וועג האָט ער אויפגעהויבן דעם קאָפּ. ער האָט זיך אומגעקוקט ווו ער געפינט זיך. ער האָט איבער־געשפּאַנט דאָס שמאָלע קורצע געסל און ער האָט זיך אַ פּאַרנעם געטאָן אויף לינקס. ער האָט אַדורכגעשפּאַנט אַ

העלפט פון דעם ברייטן לאַנגן געסל און פאַר אים האָט זיך אַנטפּלעקט דער בעל־עגלה־פּלאַץ. ער איז אָנגעקו־מען פון דער צווייטער זייט פּלאַץ. אויך דער בעל־עגלה־פּלאַץ און דער דורכגאַנג דאָרט איז אים גוט באַקאַנט געווען. ער איז אָפּט געקומען דאָ אַהער רופן אַ בעל־עגלה אויף אַ נאַגלע (אַ פור לאָדונג). ער איז געגאַנגען און גע־קוקט. ער האָט געזוכט חיימען. ער האָט נישט געזען, אַז די בעלי־עגלות קוקן אויף אים, וואַרטן ער זאָל זיי רופן. מיט אַ מאָל איז ער שטיין געבליבן און אַ ווייז געטאָן מיט אַן אויסגעשטרעקטער אין דער הויך האַנט, מען זאָל אים זען.

חיים איז אָנגעפאָרן מיט זיין פערד־געשפּאַן. ער האָט זכריהן נישט באַמערקט. ער האָט געעפנט אַ פּאָסטראָנעק, געמאַכט לייכטער דעם פערד, דער וואָגן זאָל אים נישט ציען.

— שלום! — האָט זכריה אַ זאָג געטאָן חיימען און אַרויפגערוקט זיך ס'היטל חיים זאָל אים בעסער זען.

— שלום, זכריה! — האָט חיים אים געענטפערט און זיך אין אים איינגעקוקט. זיי האָבן זיך געקענט.

זכריה האָט מיט דער האַנט זיך אָנגעכאַפּט אין וואָגן ווי ער זאָל שטיין אויף איין פוס און ער האָט גענומען רעדן שנעל, ווי ער זאָל פאַרזעצן ס'געשפּרעך.

— היט זיך פון אַן אומגליק! איך בין דיך מתרה! יצחקס טאָכטער שלעפט זיך אַרום מיט יונגען! דאָס זאָג איך דיר אויף פיר אויגן! ווי אַן אייגענער!... — זכריה האָט מיט אַ גאַפּן פינגער זיך אָפּגעווישט דאָס מויל און ער האָט זיך אַרומגעקוקט צי מענטשן האָבן געהערט.

חיים האָט אַ טרייסל געטאָן מיטן קאָפּ ווי ער זאָל זיין איבערראַשט פון דער אַנטפּלעקונג און ער האָט אויס־געגלאָצט אַ פּאָר פאַרוווּנדערטע אויגן אויף זכריהן. אָבער אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער זיך אַראָפּגעצויגן דעם קאַש־

קעט איבער די אויגן זכריה זאָל נישט מערקן, אַז ער שמייכלט. ער האָט פאַרשטאַנען זכריהס מיין.

— חיים, געדענק, איך האָב דיך געוואָרנט ! אַ גוטן ! איך מוז לויפן עפענען די יאַטקע, — האָט ער אַ זאָג געטאָן און ער איז אייליק אַוועק.

חיים האָט מיט אַ פאַרבויגענעם פינגער זיך אָנגעריבן די שפּיץ נאָז. דאָס האָט ער געלאַכט פון זכריהן. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער זיך אָנגעבויגן און ער האָט אַרויסגענומען פון וואָגן די טאָרבע פאַרן פערד.

זכריה איז נישט געגאַנגען מיטן קראָמען־געסל. ער איז אָנגעקומען דורך דעם אויבערשטן מאַרק־געסל. פון דאָרט איז ער אַריין אין דעם שמאָלן הויף־געסל און ער האָט פון ווייטנס אַ רוף געטאָן : — שלום !

שלום דער זון, איז געזעסן אין זיין איצטיקן רעסטאָראַן. ער האָט פּאַמעלעך אויפגעהויבן זיין שווערן קאָפּ פון ביר. ער האָט דערקענט דעם פֿאָטערס קול. ער איז אַרויס צו אים אָן צו באַצאָלן פאַרן ביר.

דער זון מיטן טאַטן האָבן געלאָזט זיך גיין אָן צו זאָגן זיך אַ וואָרט, און אַפילו זיך נישט אָנגעקוקט. די עטלעכע אין געסל קרעמער, וואָס זענען געווען פריי, האָבן נייגעריק נאָכגעקוקט דעם טאַטן מיטן זון.

זכריה איז ווי צוגעלאָפן צו דער יאַטקע. דער זון איז אים נאָכגעקומען. אַז זכריה האָט זיך גענומען אַרויפּרוקן די זשאַלוזיעס, האָבן די קצבים זיך דערפרייט דערזעענדיק אים. זיי זענען געווען צופרידן, אַז ער איז דאָ, אַז עס האָט אים גאָרנישט פּאַסירט.

סירענע, איינהערנדיק זיך אַז ער רוקט אַרויף די זשאַלוזיעס, האָט זי זיך איבערגעבויגן, געטאָן ווייטער איר אַרבעט. זי האָט מורא געהאַט זיך אומקוקן.

זכריה האָט אַרויפגערוקט די זשאַלוזיעס ביז אין דער העלפט נאָר. ער מיטן זון זענען אַדורכגעקראָכן דורך די

טישן. אין יאַטקע איז געווען האַלב פינצטער. זכריה האָט זיך אַוועקגעשטעלט אין ווינקל. ער האָט געקוקט אַראָפּ און אַ זאָג געטאָן:

— זון מיינער, עס פּאַסט נישט פאַר אונדזער משפּ־חה... — אָבער ער האָט נישט פאַרענדיקט דעם זאַץ, ער האָט נאָר אַ קאָלער געטאָן מיט דער צונג אין מויל, ער האָט זיך איינגעקוקט אין שלומען און אים אַ פרעג געטאָן מיט מוט: — וואָס האָסטו זיך עפּעס פאַרדרייט דעם קאָפּ מיט עפּעס אַ מויד פון אַ קרעמער?... — אָבער גלייכציי־טיק האָט ער באַטראַכט דעם זון ווי די ווערטער ווירקן אויף אים.

שלומס פּנים איז געווען רויט, צעיאַכמעצט. ער איז געשטאַנען מיט אַן אָפן מויל און עס האָט זיך געשפּירט פון אים דער ריח פון ביר.

— איך וועל זי נישט לאָזן איבער מיין שוועל. זי האָט געמאַכט צו שפּאָט אונדזער משפחה. אַלע לאַכן פון אונדז, — האָט דער פאָטער געטענהט מיט פאַראיבל.

שלום האָט אויסגעשטרעקט דעם קאָפּ ווי די ווערטער זאָלן אים האָבן געטראָפן אָבער ער האָט ווייטער געשוויגן. ער האָט נישט געוואַגט און נישט געוווּסט וואָס ער זאָל ענטפערן דעם פאָטער.

דער פאָטער האָט פאַרשטאַנען, אַז דעם זונס שטאָלץ איז איינגעבראָכן. ער האָט געוווּסט, אַז ער מוז דעם ענין וואָס שנעלער פאַרענדיקן און ער האָט אים אַ זאָג געטאָן:

— אויב דו לאָזסט זי נישט אַוועק, ביסטו מער מיין זון נישט... — ביים סוף פון די ווערטער האָט ער שוין געשריגן און מיט אַ געמאַכטן כעס אַ קלאַפּ געטאָן מיט דער האַנט אין טיש. אין געשפּרעך האָט ער זיך פאַרגעסן, אַז די קצבים און סירענע הערן. יעדעס וואָרט זיינס איז געווען אַדורכגענומען מיט שנאה.

זכריה האָט אַ טרייסל געטאָן מיטן קאָפּ ווי ער זאָל

זיך אָפּשוידערן. ער איז צוגעגאַנגען און אַרויפגערוקט די זשאַלוזיעס ביז אַרויף. ער האָט אַרויסגענומען פון קיל־שאַנק און פאַנאַנדערגעהאַנגען עטלעכע שטיקער פלייש. ער האָט אָנגעשלייפט אויף דער שטאָל אַ מעסער און גע־נומען זיך פּאָרען ביי אַ שטיק פלייש ווי עס זאָל גאָרנישט האָבן געשען. זיין פנים איז געווען רויט און באַדעקט מיט אַ דינעם שווייס.

שלומס קאָפּ איז אַראָפּגעפאַלן און איז ליגן געבליבן אויף זיין ברוסטקאַסטן ווי ער זאָל וויינען. ער איז שטיין געבליבן, זיך נישט גערירט פון אָרט, ווי אַ געלעמטער.

— שלום! — האָט דער פאָטער אים אַ רוף געטאָן און אים אַ צי געטאָן ביי דער האַנט ווי ער זאָל אים אַוועק־שלעפּן אין אַ זייט. ער האָט אַ קוק געטאָן צי קיינער הערט נישט; ער האָט זיך צו אים צוגעבויגן און האָט אים איינ־גערוימט:

— אָבער נקמה דאַרף מען נעמען, איך אין פאָטער, דו — אין דער מויד. — זכריה האָט אַ קוק געטאָן אויף אים און ווייטער אויסגעשיילט דאָס שטיקל פלייש פונעם פעטס.

שלום איז נאָך אַלץ אַזוי געשטאַנען.

אַ ווײַלע שפּעטער האָט זכריה אַ זאָג געטאָן צום זון איבער דער פלייצע אַריבער:

— אָבער מיט חכמה, די פּאָליציי זאָל מיט מיר נישט האָבן צו טאָן.

שלום האָט אַלץ געשוויגן.

דער פאָטער האָט מיטן מעסער און דערנאָך מיט די פינגער אַראָפּגעצויגן דאָס פּאַרטרוקנטע הייטל אויפן שטיקל פלייש. ער האָט זיך געפּאָרעט און נישט געוווסט ווי שלום באַציט זיך צו זיינע רייד. דער פאָטער האָט אַוועק־געלייגט דאָס מעסער. ער האָט זיך אויסגעדרייט צום זון און אים אַ זאָג געטאָן:

— וואָס שטייסט דו? גיי זוך אויף די חברה און פאַרברענג. — אָן צו וואַרטן האָט ער אַריינגעשטעקט די האַנט אין דער הויזן־טאַש און אַרויסגעצויגן עטלעכע פאַ־פירענע באַנקנאָטן. דאָס געלט האָט ער אַריינגעשטופּט שלומען אין זיין הויזן־טאַש און ער האָט אים אַ שטופּ געטאָן, ער זאָל גיין.

שלום האָט זיך אָנגעבויגן, ער איז אַדורכגעקראָכן דורכן טיש. ער איז אַרויס פון דער יאַטקע.

✶

טעג ווי זכריה איז שוין רויק, אָבער זיין פּנים איז אָפּגעצערט און אָפּגעצויגן. ער שווייגט, אָבער זיינע אויגן גליען. ער שטייט ווידער אין דער יאַטקע, האַקט פלייש פאַר די קונים און האַנדלט מיט די קצבים. אויך צו סי־רענען באַציט ער זיך געלאַסן. אַמאָל האָט ער איר אויך געהאָלפן אונטערטאַטשען אַ שעפל מיט אינגעווייד.

סירענע האָט געשוויגן. זי האָט מורא געהאַט צו רעדן אַ וואָרט. זי האָט נאָר נישט פאַרשטאַנען וואָס עס איז געשען מיט איר בעל־הבית.

אויך צו די קצבים מיט וועלכע ער האָט געהאַנדלט, האָט ער זיך באַצויגן בעסער ווי פריער. ביי יעדער רעכע־נונג האָט ער פון די קצבים געפאָדערט נאָר אַ קיילעכיקע סומע. ער האָט זיי מותר געווען די איינצלנע פונטן. ביי יעדער אָפּרעכענונג האָבן די קצבים זיך אַליין נישט גע־גלויבט. פון אָנפאַנג האָט אַ קצב אים אַ פרעג געטאָן:

— און דעם פונט מיט די פּיאַסטערס ווילסטו נישט?

זכריה האָט דאָס געטאָן מיט אויסרעכענונג, ער זאָל יעדן קצב קענען ענטפערן:

— וואָס בין איך יצחק דער קרעמער, וואָס נעמט פּראָצענט פון פּראָצענט?... — נישט וואַרטנדיק אויף קיין ענטפער האָט ער יעדעס מאָל פאַרגזעצט: — ער איז דאָך מעביר נחלת אלמנות און יתומים — און ער האָט

פאַרענדיקט : — פון וואַנען דען האָט ער אַזויפיל פלעצער ?

געווען קצבים, וואָס האָבן געגלייבט. געווען קצבים, וואָס האָבן פאַרשטאַנען. אויך שלום האָט זיך ווידער גע־פירט ווי פריער. ער שלעפט געלט פון פאָטער און פאַר־ברענגט מיט די חברים ביי מלכן. אָבער איין זאַך פאַרגעסט ער נישט. ביי יעדער געלעגנהייט פאַרשוואַרצט ער דאָס פנים פון יצחקס טאָכטער.

אין איינעם פון די אָוונטן איז שלום געזעסן מיט די חברים ביי מלכן. דער קוילן־סוואָנד איז געווען אַ דינער, אַפילו אָנגענעם. די אָוונט־קילקייט פון דער גאַס האָט גע־לופטערט דעם סוואָנד. דאָס ליכט אין רעסטאָראַן איז געווען אַ העלס. דער גרינער קאַלך אויף די ווענט איז איצט געווען מאַט. אין רעסטאָראַן זענען פאַראַן געווען אַ סך ליידיקע בענקלעך. נאָר יונגעלייט זענען איצט געזעסן ביי מלכן. די באַווייבטע זענען געווען שוין אין שטוב, ביי זיי־ערע משפחות.

ביי אַ טיש אין מיטן רעסטאָראַן זענען געזעסן שלום מיט זיינע חברים. אַלע דריי האָבן געטראָגן אָראַנזש־רויטע העמדער און גרין־שוואַרצע געקעסטלטע שמאָלע הויזן. זיי־ערע פנימער זענען געווען רויט, צעיאַכמעט. זייערע שוואַר־צע טשופרינעס זענען אַראָפּגעהאָנגען זיי איבער די אויגן, ווי זיי זאָלן זיי צוקלעפּן צו זייערע שטערנס. זיי האָבן געגעסן געבאַקענע נירן און געטרונקען ביר. די דריי גלעזלעך קאָ־ניאַק אויף זייער טיש זענען געשטאַנען נישט באַרירט. שלום האָט כמעט נישט געגעסן. ער האָט נאָר געטרונקען. ער איז געזעסן מיטן גאָפּל אין האַנט און געקוקט אין טעלער אַריין. אָבער ער האָט כסדר געוואָרפן אַ בליק אין דער זייט. דאָרט איז געזעסן יוסף. ער האָט אים נישט אַראָפּ־געלאָזט פון אויג.

יוסף האָט געטראָגן אַ ווייס העמד און גרויע הויזן.

ער האָט געגעסן קאַבאַב מיט טשיפּס *) און פאַרטרונקען מיט אָראַנזשאַדע.

פּרץ און רפאל האָבן געגעסן פאַמעלעך. דאָס ביר האָבן זיי געטרונקען מיט קליינע זופּ. יעדע ווײַלע האָבן זיי אַ נעם געטאָן דאָס גלאָז אין האַנט און אָפּגעטרונקען. זיי האָבן צוריק אַוועקגעשטעלט די גלעזער און יעדעס מאָל אַ קוק געטאָן צו יוספן. זיי האָבן געגעסן און זיך שטיל אַדורכגערעדט, פאַרטרויט סודות. די געסט, וואָס זענען געזעסן נישט ווייט פון זיי, האָבן געהערט נאָר אָפּגעהאַקטע ווערטער „עס איז כדאי", „זי איז גוט", „מען מוז", „איך און דו"... זייערע ליפּן האָבן זיך קוים באַוועגן אָבער די אויגן זייערע האָבן געגלאַנצט. שלום האָט געהערט זיי און געשוויגן. אין אַ געוויסן מאָמענט האָט פּרץ אויסגעקרומט זיין מויל ווי די סלינע זאָל אים רינען און ער האָט אַ פרעג געטאָן:

— און וואָס וועט זיין, אַז ער וועט אונדז אונטערקומען? — ער איז, ווייזט אויס, נישט מסכים געווען מיט רפאלן. זיין ברייטע גאָמבע איז איצט נאָך ברייטער געוואָרן.

ביידע, פּרץ און רפאל, האָבן אַ קוק געטאָן אויף שלומען. זיי האָבן געוואַרט ער זאָל רעדן.

אין דער זייט איז געזעסן דער מאַטראָז מיט איבערגעלייגטע איבערן טיש הענט. ער האָט אויף זיי געקוקט ווי ער זאָל באַטראַכטן זיין אויסטאַטואירטע וואַסער־פרוי, וואָס שטייט אויפן גלאָבוס. ער האָט זיך נישט אומגעקוקט. ער האָט אָבער גוט זיך צוגעהערט צו רפאלן און פּרצן.

שלום האָט געוואַרט אויף אַ געלעגנהייט. ער האָט געוואָלט זיך אַ טשעפּע טאָן מיט יוספן. יוסף האָט אים

*) שמאָלע קאָטלעטן געבאַקענע אויף פייער און געבראָטענע אין אייל, געשניצטע קאַרטאָפל.

אָבער נישט געגעבן די געלעגנהייט. שלום האָט זיך צוגע־רוקט אַ גלעזל קאָניאַק. ער האָט אַ פּאַרוואָרף געטאָן דעם קאָפּ און ער האָט זיך אַריינגעגאָסן אין מויל דעם קאָניאַק. ער האָט אַוועקגעשטעלט דאָס גלעזל און ער האָט אַ טרייסל געטאָן מיטן קאָפּ — האַ ! — האָט ער זיך אַ זאָג געטאָן און ער האָט זיך פאַנאַנדערגעשריגן אַלע זאָלן הערן :
— שאָפער ! זוך זיך אויס אַן אַנדערע ! זי דאַרף אַ שטאַר־קערן פון דיר !

די געסט האָבן אים אָנגעקוקט. זיי האָבן נישט גע־ווּסט וועמען ער מיינט.

יוסף איז רויט געוואָרן פון בושה. דער ביסן איז אים שטעקן געבליבן אין האַלדז. זיינע אויגן האָבן געקוקט אויסגעשראָקן ווי אַ פיש, וואָס גייט אָפּשטיין.

דער מאַטראָז איז אויפגעשפּרונגען. ער האָט אויס־געשטרעקט אַ פוס און אַ וואָרף געטאָן מיט די הענט. ער האָט געוואָלט צולויפן צו שלומען. ער האָט אָבער זיך אַ פאַרנעם געטאָן אין אַ זייט און ער איז צוגעגאַנגען צו יוספן און ער האָט אים אַ זאָג געטאָן :

— גלייב אים נישט ! די קנאה רעדט פון אים ! — זיין פּירקאַנטיקער קאָפּ און זיין לאַנגע נאָז האָבן זיך גע־טרייסלט ווי אין אַ קאָנוווּלסיע.

יוסף האָט אָנגעקוקט דעם מאַטראָז ווי ער זאָל ביי אים בעטן. פון אויפרעגונג האָט ער נישט געקענט רעדן. די שטים־בענדער זיינע זענען געווען אים געלעמט. ער האָט זיך אויפגעשטעלט, געלאָזט דאָס עסן. ער האָט אַרויפגע־לייגט אויפן טיש געלט פאַרן עסן און ער איז אַרויס פון רעסטאָראַן, ווי מען זאָל אים נאָכיאָגן.

מלך איז געשטאַנען אין דער זייט און געקוקט וואָס יוסף טוט.

דער מאַטראָז האָט זיך אַ קער געטאָן. ער האָט זיך

אויסגעדרייט אויפן אָרט און ער איז צוגעשפרונגען צו שלומען.

— מנובל! דאָס וועט דיר נישט אָנגיין! — האָט ער אַ זאָג געטאָן שלומען אין פנים אַריין.

די צוויי חברים זיינע זענען אויפגעשפרונגען גרייט אים צו ממיתן — די רציחה האָט געקוקט זיי פון די אויגן.

דער מאַטראָז האָט אַ צעפיר געטאָן זיינע לאַנגע אָרעמס. ער האָט מיט אימפעט צונויפגעשלאָגן רפאלן מיט פרצן. ער האָט זיי פאַנאַנדערגעשיידט און יעדן פון זיי אַוועקגעשטופט אין אַן אַנדערער זייט. ער האָט אַ כאַפּ געטאָן שלומען ביים גאָרגל, שלום איז געבליבן מיט אַן אָפן מויל, אָן אָטעם. דער מאַטראָז האָט מיט כוח אים צוגעפירט צו דער טיר און אים אַרויסגעוואָרפן.

צעטומלטע זענען רפאל און פרץ אַ לויף געטאָן צו דער טיר, ווי זיי זאָלן וועלן זיך וואַרפן אויפן מאַטראָז אָבער זעענדיק, אַז שלום איז שוין אין דרויסן, זענען זיי אים נאָכגעשפרונגען.

דער מאַטראָז האָט אַפילו זיך נישט אומגעקוקט אויף זיי. די מענטשן האָבן אַפילו זיך נישט באַוויזן אָנצושטויסן וואָס עס קומט פאָר.

מלך איז מיט קליינע טריט צוגעגאַנגען און ער האָט אַראָפּגענומען דאָס געלט פון טיש, וואָס יוסף האָט פאַר אים אַוועקגעלייגט.

נאָך דער געשעעניש ביי מלכן האָט מען די חברה נישט געזען אין גאַס. זיי האָבן זיך געטראָפן אָבער זיי האָבן זיך די מי געגעבן מענטשן זאָלן זיי נישט זען.

טעג שפּעטער, ווען שלום איז אַרויס אין גאַס, האָבן מענטשן אים נאָכגעקוקט. ער האָט געביטן זיין אָנטאָן און אויסזען. ער האָט פאַרשטעלט זיין מפלה. ער האָט גע־שפּילט דעם העלד אינעם קוואַרטאַל. זיינע באַקנבערד זע־נען געווען לענגער און דיקער. זיינע האָר זענען געווען

אויסגעפּעצט ווי צוזאַמענגעקלעפּט. ער האָט געטראָגן קאָ־
לירטע, רעשיקע העמדער, שמאָלע אויסגעפּאַסטע הויזן ווי
אָט־אָט פּלאַצן זיי אויף אים. ער איז געגאַנגען אויף הויכע
שפּיציקע קלעצלעך. ער האָט גערויכערט לאַנגע אויסלענ־
דישע ציגאַרעטן און אַ מאָל אויך אַ ציגאַר. ער איז פאַר־
גאַנגען די מענטשן דעם וועג, זיי זאָלן זיך אין אים אָנ־
שטויסן, אים זען. ער האָט געזוכט עפעקט. ער האָט
געוואָלט איבעררעשן די מענטשן.

יג.

דער הימל איז געווען בלוי אָן אַ וואָלקנדל. די לופט איז געווען דורכזיכטיק. אַ מילד ווינטל האָט געקילט די היץ. די מענטשן האָבן היינט, נאָך די הייסע טעג, גע־אָטעמט לייכטער.

שושנה איז געגאַנגען פון דער אַרבעט אַהיים. זי איז געווען מיד. דאָס געסל זייערס איז איצט אין אירע אויגן געווען ברייטער. שושנה איז שטיין געבליבן ווי זי זאָל וועלן זיך אָפּרוען, אָבער זי האָט זיך נאָר אַרומגעקוקט. איר בליק האָט זיך פאַרהאַלטן אויף דעם בלוי־געשפריצטן טינק פון זייער הויז. אָבער די סביבה איז געווען איר איצט פרעמד. זי האָט זיך געפילט עלנט.

— שושנה, — האָט ליזאַ, איר חברטע, זי אַ רוף געטאָן. ליזאַ האָט אַריבערגעקוקט איבער אַ געמויערטער מחיצה. זי האָט געוווּסט, אַז שושנה דאַרף איצט קומען פון דער אַרבעט און זי האָט זי אָפּגעוואַרט.

— ליזאַ! — האָט שושנה זי אַ רוף געטאָן. זיך דער־פרייט מיט איר. איר מיד אָנגעשטרענגט פנים איז מילדער געוואָרן.

— קום! — האָט ליזאַ זי אַ רוף געטאָן און איר אַ ווייז געטאָן מיטן קאָפּ זי זאָל גיין.

שושנה האָט זיך נישט געלאָזט בעטן. זי איז אַוועק צו איר. זי איז געווען צופרידן, אַז זי וועט זיך קענען מיט איר אַדורכשמועסן.

ליזאַ איז איר אַנטקעגן געלאָפן. זי האָט געטראָגן

שטוב־לאַטשן און אַ רויט צעלאָזט ציצן־קלייד מיט שוואַר־צע רעדער.

— קום צו דליהן וועלן מיר פלאַפּלען אין דרייען, — האָט זי איר פאַרגעשלאָגן און זי אַ נעם געטאָן אונטערן אָרעם.

זי האָט זי אַריבערגעפירט איבערן שטעג, דער דורכ־גאַנג פון זייערס, ליזאַס הויז, צו דליהן. די הייזלעך דאָרט זענען נישט געווען געצוימט מיט פּלויטן. אַ קוסטע, אַ פּלאָקן אין דער ערד אָדער אַן איבערגעצויגענער דראָט האָבן אָנגעוויזן דעם הויף. די שכנים דאָרט האָבן געוווינט איינער נעבן דעם אַנדערן. ליזאַס עלטערן האָבן געוווינט בשכנות פון דליהס עלטערן. די צוויי הייזלעך זענען גע־שטאַנען פאַר שושנהס הויז פון דער לינקער זייט.

דליהס הויז איז געווען פּירקאַנטיק ווי אַ קאַסטן אי־בער וועלכן עס איז געלעגן אַ שיפער רויטער דאַך.

— שושנה ! ליזאַ ! — האָט דליה אַ גליקלעכע זיי אַ רוף געטאָן דורכן אָפענעם פענצטער. זי האָט זיך אויפגע־הויבן און געכאַפּט אַ בליק. זי האָט דערקענט זייערע טריט. — קומט ! קומט ! — האָט זי זיי גערופן און זיי אַנט־קעגן געלאָפן. זי האָט געטראָגן בלויע הויזן און אַ צעלאָזענע גרינע בלוזקע. — שלום ! — האָט זי אַ זאָג געטאָן און זי האָט שושנהן אַ שלעפּ געטאָן אין שטוב אַריין.

שושנהס פּנים האָט ווידער אַ ציטער געטאָן. דאָס איז געווען איר שמייכל נאָך אַ לענגערער צייט. דאָס צימער, וווּ זיי זענען אַריין, איז געווען פון אַ נאָרמאַלער גרייס און איז געווען איינגעריכטעט ווי ביי אַ סך מענטשן אין דער סביבה. די דאָפּלטע סאָפע איז געווען רויט באַצויגן. אי־בערן צימער זענען געווען צעשטעלט אַ נידעריק קיילעכיק טישל מיט טאַבאָרעטן. אַ קליינע עטאַזשערקע מיט עט־לעכע אין איר ביכער און אַ נידעריקער מיט אַ לאַנגן אַבאַ־זשור שטיי־לאָמפּ. אין דער זייט, ביים פענצטער, איז גע־

שטאַנען די נײַ־מאַשין און אַ טיש אַ פּאַרלײַגטער מיט שטיקלעך צוגעשניטענער סחורה. דליה איז געווען אַ וועש־נייערין. זי איז איצט געווען אַליין אין שטוב. איר פֿאָטער איז געווען אַ קאָנפֿעקציע־שניידער, ער האָט גענייט אין שטאָט ביי אַ גרויסער פירמע. ליזאַס עלטערן, דער טאַטע מיט דער מאַמען, האָבן אויף דער בן־יהודה־גאַס געהאַט אַ קיכל אין אַ הויף. זיי האָבן פֿאַנאַנדערגעטראָגן טיי אין די קראָמען דאָרט. ליזאַ האָט געפֿירט דאָס הויז.

— ביטע! — האָט דליה אַ זאָג געטאָן און אַ ווייז געטאָן מיט דער האַנט, זיי זאָלן זיך זעצן. אַלע דריי האָבן זיך אויסגעזעצט אויף דער סאָפֿע.

— וואָס זאָל איך דיר ברענגען צו טרינקען? — האָט דליה געפֿרעגט שושנהן.

— גאָרנישט, — האָט זי געענטפֿערט דליהן און איר אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ „ניין".

ביידע, ליזאַ און דליה האָבן באַטראַכט שושנהן.

שושנה האָט געשוויגן. זי האָט געקוקט אין אַ זייט. זי האָט אויסגעמיטן זייערע בליקן. אויף די שפּיצן פֿון אירע האָר־ווימען זענען פֿאַראַן געווען שווייס־שפּליטער; כאָטש דאָס פֿענצטער און די טיר זענען געווען אָפֿן, האָט זיך אין שטוב געפֿילט דער ריח פֿון געפּרעסטן קראָכמאַל. אין צימער איז געווען שטיל. ביידע האָבן געוואַרט שושנה זאָל רעדן.

זי האָט כּסדר געפֿילט אויף זיך זייערע בליקן. זי האָט געאָטעמט שנעל. מיט אַ מאָל האָט זי אַ זאָג געטאָן נישט אומקוקנדיק זיך, ווי זי זאָל ממשיך זיין אַ געשפּרעך. דאָס איז געווען דער המשך פֿון איר אַריינטראַכטן זיך:

— „נישט געדאַרפֿט אַרויס פֿון קוואַרטאַל"... — און שוין שטילער האָט זי צוגעגעבן — „נישט געדאַרפֿט גיין אין שטאָט לערנען"... — אַז זי האָט געענדיקט, האָט זי אַראָפּגעלאָזט די אויגן.

— וואָלסטו געריבן די טעפּ ווי איך, — האָט איר ליזאַ געזאָגט און אויך אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. זי האָט זיך באַדויערט.

שושנה האָט געעפנט דאָס מויל. זי האָט אונטערגע־לייגט אונטער די אויבערשטע ציין איר צונג און זי האָט געשאָקלט מיטן קאָפּ. אַ ווײַלע שפּעטער האָט זי אַ זאָג געטאָן:

— וואָס פעלט דליהן? זי האָט אַ פאַך, זי קען אַלע, אַלע קענען זי. זי וועט זיך אָפּזוכן אַ בחור, חתונה האָבן, ווערן אַ מאַמע, ווי אַלע טעכטער דאָ... — די לעצטע ווער־טער האָט זי שוין געזאָגט אָן אָטעם. ביים סוף האָט זי טיף אָפּגעאָטעמט.

דליה מיט ליזאַן האָבן זיך איבערגעקוקט און גע־שוויגן.

— דו וועסט נאָך לאַכן פון אונדז אַלע, — האָט דליה איר אַ זאָג געטאָן געוואַגט.

ליזאַ האָט פאַרלייגט איין האַנט אין דער אַנדערער ווי זי זאָל זיך שטאַרקן און זי האָט געזאָגט שושנהן:

— דו וועסט נאָך זיין די דאַמע אין קוואַרטאַל. — ליזאַ האָט זי געמוטיקט.

שושנה האָט אָנגעקוקט ביידע. אירע אויגן זענען געווען שטאַר ווי זי זאָל קוקן ווייט. ביידע, דליהן און ליזען האָט אַ קלעם געטאָן ביים האַרץ. ליזאַ האָט אָפּגעזיפצט. דליה האָט אָפּגעאָטעמט. זי האָט זיך געמאַכט לייכטער און זי האָט איר אַ זאָג געטאָן:

— האַרך נישט וואָס שלעכטע, בייזע מענטשן רעדן.

— פון קנאה — האָט ליזאַ צוגעגעבן. ביידע האָבן געוווסט וואָס מען רעדט אויף איר אויס.

— קנאה? — האָט שושנה אַ פרעג געטאָן. — אַלע ווילן דעם טאַטנס געלט — האָט זי אַ זאָג געטאָן. די שטיל־קייט אין שטוב איז געוואָרן אַ געפּרעסטע. שושנה האָט

געקניקט איין נאָגל־פינגער אין אַנדערן, ווי אַ מויז זאָל גריזשען. אַ ווײַלע שפּעטער האָט זי אַ זאָג געטאָן: — מיך אַרט נישט, זאָל מען רעדן, איך קען נאָר נישט פאַרטראָגן דעם טאַטנס פּיין... — זי האָט פאַרמאַכט די אויגן און געשאָקלט מיטן קאָפּ ווי זי זאָל זאָגן „ניין".

די חברטעס אירע זענען געווען טרויעריק. זיי האָבן צוזאַמען מיט איר איבערגעלעבט אירע ליידן.

אַ ווײַלע שפּעטער האָט שושנה געעפנט די אויגן און זי האָט אַ זאָג געטאָן ווי זי זאָל ווייטער רעדן צו זיך:

— איך וואָלט אַוועק פון שטוב ווּהין די אויגן וואָלטן מיך געטראָגן, — און מיט כעס שוין צוגעגעבן: — איך זאָל נישט זען די מענטשן... — איר פּנים איז געווען רויט. זי האָט אָפּגעזיפצט ווי זי זאָל אַ שליקעץ טאָן און געזאָגט: — אָבער דאָך זענען די מענטשן דאָ מיר נאָענט...

דליה און ליזאַ האָבן געשוויגן. זיי האָבן נישט גע־וואָגט עפענען ס'מויל. זיי האָבן אַפילו נישט געוואַגט זיך אָנקוקן איינע די אַנדערע. זיי האָבן מיטגעליטן מיט שו־שנהן. זיי אַליין זענען געווען נאָענט צום וויינען.

— מיין גורל, — האָט שושנה אַ זאָג געטאָן. זי האָט זיך באַדויערט. גלייכצייטיק האָט זי אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און זי האָט אַ זאָג געטאָן: — „אַ דזשינדזשי" — ווי זי זאָל אַדורכשטופּן דאָס וואָרט דורך די ציין. אירע אויגן האָבן געגלאַנצט. — אַך! — האָט זי אַ קרעכץ גע־טאָן און מיט די הענט זיך פאַרשטעלט דאָס פּנים.

— האָב חתונה, — האָט ליזאַ איר געראָטן מיט אַ פאַרכאַפּטן אָטעם. זי אַליין האָט זיך דערשראָקן פאַר אירע רייד. זי מיט דליהן האָבן געגוי נישט געוווּסט אירע פאַרהעלטענישן מיט אפרימען. זיי האָבן נאָר געוווּסט, אַז זי טרעפט זיך מיט אים.

שושנה האָט פלעגמאַטיש אַראָפּגעלאָזט די הענט און

זי האָט אָנגעקוקט ליזאַן. אַ לויטערע טרער האָט זיך אַ קייקל געטאָן איבער איר באַק.

דליהס און ליזאַס אויגן זענען פייכט געוואָרן.

שושנה האָט געקוקט אויף זיי און פּאַמעלעך זיך אויפגעשטעלט ווי זי זאָל נעמען אויף זיך אַ משא.

— שלום, — האָט זי שטיל אַ זאָג געטאָן און גענומען גיין. זי איז געגאַנגען מיט אַ קליינעם און שווערן טריט.

ביידע מיידלעך זענען זיצן געבליבן ווי געלעמט. זיי האָבן נאָר איר נאָכגעקוקט. לויטערע טרערן האָבן פאַרשטעלט זיי די ראיה.. די אָנגעהיצטע, שווערע לופט האָט זיי אַרומגענומען ווי זיי זאָלן שוועבן אין איר.

✶

יצחק איז לעצטנס כמעט פון שטוב נישט אַרויס. זיין גאַנג איז געווען די לענג פון זיין אויפנעם־צימער אָדער דער אַרום פון דעם לאַנגן, פּירקאַנטיקן טיש. אַז דער שטח איז אים ענג געוואָרן האָט ער געשפּאַנט פון צימער אין קיך און צוריק. ער האָט געשפּאַנט איבער די חדרים און זיין בליק איז געווען פאַרטראָגן ווייט. זיינע באַקן און אויגן זענען געווען איינגעפאַלן, זיין בליק איז געווען מאַט ווי אויסגעלאָשן. די אַקסלען זיינע זענען געווען שפּיציק. זיין פּירקאַנטיקער קאָפּ איז אין זיי געלעגן. זיין גלאַטיק שיידל איז געווען רויט ווי עס זאָל זיין אָפּגעבריט. ער האָט געשוויגן, פון מאָל צו מאָל האָט ער שטיל אַ קרעכץ געטאָן ווי עס ברומט אַ פאַרווונדעטע חיה. אַז ער איז מיד געוואָרן האָט ער זיך צוגעזעצט. ער איז געזעסן מיט אַראָפּגעלאָזטע הענט און מיט אַן אויסגעשטרעקטן קאָפּ ווי ער זאָל אויסקוקן, וואַרטן.

על פּי רוב האָט ער איצט געדאַוונט אין שטוב ביחידות. ווען ער איז שוין יאָ געגאַנגען צום דאַווענען, האָט

ער זיך אַדורכגעשלייכט דורך די געסלעך — אים האָבן גע־שראָקן די מענטשנס בליקן. אים האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז מענטשן שושקען זיך, רעדן וועגן אים, ווי נאָר זיי דער־זעען אים. אַפילו יעקב, אַז ער האָט זיך מיט אים גע־טראָפן ביים דאַווענען, האָט ער אים נאָר אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. ביידע האָבן זיך די מי געגעבן זיי זאָלן זיך נישט פאַררעדן. יעקבן איז אַ שאָד געווען דאָס שדכנים־געלט. ער האָט אָבער נאָך זכריהס באַזוך ביי אים נישט געוווּסט ווי דער אמת איז.

נישט נאָר יצחק, די גאַנצע משפּחה האָט מיט אים מיטגעוויינט און טרערן. שרה זיין ווייב האָט טאָג־טאָג, שעה־ נאָך שעה, יעדע מינוט געזען דעם צער פון איר מאַן און די קינדער. זי האָט נאָר נישט געוואָלט פרעגן יצחקן. זי האָט נאָר נישט פאַרשטאַנען פאַר וואָס דער צער איז איצט אַזוי גרויס ביי איר אין שטוב. זי האָט כסדר געוואַרט אויף דעם המשך פון דעם אָנגעשלאָגענעם שידוך. איר צער האָט זי פאַרטאָן אין די טעפּ און געגרייט עסן. יעדעס מאָל ווען זי האָט נישט געקענט זיך קיין עצה געבן מיט די אָנ־געקליבענע דאגות איז זי שטיין געבליבן מיט דער כלי, וואָס זי האָט געהאַלטן אין האַנט און מיט פאַרגלייזטע אויגן אַרויף געבעטן.

ברוך, דער זון, איז כסדר אויפגעשטאַנען פרי, ער האָט אייליק זיך אַרומגעוואַשן און שנעל אָפּגעדאַוונט ביי זיך אין צימער. ער האָט זיך אַדורכגעשלייכט דורכן אויפ־נעם־צימער און ער האָט אייליק, ווי אויף אָפּצוקומען אַ זאָג געטאָן — שלום, — און ער איז אַוועק אין קראָם. ער האָט אויסגעמיטן דעם פאָטערס בליק. ער האָט נישט געקענט צוזען דעם פאָטערס צער.

די מוטער האָט אַ טרויעריקע אים נאָכגעקוקט ווי ער גייט אַ ניכטערער פון שטוב. די מוטער איז דעמאָלט ווי קלענער געוואָרן. זי איז אין דער צייט אויך גרויער געוואָרן.

ברוך האָט נאָך מער געוווּסט ווי דער פֿאָטער. אים האָבן אויך די קונים אין קראָם געגעבן אָנצוהערן, וואָס זכריה און זיין זון רעדן אויס. ער האָט אויך געוווּסט וועגן דעם אינצידענט וואָס איז פֿאָרגעקומען ביי מלכן און ביים פֿריזיער. ער האָט אַפֿילו געוווּסט ווי אַזוי דער מאַט־ראַז באַציט זיך צום ענין. פֿאַרנאַכט, אַז ער איז געקומען פֿון קראָם אין שטוב אַריין, האָט ער אַלץ געטאָן פֿאַמע־לעך. ער האָט געגעסן לאַנג, געוואָלט עס זאָל אים צונעמען וואָס מער צייט, ער זאָל וואָס וויניקער דאַרפֿן רעדן און ענטפֿערן די שטוביקע. ער האָט מורא געהאַט, זיך געהיטן, ער זאָל נישט אָנפֿאַלן אויף דער שוועסטער. ער זאָל ביי איר נישט אויסלאָזן דעם אָנגעזאַמלטן אין אים כעס. ער האָט זיך די מי געגעבן ער זאָל נישט מוזן זי פֿאַרבייגיין נאָענט.

אויך די שנור מיט די אייניקלעך זענען לעצטנס גע־קומען זעלטענער. די אייניקלעך זענען אַריין אין שטוב מיט געפּילדער און רעש ווי פֿריער. אָבער זיי האָבן באַלד דערפֿילט דער באָבעס און דעם זיידנס צושטאַנד און זיי זענען באַלד שטיל געוואָרן. דער זיידע איז זיי נישט אַנט־קעגן געגאַנגען מיט זיין שטראַלנדיקן ווי שטענדיק שמייכל. ער האָט יעדן פֿון זיי אַ גלעט געטאָן, אַרויפֿגעלייגט די האַנט אויף זייער קעפּל, אָבער די באַוועגונג זיינע איז געווען מעכאַניש. אויך די באָבע האָט ווי שטענדיק זיי אונטער־געטראָגן אַ קיכל, אַ צוקערל, אַ קיי־גומי אָבער אָן פֿרייד. זי איז איצט נישט צוגעלאָפֿן צו זיי ווי שטענדיק, זיי אַרומגענומען מיט אירע פֿליישיקע וואַרעמע אָרעמס. די שווערע שטילקייט איז געלעגן איבער די שטוביקע ווי אַ משא, און די צימערן ביי יצחקן זענען געווען ווי ליידיק כאָטש די מענטשן האָבן אין זיי געוווינט. אויך ווען אַן אויסגעגעבענער זון איז געקומען באַזוכן טאַטע־מאַמע, איז די וויזיט איצט געווען אַ קורצע. די באַגריסונג איז געווען

אַ האַרציקע מיט כבוד אָבער אָן פרייד. יעדער פון די זין איז אונטערגעזעסן, געפרוווט זיך פרעגן, אָבער דער גע־שפּרעך האָט זיך נישט געקלעפּט. דער פּאָטער האָט געוואָלט מען זאָל אים וואָס ווייניקער פרעגן. ער האָט זיך געשעמט פאַר זיך אַליין.

שושנה האָט נישט נאָר אַלץ געזען, נאָר אויך געפילט. אַלץ אין איר האָט געטרוקנט. זי איז פון טאָג צו טאָג מאָגערער געוואָרן. זי האָט געשוויגן. „אַלץ צוליב מיר" — האָט זי שטיל, אָן ווערטער זיך געזאָגט יעדעס מאָל. אירע אויגן זענען איינגעפאַלן. זי האָט נישט נאָר געשוויגן, זי האָט אַפילו מורא געהאַט צו באַוועגן זיך אין שטוב. זי האָט זיך געשלייכט איבער די צימערן ווי אַ שאָטן. אויך אין שטאָט אַריין נאָך דער אַרבעט, זיך צו טרעפן מיט אפרימען, איז זי איצט געפאָרן זעלטענער. זי האָט זיך מיט אים געטראָפן מער ביי דער אַרבעט. זי האָט זיך געהיטן, געוואָלט אָפּשטופּן דעם געשפּרעך מיטן פּאָטער, וואָס האָט געמוזט קומען.

די מוטער האָט זיך געפּאָרעט אין קיך. דער פּאָטער איז געזעסן אָפּגערוקט פון טיש מיט אַראָפּגעלאָזטע הענט. ער האָט נישט געהאַט מיט זיך וואָס צו טאָן. די טאַטע־מאַמע האָבן געוואַרט אויף דער טאָכטער נאָך דער אַר־בעט. זי האָט פון לאַנג שוין געדאַרפט זיין אין שטוב. דער פּאָטער האָט אַ קוק געטאָן אין פענצטער. ער האָט פאַ־מעלעך, ווי עס זאָל אים שווער זיין, זיך אויפגעהויבן און ער האָט צוגעשפּאַנט צום פענצטער. זיין פּנים איז געוואָרן מילדער. אים האָט זיך געדאַכט, אַז ער האָט געזען שושנהן. זי האָט זיך דערנענטערט אַהיים. לויטן וועג מיט וועלכן זי איז געגאַנגען האָט ער פאַרשטאַנען, אַז זי האָט זיך פאַר־האַלטן ביי אירע חברטעס.

שושנה האָט שטיל אָפּגעלענט און נאָך שטילער צו־געמאַכט נאָך זיך די טיר. זי איז שטיין געבליבן ביי דער

טיר און באַטראַכט די מענטשן. זי האָט געוואָלט זען וואָס פאַר אַ שטימונג עס הערשט אין שטוב.

— שלום! — האָט זי שטיל אַ זאָג געטאָן.

— שלום! — האָט די מוטער איר אַרויסגעשריגן פון קיך אַרויס.

דער פאָטער האָט זיך אויסגעדרייט, זי אָנגעקוקט.

שושנה האָט געהאַט אויף זיך אַ גרוי קלייד אָן אַרבל מיט שוואַרץ־גרינע געדרוקטע רעדער, וואָס האָבן זיך גע־קייטלט. דעם רימען פון איר האַנט־טאַש האָט זי געהאַלטן צונויפגעדריקט אין האַנט ווי אַן איבעריקע פאַר איר זאַך. זי איז געשטאַנען מיט פאַרצויגענע ליפּן און געקוקט אַראָפּ ווי זי זאָל זיין געבוקט. זי האָט געוואַרט. זי האָט געוואָלט דער פאָטער זאָל זי פרעגן פאַר וואָס זי איז געקומען אַזוי שפּעט.

דער פאָטער האָט איר נאָר לייכט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און גענומען שפּרייזן ווייטער. די מוטער איז שטיין געבליבן אין דער אָפענער דורכגאַנג־טיר פון קיך אין שטוב אַריין.

— קום עסן! — האָט זי אַ זאָג געטאָן דער טאָכטער.

— איך וויל נישט, איך האָב געגעסן ביי דער אַר־בעט, — האָט זי אייליק געענטפערט דער מוטער און זי איז אַוועק צו זיך אין שטוב. די טיר האָט זי אָפן געלאָזט הינטער זיך.

די מוטער האָט איר פאַרשוויגן. זי איז לעצטנס גע־ווינט געווען צו אַזעלכע ענטפערס. שרה, די מוטער, האָט זיך אַוועקגעזעצט ווי זי זאָל זיך אַראָפּלאָזן אויפן טאַבאַ־רעטל, וואָס איז געשטאַנען ביי דער זייט ביים טישל. זי האָט אַראָפּגעלאָזט די הענט. זי האָט נישט געהאַט קיין חשק און נישט געוווּסט וואָס זי זאָל טאָן ווייטער.

דער פאָטער האָט צוגעשפּאַנט און זיך אָנגעלענט אין דער וואַנט ווי אַן אונטערגעזעגטער בוים. אַ ווײַלע שפּע־

טער האָט ער זיך אַוועקגעזעצט. ער האָט געסאָפּעט. די פּיס זיינע זענען געווען אים גרויס. אים האָט זיך געדאַכט, אַז די קניען שטאַרן אים אין בויך אַריין. מיט אַ מאָל האָט ער זיך צוריק אויפגעשטעלט ווי ער זאָל האָבן באַקו־מען כוח.

— שושנה! — האָט ער זי אַ רוף געטאָן, זיין קול האָט געציטערט. ער האָט אָבער נישט געוואַרט אויף איר. ער איז איר אַנטקעגן געגאַנגען. ער איז אין דער אָפענער טיר פאַרגאַנגען איר דעם וועג. זי האָט געמוזט זיך צוריק־רוקן. איר אַזוי גוט באַקאַנט פון שטענדיק צימער: די קרעם־לאַקירטע שאַנק, איר בעט, דאָס ביכער־שענקל, דער אָוואַל־געראַמטער וואַנט־שפיגל און דער ראַדיאָ־פּאַטעפאָן האָבן זיך איר אַ וואָרף געטאָן אין די אויגן ווי אַלץ זאָל זיין דאָפּלט.

דער פאָטער און די טאָכטער זענען געשטאַנען זיך אַנטקעגן. זי האָט געקוקט אַראָפּ. דעם פאָטערס פאַרגלייז־טע אויגן האָבן געקוקט שטאַר. זי האָט געפילט איבער זיך די רגע פון איר גורל. דער פאָטער, וואָס איז אַריין צו איר מוטיק מיט פאַרנעם, האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. דער בויך זיינער איז אים איינגעפאַלן. די בושה האָט געשוועבט אַרום אים.

— דו גייסט אַרום מיט אַ בחור אין שטאָט? — האָט ער שטיל, פּאַמעלעך זי אַ פרעג געטאָן ווי ער זאָל באַטראַכטן יעדעס וואָרט, איידער ער זאָגט עס. זיין קול איז געווען הייזעריק, געבראָכן, אָן לעבן, נישט ווי ער זאָל רעדן, נאָר ווי עס זאָל קאָרצן עפּעס אַן איבערגערוקטע זאַך.

שושנה האָט אים נישט געענטפערט. זי איז געשטאַ־נען מיט אַן אַריינגעלאָזטן אין די אַקסלען קאָפּ ווי אַן אונטערגעבראָכענע. זי האָט שטיל יאָמערלעך געהעשעצט, זי האָט געוויינט אָן טרערן.

אין פענצטער האָט זיך אַ באַווייז געטאָן די גרויקייט פון בין־השמשות.

יצחק, דער פאָטער, האָט געציטערט פון אויפרעגונג ווי ער זאָל פיבערן. ער האָט געוואַרט אויף איר תשובה. זיין געשטאַלט איז כסדר ווי קלענער געוואָרן.

זי האָט דאָס נישט געזען, אָבער אירע אָנגעשפּיצטע חושים האָבן עס געפּילט. זי האָט פאַרבראָכן די הענט, זי האָט זיך איינגעקוקט אין פאָטער און העשענדיק אַ זאָג געטאָן מיט אָנשטרענגונג ווי עס זאָל פון איר אַרויסרעדן:

— גלייב נישט! איך בין אַ כשרע טאָכטער... — איצט ערשט האָבן די טרערן גערונען פון אירע אויגן ווי עס זאָלן פאַלן גרויסע רעגן־טראָפּן.

איר יעדעס וואָרט האָט אַדורכגעשטאָכן דעם פאָטער.

זי האָט אַ זיפץ געטאָן — אַה! — אירע ליפּן האָבן געציטערט. זי האָט אויסגעשטרעקט די הענט און זי איז אַרויפגעפאַלן אויפן פאָטער ווי אַן אונטערגעזעגטער בוים.

ער האָט זי אַרומגעכאַפּט מיט ביידע הענט און זי גע־דריקט צו זיך. ער האָט געקושט אירע נאַסע אויגן. ער האָט געוויינט צוזאַמען מיט איר אָן טרערן. זיינע ווימערן האָבן געציטערט. די ליפּן זיינע האָבן זיך געטרייסלט. ער האָט געפּילט דאָס זאַלץ פון אירע טרערן אויף זיינע ליפּן. דער אָוונטטונקל האָט גענומען זיך איינגאָרען אין די ווינקלען. די שאָטנס האָבן גענומען אַרויסקריכן פון דאָרטן.

יד.

שושנה איז אויסגעשטיגן פון אויטאָ אַן אָפּשטעל פריער. זי האָט געמוזט צוזאַמענעמען אירע געדאַנקען, איידער זי טרעפט זיך מיט אפרימען. דער רעש פון אויטאָ, דער מענטשן־געפילדער, יעדעס אויסגערעדטע וואָרט, האָט זי דענערווירט. די נאַכט איז ערשט צוגעפאַלן. די הייסע טאָג־לופט האָט זיך געקילט. איר אָטעם איז געווען אַ קורצער. זי איז געגאַנגען און געקוקט אַראָפּ. זי האָט נישט געוואָלט זען קיין מענטש און נישט פאַרטראָגן די ליכט־שיין פון דער אלנבי־גאַס. זי האָט נישט געקענט פאַרגעסן, איר איז נאָכגעגאַנגען ווי אַ געשפּענסט דעם פאָטערס פראַגע. זיינע עטלעכע געציילטע ווערטער האָבן זי געשטיקט. זי האָט געוווסט און געפילט, אַז איר גורל מוז זיך אַנטשיידן. זי האָט געשראָקן דער סיום פון איר לעבן. ווען זי איז אַרויס פון שטוב און זי איז געגאַנגען צום אויטאָ, האָט זי פון ווייטנס באַמערקט דעם ברודער ברוכן. ער איז גע־גאַנגען פון קראָם אַהיים. זי האָט אים אויסגעמיטן. זי האָט געזאָגט דער מוטער, אַז זי פאָרט אין שטאָט צו דער שניידערין.

זי האָט געוווסט, אַז באַלד וועט זי באַגעגענען אפרימען. אָבער זי האָט זיך נישט געפרייט, ווי שטענדיק, ווען זי איז געגאַנגען מיט אים זיך טרעפן. די פיס אירע האָבן זי נישט געטראָגן. עס איז איר שווער געווען צו טראָגן איר גורל אויף זיך.

ער איז געשטאַנען און געוואַרט אויף איר ביי זייער פון שטענדיק אָפּגערעדטן אָפּשטעל.

— אפרים, שלום! — האָט זי אים אַ רוף געטאָן און אים באַגריסט. איר קול איז געווען ווייך און האָט געציטערט.

ער איז איר אַנטקעגן געגאַנגען. ער האָט דערקענט איר קול פון ווייטנס. אים האָט געוווּנדערט וואָס זי גייט צופוס. ער האָט זי אָנגענומען ביי דער האַנט, זי אַ צי געטאָן צו זיך און איר אַ זאָג געטאָן — שלום!

זי איז ווי אַרויפגעפאַלן אויף אים. זי האָט זיך אין אים איינגעקוקט. זי האָט געוואָלט אים גוט זען אין דער פינצטער.

ער האָט געטראָגן גרויע הויזן און אַ ווייס העמד. זיינע רויטע האָר האָבן זיך אָפּגעשלאָגן אין דער פינצטער ווי זיי זאָלן שטראַלן. זיי זענען געגאַנגען נעבן זיך. זיי האָבן געוואָלט זיך זיין נאָענט.

ביידע האָבן געשוויגן. ער האָט געקוקט אויף איר, זי אַראָפּ. ער האָט געוואַרט זי זאָל רעדן, ווי שטענדיק. ער האָט געוואָלט הערן איר קלינגענדיק קול. זי האָט זייער געוואָלט רעדן, זיך אַראָפּרעדן פאַר אים. זי האָט אָבער מורא געהאַט אָנצוהייבן.

— ביסט געקומען שווייגן? — האָט ער זי אַ פרעג געטאָן. ער האָט זי איינגעהאַלטן און זיך איינגעקוקט אין איר. ער האָט געוואָלט זען איר פנים. זי האָט אַוועקגעדרייט דעם קאָפּ.

ער האָט לייכט זי אָנגענומען ביי דער גאָמבע און אויסגעגליכן איר קאָפּ.

זי האָט פאַרמאַכט די אויגן. זי האָט מורא געהאַט, אַז איר בליק קען זי פאַרראַטן.

— נו, גוט! — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן און אָפּגעלאָזט איר קאָפּ. ער האָט דערפילט צו איר מיטלייד. פון איר פנים, דאָס אויסזען אירס, האָט ער פאַרשטאַנען, אַז עפּעס דריקט זי. ער האָט זיך אומגעקוקט, געוואָלט זען

ווי ער געפינט זיך. אין ראָג פון דער גאַס, וואָס האָט גע־קרייצט מיט אלנבי האָט ער דערזען אַ קאַפע.

— קום! — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן און גענומען מיט איר גיין אין דער ריכטונג.

זי איז אים נאָכגעגאַנגען.

ער האָט באַשלאָסן אַוועקזעצן זיך מיט איר אין אַן אָפּגעזונדערט אָרט און נישט אין זייער שטאַם־קאַפע.

די שמאָלע איינגאַנגס־טיר ווי אין אַ געוויינלעכער קראָם איז געווען אָפן. זיי זענען אַראָפּגעגאַנגען די איינ־ציקע טרעפּ. ער האָט זי געפירט און געקוקט ווהין ער פירט זי. זי האָט זיך געלאָזט פירן.

אין קאַפע זענען זיי שטיין געבליבן. ביידע האָבן זיך אומגעקוקט ווו זיי געפינען זיך. דער לאָקאַל איז געווען אַ נאָרמאַלע קראָם. דאָס ליכט איז געווען טונקל. עס איז געהאָנגען אַ געוויינלעכער זשיראַנדאָל ווי אין אַ פּריוואַ־טער דירה. אויבן, דער טיר אַנטקעגן, איז געשטאַנען אַ טונקל קאַסעטישל, וואָס איז געווען אויך אַ קילשאַנק. אויפן טיש איז געשטאַנען אַ געקילט קעסעלע מיט גע־קאָכט וואַסער און אַ גלעזערנע גאַבלאָטקע מיט טשאַס־טעס. אין זאַל זענען געווען פאַראַן עטלעכע טישלעך. דאָס קאַפע איז ענלעך געווען מער אויף אַ בופעט.

ביים קאַסעטיש איז געשטאַנען אַ גרויע, מיטלוווּק־סיקע פרוי מיט אַ גוט פּנים פון אַ מאַמע. די פרוי האָט אין זייער באַנעמען זיך דערקענט אַ פאַרליבט פּאָרל. זי האָט זיי נישט געשטערט. זי האָט געוואַרט זיי זאָלן באַ־שליסן.

— דאָרט אין ווינקל? — האָט אפרים געפרעגט שושנהן און מיט אַ נייג פון קאָפּ אָנגעוויזן דאָס אָרט.

זי האָט אים געענטפערט מיט אַ קאָפּ־נייג „יאָ". זיי האָבן געוואָלט זיין אָפּגעזונדערט מען זאָל זיי נישט שטערן.

ער האָט זי אָנגענומען ביים עלנבויגן און זי צוגעפירט.

ער האָט אָפּגערוקט איר אַ בענקל. זי האָט זיך אַוועקגע־זעצט, ער ביי איר. די אייגנטימערין איז געשטאַנען פאַר־רוקט אונטערן קאַסעטישל און זיי באַטראַכט פון דער זייט.

שושנה האָט געקוקט אין אַ זייט. איר בליק איז גע־ווען שפּיזיק, איר פּנים פאַרצאָרנט.

אפרים האָט נישט אַראָפּגענומען פון איר די אויגן. זי האָט געטראָגן אַ גרינג ראָזע קלייד אָן אַרבל. איר טאַ־ליע איז געווען אַרומגענומען מיט אַ קייט. זי האָט געהאַט מיט זיך אַ געשטיקטע טאַש און זי האָט געטראָגן טונקל־קרעמע סאַנדאַלן, אויף נאַקעטע פיס. אים האָט געערגערט איר ווייטיק אָבער ער האָט נישט געוואַגט צו פרעגן. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער זיך איבערגעבויגן צו איר ווי ער זאָל וועלן איר פאַרטרויען אַ סוד און ער האָט זי אַ פרעג געטאָן:

— וואָס באַשטעלסטו ?

— אַ לעמאָניאַדע, איך וויל נאָר טרינקען, — האָט זי געענטפערט און זי האָט אַ שלונג געטאָן פון ליידיקן מויל. זי האָט דערפילט, אַז עס איז איר טרוקן אין מויל.

ער האָט אַ קוק געטאָן אויף דער פרוי. זי, איר גרויער קאָפּ, האָט אים דערמאָנט זיין מוטער. ער האָט זיך אויפ־געשטעלט און ער איז צו איר צוגעגאַנגען.

— צוויי לעמאָניאַדעס — האָט ער זי אַ בעט געטאָן.

די פרוי האָט זיך אַ פאָרע געטאָן. ער האָט געוואַרט.

שושנה האָט געצופּט די פראַנדזן פון טישטוך, וואָס איז געלעגן אויפן טיש. זיי זענען געווען די איינציקע געסט אין קאַפע. עס איז געווען שטיל, מען האָט נאָר געהערט דעם גאַנג פון וואַנטזייגער און דעם ווענטילאַטאָר, וואָס איז אַראָפּגעהאָנגען פון דער סטעליע. די לופט איז געווען אַן אָפּגעפרישטע. עס האָט זיך נאָר געפילט אויסגעוועפּטער קאַפע־ריח.

די פרוי האָט געוואָלט אַרויפשטעלן די גלעזער אויף אַ טעצל און זיי צוטראָגן אפּרימען.

— אַ דאַנק, — האָט ער איר געזאָגט. ער האָט אַ נעם געטאָן די צוויי גלעזער איןביידע הענט און איז מיט זיי אַוועק. — אַליין־באַדינונג, — האָט ער שפּאַסיק אַ זאָג געטאָן שושנהן. ער האָט געוואָלט זי אויפהייטערן. ער האָט אַוועקגעשטעלט די גלעזער און זיך אַוועקגעזעצט.

ער האָט צוגעשטעלט צו איר מויל די שטרוי אין גלאָז און זי האָט דורשטיק אַ זויג געטאָן. זי האָט זיך אויסגעגליכן און זי איז זיצן געבליבן אַ פּאַרקוקטע. איין אויג איז געווען ביי איר פאַרזשמורעט.

ער האָט אַרויסגענומען פון גלאָז די שטרוי און זי אַוועקגעלייגט אין אַ זייט. און ער האָט אָפּגעטרונקען עט־לעכע שלוק לעמאָניאַדע. ער האָט אַלץ געטאָן פּאַמעלעך אָן צו זען וואָס ער טוט. ער האָט געקוקט אויף איר.

זי האָט געפילט אויף זיך זיין בליק. איר אָטעם איז געווען אַ שנעלער. די פאַרב אויף איר פּנים האָט כסדר זיך געביטן. אַמאָל איז זי געווען רויט, אַמאָל בלייך.

ער האָט אָפּגערוקט דאָס גלאָז און ער האָט זי אַ פרעג געטאָן:

— ווי האָסטו פאַרבראַכט די צוויי טעג, וואָס מיר האָבן זיך נישט געזען? — ער האָט גערעדט שטיל, צוריק־געהאַלטן, זי זאָל חלילה נישט מיינען, אַז ער פאָרשט זי.

זי האָט פאַרלייגט אַ ליפּ אויף אַ ליפּ און זי האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ, זיך באַדויערט.

די דרייפערטל יאָר, וואָס זיי האָבן זיך געקענט, האָט ער זי קיין איין מאָל נישט געפרעגט ווי זי פאַרברענגט.

זי האָט אים אָנגעקוקט. זי האָט אַ טרייסל געטאָן מיטן קאָפּ אַ פאַרוווּנדערטע, און זי האָט אים אַ פרעג געטאָן:

— האָסט זיך געזאָרגט? — זי האָט פאַרמרוזשעט די

אויגן. איבער איר פּנים האָט זיך פאַנאַנדערגעשפּרייט אַ סאַרקאַסטיש שמייכעלע.

— זיכער! — האָט ער איר געענטפערט און זיך איינגעקוקט אין איר. ער איז געווען צופרידן, אַז זי רעדט שוין. ער האָט געוואָלט דער שמועס זאָל זיך נישט איבעררייסן און ער האָט אַ פרעג געטאָן טראַציק: — ווילסט נישט רעדן מיט אפרימען?

זי האָט איינגעביסן איר אונטערשטע ליפּ. זי האָט געוואָלט זיך שטאַרקן. אַ ווײַלע שפּעטער האָט זי זיך אויסגעגליכן, געפּרוּווט זײַן מוטיק. אָבער אירע אַקסלען האָבן באַלד זיך אַראָפּגעלאָזט, איר קאָפּ איז ווי ליגן געבליבן אויף זיי. זי האָט אײַנגעקלאַמערט איין האַנט־פינגער אין דער אַנדערער און זי האָט אים אַ זאָג געטאָן:

— דער טאַטע האָט נעכטן מיך געפרעגט, צי עס איז אמת, אַז איך גיי אַרום מיט אַ בחור... — זי האָט גערעדט לאַנגזאַם, שטיל, אַ וואָרט נאָך אַ וואָרט, אָן איבעררײַס. אָבער אַז זי האָט געענדיקט האָט זי זיך איינגעבראָכן, זי האָט זיך צעוויינט.

ער האָט זיך איינגעקוקט אין איר. זײַנע אויגן זענען געווען טרויעריק. ער האָט מיט אַ פינגער אַראָפּגענומען פון איר ווימען אַ טרער און מיט דער צווייטער האַנט איר אַ גלעט געטאָן איבערן קאָפּ. גלייכצייטיק האָט ער אַ קוק געטאָן אויף דער פרוי צי זי האָט געהערט וואָס שושנה האָט געזאָגט.

די פרוי איז געשטאַנען פאַררוקט אונטער דער גאַבלאַטקע זיי זאָלן זי נישט זען. זי האָט נישט געוואָלט זיי שטערן. זי, די דערפאַרענע פרוי, האָט זיי פאַרשטאַנען.

אפרים האָט עטלעכע מאָל נערוועז אַ שנופּ געטאָן מיט דער נאָז, ווי ער זאָל האָבן דערפילט אַ האַרבקייט. זײַנע גרינע אויגן זענען געווען פײַכט ווי זיי זאָלן זײַן איבערגעצויגן מיט אַ הייטל. די ציין זײַנע זענען געווען פאַרקריצט,

זיין לענגלעך פּנים איז געווען אויסגעצויגן. ער האָט אַרי־בערגעלייגט די הענט איבערן טיש. ער האָט זיך איבערגע־בויגן איבער זיי, ווי ער זאָל זיי באַטראַכטן. אַ צייט לאַנג זענען זיי אַזוי געזעסן, זי אַ פאַרשטיקטע פון טרערן, ער אַ פאַרטראַכטער. אין קאַפע איז געווען שטיל. די שטילקייט האָט יעדן פון זיי דערמאָנט, אַז דער צווייטער עקזיסטירט.

אַ צייט שפּעטער האָט אפרים פּאַמעלעך אויפגעהויבן דעם קאָפּ ווי ער זאָל אים שווער זיין. ער האָט זיך אין איר איינגעקוקט.

— אַלץ דער דזשינדזשי — האָט ער איר אַ זאָג גע־טאָן. ער האָט זיך אָנגעבויגן און אַ קוש געטאָן איר אין באַק.

איר פּנים האָט אַ פלאַם געטאָן. זיינע ליפּן האָבן זי אָנגעגליט. זי האָט געפילט ווי דאָס בענקל אונטער איר זינקט, ווי די ערד זאָל זיך האָבן געעפנט.

די פרוי אַ פּאַררוקטע אונטער דער גאַבלאָטע, וואָס האָט געקוקט אויף זיי פון דער זייט, האָט איצט גענומען איבערלייגן די טשאַסטעס אין דער גאַבלאָטקע. אַ ברייט־טער שמייכל האָט באַדעקט איר גוטמוטיק פּנים.

איצט האָבן ביידע ווידער געשוויגן, אָבער ביידן איז לייכטער געווען אויפן געמיט. זי, פון וואָס זי האָט זיך פאַר אים פאַרטרויט, ער, פון וואָס זי האָט אים דערציילט. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער זי אַ פרעג געטאָן:

— וואָס האָסטו געענטפערט דעם טאַטן? — ער האָט זיך אין איר איינגעקוקט מיט פאַרמרוזשעטע אויגן. ער האָט געוואָלט זי זאָל פאַרשטיין, אַז ער שפּאַסט. ער האָט געוואָלט זי אויפהייטערן.

— וואָס האָב איך געקענט אים זאָגן? — האָט זי אים אַ זאָג געטאָן. איצט האָט זי אים אָנגעקוקט פון דער זייט. זי האָט זיך געשעמט.

— דעם אמת, — האָט ער איר געענטפערט און גע־

וואַרט ווי זי וועט רעאַגירן. זיין פּנים האָט געשמייכלט מיט ליבשאַפט.

זי האָט אַראָפּגעבויגן דעם קאָפּ און פאַרמרוזשעט די אויגן ווי זיי זאָלן זיך איר פאַרמאַכן. זי האָט נישט גע־מערקט, אַז ער שמייכלט. נישט רירנדיק זיך פון אָרט האָט זי דערציילט אים ווייטער ווי יעדעס אַרויסגעזאָגטע וואָרט זאָל זי שטיקן.

— אַלע אין קוואַרטאַל רעדן אויס אויף מיר... — אָבער מער רעדן האָט זי נישט געקענט. עס האָט איר פאַרפעלט אָטעם. זי האָט אַרויפגעלייגט די פויסטן אויפן טיש און אויף זיי אָנגעלענט דעם קאָפּ פון חרפּה.

די קאַפּע־באַזיצערין האָט נישט געהערט וואָס זיי רעדן. זי האָט אָבער פאַרשטאַנען אין וואָס עס גייט. זי האָט געהאַלטן דעם קאָפּ אַראָפּ. זי האָט מיטגעפילט מיט שושנהן.

אפרים איז געזעסן און געביסן זיך די ליפּן פאַמעלעך, ווי ער זאָל וועלן פילן וואָס שטאַרקער דעם ווייטיק. אַז דער פאָטער האָט זי געפרעגט איז אים געווען קלאָר, אַ טאַטע. אָבער אַז מענטשן אין גאַס רעדן אויף איר אויס, האָט אים וויי געטאָן פאַר איר און פאַר זיך, אַז ער איז דער גורם. ער האָט זיך איינגעקוקט אין איר. זיין בליק איז געווען פאַרנעפּלט אָבער דורכדרינגנדיק.

זי האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ. זייערע בליקן האָבן זיך געטראָפן און ביידע האָבן אַראָפּגעלאָזט די אויגן.

ער האָט אַריבערגעלייגט די הענט איבערן טיש ווי ער זאָל זיך אָנלענען אויף זיי. ער האָט געאָטעמט שווער ווי ער זאָל בלאָזן פון זיך. ער האָט אויסגעצויגן די פיס אונ־טערן טיש און זיי צוריק איינגעצויגן.

— נישט וויכטיק וואָס מען רעדט. איך בין ביי דיר, — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן ווי ער זאָל רעדן נישט צו איר. ער איז איינגעשרומפּן, ווי אַ סלימאַק אַריינ־

געקראַכן אין זיך, אָבער באַלד האָט ער אויסגעשטרעקט דעם קאָפּ און שטאָלץ זי אָנגעקוקט.

אירע אויגן זענען געוואָרן גרויס, אויפגעריסן. צוויי לויטערע טרערן האָבן אַ פינקל געטאָן אין זיי. זי האָט געעפנט די ליפּן ווי זי זאָל כאַפּן דעם אָטעם. זי האָט זיך אויסגעגליכן. אירע ברוסטן האָבן אַ שטאַר געטאָן. אָבער זי האָט נישט געוואַגט אַ קוק טאָן אויף אים. די עטלעכע ווערטער זיינע האָבן זי דערפרייט און געשראָקן. זי האָט זיך די מי געגעבן, געוואָלט זיך אויסטייטשן די ווערטער, אירס אַ טרער האָט אַ קאַפּע געטאָן אויפן טיש אַרויף.

זי האָט אַוועקגעדרייט דעם קאָפּ ער זאָל נישט זען.

ער האָט אויף איר געקוקט, זי געזען און מיט איר מיטגעפילט. איר איבערלעבעניש האָט אים ווי געטאָן. זי איז אים איצט נאָך נעענטער געווען. מער האָט ער זיך נישט געקענט האַלטן. עס האָט אים אויסגעפעלט אָטעם.

— מיר שטעלן אַ חופּה — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן. ער האָט גערעדט פּאַמעלעך, קוים געצויגן די ווערטער. ער האָט יעדעס וואָרט באַטאָנט. — האַ! — האָט ער אַ האָרך געטאָן. ער האָט איבערגעכאַפּט דעם אָטעם. ער האָט פאַרוואָרפן איבער איר זיין אָרעם. ער האָט זי צוגעצויגן צו זיך. זיינע ציין האָבן זיך איינגעביסן אין אירע ליפּן. דאָס איז געווען זייער ערשטער קעגנזייטיקער קוש.

די ליפּן פון דער פרוי אונטער דער גאַבלאָטקע האָבן געציטערט פון אויפרעגונג. זי האָט געהערט אפרימס צו־זאָג. ער האָט גערעדט געננג הויך.

זיי האָבן זיך אָפּגעלאָזט. עס האָט זיי פאַרפעלט אָטעם. זי האָט איינגעקלאַמערט אירע האַנט־פינגער אין זיינע, זיי געדריקט מיט איר גאַנצן כוח. זי האָט געוואָלט עס זאָל איר וויי טאָן און געקושט די שפּיץ פינגער זיינע.

די פרוי האָט מורא געהאַט זיך אַ ריר צו טאָן. זי האָט נישט געוואָלט זיי שטערן.

זייערע פנימער זענען געווען צעפלאַמט. די אויגן זיי־ערע האָבן געגלאַנצט,ביידנס אָטעם איז געווען קורץ און אייליק. די שטילקייט אין קאַפּע איז געווען ווי באַוועג־לעך, זי האָט ווי געשוועבט אַרום זיי. דער ערשטער איז צו זיך געקומען אפרים.

— קום! — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן. זיין קול איז געווען ווייך און האָט געציטערט. ער האָט האַסטיק אָפּירגערוקט דאָס בענקל פון אונטער זיך און ער איז אַוועק באַצאָלן.

זי האָט פּאַמעלעך זיך אויפגעשטעלט און ווי אַ שיכורע אַוועק צו דער טיר. זי האָט זיך געשעמט קוקן דער פרוי אין פּנים. זי האָט געווישט זיך די אויגן, מענטשן זאָלן נישט זען. אָבער אירע אויגן האָבן כסדר געטרערט.

אויך ער האָט נישט געקוקט דער פרוי אין פנים. ער האָט איר אַוועקגעלייגט צוויי ניקלענע מטבעות, מער ווי עס איז איר געקומען, און ער האָט שטיל אַ זאָג געטאָן: — „אַנטשולדיקט"...

די פרוי האָט גוטמוטיק אים אַ שמייכל געטאָן.

— אַ גוטע נאַכט! — האָט ער איר אַ זאָג געטאָן און ער איז אַוועק צו שושנהן.

די פינצטערניש פון דער נאַכט איז זיי אַנטקעגן גע־קומען, זיי איינגעהילט. די שיין פון די גאַסנליכט האָט זיי אָנגעדייט. די קילקייט האָט זיי געגלעט. זי האָט זיך צו־געטוליעט צו אים. ער האָט זי געדריקט צו זיך און געקושט אירע אויגן, איר פנים.

— אפרים, אפרים, — האָבן אירע ליפּן געמורמלט ווי זי זאָל קרעכצן. פאַרבייגייער זענען זיי אַרומגעגאַנגען. די קניען האָבן זיך זיי אונטערגעבראָכן. עס האָטביידן פאַרפעלט אָטעם. זיי האָבן זיך אָפּגעלאָזט און זיך אָנגע־קוקט. זי איז צו אים צוגעפאַלן ווי אַן אונטערגעזעגטער בוים. זי האָט אָנגעלענט איר קאָפּ אויף זיין ברוסטקאַסטן.

ער האָט זי אַרומגענומען און געלאָזט זיך מיט איר גיין, זי געפירט.

זי איז געגאַנגען ווי אַ לונאַטיקערין.

ער האָט זי געפירט צום אויטאָ. ביידע האָבן געפיבערט.

אין דער נאָענט פון אויטאָ־אָפשטעל איז זי שטיין געבליבן. ער מיט איר. זי האָט אַראָפגענומען זיין אָרעם פון אירע אַקסלען. ער האָט פאַרהאַלטן איר האַנט אין זיינער.

— אפרים, — האָט זי זיך אַ ווענד געטאָן צו אים ווי זי זאָל זיך האָבן אויסגעניכטערט. איר קול איז געווען ווייך ווי זי זאָל צערטלען דאָס וואָרט.

ער האָט אויסגעשטרעקט דעם קאָפּ, זיך איינגעקוקט אין איר. זיינע אויגן זענען געווען פאַרזשמורעט ווי ביי אַ שטוב־חיה, וואָס גרייט זיך אַ שפרונג טאָן.

— היינט איז דינסטיק, מען קען אַלץ באַווייזן — האָט זי אַ זאָג געטאָן זיך. אַ ווייַלע שפעטער האָט זי זיך אַ ווענד געטאָן צו אים: — קום צוגיין אין שטוב שבת... — זי איז געבליבן מיט אַן אָפן מויל ווי איבערגעשראָקן. עס איז זי ווידער באַפאַלן איר אַלטער פחד צי זי האָט נישט צופיל געוואַגט, צי וועט ער קומען.

ער האָט נאָך שטאַרקער אויסגעשטרעקט זיין קאָפּ, אים דערנענטערט צו איר ווי ער זאָל וועלן אים אָנשלאָגן אין אירן.

— גוט, אין אָוונט צו טיי, — האָט ער איינגעשטימט. זיין קול איז געווען דיק און הייזעריק.

זי האָט אָפּגעאָטעמט.

ער האָט ווידער פאַרוואָרפן זיין אָרעם איבער אירע אַקסלען. ער האָט זי אַ צי געטאָן און זי צוגעדריקט צו זיך.

איר קאָפּ איז ווידער אַמאָל ליגן געבליבן אויף זיין ברוסטקאַסטן. זי האָט קוים געאָטעמט.

ער האָט צוגעדריקט זיין גראָבן פינגער צו אירע ליפּן.

זי האָט אין אים איינגעביסן אירע ציין. ער האָט איר נישט געשטערט. ער האָט געוואָלט פילן דעם ווייטיק.

זי האָט געעפנט דאָס מויל און זי האָט אויסגעקושט דעם פינגער.

ער האָט נאָך שטאַרקער זי צוגעדריקט צו זיך און מיט איר געגאַנגען פאָרויס צום אויטאָ.

זי איז געגאַנגען מיט פאַרמאַכטע אויגן. ער האָט זי געפירט.

אַ גרילץ פון אַן אָנגעפאָרענעם אויטאָ, וואָס האָט זיך נישט ווייט פון זיי פאַרהאַלטן, האָט זי ווי איבערגע־וועקט. זי האָט אָפּגעריסן איר קאָפּ פון אים און געעפנט די אויגן.

— אַן אויטאָ, — האָט זי אַ זאָג געטאָן אַן איבער־ראַשטע. זיי זענען אונטערגעלאָפן.

זי איז די ערשטע שטיין געבליבןביים אויטאָ. זי האָט נישט געוואָלט שוין זיך פון אים שיידן.

ער האָט זי אַ צי געטאָן נאָך זיך. ער איז איינגע־שטיגן. זי נאָך אים.

דער שאָפער, אַ נידעריקער שוואַרצער בחור, וואָס האָט גענומען פון אפרימען געלט און אים דערלאַנגט די בי־לעטן, האָט נייגעריק אים באַטראַכט — ער האָט געוווסט ווער שושנה איז.

שושנה איז געשטאַנען און געוואַרט אויף אפרימען. עטלעכע פּאַסאַזשירן, קוואַרטאַל־איינוווינער, וואָס האָבן זי געקענט, האָבן זי באַטראַכט, אירע אויסגעווייינטע אויגן.

אפרים און שושנה האָבן זיך אַוועקגעזעצט אויף דער לעצטער באַנק אין ווינקל. זיי האָבן זיך געהאַלטן ביי די הענט. זי איז מיט איר עלנבויגן געלעגן אָנגעלענט אויף זיין קני. זיי האָבן געשוויגן. דער אויטאָ האָט זיך גע־טרייסלט.

אַ הויכער, דאַרער פּאַרשוין, וואָס האָט געטראָגן אַ

צעכראַשטשעט האַקי־העמד און אַן איינגעגעקוועטשטן שטרוי־קאַפעלוש, וועלכער איז געזעסן אונטערן שאָפער, האָט אים אַ זאָג געטאָן:

— נישט געגלייבט, אָבער אמת. — ער האָט געמיינט שושנהן. ער איז געווען אַן אינזשעניער ביי מלכן. ער האָט גע־ ווּסט אַלע מעשיות, וואָס שלום האָט דערציילט וועגן איר. — מענטשן זענען נישט משוגע — האָט ער שטיל צוגעגעבן.

דער שאָפער האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ „יאָ" און אַ קוק געטאָן אין שפּיגל, וואָס ער האָט געהאַט פאַר זיך, אויף אפרימען און שושנהן.

שושנה האָט געפילט, אַז מענטשן קוקן אויף איר. זי האָט זיך געפרייט אין האַרצן.

אפרים האָט באַטראַכט די מענטשן.

דער אויטאָ האָט כסדר אויף יעדן אָפּהאַלט זיך פאַר־ האַלטן. דער שאָפער האָט אַראָפּגעלאָזט און אויפגענומען פּאַסאַזשירן און געפאָרן ווייטער. אויף דער הויפּטגאַס זע־ נען זיי אויסגעשטיגן. אפרים האָט זיך אַרומגעקוקט. ער האָט באַטראַכט די פרעמדע פאַר אים סביבה. די ליכט דאָ איז געווען שיטערער ווי אין די שטאָטגאַסן. אונטער דער שיין האָבן זיך אויסבאַהאַלטן גאַסן־שאָטנס.

זיי זענען געגאַנגען פּאַמעלעך. שושנה האָט געוואָלט ער זאָל זען אַלץ און אַלע. מענטשן, וואָס האָבן זיי גע־ קענט, האָבן זיי נאָכגעקוקט.

— איצט וועלן זיי האָבן וואָס צו רעדן, — האָט זי אים אַ זאָג געטאָן.

ער האָט פאַרשטאַנען וואָס זי מיינט. ער האָט זי אַ נעם געטאָן אונטערן אָרעם.

אין מאָמענט האָט זי זיך אַ צאַפּל געטאָן. זי האָט געוואָלט באַפרייען איר אָרעם, אָבער זי האָט אים נישט אַרויסגעצויגן.

דעם וועג, די עטלעכע געסלעך, האָט זי אים אַריבער־געפירט ווי דורך אַ לאַבירינט. איצט זענען זיי געגאַנגען מיטן געסל שטייל אַרויף. זי האָט זיך אָנגעלענט אויף אים און געשוויגן. זי האָט אַלץ געאָטעמט שווער. דאָס געסל, אין וועלכן זי איז אויסגעוואַקסן, האָט איצט אַנדערש אויסגעזען אין אירע אויגן. עס איז געווען ברייטער און לענגער. זי איז גרייט געווען צו גיין, אַנרירן יעדע וואַנט, וואָס זי איז פאַרבייגעגאַנגען. דאָ־דאָרט האָט פון אַ נידעריק פענצטער אַרויסגעקוקט אַ פרויען־קאָפּ, זיי נאָכגעקוקט.

צוויי הייזלעך פאַר זייער הויז איז זי שטיין געבליבן. זי האָט אַרויסגעצויגן איר האַנט פון זיין אָרעם.

— דאָס איז אונדזער הויז, — האָט זי אים אַ זאָג געטאָן, אָנווייזנדיק אים מיט דער האַנט.

ער האָט נישט רעאַגירט דערויף. ער האָט געקענט נישט נאָר שושנהן. ער האָט געוווּסט שוין אַלץ וועגן איר משפּחה.

דער בלוי פון די ווענט האָט אַרויסגעשיינט פון דער פינצטער. אפרים האָט אָנגענומען איר האַנט, געוואָלט זי אַרומנעמען.

זי האָט זיך אָפּגערוקט. אפשר וועט ווער פון די שטר־ביקע זיי זען. אָבער זי האָט ווידער איבערגעלאָזט איר האַנט אין זיינער.

— די עלטערן וואַרטן שוין אויף מיר, שוין שפּעט, — האָט זי אים געזאָגט, אָבער זי האָט נאָך אַלץ נישט אַרויס־גענומען איר האַנט פון זיינער. זי האָט געוואָלט פילן וואָס לענגער די וואַרעמקייט פון זיינע אברים, כאָטש זי איז גע־ווען אומגעדולדיק, געוואָלט לויפן זאָגן די טאַטע־מאַמע, זיי דערפרייען מיט איר גליק.

ער האָט זי האַסטיק אַרומגענומען און זי געקושט.

זי האָט מיט כוח זיך אַרויסגעריסן פון זיינע הענט.

— שלום! — האָט זי אים אַ שריי געטאָן אַ פאַר־סאָפּעטע און זי איז אַוועקגעלאָפן פון אים. זי איז געלאָפן

מיט קליינע טריט און פון וועג איז אים אַריבערגעשריגן: — מאָרגן ביי דער אַרבעט... — און אים אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט ער זאָל גיין, כאָטש עס איז געווען פינצטער.

ער האָט געזען ווי איר סילועט דערווייטערט זיך וואָס אַ מאָל מער ביז זי איז פאַרשוווּנדן אין דער פינצטער. ער איז געשטאַנען נאָך אַ ווײַלע ווי ער זאָל וואַרטן. ער האָט זיך אויסגעדרייט און גענומען גיין פּאַמעלעך צוריק.

טו.

שושנה האָט אָנגעטאַפּט די טיר אין דער פינצטער. זי האָט זי אויפגעפּראַלט און פאַרמאַכט נאָך זיך מיט אימ־פּעט. זי איז שטיין געבליבן אָן אָטעם. די ליכט האָט איר אַ בלענד געטאָן אין די אויגן. זי האָט פאַרמרוזשעט די אויגן. — אָה! — האָט זי אויסגעסאָפּעט. זי איז געקומען צו זיך און זיך אַרומגעקוקט. זי האָט געוואָלט זען ווער עס איז דאָ אין שטוב. די אָנגעזאַמלטע אונטער די פאַר־מאַכטע טירן און פענצטער נאַכטלופט איז געווען אַ שווערע. די ליכט אין שטוב איז געווען גרינלעך.

יצחק, דער פאָטער, וואָס האָט געשפּאַנט איבערן צי־מער איז שטיין געבליבן. ער האָט אויפגעהויבן די אויגן, זי אָנגעקוקט. זיין פאַרזאָרגט פּנים איז געווען פאַרגלי־ווערט.

די מוטער איז אַריין פון קיך.

— שפּעט, — האָט זי אַ זאָג געטאָן דער טאָכטער. זי האָט זי באַטראַכט פון דער זייט. דער מוטערס אויגן זענען געווען טריב ווי זי זאָל זיך האָבן איבערגעוועקט.

שושנה האָט געוואָלט אַ לויף טאָן צום פאָטער. זי איז אָבער אַרויפגעפאַלן אויף דער מוטער. זי האָט אַוועק־געלייגט דעם קאָפּ אויף דער מוטערס בוזעם און זי האָט אַ זאָג געטאָן:

— איך בין אַ כלה געוואָרן — און זיך צעוויינט.

דער אָפּהילך פון אירע ווערטער איז פאַרפאַלן געוואָרן אין דער מוטערס בוזעם. זי האָט געהאַלטן אַרומגענומען

די מוטער און געוויינט ווי אַ קינד. זי האָט זיך באַפרייט פון דעם אָנגעזאַמלטן ביי איר דורך דער צייט ערגער און פאַרדרוס.

דער מוטערס קאָפּ איז געלעגן איבער שושנהס. זי האָט זי געגלעט און געקושט, געוואָלט זי באַרויקן ווי אַ קינד. דער מוטערס אונטערשטע ליפּ איז אַראָפּגעהאָנגען און האָט געציטערט. אירע אויגן זענען געווען נאַס.

דער פאָטער איז געשטאַנען מיט אַראָפּגעלאָזטע הענט און געקוקט אויף זיי. זיינע אויגן זענען געווען אויפגעריסן, זיין מויל אָפן, ווי ביי אַן איבערראַשט קינד. אים האָבן נאָך איצט געקלונגען אין די אויערן דער טאָכטערס ווערטער, אָבער אים האָט זיך געדאַכט אַז ער האָט זיך פאַרהערט. זיינע אויגן זענען געלאָפן אַהין און צוריק אין די אויגן־לעכער. זיין בליק איז געווען שטאַר. ער איז געשטאַנען און געוואַרט.

שושנה האָט פאַמעלעך, ווי זי זאָל נישט האָבן קיין כוח, אויפגעהויבן דעם קאָפּ. זי איז שטיין געבליבן מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגן. זי האָט מורא געהאַט צו קוקן אויף די שטוביקע. זי איז נישט געווען זיכער ווי אַזוי דער פאָטער נעמט אויף איר בשורה, איר גליק.

דעם פאָטערס אויגן האָבן אַ פינטל געטאָן. ער האָט מיט די הענט זיך אָנגעטאַפּט די באַקן און ער איז לאַנגזאַם, ווי די פיס זאָלן אים נישט טראָגן, צוגעגאַנגען צו דער טאָכטער. ער האָט זי אָנגענומען ביי דער האַנט. ער האָט זי צוגעפירט און זי אַוועקגעזעצט ביים טיש ווי אַ קינד.

די מוטער איז זיי נאָכגעגאַנגען מיט אויסגעגלאָצטע אויגן. אירע ליפּן האָבן זיך געטרייסלט. זי האָט געמורמלט:

— סימן טוב, מזל־טוב.

דער פאָטער און די מוטער האָבן זיך פאַמעלעך אַוועק־

געזעצט ווי זיי זאָלן מורא האָבן, אַז זיי וועלן צעשטערן די שטילקייט.

— אַה! — האָט שושנה אַ קרעכץ געטאָן. זי האָט אויפגעהויבן די אויגן. זי האָט אָנגעקוקט די עלטערן. די געבליבענע ביי איר אין די אויגן טרערן־נעץ האָט איר פאַרשטעלט די ראיה. זי האָט זיי געזען ווי אויף אַ שלעכטער פאָטאָגראַפיע.

די עלטערן האָבן געקוקט אויף איר און געוואַרט.

שושנה האָט אַ קוק געטאָן אויפן פאָטער פון אונטערן שטערן אַפיר. זי האָט נערוועז זיך איבערגעזעצט אויפן בענקל און זי האָט אים אַ זאָג געטאָן:

— דאָס איז דער בחור, וואָס די מענטשן האָבן אויף אים אָנגערעדט... — זי האָט מיט די שפּיץ פינגער זיך אויסגעווישט די אויגן און זיי אַראָפּגעלאָזט.

אויך דער פאָטער האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן. ער האָט פאַרצויגן די ליפּן און זיך פאַררויטלט. ער האָט געוווּסט און געפילט, אַז די טאָכטער פאָדערט פון אים איר חרפּה. ער האָט איר נישט געענטפערט. ער האָט איר אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ, איר באַשטעטיקט איר נישט דערזאָגטן פאַרדרוס.

אַ ווײַלע האָבן אַלע אין שטוב געשוויגן. אָבער די שטילקייט האָט וויברירט. דער פאָטער האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ.

— ברוך! — האָט ער אַ רוף געטאָן דעם זון. זיין קול איז געווען הייזעריק פון אויפרעגונג.

ברוך איז אַריין פון זיין צימער. ער האָט אַ קוק געטאָן און מיטן בליק אַרומגענומען די משפּחה. ער האָט פאַרשטאַנען, אַז עפּעס האָט פּאַסירט. ער האָט אָנגעקוקט דעם פאָטער, געוואַרט ער זאָל אים זאָגן.

— שושנה איז אַ כלה געוואָרן, — האָט דער פאָטער

אים צוויסן געטאָן. זיין קול האָט איצט געציטערט פון פרייד און אויפרעגונג.

ברוך איז געבליבן מיט אַן אָפן מויל. עס האָט אים פאַרפעלט אָטעם.

— אַ־ה כ־ל־ה? — האָט ער אַ שטאַמל געטאָן. אַ ווייַלע שפּעטער האָט ער אַ פרעג געטאָן: — מיט וועמען? ווי ער זאָל אַראָפּשלינגען די ווערטער. ער האָט זיך צוגע־זעצט. די פיס האָבן זיך אים אונטערגעבראָכן.

— באַלד וועסט דו און איך הערן, — האָט דער פאָ־טער אים אַ זאָג געטאָן. — נו, טאָכטער, דערציילֿ, — האָט ער זיך געוואָנדן צו איר. ער האָט גערעדט שנעל. ער האָט געמאַכט זיך האַרץ, ער האָט זיך געשראָקן, פאַר דעם וואָס זי וועט אים זאָגן.

אַלע האָבן אייליק זיך צוגעבויגן צום טיש זיי זאָלן נישט פאַרלירן אַ וואָרט.

שושנה האָט זיך איינגעזעצט אין בענקל און זי האָט זיך פאַנאַנדערגערעדט: ער איז אַ פיין־מעכאַניקער. ער פאַרריכט שרייב־מאַשינען. זי האָט גערעדט פּאַמעלעך אָבער זי האָט געאָטעמט שווער. זי האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן און זי האָט שטיל מיט מיטלייד אַ זאָג געטאָן:

— זיין גאַנצע משפחה איז אומגעקומען ביי די דייטשן אין לאַגער. ער שטאַמט פון פוילן, פון אַ גוטער משפחה, — האָט זי צוגעגעבן.

ברוך האָט אָפּגעאָטעמט. ער האָט זיך אַוועקגעבויגן פון טיש און ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— ער פּאַסט אַריין אין דער משפחה.

דער פאָטער האָט אויסגעשטרעקט דעם קאָפּ. ער האָט פאַרגלייזט די אויגן און ער האָט געמאַכט די ברכה „ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם הטוב והמטיב״. אַ ווייַלע שפּעטער האָט ער זיך אַ ווענד געטאָן צום ווייב:

— גאָט צו דאַנקען, אַז מיר מוזן נישט סתם אַוועק־

געבן אונדזער טאַכטער. — אין זיינע רייד האָט זיך גע־פילט פרייד. באַלד דערויף ווי ער זאָל זיך האָבן איבערגע־לייגט, האָט ער זיך אַ זאָג געטאָן: — טעכטער פאַרשדכנען זיך אַליין. — אין די רייד איז פאַראַן געווען אַ ביסל פאַרדרוס.

— ליבע! — האָט ברוך אַ זאָג געטאָן. ער האָט אַ קוק געטאָן אויף דער שוועסטער און געשמייכלט. דער פאָ־טער האָט נישט רעאַגירט. ער האָט נישט געוואָלט הערן דעם זונס רייד.

— היינט איז דינסטיק, אַ מזלדיקער טאָג, — האָט די מוטער אַ זאָג געטאָן. זי האָט ווידער אַ פאַרגלייז געטאָן די אויגן און זי האָט געזאָגט: — סימן טוב, מזל־טוב.

שושנה האָט גוט געהערט, וואָס דער ברודער האָט געזאָגט. זי האָט אויסגעדרייט דעם קאָפּ און זי האָט זיך אַ ווענד געטאָן צו דער מוטער:

— ער איז הויך און ער האָט ברייטע אַקסלען .ער האָט גרינע אויגן און רויטע האָר... — אירע אויגן האָבן געגלאַנצט.

די מוטער האָט אָפּגעאָטעמט ווי זי זאָל אָפּסאָפּען. אַ שמייכל האָט זיך פאַנאַנדערגעשפרייט איבער איר קיי־לעכיק פנים.

די הויט אַרום דעם פאָטערס אויגן איז געגרינצלט גע־וואָרן. ער האָט אויך געשמייכלט.

ברוך האָט באַטראַכט אַלע. ער האָט זיך געקוויקט מיט אַלעמענס פרייד, נאָך אַזוי פיל פּיין און ליידן.

— ווי הייסט ער? — האָט דער פאָטער זי אַ פרעג געטאָן.

— אפרים פריי, — האָט זי אַ זאָג געטאָן מיט שטאָלץ און זיך צעשמייכלט. זי האָט אַ ווייז געטאָן אירע ווייסע גרויסע ציין, אירע נאָז־לעפלעך האָבן אַ פלאַטער געטאָן.

— פריי, פריי, — האָט דער פאָטער איבערגעחזרט דעם

נאָמען. דער נאָמען איז פאַר אים געווען אַ פרעמד וואָרט. אָבער ער האָט עס געזאָגט ווי ער זאָל זיך דערמיט שטילן. דער פאָטער האָט זיך אָפּגעבויגן פון טיש. ער האָט זיך אָנגעלענט אין בענקל־אָנלען און ער האָט זיך אַ זאָג גע־טאָן: — אַ מיידל אַליין? — ער האָט אַ הייב געטאָן מיט די אַקסלען אומבאַהאָלפן. ער האָט נישט געקענט שענקען זיך און איר, אַז זי האָט זיך אַליין פאַרקנסט. ער איז דערצו נישט געווען געוווינט. ער האָט זיך אַ ווענד געטאָן צו דער טאָכטער: — און ווען וועלן מיר אים זען? — ער האָט זי געפרעגט ווי ער זאָל איר אויסרעדן. זיין קול איז אָבער געווען ווייך.

שושנה האָט זיך אַרויפגערוקט אויפן בענקל און זי האָט מוטיק און מיט גאווה געענטפערט דעם פאָטער:

— שבת פאַר נאַכט! אַזוי האָבן מיר זיך אָפּגערעדט.

דער מוטערס קאָפּ האָט עטלעכע מאָל זיך אַ טרייסל געטאָן ווי ער זאָל ציטערן פון איבערראַשונג. זי האָט שוין געזען פאַר זיך דער טאָכטערס חתן און די צייט וואָס איז געבליבן אים אויפצונעמען. אירע אויגן האָבן אַ פינטל גע־טאָן. זי האָט פאַרצויגן די ליפּן און מיט די גראָבע פינגער זיך אויסגעווישט די אויגן.

דער פאָטער האָט מער נישט געקענט הערשן איבער זיך. ער האָט זיך אַ וואָרף געטאָן אויפן בענקל ווי ער זאָל וועלן לויפן צו דער טאָכטער און ער האָט אויסגעשטרעקט די הענט צו איר.

שושנה איז צוגעשפרונגען און זי איז דעם פאָטער אַריינגעפאַלן אין די אָרעמס. דער פאָטער האָט זי אַרומ־גענומען און זי געדריקט צו זיך. ער האָט זי געהאַלדזט און געקושט און מיט געשטיקטע פון טרערן ווערטער גע־שטאָמלט:

— איך האָב געוווּסט ווער מיין טאָכטער איז. נישט איך בין שולדיק, — האָט ער זיך פאַר איר פאַרענטפערט.

שושנה האָט זיך געטוליעט צו אים, אים געקושט און שטיל געוויינט. אַלע האָבן שטיל מיט איר מיטגעוויינט.

די ערשטע האָט די מוטער זיך באַהערשט. זי האָט מיט אַ שפּיץ שאַרף זיך אויסגעווישט די אויגן און מיט דער צונג אַרומגעווישט זיך די ליפּן. זי האָט זיך אָנגעבויגן און אַרויסגענומען די טאַכטער פון פאָטערס הענט. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער זיך אויפגעשטעלט און ער איז אַוועק אין אַ זײַט. ער האָט געווישט זיך די אויגן מען זאָל נישט זען און ער האָט גענומען שפּרייזן איבערן צימער. ער האָט געאָטעמט שווער ווי ער זאָל בלאָזן פון זיך. זײַנע ליפּן זענען געווען פאַרשלאָסן, זײַן שטערן איז געווען צע־קנייטשט. ער האָט געקוקט אַראָפּ. זײַן גאָלער קאָפּ האָט געגלאַנצט.

שושנה האָט זיך אויסגעדרייט און זיך אָנגעבויגן צו דער מוטער. זיי האָבן זיך אַרומגענומען און זיך געקושט.

ברוך איז צו זיי צוגעגאַנגען.

שושנה האָט זיך אויפגעהויבן און זיך צעקושט אויך מיט אים. איצט האָבן אַלע זיך געווישט די אויגן.

די שטילקייט אין שטוב איז איצט געווען אַ לײַכטע ווי זי זאָל שוועבן. די ליכט איז געווען העל ווי געלײַטערט. דער פאָטער איז שטיין געבליבן און ער האָט זיך אַ ווענד געטאָן צום זון:

— ברוך, גיי זאָג אָן די ברידער די בשורה! — און באַלד האָט ער ממשיך געווען: — מאָרגן וויל איך זיי זען. שבת זאָלן זיי קומען מיט די משפּחות... זײַן קול האָט ווידער געקלונגען. ער איז ווידער געווען זיכער אין זיך.

— יאָ! איך שפּרינג שוין צו! — האָט ברוך אַ זאָג געטאָן דעם פאָטער און ער איז צוגעגאַנגען צו דער טיר.

— ברוך! איך גיי אויך! פיר מיך צו צו דליהן, — האָט שושנה אים געבעטן.

ער איז שטיין געבליבן און געוואַרט אויף איר.

— טאָכטער, אַזוי שפּעט? האָסט נאָך נישט גע־געסן, — האָט די מוטער זיך ביי איר געבעטן.

— איך בין נישט הונגעריק, — האָט די טאָכטער איר געענטפערט און אַ טאַנץ געטאָן צום ברודער.

— זאָל זי גיין, זאָל זי זיך פרייען מיט אירע חבר־טעס, — האָט דער פאָטער זיך אַריינגעמישט און געשפּרייזט ווייטער.

— קום באַלד צוריק, — האָט די מוטער נאָכגעגעבן.

— יאָ, מאַמע, — האָט די טאָכטער זי פאַרזיכערט.

דער ברודער מיט דער שוועסטער האָבן פאַרמאַכט נאָך זיך די טיר.

— גייט געזונט, — האָט די מוטער זיי נאָכגעזאָגט.

דער פאָטער איז שטיין געבליבן אין מיטן שטוב. ער האָט פאַרלייגט איין האַנט איבער דער אַנדערער ווי ער זאָל זיי אַריינשטופּן אין די אַרבל פון העמד. זיינע אַקס־לען זענען געווען קאַנטיק. זיין קאָפּ איז געווען אויסגע־שטרעקט. ער איז געשטאַנען און געקוקט. ער האָט געזען ווייט.

די מוטער איז געזעסן און געקוקט אויף אים.

די קילע נאַכט איז זיי אַנטקעגן געקומען. די שוועס־טער און דער ברודער האָבן אָפּגעאָטעמט. די פינצטערקייט האָט זיי אַרומגענומען. זיי זענען געגאַנגען דורך די נישט געצוימטע הייף צום שטעג, וואָס האָט געפירט צו דליהן. ברוך האָט זי געפירט ביי דער האַנט ווי אַ קינד, זי זאָל זיך נישט אָנשטויסן אין אַ וואַנט אָדער פאַלן איבער אַ שטיין.

ברוך האָט דערזען דליהס הויז און ער האָט זי אַ פרעג געטאָן:

— ער איז אַן אשכנזער?

זי האָט פאַרשוויגן זיין פראַגע.

אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער זי אַ פרעג געטאָן:

— ווו האָסטו זיך באַקענט מיט אים?

— ביי דער אַרבעט, — האָט זי אים געענטפערט.

— דאָס וועט זיין דער ערשטער אשכנזער אין דער משפחה, — האָט ברוך איר אַ זאָג געטאָן. ער האָט עס פאַרשטאַנען פון איר שווייגן.

אויך איצט האָט זי אים נישט געענטפערט. אַ ווילע שפעטער האָט זי אים אַ זאָג געטאָן:

— קענסט גיין... — זי האָט אַרויסגעצויגן איר האַנט פון זיינער און אַ לויף געטאָן צו דליהס טיר.

— גיב אַכטונג, ווו דו גייסט! — האָט ער איר נאָכ־געשריגן און איז אַוועק.

זי האָט אָנגעקלאַפּט און זי איז אַריין אין שטוב.

די מיידלעך, דליה און ליזאַ זענען אויפגעשפּרונגען. זיי האָבן געוואַרט אויף איר. זיי האָבן געוווסט, אַז זי איז גע־גאַנגען זיך טרעפן מיט אפרימען און דערנאָך געדאַרפט צו זיי קומען. ביידע האָבן מיט אויסגעשראָקענע אויגן זי אָנ־געקוקט. זיי האָבן זיך נישט געוואַגט זי צו פרעגן. זיי האָט זיך געדאַכט, אירע צעפלאַמטע באַקן און די פאַרוויינטע אויגן זענען אַ שלעכטער סימן.

ליזאַ האָט נישט אויסגעהאַלטן און זי האָט אַ פרעג געטאָן שושנהן:

— נו?...

— איך האָב חתונה, — האָט זי שטיל אַ זאָג געטאָן און אַ פאַרשעמטע אַראָפּגעלאָזט די אויגן. זי האָט געוואָלט אויסבאַהאַלטן אירע טרערן פון גליק. עס האָט געדויערט ביז זי האָט אויפגעהויבן די אויגן. זי האָט געוואָלט רעדן ווייטער אָבער זי האָט נישט געקענט. די צערונענע איבער אירע וויעס טרערן האָבן געשימערט ווי אַ טוי־שפּליטער אויף אַ גרעזל.

די מיידלעך זענען פאַרגליווערט געוואָרן פון איבער־

ראַשונג. זיי האָבן געוואָלט רעדן, אָבער אויך נישט גע־קענט. זייערע אויסגעגלאָצטע אויגן האָבן געגלאַנצט.

שושנה האָט זיי אויסגעשטרעקט די הענט. זיי זענען אַרויפגעפאַלן אויף איר. זיי האָבן זי אַרומגעכאַפּט, זי גע־דריקט און געקושט. שושנה האָט זיך געטוליעט צו זיי.

די שטוב איז איצט גרויס ווי זי זאָל זיין ליידיק. די ניי־מאַשין איז געווען איבערגעדעקט. דער טיש איז גע־שטאַנען אָפּגערוקט אין אַ זייט. די סחורות זענען געווען פאַרבונדן אין אַ פּעקל און זענען אויך געלעגן אין אַ זייט. דליהס משפחה איז שוין געשלאָפן. צוויי פון די דריי לעמפּ־לעך אין זשיראַנדאָל זענען געווען אויסגעלאָשן. דאָס אָנ־געצונדענע לעמפּל האָט געברענט ווי אַ פּאַקל; לאַנגזאַם האָבן די מיידלעך זיך באַרויקט. זיי האָבן אָפּגעלאָזט שושנהן, אָבער זייערע פינגער האָבן געגלעט אירע באַקן, דעם האַלדז, די האָר.

— וואָס שטייען מיר? לאָמיר זיך זעצן, — האָט דליה פאַרגעשלאָגן און געוואָלט צוגיין צו דער סאָפע.

— טייערע מיינע, איך מוז גיין, איך האָב געלאָזט די עלטערן אַליין. זיי וואַרטן אויף מיר. זיי און איך אויך זענען מבולבל, — האָט שושנה זיי אַ זאָג געטאָן. אירע אויגן זענען ווידער אַ מאָל נאַס געוואָרן, אָבער פון גליק.

די מיידלעכס טרערן האָבן אויך גענומען טריפן. ליזאַ האָט פאַרמאַכט די אויגן. אירע פאַרבאַהאַלטענע טרערן האָבן זי געברענט. זי האָט געעפנט די אויגן.

— שוש! איך האָב דיר געזאָגט, אַז ער וועט זיין דיין חתן, — האָט ליזאַ זיך אַ רים געטאָן און זי האָט אַ וואָרף געטאָן מיטן קאָפּ פון פרייד.

— טעכטער, איך בין מיד פון גליק, — האָט שושנה זיך פאַרענטפערט פאַר זיי. זי האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן אַ פאַרשעמטע. זיי זענען כסדר געווען נאַס.

אויך זייביידע האָבן געשמייכלט צו איר דורך טרערן.

שושנה איז אַוועק צו דער טיר. זיי זענען איר נאָכגעגאַנגען. אין דער אָפענער טיר האָט זי זיך אויסגעדרייט צו זיי און זי האָט זיי אַ זאָג געטאָן: — שבת פאַרנאַכט קומט ער צו אונדז. איר זאָלט שטיין אין איינגאַנג, וועט איר אים זען.

— עס פּאַסט נישט, — האָט ליזאַ געפּרוווט זיך אַנטקעגנשטעלן.

— גוט, גוט! — האָט דליה מסכים געווען.

די מיידלעך האָבן אַרויסגעפירט שושנהן. די פינצטערניש איז זיי אַנטקעגן געקומען. זיי זענען שטיין געבליבן און זיך איינגעקוקט אין דער ווייט ווי זיי זאָלן וועלן אַדורכקוקן די פינצטערניש. אַ ווײַלע שפּעטער האָבן זיי געלאָזט זיך גיין. זיי זענען געגאַנגען איינע הינטער דער אַנדערער און געשוויגן. זיי האָבן נישט געוואָלט די שכנים זאָלן זיי הערן. ווי נאָר זיי זענען אַריבער דעם שטעג, האָט שושנה אַ זאָג געטאָן:

— גייט צוריק. אַ גוטע נאַכט! — האָט זי צוגעגעבן און זי איז אַוועק אַליין.

— אַ גוטע נאַכט! — האָבן זיי שטיל איר נאָכגעזאָגט, זיי זאָלן נישט איבערוועקן די שכנים. זיי זענען געשטאַנען און איר נאָכגעקוקט, ביז זי איז זיי פאַרשוווּנדן. דעמאָלט זענען אויך זיי אַוועק אַהיים.

שושנה האָט שנעל געעפנט די טיר. זי איז אין שטוב ווי אַרײַנגעפאַלן. זי האָט שטיל צוגעמאַכט די טיר נאָך זיך און זי האָט אַ טרייסל געטאָן מיטן קאָפּ. זי האָט זיך געפרייט וואָס זי איז שוין צוריק אין שטוב, בײַ זיך, וווּ עס איז ליכטיק. זי האָט אָנגעקוקט די טאַטע־מאַמע. די מוטער איז געזעסן, דער פאָטער האָט געשפּרייזט איבערן צימער, אַזוי ווי זי האָט זיי איבערגעלאָזט ווען זי איז אַוועק פון שטוב.

— קום עסן, — האָט די מוטער איר איצט ווידער אַ זאָג געטאָן, און זיך אויפגעשטעלט פון בענקל.

— איך וויל נאָר טרינקען אַ גלאָז מילך, — האָט שושנה איר אָפּגעענטפערט.

די מוטער האָט זי אַ נעם געטאָן ביי דער האַנט און זי אַריינגעפירט אין קיך.

דער פאָטער האָט זיי נאָכגעקוקט און געשפּאַנט ווײַ־טער. ער האָט געשפּאַנט די גאַנצע צייט — אַ מאָל אַרום דעם טיש, אַ מאָל איבער דער לענג פון צימער און אַ מאָל איבערן האַלבן צימער נאָר. ער האָט נישט פאַרשנעלערט און אויך נישט פאַרקלענערט זיין טריט. ער איז געגאַנגען ווי ער זאָל האָבן אַ באַשטימטן וועג.

— מאַמע, איך האָב געענדיקט, — האָט שושנה איר אַ זאָג געטאָן און זי האָט אַוועקגעשטעלט דאָס גלאָז אויפן טיש.

— קום שלאָפן, — האָט די מוטער איר געענטפערט. זי האָט אָנגענומען שושנהן ביי דער האַנט און זי אַריינ־געפירט אין שטוב. — אַ גוטע נאַכט, טאָכטער! — האָט די מוטער איר אַ זאָג געטאָן.

שושנה האָט פאַרוואָרפן די הענט איבער דער מוטערס האַלדז און זי געקושט.

דער פאָטער איז שטיין געבליבן. ער האָט זיך איינגע־קוקט אין זיי און ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— אַ גוטע נאַכט דיר און אַלע ייִדן... — זיינע גרויע אויגן האָבן געהאַט אַ זילבערגלאַנץ. זיין לענגלעך פּנים איז איצט געוואָרן ברייט.

די מוטער האָט אַראָפּגענומען דער טאָכטערס הענט פון זיך.

— גיי שלאָפן, — האָט זי גוטמוטיק איר אַ זאָג גע־טאָן און אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט איר ווי זי זאָל אַוועקטרייבן אַ האָן. אירע אויגן האָבן געלאַכט.

— אַ גוטע נאַכט ,אַ גוטע נאַכט, — האָט שושנה געוווּנטשן די עלטערן ווי זי זאָל זינגען און זי איז אַוועק צו זיך אין צימער. דאָס איז געווען די ערשטע נאַכט, וואָס זי איז ווידער געווען אויפגעלייגט ווי אַלע מאָל פריער.

די מוטער האָט זיך אָפּגערוקט אַ בענקל און זיך אַוועקגעזעצט ווי זי זאָל זיצן אין מיטן שטוב. זי האָט איבערגעלייגט די הענט איבערן בויך זיך, ווי זי זאָל זיך אים אונטערהאַלטן און זי האָט געדרייט איין גראָבן פינ־גער איבערן אַנדערן. זי האָט געקוקט ווי יצחק, איר מאַן, שפּאַנט, ווי ער זאָל ציילן זיינע טריט. אַ צייט שפּעטער האָט זי זיך אַרומגעקוקט צי די טאָכטער איז נישט דאָ און זי האָט אים אַ פרעג געטאָן:

— מיין מאַן, ביסט צופרידן?

ער האָט איר נישט געענטפערט. דערנאָך האָט ער איר אַ זאָג געטאָן:

— דאָס איז דעם יידס דרך: מגדל זיין און חתונה מאַכן קינדער.

אַ ביסל שפּעטער האָט זי אַ זאָג געטאָן ווי זי זאָל רעדן צו זיך:

— געוואַרט, אויסגעקוקט איר באַשערטן... — זי האָט מיט דער צונג אַרומגעווישט זיך די ליפּן און זי האָט אַ זאָג געטאָן: — געמיינט... — אָבער זי איז שטיל גע־בליבן. ביידע, ער און זי, האָבן דערפילט די שטילקייט. דער אָפּהילך פון זיינע טריט האָט זיך געטראָגן איבער דער שטוב.

יצחק איז שטיין געבליבן. ער האָט זיך איינגעקוקט אין איר. ער האָט געוואָלט זי זאָל ממשיך זיין.

זי האָט געוווּסט, אַז זי מוז פאַרענדיקן דעם פריער אָנגעהויבענעם זאַץ, אָבער זי האָט נאָר אַ זאָג געטאָן:

— סימן טוב! מזל־טוב!

— אמן! — האָט ער איר געענטפערט, אָבער ער האָט זי אַ פרעג געטאָן:

— וואָס האָסטו געוואָלט זאָגן?

זי האָט אים נישט געענטפערט.

— רעד! שווייג נישט! — האָט ער ביי איר גע־פאָדערט.

זי האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ, אים אָנגעקוקט. זי האָט געקוקט אים אין פנים אַריין און זי האָט אים אַ זאָג געטאָן:

— ער וועט מיר זיין פרעמד. איך האָב געוואָרט אויף אַן אייגענעם, איך זאָל קענען זיך מיט אים אַדורכרעדן, איך זאָל וויסן ווען ער איז גליקלעך און חלילה, עס זאָל נישט זיין אויסגערעדט... — זי האָט פאַרגלייזט די אויגן און זי איז זיצן געבליבן ווי אַ מומיע.

ער האָט אויסגעשטרעקט דעם קאָפּ אָבער ער האָט געקוקט אין אַ זייט און ער האָט איר אַ זאָג געטאָן:

— אַלע זענען יידן... — און ער האָט געשפרייזט ווייטער.

די מוטער האָט אַ פאַרדריי געטאָן די אויגן און זי האָט אַ זאָג געטאָן:

— זאָלן זיי זיין גליקלעך! — זי האָט פאַרמאַכט די אויגן, זי האָט צו זיי צוגעלייגט די שפּיץ פינגער און אויפ־געהויבן די הענט צום הימל. אַ ווײַלע שפּעטער האָט זי אַראָפּגעלאָזט די הענט און געעפנט די אויגן. איר פנים האָט געצוקט. אַז זי האָט זיך באַרויקט האָט זי אויסגע־דרייט דעם קאָפּ און צו אים נאָכגעקוקט. — טאַטע פון דער טאָכטער! — האָט זי אים אַ רוף געטאָן.

ער איז שטיין געבליבן איר אַנטקעגן.

— זאָלסט נישט שפּאָרן דעם גראָשן. איך וויל איר, דער איינציקער טאָכטער, מיטגעבן אַלץ, — האָט זי אים

אַ זאַג געטאָן. אינעם אופן ווי זי האָט געזאָגט די ווערטער האָט זיך געהערט פאַרלאַנג און תחנונים.

— זי וועט קריגן אַלץ, אַזוי ווי ס׳געהערט זיך אונ־דזער טאָכטער, — האָט ער זי פאַרזיכערט און גענומען שפרייזן ווייטער.

— אַ גוטע נאַכט דעם טאַטן פון מיינע קינדער, — האָט זי אים אַ זאָג געטאָן. זי האָט זיך אויפגעשטעלט און זי איז אַוועק אין צימער שלאָפן.

— אַ גוטע נאַכט! — האָט ער איר נאָכגעווונטשן. היפש צייט נאָך האָט יצחק געשפּאַנט ביז ער איז שטיין געבליבן. — אַהה, — האָט ער אָפּגעזיפצט, און מיט די הענט זיך אויסגעריבן דאָס פּנים, פאַרטריבן די מידקייט. ער האָט אויסגעשטרעקט דעם קאָפּ. אַ ווײַלע האָט ער אויפגעהאָרכט צי די פרויען שלאָפן. ער איז אַוועק אין באַדצימער, ער האָט זיך אָפּגעגאָסן די הענט, זיך אויסגע־וואַשן די אויגן און אויסגעשווענקט זיך דאָס מויל. ער האָט זיך איבערגעטאָן און ער איז צוריק אַריין אין צימער.

ער איז צוריקגעקומען אַ באָרוועסער אין אַ לאַנג ווייס העמד מיט אַ ווייס קאַפּל אויפן קאָפּ. ער האָט אָנגעצונדן דעם שטיילאָמפּ ביים פּאָטעל און ער האָט אויסגעלאָשן דעם זשיראַנדאָל. ער האָט אַרויסגענומען פון בופעט אַ ספרל און ער האָט זיך אַריינגעזעצט אין פאָטעל. ער האָט אונטערגעלייגט אונטער זיך די פיס און אָנגעטאָן זיך די ברילן. ער האָט געעפנט דאָס ספרל און געבלעטערט די בלעטער. ער האָט זיך פאַנאַנדערגעוויגט און ער האָט גע־נומען זאָגן:

— טוב לישראל אל הים לברי לבב...

אַ צייט שפּעטער האָט די טיר שטיל זיך געעפנט און נאָך שטילער זיך צוגעמאַכט. יצחק האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ פון ספר און אַרויפגערוקט זיך די ברילן אויפן שטערן. ברוך איז אונטערגעגאַנגען צו אים אויף די שפּיץ פינ־

גער. שטיל, ווי ער זאָל שעפּטשען האָט ער אים איבערגע־געבן:

— אברהם און ציון האָבן געטאַנצט פאַר שמחה... זיי האָבן געוואָלט שוין קומען צו דיר. זיי האָבן נישט געקענט לאָזן די ווייבער מיט די קינדער אַליין אין שטוב. מאָרגן קומען זיי אַלע דיר ווינטשן... — ער האָט גערעדט שטיל און דייטלעך. דער פאָטער האָט אים צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ. — אַ גוטע נאַכט, טאַטע, — האָט ער אַ זאָג געטאָן דעם פאָטער און ער איז אויף די שפּיץ פינגער אַוועק שלאָפן.

דער פאָטער האָט אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. ער האָט אַראָפּגערוקט זיך די ברילן אויף דער נאָז און געזאָגט ווייטער:

— הריעו ליהוה כל הארץ... — ער האָט זיך געוויגט און מיט אים זיין שאָטן אויף דער וואַנט.

טז.

אויפן האָריזאָנט זענען געווען נאָך די לעצטע נאַכט־פּיילן. דער נאָר־וואָס אָפּירגעקומענער טאָגשיין האָט אַריינגעקוקט דורך די פענצטער ווי אַן עלנטע טויב, וואָס האָט זיך אַוועקגעשטעלט אויף אַ פענצטער־קאַרניז. יצחק איז אויף די שפּיץ פינגער אונטערגעגאַנגען אונטער דער טאָכטערס טיר. זיין פּנים איז געווען אויסגערוט, אָבער זיינע אויגן זענען געווען אויפגעריסענע פון שלאָף. ער איז די נאַכט ווייניק שעה געשלאָפן. אַלע אין שטוב זענען נאָך געשלאָפן. ער האָט געוואָלט זען די טאָכטער איידער ער גייט פון שטוב. אַלע טירן זענען געווען פאַרמאַכט. ער האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ, ער האָט זיך באַגנוגנט מיט דער ווירקלעכקייט. ער איז מיט שטילע טריט אַוועק צוריק אין שטוב. ער האָט אַ נעם געטאָן דעם טלית־זאַק און ער האָט שטיל געעפנט און פאַרשלאָסן נאָך זיך די טיר. ער האָט אַ קוש געטאָן די מזוזה און ער איז אַוועק. פון שטוב.

ביז איבער דער פּאָרטקע פון זיין פּאַרקן האָט ער נאָך געטאָטעמט די וואַרעמקייט פון זיינע חדרים. ערשט אין געסל האָט ער דערפילט די מאָרגן־פרישקייט. ער האָט אָפּגעאָטעמט און געלאָזט זיך גיין. ער איז געגאַנגען דאַווענען מיטן באַשלוס, אַז ער דאַרף פריער רעדן מיט יעקבן. די מילדע מאָרגנלופט אין די געסלעך האָט אים געפרישט. ער האָט געשפּרייזט איבער די געסלעך, אין וועלכע ער האָט אָפּגעלעבט זיין רוב לעבן. ער האָט באַטראַכט יעדן שטיין אין וואַנט. ער האָט אַריינגעקוקט אין יעדן

פֿאַרבייגעגאַנגענעם הויף. ער האָט גוטמוטיק אָנגעקוקט די ווייבער, וואָס זענען אים פֿאַרבייגעלאָפֿן מיט אַ ברויט און פֿלעשל מילך אין דער האַנט. ער האָט באַטראַכט די יידן, וואָס האָבן געאיילט צו זייער אַרבעט. ער האָט יעדן געזאָגט שלום. עס איז אים געווען לייכט אויפֿן געמיט. ער האָט געשמייכלט בנחת. דער אויסדרוק פֿון זיין פּנים האָט כסדר זיך געביטן. אַ מאָל האָט ער פֿאַרמרוזשעט די אויגן און אַ מאָל זיי אויפֿגעריסן, געקוקט פֿאַרווּנדערט. אַ מאָל האָט ער געהאַלטן די ליפּן פֿאַרמאַכט און אַ מאָל האָט ער געהאַלטן פֿאַרלייגט איין ליפּ איבער דער אַנדערער. ער איז געגאַנגען און געטראַכט ווי ער זאָל זיך נוהג זיין מיט יעדן און מיט אַלע.

— יעקב! — האָט יצחק אים אַ רוף געטאָן פֿון ווייטנס.

יעקב איז נאָר וואָס אַרויס פֿון שטוב מיטן טלית־זאַק אונטערן אָרעם. ער האָט אויפֿגעהויבן די אויגן און ער איז שטיין געבליבן אַ דערשטוינטער.

— אר־וואַ! אר־וואַ! — האָט ער פֿאַרווּנדערט אַ זאָג געטאָן.

— גוט מאָרגן! — האָט יצחק אים באַגריסט און ער איז צוגעגאַנגען צו יעקבן. אַ צעשמייכלטער האָט יצחק אים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ.

— וועמען? וועמען? אָבער דיך האָב איך זיך נישט געריכט צו טרעפֿן, — האָט יעקב אים אַ זאָג געטאָן מיט אַ טאָן ווי ער זאָל אים פֿאַרהאַלטן.

יצחק האָט געלאַכט שטיל, אים צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ און אים אַ זאָג געטאָן:

— זאָג מיר מזל־טובֿ! — און ער האָט זיך אָנגעלענט אין דער וואַנט פֿון הויז ביי וועלכן זיי זענען געשטאַנען.

— מזל־טובֿ! ר׳ יצחק! — האָט ער אים אָנגע־

וווּנטשן. ער האָט זיך אויך אָנגעלענט אין דער וואַנט אים אַנטקעגן. ער האָט אים אָנגעקוקט און אים אַ פרעג געטאָן מיט פאַרדרוס: — געטאָן אַ שידוך אַן מיר?

— די טאָכטער האָט זיך אַליין אויסגעשדכנט, — האָט יצחק אים געזאָגט, און ער האָט זיך צעלאַכט. ער האָט געוואָלט פאַרדעקן זיינע אייגענע ספקות.

— אַזוי גאָר? — האָט יעקב אים אַ זאָג געטאָן און ער האָט אַ דריי געטאָן מיטן קאָפּ, אַ סימן, אַז דער שידוך גייט אים נישט איין.

יצחק איז געוואָרן ערנסט. זיין פּנים איז געוואָרן אָנגעצונדן. ער האָט פאַרשטאַנען יעקבס חשד. אין דעם מאָמענט האָט ער זיך דערמאָנט אין די אַלע רכילותן, וואָס האָבן זיך געשפּינט אַרום זיין טאָכטער. ער האָט אַ שנוּפּ געטאָן מיט דער נאָז פון אויפרעגונג און ער האָט זיך אַווענד געטאָן צו יעקבן:

— ער איז אַ גוטער שטילער בחור, אַ פאַכמאַן און געלערנט. איך האָף אַז זי האָט געטראָפן, — האָט ער אים באַרויקט.

יעקב האָט אָנגעקוקט יצחקן, און געשוויגן. אים איז דער ענין נאָך נישט געווען קלאָר. אַ ווײַלע שפּעטער האָט ער אַ פרעג געטאָן יצחקן:

— ווער איז ער?...

— ער איז אַן עולה פון פוילן, געווען אין לאַגערן, שטאַמט פון אַ גוטער היים. די עלטערן זענען שוין נישטאָ, — האָט יצחק אים דערציילט. ער האָט געוואָלט צורנישט מאַכן זיין חשד.

— אַן אשכנזער? — האָט יעקב אַ זאָג געטאָן מיט אַ טאָן ווי ער זאָל זאָגן: אַ פּסול אין דער משפּחה.

יצחק האָט אים נישט געענטפערט, ווי ער זאָל נישט האָבן געהערט וואָס ער האָט אים געפרעגט.

יעקב האָט פאַרשטאַנען זיין שווייגן. אים האָט פאַר־

דראָסן וואָס ער פרייט זיך נישט מיט זיין חברס שמחה. ער האָט זיך אָפּגעריסן פון דער וואַנט און זיך איינגעקוקט אין יצחקן.

יצחק האָט אים נאָכגעטאָן, זיך אויך אָפּגעריסן פון דער וואַנט. אַ ווײַלע האָבן ביידע יידן זיך אָנגעקוקט ווי זיי זאָלן זיך מעסטן.

— יצחק, — האָט יעקב זיך אַ ווענד געטאָן צו אים, — פאַרגעס די עוולה און דעם בזיון, וואָס מענטשן האָבן דיר אָנגעטאָן. פריי זיך מיט גאָטס זיווג און גרייט זיך צו דער חתונה...

— מיט גאָטס הילף — האָט יצחק אים געדאַנקט און אַ פּראַך געטאָן. זיין פּנים איז געוואָרן רויט פון גליק און דאַנקבאַרקייט צו יעקבן. — יעקב, — האָט ער זיך צו אים אַ ווענד געטאָן, — פאַר דיין טרחה און גוטן ווילן קען דיך נאָר גאָט באַלוינען. איך וועל דיך „מסלק" זיין ווי איך בין דיר חייב.

— זע נאַר, זע נאַר! וואָס שטייען מיר אין גאַס? קום צו מיר אין שטוב, וועט מיינע דערלאַנגען אַ טעפּל וואַרעמס, — האָט יעקב זיך פאַרענטפערט מיט פאַרדרוס.

— מע טאָר נישט אַראָפּ פון וועג, קום דאַווענען! — האָט יצחק פון אים געפאָדערט און גענומען גיין. יעקב איז אים נאָכגעגאַנגען און זיך מיט אים אויסגעגליכן.

ביידע יידן זענען בנחת געגאַנגען דאַווענען.

(סוף)